PUBLICAREA SOCIETĂŢII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA SUB IDEEA SOCIETĂŢII FILOZOFICE S PETERSBURG ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE Și PSIHOLOGII JURNAL, fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov AN X editat de V IL Preobrazhensky, cu asistența directă a lui L M Lopatin și Prince S N Trubetskoy și cu participarea strânsă a lui V A Goltsev, V N Ivanovsky, N A Ivantsov, S S Korsakov^ Vl S Solovyov, A A Tokarskago, N A Umova Cartea V ( ) NOIEMBRIE-DECEMBRIE MOSCOVA Tipolitografia Asociației I N Kushnerev și Co , str Pimenovskaya, suspin casa Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CUPRINS Pagină Filosofia dreptului (Continuare) - ѣ N Chicherina Turgheniev ca psihopatolog (Sfârșit) -V θ Chizha i Francis Bacon și semnificația sa istorică (Sfârşit- Nu) - N A Ivantsova Întrebarea unității reale a conștiinței (Sfârșit) -L M Lopatina S Forma raționalității și rațiunea adevărului -Vl S Solovyova S Critică și bibliografie I recenzie de cărţi F Trey Psihologia primei copilării N D Vinogradova Harald Gefding Etica -V A Yaetrebtseva II VESTIREA VIEȚII FILOZOFICE STRĂINE- TERATURILE (Fragmente din recenzii din reviste străine) III FIȘĂ BIBLIOGRAFICĂ (Vezi pe pagina următoare) Biblioteca "Runivers" Pagină Informații și note (despre moartea părintelui John Gobchansky, despre abonamentul la monumentul lui Or Comte, despre congresele internaționale de filozofie și psihologie de la Paris) Societatea psihologică (Rapoarte la - de întâlniri) Materiale pentru statistica jurnalului · Index de articole, recenzii și note publicate în "Questions of Philosophy and Psychology" pentru deceniul - & - ANUNTURI - Biblioteca "Runivers" Filosofia dreptului *) CARTEA A PATRA uniuni umane Capitolul I Esența și elementele uniunilor umane Ideea tranziției moralei de la tărâmul subiectiv la cel obiectiv și a îmbinării acesteia cu dreptul în uniunile sociale îi aparține lui Hegel Marele gânditor german, în termeni chibzuiți, a conturat principalele definiții ale acestor uniuni Dar făcând acest lucru a căzut într-o anumită unilateralitate, care se datorează exclusivității idealismului său și care, printre unii dintre adepții săi, a căpătat proporții exagerate Deși recunoaște pe deplin cerințele personalității umane ca purtătoare a spiritului, Hegel vede în ea, totuși, doar un fenomen trecător de substanță spirituală comună, exprimat în legi și instituții obiective Persoanele se schimbă continuu, dar instituțiile rămân (Ph d R §) În consecință, el insistă că, în studiul asociațiilor sociale, trebuie început cu o substanță comună, și nu cu indivizi Acesta din urmă duce doar la compoziția mecanică, în timp ce spiritul nu este ceva individual, ci unitatea individului *) Vezi cartea a -a "Întrebare Phil " Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" e B N CHICHERIN şi general (§) Între timp, o astfel de cale este contrară expunerii lui Hegel, care, în filosofia sa a dreptului, pornește complet rațional de la principiul individualist - dreptul, apoi trece la moralitatea subiectivă, sau morala și, în cele din urmă, se ridică deja la uniuni sociale, reprezentând o combinație a ambelor În același timp, ambele principii, atât legea, cât și morala, nu sunt doar momente trecătoare ale procesului cumulativ, dispărând în cea mai înaltă plenitudine de definiții; ele rămân elemente permanente ale societăţii umane Ele determină toate relaţiile particulare, peste care se ridică sistemul general de instituţii, ca lume superioară, completând, dar nu absorbind în sine, aceste fundamente Acest sistem în sine se bazează în întregime pe principiul personal, pentru că adevărata expresie a spiritului nu este instituțiile formale și moarte, ci o persoană vie, cu conștiință și voință Prin urmare, definirea principiului social în viața umană, ca sistem de instituții, suferă de unilateralitate Societățile umane nu sunt instituții, ci uniuni de persoane Dacă între aceste persoane se

stabilește o legătură vie, dacă se dezvoltă interese și instituții comune, atunci toate acestea se realizează numai prin interacțiunea reciprocă a unităților independente, fiecare înzestrată cu propria sa conștiință și propria sa voință Aceasta este tocmai esența spiritului, că instrumentele sale sunt persoane raționale și libere Ele sunt chiar scopul sindicatelor Persoanele nu există pentru instituții, ci instituții pentru persoane Din ele vine perfecţionarea instituţiilor Acestea din urmă se dezvoltă și se îmbunătățesc tocmai ca urmare a faptului că o persoană se rupe de ordinea existentă și își face cererile și drepturile Prin urmare, referirea lui Hegel la zicala anticului înțelept, care răspunde la întrebarea: cum poți să-ți crești fiul în virtute, este nepotrivită? a răspuns: "fă-l cetăţean al unui stat bun* Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI Eul putea fi aplicat sistemului politic antic, unde virtuțile morale nu diferă de cele civile; dar în lumea creştină morala s-a ridicat deasupra tuturor instituţiilor civile Persoana, cu conștiința sa morală, este judecătorul suprem asupra lor Ascultându-le în exterior, ea le cere cerințe, care decurg din legile eterne ale adevărului și bunătății, iar aceste cerințe constituie izvorul motrice al întregii dezvoltări umane În cele din urmă, o persoană nu aparține în totalitate unuia sau altui sindicat Mai departe, vom vedea că uniunile pot fi diferite și o persoană poate intra în fiecare dintre ele cu diferite părți ale naturii sale Cu unii este legat prin însăși nașterea lui; în altele intra voluntar Dar chiar și dintre cei cărora le aparține prin naștere, el, în virtutea libertății sale, poate renunța și trece în alții Acest drept nu-i poate fi luat fără a-i încălca drepturile omului Ca om, el stă deasupra tuturor sindicatelor private; căci omenirea, ca unire reală, nu există În acest sens, persoana depășește limitele oricărei societăți date; acesta din urmă nu-și satisface pe deplin scopul Ea depășește aceste limite și în virtutea credinței în continuarea existenței sale dincolo de mormânt, care, așa cum am văzut, este postulatul întregii sale vieți morale În comparație cu numirea eternă a unei persoane, societatea este ceva trecător Astfel, individul, pe de o parte, are o existență independentă în afară de societate; pe de altă parte, este piatra de temelie a întregii clădiri publice Prin urmare, individualismul este principiul de bază al oricărei uniuni umane: fără aceasta nu există viață cu adevărat umană, nu există nici lege, nici morală, prin urmare, nu există acele trăsături caracteristice care deosebesc societățile umane de combinațiile pur animale De aici extrema * Biblioteca "Runivers" B N Chicherin unilateralitatea acelor învățături care provin din negarea individualismului Toată știința germană modernă este de vină pentru acest lucru, care în această privință l-a lăsat mult în urmă pe Hegel Dacă marele filozof a căzut într-o anumită unilateralitate ca urmare a idealismului său excepțional, el a înțeles totuși semnificația spirituală înaltă a unei persoane și și-a apărat drepturile la fiecare pas Dar știința modernă, aruncând deoparte metafizica, a eliminat chipul împreună Nu numai că alungă individualismul din sfera socială și îl face pe om fiara de povară a societății, dar vrea să-l alunge din ultimul său refugiu, din altarul său interior Legea morală este redusă la nivelul unui fel de produs urât al egoismului social, care urmărește și zdrobește chipul nu numai în relațiile externe, sociale, ci și în adâncul conștiinței sale Nu numai atât: reprezentanții științei moderne germane, în numele cunoașterii experimentale, declară persoana fizică o pură abstractizare Pentru așa-numita sociologie, singurele unități reale, și nu fictive, sunt combinații complexe de puncte forte personale cu bunurile de

proprietate *) Dincolo de aceasta absurditatea nu poate merge În limbajul uman obișnuit, abstracția este o astfel de latură a unui obiect care este separată de el doar mental, dar nu poate fi separată cu adevărat Aceasta este, de exemplu, geometria figurii A numi o abstracție o ființă concretă, având o existență independentă, separată, înzestrată cu rațiune, voință și capacitate de mișcare spontană, o ființă care poate intra de la sine în tot felul de combinații cu ceilalți, aceasta depășește chiar și orice posibilitate Este la fel ca și cum chimistul ar respinge studiul elementelor individuale ca o abstractizare goală și s-ar limita la studiul *) Schâffle: Bau und Leben des socialen Kőrpers, I, p ; Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI unitate Nu e de mirare, deci, că chipurile sunt privite pur și simplu ca "elemente ale țesăturii sociale" sau ca depozite de mărfuri Vechii metafizicieni nu au ajuns niciodată la asemenea absurdități colosale precum adepții cunoașterii empirice Ei aveau alte concepții despre demnitatea umană Dar dacă individualismul este sursa întregii vieți spirituale și baza oricărei vieți sociale, dacă fără el nu există nici lege, nici morală, atunci tot nu poate fi oprit Viața spirituală nu este epuizată de ei Atât legea, cât și morala indică o conexiune superioară a persoanelor, care nu se limitează la acțiunea reciprocă a unităților individuale, ci le face membri ai unui tot superior Din această interacțiune însăși curg toate conceptele și sentimentele, interesele și scopurile, care duc la stabilirea unei ordini generale care stăpânește asupra oamenilor Marele merit al lui Hegel constă în faptul că a clarificat și dezvoltat aceste principii obiective ale vieții umane El a subliniat că într-o astfel de ordine aranjată rațional o persoană își găsește adevărata realizare a libertății sale și a destinului său cel mai înalt El dobândește în ea atât o garanție a drepturilor sale, cât și realizarea intereselor sale, și satisfacție morală în servirea scopurilor comune Dar tocmai din această cauză, acest sistem social superior își atinge adevărata semnificație doar atunci când se bazează pe drepturile și cerințele individului Aceasta din urmă este fundația pe care se ridică clădirea publică De îndată ce această Fundație este zguduită, clădirea în sine se zguduie O societate care neagă individualismul își subminează propriile baze spirituale Chemarea lui de viață constă în punerea în aplicare a legii și a moralității, iar rădăcina ambelor se află într-o singură persoană Problema nu constă, așadar, în negația unui element în numele celuilalt, ci în acordul rezonabil al ambelor Pentru a face acest lucru, mai întâi aveți nevoie de o înțelegere clară Biblioteca "Runivers" • B N CHICHERIN niciunul dintre acele începuturi care sunt combinate într-un hostel, precum și modalități de a le combina Aceasta este sarcina filozofiei dreptului Aceste principii, după cum am văzut, sunt legea și morala, dintre care primul determină libertatea externă, iar al doilea libertatea interioară a omului Dreptul este un început obligatoriu; de aceea determină întregul sistem coercitiv de legi și instituții, care, s-ar putea spune, constituie scheletul corpului social Necesitatea instituirii unui astfel de sistem decurge din cele mai multe cerinte ale legii Am văzut că nevoia de constrângere duce la stabilirea puterii care o impune Această nevoie este cauzată atât de ciocnirile dintre oameni, cât și de combinarea forțelor pentru atingerea unor obiective comune Pentru ca un drept să fie respectat în mod inviolabil, el trebuie să fie exprimat într-un sistem de instituții care guvernează persoane Acesta este primul lucru - fundamentul oricărei ordini sociale Prin acest drept este ridicat la cel mai înalt nivel: din privat devine public În loc de relația dintre indivizi unii

cu alții, aici este relația dintre întreg și părți Totuși, nici prima relație nu dispare; o persoană nu este absorbită de societate, ci își păstrează propria sferă independentă de activitate și definițiile sale Însăși uniunile în care intră persoanele pot avea un caracter mai mult sau mai puțin particular Numai la cel mai înalt nivel, în stat, dreptul public devine principiul dominant Dar ridicându-se în sfera publică, legea nu își pierde proprietățile esențiale prin aceasta Și aici, ca și în dreptul în general, relația fundamentală constă în opoziția dintre drept și libertate Acolo unde nu există libertate, nu există drept subiectiv, iar unde nu există lege, nu există drept obiectiv Dar acestor două principii se adaugă un element nou - puterea, care este chemată să păzească legea și să înfrâneze libertatea Ea constituie necesarul Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI veriga centrală a oricărei ordini sociale; este elementul conducător în ea Prin însăși natura lucrurilor, puterea nu poate fi încredințată decât unei persoane fizice sau unor persoane, căci nu există alt element real în societate; dar acești indivizi sunt reprezentanți ai societății în ansamblu, dominând asupra indivizilor Conceptul de persoană juridică dezvoltat de lege își găsește aici o aplicare completă și, în plus, necesară Ea constituie expresia juridică a ideii de unire în ansamblu, dominând părțile Dar tocmai pentru că puterea este încredințată unui individ, ca reprezentant al societății, el trebuie să o folosească nu în vederea intereselor sale private, ci în interesul întregului Cercul departamentelor și modurile de acțiune ale puterii sunt determinate de scopul public, care este astfel proprietatea necesară a oricărei uniuni Ea exprimă ideea lui, adică principiul în al cărui nume există și pe care este chemat să-l realizeze în lumea exterioară Cea mai înaltă realizare a ideii de unire constă în dezvoltarea deplină a tuturor elementelor sale și acțiunea lor concordantă Acesta constituie un ideal pentru el, a cărui abordare este scopul dezvoltării Am văzut că perfecțiunea se numește acord în plinătatea definițiilor; aici acest concept se aplică sindicatelor separate, în conformitate cu natura și scopul fiecăruia Mai departe vom vedea că această natură poate fi diferită; dar oricare ar fi uniunea, ea conține în mod necesar cele patru elemente juridice de bază indicate: puterea, legea, libertatea și scopul comun Ca și legea însăși, acestea sunt elemente formale, distincte de cele prin care este determinat conținutul Cum se raportează la ele principiul moral, care este chemat să fie combinat cu legea? Legea morală, după cum am văzut, nu stabilește relații coercitive; în proprietate Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN în tărâmul său, toate întrebările sunt decise de libertatea interioară, adică de conștiința omului Prin urmare, în numele legii morale, nu poate fi instituită nicio putere de constrângere Dar legea morală poate cere de la conștiința unei persoane supunerea voluntară la ordinea stabilită de legea legală, ca o condiție necesară pentru conviețuirea pașnică între oameni Am văzut că morala cere respectul pentru lege; aceasta rezultă din însuși respectul față de individ, care stă la baza oricărei legi și a oricărei morale Tocmai din acest motiv, legea morală prescrie și respectul pentru ordinea socială care ocrotește legea Autoritatea publică trebuie respectată "nu numai de frică, ci și de conștiință"; așa este prescripția legii morale, nu obligatorie, ci obligatorie De aici și învățătura Bisericii Creștine că toată autoritatea vine de la Dumnezeu o altă formă de putere , iar nu însuşirea ei către cutare sau cutare persoană, ci către esenţa puterii, ca accesoriu necesar al comunităţii umane *) Dar îndeplinirea acestei cerinţe revine dreptului juridic, căci legea morală nu are forţă

coercitivă, nu are forţă de constrângere nu poate face decât să apeleze la conștiința umană, cerând împlinirea voluntară a ceea ce poate fi forțat de o autoritate externă simpla supunere externă, pur formală, constituie un fundament prea șubrede al ordinii sociale Puterea morală a puterii constă în faptul că este recunoscută în mod voluntar și ascultată de bunăvoie Această legătură morală care leagă dreptul *) Vezi Istoria doctrinelor politice, Partea I, p Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI conducători și subordonați, constituie cel mai puternic și mai de încredere suport al puterii; dar nu există nicio modalitate de a o forța: este meritată, nu forțată Guvernele trebuie să țină cont de acest lucru în orice moment Pentru ca această legătură să se mențină, este necesar ca puterea însăși să urmeze preceptele legii morale Cerind subordonaților respectul față de autoritățile stabilite, legea morală, în schimb, cere acestora din urmă să-și îndeplinească cu conștiință îndatoririle și să guverneze nu în interesul personal, ci sub forma binelui comun, dând fiecăruia cuvenitul, respectarea drepturilor acelor subiecti si eliminarea arbitrarului si hartuirea Și aici legea legală se dovedește adesea a fi neputincioasă Se mai poate cere de la autoritățile din subordine îndeplinirea îndatoririlor care le-au fost încredințate sub pedeapsa, deși și aici o îndeplinire pur formală, externă, servește ca o foarte slabă siguranță pentru interesele publice: doar o atitudine vie față de materia, impregnată cu o conștiință morală a datoriei, dă rezultate fructuoase Puterii supreme, care este în mod necesar stabilită în societățile umane, o asemenea cerință nu este aplicabilă, deoarece nu este supusă constrângerii Aici totul depinde de conștiința inspirată Nicio garanție externă, nicio restricție reciprocă a autorităților care se înfrânează reciproc, nu poate înlocui spiritul moral care animă instituția Cele mai perfecte garanții se transformă în nimic dacă nu există acest spirit în colegii conducători, care este spiritul libertății, pentru că decurge din autodeterminarea interioară liberă a unei persoane Prin urmare, ea poate fi menținută doar prin intermediul libertății Orice încercare de a-l instala prin măsuri coercitive duce la rezultate opuse Guvernele care doresc să-și forțeze supușii să fie morali, dau astfel un exemplu de imoralitate, deoarece perversează legea morală, făcând-o aplicatoare Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN nym Aceasta este baza asupririi conștiinței și persecuției religioase Acest tip de politică nu numai că îi excită pe asupriți împotriva ei înșiși, ci îi întoarce toate mințile nobile împotriva guvernului; distruge legătura morală dintre guvern și supuși De aici rezultă că puterea publică nu își poate stabili scopul de a pune în aplicare legea morală Acesta din urmă nu poate fi decât începutul care îi limitează activitatea, și nu scopul pe care este chemat să-l desfășoare în propria sa zonă Aceasta rezultă din însăși esența legii morale, care, după cum am văzut, este legea formală; îşi derivă conţinutul din definiţiile empirice ale vieţii umane Este dat de acele nevoi și interese, a căror satisfacere este sarcina unei ființe raționale, chemată să cucerească natura și să-și aranjeze viața în conformitate cu condițiile existenței pământești Am văzut că aceasta este sarcina omului și în viața privată; acesta este şi scopul activităţii puterii publice Dar în competiția socială, aceste nevoi și interese capătă cea mai înaltă semnificație morală prin însuși faptul că devin generale, căci primul precept al legii morale este ca regula călăuzitoare a activității să fie generală, și nu personală De aici regula de bază a societății, consacrată de legea morală, că interesul privat este subordonat publicului " Aceasta nu înseamnă însă că interesul privat dispare în fața publicului; dimpotrivă, trebuie

respectată: acesta este însăși temelia și scopul vieții comunitare Atenția la interesele persoanelor supuse este prima cerință a oricărui guvern care își înțelege vocația Când legea se îmbină cu dobânda, iar acesta din urmă, în virtutea legii generale, trebuie să cedeze loc principiului social, atunci este necesară o recompensă, după cum s-a aflat despre înstrăinarea propriei persoane Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI valabilitate Cea mai înaltă regulă a vieții sociale, atât juridică, cât și morală, constă în respectarea adevărului, adică în răsplătirea fiecăruia cu ceea ce îi aparține Cel mai puțin în concordanță cu acest principiu este reducerea binelui public la stăpânirea intereselor majorității asupra intereselor minorității Astfel de definiții cantitative, pe care utilitariștii le practică din lipsă de rațiune, nu sunt aplicabile domeniului moral Egoismul societății, pe care Yering îl ridică la conducerea supremă a comunității umane, este un principiu eminamente imoral Este cu atât mai rău decât egoismul personal, cu cât principiul social este mai larg și mai puternic decât cel personal Cerința morală nu este de a urmări propriile interese, ci de a le respecta pe ale altora Prin urmare, acolo unde domnește majoritatea, cerința morală este respectarea drepturilor și intereselor minorității; și, dimpotrivă, acolo unde guvernează o minoritate, este necesar respectarea drepturilor și intereselor majorității Numai aceasta se mulțumește cu adevărul, care este legea supremă a întregii ordini juridice, sfințită de morală Iată spre care ar trebui să se îndrepte structura internă a societăților umane Astfel, din punct de vedere al conținutului, viața socială este compusă din trei elemente Avem, pe de o parte, un sistem de interese, care este guvernat de dreptul privat, și, pe de altă parte, o lege morală, care constituie o prescripție absolută, apelând la conștiința umană și, în sfârșit, un element public propriu-zis , formând o zonă de interese cumulative, guvernată de dreptul public și reprezentând o combinație de lege și morală La aceasta se adaugă, după cum am văzut deja (cartea și cap), al patrulea element, care constituie punctul lor de plecare, și anume conexiunile naturale înrădăcinate în definițiile fiziologice, care stau la baza tuturor Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN pensiuni De aici, ca de la centrul originar, diverg definițiile opuse ale dreptului și moralității, care se reduc din nou la o unitate superioară în principiul social Aceste patru elemente constituie, împreună cu acestea, baza a patru uniuni diferite, reprezentând ramificațiile naturale ale societății umane În fiecare dintre ele sunt toate elementele, dar unul sau altul este predominant Aceste uniuni sunt familia, societatea civilă, biserica și statul Prima se bazează în întregime pe determinări naturale, la care se adaugă, însă, principii juridice și morale Al doilea reprezintă dezvoltarea unilaterală a principiului juridic, care guvernează sistemul intereselor private În a treia, dimpotrivă, este întruchipat elementul religios și moral, care constituie un aspect abstract general al naturii umane În cele din urmă, a patra uniune, statul, reprezintă cea mai înaltă combinație de principii opuse și, odată cu aceasta, împreună cu cea mai înaltă dezvoltare a ideii de uniuni sociale El nu absoarbe însă restul în sine, ci doar se ridică deasupra lor, ca regiune superioară, dominând asupra lor în sfera relațiilor externe, dar lăsându-le independența cuvenită în sfera de activitate care îi aparține fiecăruia Aceste patru uniuni reprezintă, împreună cu aceasta, dezvoltarea celor patru principii formale ale oricărei comunități Aceste principii sunt, după cum am văzut, puterea, legea, libertatea și scopul Și aici, într-o existență comună, unul sau altul este

predominant Într-o familie, scopul comun, binele unirii, care nu se deosebește încă de binele membrilor, are o importanță capitală: constă în unitatea membrilor, bazată pe iubirea reciprocă; prin urmare, le îmbrățișează întreaga viață Acesta constituie primul pas al hostelului Apoi, în două uniuni opuse, în civil Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI în societate și în biserică, principiile predominante sunt, pe de o parte, libertatea supusă legii, iar pe de altă parte, legea îndeplinită de libertate În cele din urmă, statul, care se ridică deasupra ambelor, este expresia cea mai înaltă a începutului puterii, drept urmare a acesteia îi aparține puterea supremă de pe pământ Aceste definiții corespund și proprietăților de bază ale sufletului uman Într-o familie întemeiată pe iubirea reciprocă a membrilor, sentimentul predomină Biserica leagă o persoană cu un început absolut, a cărui existență îi este indicată de rațiune; din acesta din urmă provine legea morală Dimpotrivă, societatea civilă este o zonă de dezvoltare a înclinaţiilor În fine, statul este expresia voinței raționale, care este o combinație de definiții opuse și constituie principiul suprem al activității umane Astfel, avem un sistem întreg și armonios de uniuni umane, care reprezintă dezvoltarea deplină a ideii de viață comunitară și corespunde celor mai interne proprietăți ale sufletului uman și, prin urmare, exprimă adevărata sa natură O examinare consecventă a fiecăruia dintre ele ne va dezvălui în detaliu atât esența lor, cât și principalele lor definiții Capitolul II Familie Dreptul familiei constituie trecerea de la dreptul privat la dreptul public Familia este deja o uniune organică în care se află întregul și membrii Dar aici întregul nu este încă separat de membri și nu formează o organizație independentă, ci există doar în ei și pentru ei Baza acestor relații stă în natura fizică a omului Animalele, ca și omul, copulează și produc copii Păsările își construiesc cuiburi și cresc pui Unii dintre ei au o conexiune Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN pescuitul nu se limitează la un singur pui, ci uneori continuă pe tot parcursul vieții Ca atracție reciprocă a sexelor, la fel dragostea pentru copii se manifestă pe deplin la animale Pe aceste relații se bazează continuarea familiei Dar la om, acestor definiții stabilite de natură li se alătură alte principii metafizice, relații de drept și moralitate, care fac o unire specific umană din familie Opusul sexelor este legea de bază a lumii organice Ea exprimă clar legea dialectică generală a divergenței contrariilor și a combinației lor ulterioare Aceasta stă la baza continuității procesului generic și a producerii de noi indivizi, înlocuindu-i pe cei dintâi, destinați dispariției Numai la cele mai joase niveluri ale vieții organice, unde contrariile nu au fost încă distinse și totul este într-o stare de fuziune, reproducerea are loc prin simplă diviziune De îndată ce diferențele sunt determinate, apare și opusul sexelor, mai întâi la același individ, sub formă de organe separate, iar apoi, la niveluri superioare, întotdeauna la indivizi separați Esența acestei opoziții constă în diferența dintre principiul receptiv și principiul activ Această diferență este legea de bază a ambelor lumi fizice și spirituale În forma sa cea mai generală, este în opoziție cu energia potențială și cinetică Prima este puterea sub forma capacităţii sau posibilităţii, care, în determinarea ei unilaterală, în raport cu alta, apare ca receptivitate; a doua este puterea în stare activă sau în mișcare În sufletul uman, aceste două principii opuse iau forma sentimentului și voinței Prima exprimă partea receptivă, a doua, partea activă a sufletului De aici natura complet diferită a sexelor și, odată cu ea, împreună, scopul lor diferit Legat cu asta Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI si diferenta de drepturi A aduna ambele

sexe într-o categorie generală a personalității umane și, în consecință, a cere pentru ele aceleași drepturi în toate sferele activității umane, fără a ține cont nici de diferența de proprietăți, nici de diferența de scop, este posibil doar cu cea mai superficială atitudine față de subiect Doctrina egalității femeilor este semnul unei epoci în care toată înțelegerea filosofică a dispărut În antichitate a fost rodul sofismului, în vremea noastră este un produs al realismului Din aceasta nu rezultă însă că o femeie ar trebui să fie lipsită de toate drepturile și subordonată necondiționat unui bărbat Dimpotrivă, recunoașterea drepturilor unei femei este un semn al celei mai înalte dezvoltări a conștiinței juridice Este un protest împotriva dreptului la forță în numele libertății inerente fiecărei persoane umane Dar diferența de proprietăți și scop implică o diferență de drepturi în diferite sfere ale activității umane Proprietatea esențială a unui om este voința; de aceea are un rol predominant în stat Proprietatea esențială a unei femei este sentimentul; și de aceea ea are rolul principal în viața de familie Și aici puterea este însușită voinței; de aceea sotul ramane capul familiei, mai ales in relatiile sale externe Dar nu puterea, ci iubirea, constituie principiul predominant al vieții de familie, iar în acest sens femeia ocupă primul loc Ea este adevăratul ei centru, conexiunea interioară, spiritul ei reînviind Toată fericirea familiei depinde de asta Prin urmare, asigurarea drepturilor unei femei în familie este cea mai înaltă cerință a legii Unirea acestor două sexe opuse într-o singură uniune este o chestiune de drept Aceasta este diferența esențială, fundamentală, dintre căsătoria umană și toate relațiile cu animalele Oamenii se unesc nu numai în virtutea atracției reciproce, ci și în virtutea unei legi rezonabil conștiente și stabilită de societate, care sfințește Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN onorează unirea lor și îi conferă o semnificație socială, legând-o de ordinul cel mai înalt al comunității umane Această uniune matrimonială este semnificativ diferită de simpla conviețuire Acesta din urmă este o expresie a relațiilor pur animale bazate pe atracția reciprocă a sexelor; prima conferă acestor relaţii un caracter uman, legându-le printr-o lege comună, care este atributul distinctiv al unei fiinţe raţionale Așadar, conviețuirea se bazează în întregime pe voința părților: oamenii converg și se împrăștie, după bunul plac, după un capriciu de moment; legea nu intervine în aceasta, căci nu este chemată să sfinţească aceste relaţii În căsătorie, părțile își asumă obligații permanente, a căror încălcare constituie infracțiune împotriva dreptului familiei Aceste obligații sunt asumate în mod voluntar, dar nu sunt stabilite de persoanele care se unesc, ci de legea generală care sfințiește unirea căsătoriei Căsătoria nu este un contract în care termenii sunt determinati de voința părților; este o uniune permanentă, în care persoanele pot sau nu să intre la aprecierea lor, dar la intrare în care sunt supuse condițiilor stabilite de lege; din ei înșiși nu le pot nici adăuga, nici scădea nimic Acesta este ceea ce face din căsătorie o uniune organică de cea mai înaltă semnificație umană și socială A echivala cu aceasta unirea accidentală a sexelor, care are loc din cauza unui capriciu de moment sau chiar a unei lungi atracții reciproce, înseamnă a nu înțelege însăși esența raporturilor juridice și înalta lor semnificație în viața umană Aceste definiții juridice sunt cele care pun pecetea spiritului pe legătura naturală și o ridică la o sferă superioară Drept urmare, legătura juridică este sfințită și de legea morală În familie, ca unire firească, în care toate aspectele vieții umane sunt unite într-o formă directă, ambele principii sunt cel mai strâns îmbinate: legea și morala

Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI Aici, mai mult decât oriunde, se poate spune că eo primordial nu stabilește decât Forma exterioară, iar morala este spiritul animator De aici și consacrarea religioasă a căsătoriei, care este considerată un sacrament de către toate popoarele care sunt conștiente de înalta sa semnificație Aceasta stabilește sfințenia căsătoriei, începutul celui mai înalt grad de importanță pentru conștiința morală a oamenilor și pentru forța vieții de familie Prin aceasta, căsătoria încetează să mai fie o instituție pur umană, dependentă de voința întâmplătoare a oamenilor; el este asociat cu legea emanată de la Dumnezeu însuși Adesea legea civilă în sine dă efect juridic unui rit religios, înlocuindu-le cu un act civil Dar o astfel de înlocuire este întotdeauna o chestiune de drept legal, și nu o cerință a religiei În sine, un rit religios este obligatoriu pentru conștiința credincioșilor, dar nu poate avea nicio forță juridică Numai legea legală îi poate da forță juridică Prin aceasta se recunoaște că căsătoria nu este doar o instituție religioasă, ci și o instituție civilă; şi de aceea poate exista în afară de ritul religios Aceasta se exprimă în instituția căsătoriei civile, independentă de căsătoria bisericească Așa este ordinea în toate cele mai recente legislații Ca unire legală, căsătoria se încheie printr-un act civil: îndeplinirea unui rit religios este lăsată în seama conștiinței credincioșilor În acest fel cele două regiuni sunt delimitate, iar cerințele legii și dreptul de conștiință sunt în mod egal satisfăcute În zadar, fanoșii nemoderați ai religiei protestează împotriva unei astfel de diviziuni, echivalând căsătoria civilă cu simplul concubinaj Între unul și celălalt se află distanța incomensurabilă care există între conviețuirea legală și cea ilegală Dacă -căsătoria are consecințe juridice, atunci este, fără îndoială, un stabiliment legal, care este determinat de legea civilă; ritul religios îi conferă cea mai înaltă consacrare morală, dar nu determină legala Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" V N CHICHERIN ființa lui sălbatică Biserica Catolică, care este de multă vrăjmășie împotriva căsătoriei civile, o recunoaște, însă, în acele țări în care este introdusă prin legislație pozitivă, ceea ce dovedește deplina compatibilitate a acesteia cu credințele religioase Tot ceea ce se cere de la legea civilă este ca aceasta să-și conformeze hotărârile la cerințele religiei, altfel poate apărea confuzie în conștiința credincioșilor, iar acest lucru dă naștere la confuzie în uniunea familială " Condițiile care decurg din semnificația civilă a unirii sunt date de însăși ideea ei: Căsătoria nu este un acord încheiat cu un anumit scop și pentru un anumit timp; este o unire completă și întreagă Acesta este idealul unirii ființelor raționale Aceasta este iubirea sub o lege generală, ridicată deasupra aleatoriei înclinațiilor și formând o legătură spirituală constantă O persoană se dăruiește în întregime altuia și în aceasta găsește cea mai înaltă satisfacție a naturii sale spirituale În același timp, el primește același lucru pe care îl dă, pentru că tăgăduirea de sine este reciprocă Atracția firească unul față de celălalt capătă aici caracterul de unitate spirituală, cimentată de conștiința împlinirii celei mai înalte legi a lumii morale Două persoane renunță la independență pentru a forma una Într-o ființă rațională, o astfel de lepădare de sine nu poate fi decât o chestiune de libertate Doar dăruirea voluntară de sine altuia este compatibilă cu ființa morală a omului; numai ea dă semnificație morală și juridică căsătoriei Atractia reciproca poate sa existe sau nu; dar persoanele care intră în căsătorie își asumă în mod voluntar îndatoririle asociate cu aceasta și fac solemn o promisiune că de acum încolo îi aparțin în

întregime unul altuia Constrângerea este de neconceput aici Evident, o astfel de relație este posibilă numai cu monogamie, pentru că o persoană nu se poate da pe sine în întregime altor persoane Prin urmare, în monogamie, adevărul este exprimat Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI noua esenţă a uniunii căsătoriei Poligamia reduce această relație la gradul de concubinaj Popoarele în care domină rămân mereu la un nivel scăzut de dezvoltare morală De aici și indignarea care stârnește răspândirea mormonismului Pot exista tot felul de relații libere între oameni, dar ridicarea poligamiei la nivelul unei instituții religioase contravine nu numai cerințelor dreptului civil, ci și a vocii conștiinței publice și a ideii de căsătorie Din acest caracter al uniunii conjugale rezultă că conținutul ei nu se limitează la o parte sau alta a naturii umane; constă în comuniunea întregii vieţi, omnis vitae consortium, după spusele juriştilor romani O ființă în întregime, atât fizic, cât și moral, se dăruiește alteia Uniunea fizică este fundamentul natural al căsătoriei Își atinge cel mai înalt țel - nașterea: dă plinătatea vieții de familie, refacend relația soțului cu soția cu relația lor totală cu copiii Prin urmare, imposibilitatea relațiilor fizice servește drept motiv legitim pentru desfacerea căsătoriei Dar pe această bază Fizică se ridică o lume incomparabil de superioară a unității spirituale, care constituie esența morală a uniunii căsătoriei Ca toate relațiile morale, această legătură spirituală este menținută doar prin libertate Legea juridică este neputincioasă aici; definește o formă exterioară de unire; conţinutul este dat de un sentiment viu şi interacţiune liberă a persoanelor Și numai o astfel de lepădare de sine liberă în favoarea altuia conferă uniunii căsătoriei adevărata sa valoare și este capabilă să satisfacă nevoile spirituale ale unei persoane Dar acolo unde există libertate, este posibilă și abaterea Cu o lipsă de sentimente reciproce și de un nivel moral înalt, viața căsătorită, în loc de unitate spirituală, poate fi un câmp de luptă constantă In loc de * Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN rai, ea se întoarce în iad Întrebarea este: este posibil să se păstreze uniunea cu astfel de relații? Conform ideii sale, aceasta este o uniune inseparabilă După cum s-a spus, nu este pentru un timp, ci pentru viață În fața legii, omenești și dumnezeiești, persoanele care unesc fac o promisiune solemnă de a aparține unul altuia pentru totdeauna, iar această promisiune ei sunt obligați să o îndeplinească În relațiile pur contractuale, legea însăși protejează persoanele de promisiunile frivole: unei persoane îi este interzis să-și înstrăineze libertatea și să încheie contracte pe perioade prea lungi Aici, pe de altă parte, legea nu permite nicio altă promisiune decât pe viață, căci aceasta rezultă din esența unirii căsătoriei De asemenea, este cerută de scopul său - nașterea și creșterea copiilor Parcă pentru a întări această legătură, natura a stabilit omului o copilărie lungă, necesitând îngrijire părintească, iar condițiile vieții umane prelungesc încă semnificativ perioada de educație Chiar și atunci când copiii nu sunt îngrijiți și stau pe picioarele lor, legătura lor cu părinții lor nu este ruptă, ca la animale, ci este păstrată pentru viață De aici și nevoia de constanță și unitate a familiei, care servește drept centru pentru generațiile născute în ea Ca urmare, indisolubilitatea căsătoriei este o cerință esențială a uniunii familiale În teorie, căsătoria poate fi dizolvată numai prin moarte sau crimă Când este aplicat la condițiile reale de viață, acest principiu ar trebui să rămână de neclintit în toate cazurile când există copii De îndată ce un om a născut pe altul, el nu-i mai aparține exclusiv lui, ci și celuilalt Are în fața lui obligații

morale și legale, și mai ales cele care țin de viața de familie, ca centru moral al tinerelor generații Părinții nu au dreptul să-și priveze copiii de un tată sau de o mamă, să-i priveze de plinătatea vieții de familie, să facă de rușine sufletele tinere cu distrugerea a ceea ce este pentru ei Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI cel mai de preț și sacru În asemenea condiții, încetarea legăturii de familie este întotdeauna infracțiune Dacă relația dintre soț și soție devine intolerabilă, ei pot trăi separat, dar nu au dreptul să-și întemeieze familii noi Altfel, se pune întrebarea când nu există copii Aici dizolvarea uniunii este permisă fără încălcarea fundamentelor sale esențiale Oamenii nu există pentru căsătorie, ci căsătoria pentru oameni Dacă soții și-au asumat de bunăvoie obligația de a trăi unul pentru celălalt și, în fața legii, au făcut o promisiune solemnă în acest sens, atunci se pot elibera și ei de bunăvoie de aceste promisiuni, dacă nu sunt legați de îndatoriri în raport cu terţii Acest lucru este cerut de libertatea omului Totuși, și în acest caz, legea trebuie să furnizeze desfacerea căsătoriei cu tot felul de garanții, astfel încât să nu fie rezultatul unei infatuări accidentale, ci să fie rodul unei hotărâri mature și deliberate Este necesar ca oamenii să știe că căsătoria este o chestiune serioasă de viață și că promisiunile solemne nu ar trebui să fie date fără gândire sau anulate printr-un capriciu întâmplător Numai într-o asemenea viziune uniunea familială poate fi o instituţie stabilă, constituind fundamentul întregii ordini sociale Principiul legal, și împreună cu cel moral, care protejează uniunea căsătoriei este fidelitatea Încălcarea ei, atât pe de o parte, cât și pe de altă parte, duce la distrugerea unirii, care nu poate fi realizată formal decât prin forța legii, care dizolvă ceea ce a legat Separarea efectivă este o chestiune de libertate Înainte de legea dreptului, infracțiunea este aceeași de ambele părți; dar din punct de vedere moral, crima unei soții este judecată mai sever Motivul este că soțul infidel își risipește puterile fizice și spirituale în afara familiei, în timp ce soția introduce un element străin în familia însăși Iată o îndoială cu privire la însăși originea copiilor Soția încalcă acea inviolabilitate a altarului de acasă, care Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN pe care este chemată să-l protejeze și, prin urmare, infracțiunea ei are o importanță mai mare decât crima soțului ei În legătură cu aceasta este însăși atitudinea soțului și a soției față de viața de familie Sarcinile soțului nu se limitează la aranjarea vieții de familie Ca cetățean, el acționează în arena publică; poate avea şi alte vocaţii - industrială, ştiinţifică, artistică ' Vocația de soție este concentrată mai ales în familie; orice altceva servește doar ca anexă Prin urmare, soțul este reprezentantul familiei în fața lumii exterioare și în fața legii El deține și ordinea exterioară a vieții de familie și, prin urmare, puterea, care este un element necesar al oricărei societăți Atât legea legală, cât și cea religioasă recunosc soțul ca șef al soției Dar ascultându-se de soțul ei, acesta din urmă rămâne o persoană independentă Ea este stăpâna casei; pe ea se află rutina sa internă Cum cererea legală și, în același timp, morală de subordonare este în concordanță cu independența, această lege nu poate determina; este o chestiune de iubire, care este sufletul uniunii de familie, și mai ales al soției, care este principalul reprezentant al acestui principiu Aici totul depinde de caractere și de relațiile morale libere, în urma cărora viața de familie individuală primește propriul său timbru Legea, nu numai juridică, ci și morală, face doar cerințe generale, pe care libera circulație a vieții este lăsată să le îndeplinească Astfel, în uniunea conjugală, elementele opuse, unindu-

se, rămân fiecare cu caracterul său și cu scopul său Unitatea lor reală este în roadele acestei uniuni - în copii Din aceasta se naște o nouă relație - de părinți și copii, care completează uniunea conjugală și dă vieții de familie plinătatea conținutului ' Omul nu intră voluntar în această relație; Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI vine din natura însăși Omul se naște membru al familiei și nu poate renunța niciodată la această legătură, pentru că ea îi determină însăși existența și tot ceea ce primește din naștere și creștere Prin urmare, este chiar mai inseparabil decât căsătoria Dar, pe de altă parte, aici este mai multă libertate În copilărie, în timp ce o persoană nu are încă utilizarea deplină a abilităților sale, el se supune în mod natural părinților săi, iar această supunere, prin însăși natura lucrurilor, ar trebui să fie completă și completă Doar abuzurile extreme ale autorității părintești pot face ca legea să intervină în aceste relații Dar când ajung la majoritate, copiii stau pe picioarele lor și își întemeiază propriile familii Legătura morală rămâne, dar comuniunea vieții încetează Sarcina părinților este tocmai de a-și pregăti copiii pentru libertate și de a le permite să ducă o viață independentă Această sarcină este îndeplinită de Vogishiangle Scopul educației nu este doar menținerea existenței fizice a copiilor, ci mai ales în dezvoltarea lor spirituală, în a-i face ființe umane Mijloacele pentru aceasta sunt elementele de bază ale uniunii familiale: puterea și dragostea Puterea stabilește disciplina, fără de care nu există nici voință, nici caracter; este susţinută de pedepse domestice menite să corecteze Dragostea înmoaie aceste relații, introducând în ele acel element de încălzire care îi leagă pe copii de adăpostul lor părintesc și le insuflă toate semințele bune ale unei vieți cu adevărat umane prin căi invizibile Aici principiul moral al iubirii atinge cea mai înaltă dezvoltare Dragostea maternă este cel mai înalt și mai sfânt sentiment care există pe pământ Prin urmare, educația publică nu poate înlocui niciodată educația acasă Este incapabil să trezească în copil exact acele sentimente profunde care stau la baza unei existențe cu adevărat umane Nu există nicio îndoială că acasă- Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN creșterea ei poate fi greșită Poate exista o disciplină severă cu o lipsă de iubire sau, dimpotrivă, o iubire nesăbuită cu o lipsă completă de disciplină Este uneori utilă separarea tânărului de mediul familial pentru a-l obișnui cu o existență mai mult sau mai puțin independentă Dar nicio instituție publică nu este capabilă să înlocuiască viața de familie Centrul principal de educație rămâne familia În acest mediu, acele principii sunt puse în sufletul unei persoane, care formează baza întregii sale vieți ulterioare Acolo unde familia nu îndeplinește această sarcină, viața socială însăși se sprijină pe fundații șubrede Starea lui Platon, în care viața de familie este refuzată și copiii sunt crescuți în instituții publice, este lipsită de orice temei Între noile popoare, în special, viața de familie servește drept bază morală a întregului sistem social și poate fi așa doar acolo unde generațiile tinere își iau puterea morală din el Dar chiar și aceasta nu poate fi decât o chestiune de libertate; în această sarcină cea mai importantă a vieții sociale, legea este complet neputincioasă Rezultatul educației este că copiii devin independenți și își fondează propriile familii În acest fel familia se dezintegrează de la sine Aceasta este consecința firească a acestora Relațiile fizice pe care se bazează Cercul ei este prea mic pentru manifestarea nevoilor umane superioare; și chiar aceste relații, legate de existența muritoare a indivizilor, au un sens tranzitoriu Cu toate acestea, odată cu selecția noilor generații pentru o viață independentă, legătura

morală a iubirii și a recunoștinței rămâne; se păstrează raporturile de proprietate Acestea din urmă constituie apartenența firească a uniunii familiale Fiind în lumea materială, el se străduiește în mod necesar să-și asigure existența materială Din aceasta se formează proprietatea familiei Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI care serveşte drept bază pentru bunăstarea familiei Întrebarea este: cui aparține și cine poate dispune de el? Această întrebare apare în primul rând în relația dintre soț și soție Evident, bunurile ambilor ar trebui să meargă pentru menținerea vieții de familie, iar din moment ce soțul este capul familiei, el deține și dispozițiile bunurilor familiei De aici și ordonanțe ale multor legislaturi, punând zestrea soției la dispoziția soțului și interzicând soției să-și înstrăineze bunurile și să intre în obligații fără consimțământul acestuia din urmă Uneori există chiar o diferență între ceea ce constituie proprietatea comună a soților și ceea ce aparține fiecăruia separat Dar toate astfel de reglementări au dezavantajul că o pun pe soție sub tutela soțului ei, în timp ce ea trebuie să fie recunoscută ca persoană independentă cu drepturi proprii În plus, toate aceste decrete legale nu realizează puțin Aici relațiile morale sunt mult mai importante decât cele juridice și, prin urmare, bunăstarea familiei este mai probabil să fie asigurată prin lăsarea drepturilor care aparțin fiecărei părți și asigurarea organizării laturii materiale a vieții de familie la acordul lor liber Reglementarea legală a relațiilor de căsătorie este întotdeauna asociată cu constrângeri foarte semnificative Acest punct de vedere liberal este cel care domină legislația rusă În rest, întrebarea se pune în legătură cu copiii Ca regulă generală, proprietatea aparține părinților, care dispun de el după cum consideră de cuviință Dar ei sunt obligați să întrețină copiii până la ultimii minori și nu își pot lua singuri mâncare Când copiii se află în casa părintească, se bucură de proprietatea comună; dacă li se dă la o parte, atunci trebuie să li se dea mijloacele de existenţă Legea îi poate obliga pe părinți să facă acest lucru Totuși, chiar și aici îndatoriri, prin forță Biblioteca "Runivers" V N CHICHERIN schee, rămân mai mult morale decât legale, căci intervenția legii în relațiile de familie, și mai ales în autoritatea părintească, este mereu plină de cele mai mari dificultăți Minorii pot avea, de asemenea, proprietăți proprii, fie de la unul sau ambii părinți decedați, fie de la străini În acest caz, tutela se instituie cu scopul de a păstra bunul inviolabil până la împlinirea majorității proprietarului Pentru a preveni jaful, aceste relații sunt întotdeauna puse sub controlul autorității publice În cazul decesului ambilor părinți, se instituie și tutela asupra persoanei minorului Acesta înlocuiește autoritatea părintească Inviolabilitatea proprietății familiei este protejată și acolo unde părinții înșiși nu o dețin în deplină proprietate, ci ca proprietari temporari care trebuie să transmită integral proprietatea lor generației următoare Într-un astfel de caz, copiii au dreptul la proprietatea familiei în timpul vieții părinților, dar o pot folosi numai după moartea lor Aceasta constituie una dintre Formele dreptului succesoral, care va fi discutată mai jos În sfârșit, copiii adulți, rămânând în familie, pot participa la întreținerea și creșterea proprietății familiei prin munca lor Într-un astfel de caz, li se naște un anumit drept la el, proporțional cu participarea lor la munca comună Aceasta este cerința justiției Această întrebare se pune mai ales în familia țărănească, unde averea familiei este susținută de munca personală a membrilor Pe lângă relațiile de proprietate, viața de familie include și relațiile cu persoanele care sunt în serviciul casnic Dreptul roman i-a referit

temeinic la dreptul familiei Aici se nasc legături morale care nu pot fi rezumate sub tipul unui simplu contract O uniune strânsă între stăpâni și slujitori,   bazată pe devotament și iubire, constituie un element moral și în iobăgie În relațiile libere, latura juridică se limitează la un contract încheiat voluntar și reziliat voluntar; iar aceasta constituie apariţia obişnuită a prezentului Dar în cadrul acestor granițe formale se formează o legătură morală, care nu trebuie trecută cu vederea în evaluarea filozofică a relațiilor de familie Din acest punct de vedere, servitorii fac parte din familie și cu cât această legătură este mai strânsă și mai morală, cu atât viața de familie în sine este mai înaltă și mai frumoasă Și mai superficial, gândul la noul timp se referă la conceptul de casă, nu în sensul unei clădiri materiale, ci în sensul centrului vieții de familie, îmbrățișând totalitatea relațiilor sale, personale și proprietate În antichitate, acest concept avea o înaltă semnificație, nu numai civilă, ci și religioasă Focul vetrei, ca centru al vieții de familie, a fost subiectul cultului religios Aici domneau zeii casei, Penates; aici s-au închinat sufletelor strămoșilor morți Când o ramură s-a despărțit de familie, ea a luat cu ea focul sacru din vatră și l-a dus într-o nouă locuință Și avea un înalt sens moral Aceasta a păstrat legătura spirituală a generațiilor divergente Odată cu apariția creștinismului, semnificația religioasă a vetrei a dispărut, desigur, ceea ce nu a putut decât să ducă la o slăbire a forței uniunii familiale Însuși conceptul de casă a fost păstrat doar ca aparținând unor familii aristocratice, nu atât în ceea ce privește întărirea legăturilor familiale, cât în ceea ce privește statutul social și avantajele politice Între timp, în raport cu viața de familie, cele mai înalte și sfinte sentimente umane sunt asociate conceptului de cămin - dragostea față de părinți, amintirile din copilărie, unitatea prietenoasă a familiei, acel spirit moral care este scos din acest mediu și care , trecând din generație   generație, constituie cel mai puternic fundament al vieții sociale Casa este centrul vizibil al acestui spirit: este centrul tuturor tradițiilor familiei Prin el familia continuă dincolo de existența ei pământească Familiile se schimbă pe măsură ce vechile generații sunt înlocuite cu altele noi; dar casa rămâne, ca legătura lor constantă Prin el, familia trece în clan Rod este o familie extinsă Aici se păstrează legătura naturală, dar într-o măsură mai slabă, căci, odată cu nașterea noilor generații, consanguinitatea se îndepărtează, ramurile se despart și intră în noi relații Dar în timp ce oamenii încă trăiesc într-o unitate mai mult sau mai puțin strânsă unii cu alții, aceste conexiuni naturale continuă să joace un rol foarte important; le înlocuiesc pe toate celelalte În vremurile primitive, întreaga ordine socială era construită pe relații tribale Chiar și în stările clasice foarte dezvoltate, nașterea a stat la baza întregii vieți sociale Dar, în procesul istoric, aceste grupuri naturale au fost treptat dezintegrate de elemente străine și relații de natură pur civilă În vremurile moderne, odată cu dezvoltarea cuprinzătoare a acestuia din urmă, organizarea totală a clanului a dispărut; cu toate acestea, chiar și aici principiul tribal și-a păstrat semnificația esențială nu numai în sfera civilă, ci și în cea statală Întreaga viață de stat se bazează pe continuitatea generațiilor, transmițându-și unul altuia structura, drepturile și proprietatea lor Nu numai dinastiile monarhice și familiile aristocratice se bazează pe acest principiu, ci în democrația însăși cetățeanul își primește dreptul de întâi născut; este pe lume membru al

statului, pentru ca a primit viata de la parinti care erau in aceeasi relatie Din cauza acestei succesiuni de generații statul rămâne un singur corp, păstrându-și continuitatea Întreaga viață civilă se bazează pe același început Generațiile care pleacă trec totul celor următoare Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI averea lor dobândită Pe aceasta se întemeiază legea moștenirii, care constituie desăvârșirea vieții de familie, și împreună Fundamentul întregii ordini civile Socialiștii privesc legea moștenirii ca pe o instituție arbitrară a legislației Saint-Simonistii au susținut că proprietatea, în numele dreptății, ar trebui împărțită în funcție de abilități și fapte Lassalle a văzut în moștenire doar o categorie istorică, care trebuie să dispară odată cu dezvoltarea ulterioară a omenirii Socialiștii neagă dreptul unei persoane de a dispune de proprietăți după moarte Ei spun că, de îndată ce o persoană moare, voința sa, după ce a încetat să mai existe, își pierde orice forță, iar proprietatea, așa cum evadată, trebuie să aparțină statului Fiecare, fiind egal cu ceilalți, ar trebui să-și câștige propria hrană prin propria muncă și să nu primească de la părinții săi posibilitatea de a trăi fără a face nimic Și nu numai socialiștii, ci și utilitariștii dețin, în esență, aceleași principii Și văd în moștenire o instituție umană arbitrară Numai în binele public ele permit moștenirea limitată în linie dreaptă Sub acest aranjament, toată proprietatea privată trebuie să treacă, încetul cu încetul, în mâinile statului Această viziune, în esența sa, nu este altceva decât o negare a naturii spirituale a personalității umane, precum și a principiului familiei De fapt, dreptul moștenirii nu este o instituție umană arbitrară Ea decurge din temeliile cele mai adânci ale spiritului uman și din însăși esența relațiilor de familie; acest lucru este deja dovedit de existența sa omniprezentă Sursa ei este dublă: dreptul omului de a dispune de bunurile sale după moarte și dreptul generațiilor următoare de a primi proprietatea celor precedente Pe primul se întemeiază moștenirea prin testament, pe al doilea, moștenirea prin lege Primul a fost deja menționat mai sus Am văzut asta Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN Din însăși natura spirituală a omului, din faptul că își propune obiective care depășesc cu mult limitele vieții sale pământești, rezultă că ordinele sale postume trebuie respectate Și tocmai pentru că moartea este evenimentul cel mai solemn din viața unei persoane, un eveniment în fața căruia dispare tot ce este mărunt și trecător și nu rămâne decât atenția asupra permanentului și eternului, voința exprimată în mintea acestui moment capătă un caracter deosebit de sacru Prin urmare, toate popoarele din lume, a căror conștiință morală nu s-a stins, au arătat respect față de testament Numai superficialitatea, frivolitatea oamenilor, care înțeleg doar ceea ce se vede cu ochii și se simte cu mâinile, neagă acest Fapt universal Prin aceasta, omul este redus la nivelul unui animal care trăiește doar prin senzații de moment Voința testatorului își întâlnește însă limitele într-un alt început, nu mai puțin sublim și sfânt, în dreptul copiilor la moștenirea părinților Nu este suficient să aduci o persoană pe lume, este necesar să îi dai mijloacele de existență în cantitatea în care acestea sunt disponibile părinților înșiși Copiii sunt o prelungire a vieții lor și, prin urmare, intră în toate drepturile lor, își primesc proprietatea și își asumă obligațiile Toată viața de familie se bazează pe aceasta, iar acesta nu este doar dreptul, ci și datoria copiilor A cere ca fiecare să plece de la sine, fără să primească nimic de la părinți, înseamnă a rupe legăturile generațiilor și a privi fața, nu ca pe un produs al unui cunoscut mediu familial, trăgând din acesta toată vitalitatea, ci ca pe un fenomen,

luat de nicăieri, care se aprinde și se estompează ca o stea căzătoare Aceasta neagă sensul însuși al istoriei omenirii, care constă în faptul că generațiile succesive își transmit între ele toată bogăția lor materială și spirituală Fără aceasta, viața umană nu ar fi avansat mai departe decât sălbăticia primitivă Moștenirea este atât de mare și rodnică Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI un nou început care leagă trecutul cu prezentul și viitorul și, prin urmare, constituie sursa și fundamentul vieții cu adevărat umane Față de aceasta, este neputincioasă obiecția că succesiunea este posibilă, pe lângă moștenirea privată, și prin însuşirea proprietăţii de către stat, în mâinile căruia aceasta poate fi acumulată şi poate servi în folosul generaţiilor următoare Continuitatea vieții de stat se bazează însăși pe continuitatea generațiilor născute una din alta, adică pe continuitatea familiei În familie un bărbat se naște și se crește; de la el primeşte toate temeliile existenţei sale spirituale şi materiale Negarea principiilor familiei în numele statului este, așa cum s-a spus deja, nu numai o negare a celor mai înalte sentimente umane, ci și o subminare a celor mai profunde fundamente ale vieții statului Aceasta este o perversiune completă a naturii umane Statul este cu atât mai puțin capabil să intre în moștenire privată, pentru că nu are nici cel mai mic drept asupra ei Nu funcționează și nu produce; acest lucru este realizat de persoane private și, prin urmare, ei și copiii lor dețin proprietatea pe care au dobândit-o Statul trebuie să protejeze această proprietate de încălcări ale terților și să nu o însușească, ceea ce este cel mai rău tip de jaf, pentru că este un jaf din partea celor cărora le este dat apoi puterea de a o suprima Tot ceea ce are dreptul să facă statul este să ceară cetățenilor să dea o parte din averea lor pentru nevoi publice; dar şi aceasta trebuie făcută pe baza dreptăţii, conform legii generale, adică proporţional cu mijloacele fiecăruia Însușirea unei moșteniri prin taxe excesive nu este altceva decât deghizarea, adică tâlhăria ipocrită, principiu cel mai puțin potrivit pentru stat, ca asociație care poartă în sine conștiința cerințelor morale Acest lucru se aplică nu numai moștenirii copiilor, ci și Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN moștenirea rudelor laterale Nici aici statul nu are dreptul să intervină, pentru că proprietatea nu îi aparține Proprietatea privată este transferată conform principiilor dreptului privat, nu public Acolo unde nu există grade de rudenie cele mai apropiate, acolo, din lipsa de voință a testatorului, vine moștenirea unor rude mai îndepărtate În ceea ce privește proprietatea ancestrală, dreptul acesteia din urmă se întemeiază pe faptul că proprietatea strămoșului este împărțită între descendenți, iar atunci când o ramură este suprimată, aceasta trece la altele În ceea ce privește bunurile bine dobândite, trecerea acestora către rude laterale, în lipsa unui testament, se bazează pe o legătură de familie, care își păstrează aici semnificația esențială În acest drept, recunoscut de toată legislația, se exprimă cel mai important principiu, că moștenirea este instituirea dreptului privat, și nu public Această zonă a relațiilor private este protejată de încălcarea autorităților statului Adevărata sarcină a statului în materie de drept succesoral nu este de a-și însuși ceea ce nu-i aparține, ci de a determina și a conveni asupra acelor principii opuse care se manifestă aici: drepturile testatorului și drepturile moștenitorilor Acolo unde există copii și unde proprietatea este considerată ancestrală, drepturile testatorului sunt, în esență, limitate Legea trebuie să stabilească de ce cotă din proprietate poate dispune la discreția sa și pentru cât timp ordinele sale pot avea forță Tatălui de familie nu i se poate

refuza dreptul de a dispune de casa sa astfel încât aceasta să fie păstrată în familie Dar stabilirea proprietății inalienabile restrânge drepturile noilor proprietari Prin aceasta, noile generații sunt legate pentru totdeauna de voința celor anterioare Sarcina legislației este de a conveni asupra cerințelor reciproce: recunoscând voința testatorului, este necesar să se acorde suficient spațiu libertății generațiilor următoare, Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI ca să devină stăpâni pe proprietatea lor Aceasta este o chestiune de legislație pozitivă Aceeași întrebare se pune și în împărțirea proprietății în moștenire prin lege Începutul dreptății necesită o împărțire egală; dar păstrarea casei ca centru familial duce la inegalitate, căci doar unul poate obține o casă și, mai mult, în astfel de condiții încât moștenitorul să aibă posibilitatea de a o întreține Am văzut că aceasta are o semnificație foarte semnificativă, nu numai pentru menținerea familiilor aristocratice, ci și pentru păstrarea tradițiilor familiale, care constituie unul dintre cele mai importante fundamente morale ale vieții sociale Așa se păstrează firmele comerciale și moșiile țărănești Nu există însă nicio îndoială că, prin aceasta, restul copiilor sunt privați de o parte semnificativă a proprietății lor Acesta este sacrificiul care se face pentru a păstra cuibul nativ și toate elementele morale asociate acestuia În ce măsură acest sacrificiu este permis și cum să se convină asupra cererilor reciproce, aceasta constituie din nou sarcina legislației pozitive Legile aristocratice acordă prioritate conservării căminului, legile democratice unei împărțiri egale a moștenirii Dar nici aici legea nu poate dispune arbitrar; principalul lucru depinde de morală Legea, mergând împotriva moravurilor, rămâne neputincioasă Acest lucru este evidențiat cel mai bine de legea lui Petru cel Mare cu privire la majore, care nu a putut să prindă rădăcini în societatea rusă, ca urmare a căreia a fost anulată în curând Morala este dezvoltată nu numai de viața de familie, ci și de acele relații sociale diverse în care intră o persoană și care îi prezintă cerințele și îi impun pecetea Legăturile familiale și tribale sunt doar baza originală, naturală, a societăților umane Odată cu divergența ramurilor, acestea slăbesc; cu asta, împreună, unirea rudelor lasă loc relațiilor cu străinii Prin aceasta, familia intră în civil-Questions of Philosophy, carte ' Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN societatea daneză Pe de altă parte, elementul moral și religios inerent vieții de familie formează propria sa uniune independentă - biserica Aceste două uniuni opuse constituie a doua etapă în dezvoltarea societăţii umane Capitolul III Societate civila Societatea civilă este un ansamblu de relații private între persoane guvernate de dreptul civil sau privat Pe lângă persoane fizice, acestea includ și sindicatele private formate de aceștia Din acest punct de vedere, familia face parte din societatea civilă, deși are, după cum am văzut, principii proprii, mai ales proprii Dar și aici legea aranjează doar latura formală a comunității Conținutul său este determinat de interesele legale, materiale și spirituale Am văzut că conceptul de interes nu se aplică dreptului Interesul este scopul pe care o persoană și-l stabilește: dreptul determină aria libertății sale, adică posibilitatea de a urmări aceste scopuri împreună cu libertatea celorlalți Legea stabilește limitele în care interesul aduce conținut vital Atunci când oamenii comunică, aceasta dă naștere unei interacțiuni reciproce vie de interese, care, unindu-se și separând, formează o împletire infinit diversă a relațiilor private Totalitatea lor este ceea ce se numește societate civilă, sau pur și simplu societate, în contrast cu statul Numele de familie denotă nu atât

latura legală, cât latura de viață a acestor relații Cu toate acestea, este folosit și de avocați În Germania, cuvântul Gesellschaft, în contrast cu statul, Staat, a primit dreptul deplin de cetățenie S-a stabilit conceptul de societate civilă Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI "Unul dintre cele mai fructuoase gânduri ale lui Hegel Aceasta "a desemnat o serie întreagă de fenomene care au un caracter aparte propriu și sunt guvernate de reguli speciale de drept Prin urmare, juriști eminenti, precum Robert Mol, Stein și alții, și-au asimilat acest gând și s-au apucat să dezvolte acest concept Au început disputele despre ce este societatea și ce o deosebește de stat: ar trebui să fie înțeles acest nume doar ca uniuni private sau, mai degrabă, întregul ansamblu de relații private dintre oameni? *) Dar oricare ar fi diferența de opinie în ceea ce privește detaliile, însuși conceptul de societate ca sistem independent de relații, esențial diferit de stat, poate fi considerat ferm stabilit în știință Acest lucru poate fi pus la îndoială doar de cei care nu au avut timp să mediteze aceste fenomene sau sunt puțin familiarizați cu literatura juridică În prezent, mai ales când tocmai relațiile sociale au ieșit în prim-plan, care au căpătat un caracter amenințător în lupta de clase, semnificația independentă a acestei zone este un Fapt care atrage atenția Diferența dintre societate și stat a devenit un adevăr umblător, recunoscut de toți **) *} Aceste dispute au fost rezumate pentru rege, în pamfletul lui Treitschke: Die Ge&eiùcljafisz'jisscnschaft El definește societatea în aproape același mod ca indicat mai sus: și dacă statul este poporul în convietuirea sa unică ordonată, atunci este cel mai simplu și mai în concordanță cu folosirea cuvântului să se înțeleagă sub denumirea de societate diferitele persoane private aspirațiile membrilor poporului, acea rețea de tot felul de dependențe care decurge din cifra de afaceri" (p δι) **) Ca exemplu, voi cita cuvintele unuia dintre filosofii moderni de seamă Wundt Subliniind compatibilitatea organizării întregului cu diferitele diviziuni ale legăturilor private, el spune: "pe aceasta se întemeiază în prezent relația dintre stat și societate, care este foarte caracteristică tuturor fenomenelor spiritului colectiv Statul, ca singura unitate înzestrată cu adevăratele proprietăți ale unei personalități organice agregate, se opune societății, ca suma tuturor parteneriatelor, uniunilor și legăturilor de viață care decurg din asocierea liberă a persoanelor și, prin urmare, ca și indivizii, sunt supuse protecției și supravegherii legale a statului (Syst der Phil , pp i i) * Biblioteca "Runivers " B N CHICHERIN Pentru un avocat, în special, această diferență constituie, s-ar putea spune, ABC-ul științei sale, fără de care nu poate fi făcut un singur pas în ea A recunoaște că societatea este doar o parte a statului, și nu un domeniu independent de fenomene, înseamnă a recunoaște că dreptul civil este o parte a dreptului statului, ceea ce, desigur, niciun avocat nu o poate admite Dacă societatea este o zonă independentă a fenomenelor guvernate de reguli speciale de drept, atunci nu există nicio îndoială că aceste fenomene ar trebui să facă obiectul unui studiu independent și, prin urmare, o ramură separată a științei Fiind în stat și supunându-i în exterior, societatea este în interacțiune constantă cu acesta Ea afectează statul, la fel cum acesta din urmă, la rândul său, îl afectează Dar societatea nu este absorbită de stat, la fel cum familia nu este absorbită de acesta, deși se află în el și îi este subordonată Pentru persoana umană, pentru libertatea și drepturile sale, această recunoaștere a independenței societății civile este de cea mai mare importanță, căci prin aceasta este protejată de absorbția de către

întreg Aceasta rezolvă, în același timp, disputa mereu continuă dintre individualism și centralism în viața socială Societatea civilă se bazează pe individualism, centralismul este proprietatea statului Împărțirea acestor două regiuni conferă fiecăruia dintre aceste începuturi locul său cuvenit *)- *) Am încercat să sintetizez toate fenomenele legate de societate în partea a doua a Cursului de Științe Statului, căruia i-am dat titlul: Doctrina societății (Gesellschaftswissenschaft) sau Sociologie Am folosit ultimul termen pentru a da acestui concept un termen mai limitat, ns ci sensul mai științific împreună Ceea ce s-a spus în Introducere justifică acest punct de vedere Despre această lucrare, un cunoscut om de știință și sociolog și-a exprimat opinia că acesta este un tratat pur metafizic (Karev: Introducere în studiul sociologiei, p) O astfel de judecată îmi este de neînțeles Aici, sub numele de metafizică, se înțelege ceva care îmi este complet necunoscut De fapt, lucrarea menționată conține o analiză mai mult sau mai puțin reușită sau nereușită a fenomenelor sociale legate de acest domeniu Se vorbește și despre meta- Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI Interesele care fac parte din societatea civilă sunt de două feluri: materiale și spirituale Dar primele constituie de departe cea mai mare parte a raporturilor determinate de lege Acestea din urmă, prin însăși natura lor, se realizează în principal prin schimbul liber de gânduri și sentimente Numai latura lor externă și, mai ales, de proprietate, sunt supuse definițiilor legale Așa sunt hotărârile privind proprietatea literară și artistică Pe de altă parte, acest schimb de gânduri, care atinge interesele adesea esențiale ale întregului, este supus controlului statului, care îi poate pune limite Dar acest lucru se aplică deja unei alte ordini de relații, în care oamenii sunt membri ai unui tot superior În domeniul schimbului spiritual civil devine subiect de drept numai în măsura în care privește persoana și proprietatea unui cetățean, ceea ce reprezintă o foarte mică parte din conținutul său Dimpotrivă, schimbul de materiale are loc în principal prin contracte obligatorii din punct de vedere juridic Consecința acestui fapt este o confuzie destul de ușor de înțeles a societății civile cu societatea economică, în timp ce aceasta din urmă constituie doar o parte din prima Acest caracter special al relațiilor economice este cel care le face subiectul unei științe separate, care a primit denumirea nu în întregime corectă de economie politică Aici există o clasă specială de fenomene, care au propriile lor legi speciale, și care, prin urmare, trebuie studiate separat de altele, chiar dacă sunt amestecate în viața reală Tocmai aceasta a fost sarcina așa-numitei economii politice clasice, care, stând strict în fizică, pentru metafizica este și un fenomen social, care nu poate fi ocolit și pe care trebuie să încercăm să-l înțelegem Dar nu am vrut deloc să scriu un tratat de metafizică și nu știu pe ce bază poate fi confundat studiul fenomenelor sociale cu metafizică Criticul pare să fie familiarizat cu literatura juridică pe acest subiect Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN sol învățat, a dat cele mai fructuoase rezultate Între timp, în timpurile moderne, un astfel de studiu special al fenomenelor economice este considerat unilateral Se susține că în viață se împletesc constant cu ele principiile juridice și morale, care, atunci când se studiază fenomene reale, nu pot fi separate de ele În consecință, cea mai recentă economie politică din Germania a căpătat un caracter în mare măsură moral Este evident, însă, că o asemenea combinație de principii economice cu principii juridice și morale necesită un studiu special preliminar atât al dreptului, cât și al moralității Cercetarea strict științifică nu poate merge în altă

direcție Între timp, economiștii moralizatori moderni se salvează de această muncă, pe care nu și-o pot permite Ca urmare, teoriile lor economice sunt un amestec ciudat de principii economice distorsionate de impurități străine cu concepte juridice și morale complet neexplorate și prost asimilate Tocmai acest caracter îl poartă asupra lor majoritatea lucrărilor socialiştilor din departament şi ale politicienilor sociali *) În viața publică, fenomenele economice sunt într-adevăr combinate cu cele juridice și morale Studiul acestei conexiuni este una dintre cele mai importante sarcini ale științei societății Dar pentru aceasta este necesar în primul rând să descompunem fenomenele în părți și să studiem fiecare parte separat La fel și toate științele care au vreo pretenție de precizie Matematica își studiază relațiile speciale, Fizica domeniul său de fenomene, chimia propriu-zis, deși în realitate unele fenomene se amestecă constant cu altele Sinteza științifică este posibilă numai pe baza unei analize preliminare Prin urmare, știința, despre societate, trebuie să se bazeze pe principiile dezvoltate *) Cititorul poate găsi dovezi în lucrarea mea: Proprietatea și statul Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI pe de o parte, economia politică, pe de altă parte, dreptul și morala Numai folosind aceste date poate ajunge la concluzii de încredere și exacte Știința economică ne prezintă relațiile oamenilor prin diviziunea muncii și unirea forțelor De aici urmează cifra de afaceri economică, sau schimbul de lucrări Izvorul motor al acestui proces este interesul personal, adică dorința de bunuri materiale și satisfacerea nevoilor materiale Economiștii moralizatori marchează interesul propriu sub numele de egoism, considerându-l nedemn de natura morală a omului Dar această miliție împotriva interesului propriu în domeniul economic nu este altceva decât o declamație care nu are sens Apropo de moralitate, am văzut că satisfacerea nevoilor materiale, chiar și pe scară largă, nu are nimic fără lege Întreaga sarcină a omului în cucerirea naturii constă în dobândirea de bunuri materiale și în satisfacerea nevoilor materiale, iar această sarcină este unul dintre scopurile înalte ale omului pe pământ; conţine condiţia necesară dezvoltării spirituale în sine Interesul personal decurge din natura persoanei ca atare; constituie dreptul său inalienabil Tot felul de scopuri morale sunt în comun cu el Omul poate folosi orice folosește ceea ce a dobândit; el poate lucra nu numai pentru sine, ci și pentru familie, care este cel mai obișnuit lucru Dar acest lucru nu se aplică economiei; ea investighează nu latura morală, ci latura economică a relațiilor și aici afirmă pe bună dreptate că interesul propriu este principala forță motrice a oricărei activități fructuoase Aceasta este tocmai diferența esențială dintre munca liberă și munca iobagului Însăși satisfacția interesului personal, în diviziunea muncii, este posibilă doar prin satisfacția altuia Omul poate lucra pentru sine, Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN doar lucrează pentru alții Consumatorul este sfârșitul oricărei producții, iar întreaga sarcină a producției este să-i mulțumească Astfel, prin ea însăși, în virtutea reciprocității, se stabilește o comunitate de interese Ca urmare, operarea interesului propriu în domeniul economic nu depinde în totalitate de arbitrariul uman O persoană își poate atinge scopurile doar conformându-se nevoilor altora și respectând legile care guvernează aceste relații Aceste legi nu sunt produse ale voinței umane; ele decurg din natura lucrurilor, din relația omului cu lumea materială și cu alte unități libere Avantajele diviziunii muncii și uniunii forțelor, valoarea capitalului, consecințele concurenței, condițiile cifrei de afaceri, stabilirea prețurilor - toate acestea

constituie aria legilor pur economice, care sunt esențial diferite atât din legile lumii materiale şi din legile care determină raportul dintre drept şi morală Și așa cum omul poate cuceri natura fizică doar respectându-se legile ei, tot așa în domeniul economic își poate atinge scopurile doar respectând legile care o guvernează Prin aceasta, însă, el nu devine membru al întregului superior care îmbrățișează toate aceste relații Adesea, această reciprocitate a intereselor, guvernată de legi generale, îi determină pe cercetători să-și imagineze o societate economică ca un organism în care diferitele ramuri ale producției sunt, parcă, organe și funcții ale nevoilor agregate Dar un astfel de concept nu este mai mult decât o metaforă Nevoile pe care producția economică este chemată să le satisfacă sunt în principal nevoi private: nevoile societății în ansamblu constituie doar o foarte mică parte din ele În același mod, producția ghidată de interesul personal este producție privată, nu producție socială Adesea, producția și consumul sunt distribuite între diferite Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI ţări fără nicio organizare comună Producătorul din Anglia lucrează pentru toate țările lumii și în schimb își primește produsele Conceptul de organism este complet inaplicabil aici Niciun organism nu-și satisface propriile nevoi satisfacându-i pe alții Stomacul nu digeră alimente pentru alt individ De fapt, în tot acest proces economic, îmbrățișând întreaga umanitate, nu există altceva decât acțiunea reciprocă a unităților libere; dar din această acţiune reciprocă, în virtutea unei comuniuni de interese stabilite spontan, se naşte o lume întreagă a relaţiilor dintre cele mai variate şi complexe, guvernate de legi ce decurg din natura lucrurilor Studiul acestor legi este subiectul științei economice Întrebarea este: care este relația acestor fenomene cu legea și morala? Pentru știința societății, aceasta este întrebarea fundamentală Relația cu moralitatea este determinată foarte simplu Legea morală este complet independentă de relațiile economice și, la rândul lor, legile economice sunt independente de cele morale Diviziunea muncii, capitalul, cifra de afaceri, determinarea valorii lucrărilor - toate acestea sunt concepte și fenomene aparţinând unui domeniu cu totul diferit Am văzut că, în esenţa ei, legea morală este legea formală; i se dă conţinut din afară Are rădăcinile într-un sistem de impulsuri care, în competiția socială, se exprimă în relațiile economice De asemenea, am văzut că aplicarea legii morale la sistemul pulsiunilor este o chestiune de conștiință, adică de autodeterminare interioară liberă a omului Acest lucru este destul de aplicabil la întrebarea care ne interesează Între relațiile economice și cerințele morale există acea trăsătură comună că ambele sunt fenomene de libertate, drept urmare aceste două zone rămân independente, iar acordul lor este lăsat liberului arbitru al persoanelor Economie Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN suflă ce fel de relații apar din interacțiunea reciprocă a unităților libere în cucerirea naturii exterioare și convertirea ei în folosul omului și ce legi guvernează aceste relații; dar fie că este bine sau rău, moral sau imoral, o persoană folosește bunurile pe care le dobândește, ei nu-i pasă de asta Aceasta este sarcina moralistului; aici este necesar să se acționeze asupra conștiinței umane, care singura este judecătorul aici Dacă, în loc să acționeze pe conștiință, ei doresc să stabilească principii morale în domeniul economic prin intermediul unei legi coercitive, atunci aceasta duce la o perversiune a moralității După cum s-a observat în mod repetat, moralitatea coercitivă este imoralitate Prin urmare, economia politică, bazată pe principii morale, nu este doar o teorie neștiințifică, ci și o teorie imorală Dreptul coercitiv

este o lege juridică și, prin urmare, relația fenomenelor economice nu cu morala, ci cu legea este de o importanță esențială Aici, într-adevăr, legătura este cea mai strânsă, căci întreaga cifră de afaceri economică este protejată și asigurată prin lege Întrebarea este: ce drept se lucrează aici, public sau privat? În aceasta, s-ar părea, nu poate exista nici cea mai mică îndoială Până acum, întotdeauna și pretutindeni, acolo unde există doar relații libere între oameni, rulajul economic a fost și este reglementat de dreptul privat Proprietatea și contractul, pe care se sprijină toată viața economică, sunt esența definiției dreptului privat Acesta este un fapt al lumii, constituind conținutul și rodul întregii istorii a omenirii Odată cu dezvoltarea libertății în societățile umane, caderile impuse activității umane de către scopuri publice scad din ce în ce mai mult, iar natura privată a relațiilor economice devine pe deplin evidentă Cu toate acestea, contrar acestui fapt mondial, acum se exprimă opinia că relațiile economice ar trebui determinate Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI nu privat, ci drept public *) O astfel de viziune este evident înrădăcinată în viziunea socialistă a vieții economice ca întreg sistem, gestionat și dirijat de stat Se susține că repartizarea proprietății este cel mai esențial interes al statului și ar trebui realizată după un plan general Fața este doar un depozit de mărfuri plasat în diverse centre de puterea de stat; în sine, nu are sens **) O astfel de vedere reprezintă o perversiune completă a tuturor conceptelor și relațiilor economice și juridice Nu numai că contrazice tot ce există în realitate, dar nu are nici cea mai mică bază teoretică și, prin urmare, este lipsită de orice posibilitate de a se realiza chiar și în viitorul cel mai îndepărtat Se bazează în întregime pe amestecarea societății cu statul, acțiunea reciprocă liberă a forțelor individuale cu organizarea centrală a uniunii totale Aici, cu deplină claritate, este relevată importanța deosebită a distingerii dintre aceste concepte și aceste fenomene Confuzia lor duce la o negare fundamentală a libertății umane și la transformarea unei persoane într-un depozit de mărfuri, adică la reducerea lui la nivelul unui instrument fără suflet al puterii de stat De fapt, repartizarea proprietății nu este deloc treaba statului Ea se realizează nu după un plan general, ci în virtutea drepturilor ce aparțin omului ca ființă liberă rațional și sunt desfășurate prin propria sa activitate Ca persoană liberă, o persoană dobândește el însuși proprietate; ca membru al familiei, primește moștenirea părinților săi Legea generală stabilește doar Formele în care aceasta se realizează Statul nu este nimic pentru nimeni *) См Петражицкии: Doctrina venitului, II, стр : "Împărăția poporului nu este conceptual o chestiune privată Distribuția bogăției oamenilor este conceptual o instituție deschisă **) Тамъ же стр : "persoana în drepturi de proprietate este o stație ideală de mărfuri în procesul de repartizare a mărfurilor" Biblioteca "Runivers" B N ЧИЧЕРИНЪ nu dă; determină doar posibilitatea de achiziţie Prin urmare, distribuția proprietății nu depinde de el, ci de activitățile indivizilor și de relațiile lor reciproce Aceasta este baza oricărei vieți civile și acesta este un lucru care protejează și asigură activitatea umană A nega acest lucru înseamnă a submina toate fundamentele ordinii civile În locul definițiilor clare și ferme ale dreptului, se instalează un haos complet de concepte Aceasta este trăsătura distinctivă a socialismului contemporan al departamentului Dar dacă relațiile economice, nu numai în fapt, ci în esența problemei, sunt guvernate de principiile dreptului privat, și nu public, atunci întrebarea este, care este relația dintre aceste două elemente? Este

legea determinată de relații economice sau, dimpotrivă, relațiile economice sunt determinate de lege? Am văzut că principiile dreptului sunt destul de independente de ordinea economică Ele decurg din natura personalității umane și determină relațiile reciproce ale libertății ființelor raționale Dar acest principiu, ca și morala, este pur formal: conținutul lui este dat de relațiile economice, care, tocmai din acest motiv, au legi proprii, independente de legile juridice Dar aici, spre deosebire de morală, aplicarea legilor legale nu este acordată libertății persoanelor, ci este însoțită de constrângere Acest lucru este cerut de însăși esența libertății externe; acelaşi lucru este cerut de relaţiile economice, care se sprijină doar pe un teren ferm atunci când sunt protejate de determinări coercitive de drept Ceea ce este dobândit de om este protejat ca proprietate; îndeplinirea obligațiilor reciproce este garantată printr-un acord legal II aici, ca și în raport cu moralitatea, trăsătura comună a ambelor elemente este că sunt determinate de libertate; dar aici este o libertate exterioară și, prin urmare, protejată de constrângere combinație a ambelor
 Începutul se face prin faptul că relațiile economice se mișcă în Forme stabilite de lege, iar dreptul, la rândul său, își adaptează Formele la nevoile vieții economice Aici există o acțiune reciprocă, în care, totuși, legea este principiul dominant, căci stabilește Forme obligatorii Prin urmare, mișcarea vieții economice depinde în mod esențial de dezvoltarea conștiinței juridice Este suficient să subliniem schimbarea fundamentală pe care o aduce abolirea sclaviei sau iobăgiei în toate relațiile economice Această desființare nu se datorează unor considerente economice, ci datorită dezvoltării conștiinței juridice: legiuitorul ajunge la concluzia că o persoană nu trebuie să aparțină unei persoane Din punct de vedere economic, aceasta poate fi uneori chiar neprofitabilă: dar cele mai înalte cerințe legale și morale fac necesară această măsură, iar viața economică trebuie să se conformeze acesteia Pe de altă parte, dacă forțele economice, care s-au dezvoltat sub protecția legii, cer libertate, iar legea legală le impune tot felul de restricții, atunci aceasta se termină de obicei cu faptul că săpatura legală este răsturnată și înlocuită cu unul nou, mai adaptat nevoilor emergente Acolo unde există o acțiune reciprocă a două elemente, există o influență inevitabilă și reciprocă a acestora unul asupra celuilalt Dar tocmai de aceea orice teorie unilaterală este deplasată aici De aici eșecul complet al așa-zisului materialism economic Încercând să deducă din relațiile economice întreaga dezvoltare a societăților umane, el pierde din vedere cel mai important și esențial - dezvoltarea conștiinței juridice, care rămâne totuși factorul istoric dominant în relațiile civile și cu atât mai mult în stat După cum sa menționat deja, partea economică a vieții umane are întotdeauna o valoare de serviciu Nu determină dezvoltarea spiritului; se întâmplă să fie doar o condiție care modifică această dezvoltare, căci spiritul acționează în mediul material și, prin urmare, trebuie să se conformeze proprietăților sale Dezvoltarea relaţiilor economice sub ocrotirea legii duce în mod firesc şi inevitabil la inegalitate Ceea ce s-a spus mai sus despre egalitate și inegalitate este aici aplicația reală Am văzut că legea, ca principiu formal, stabilește doar egalitatea formală: recunoaște tuturor aceeași libertate ca și ceilalți de a-și urmări scopurile și protejează în mod egal ceea ce au dobândit; dar însăși folosirea libertății, dată fiind inegalitatea de abilități și poziții, duce în mod firesc și obligatoriu la inegalitate Am văzut că aceasta este legea

generală a oricărei ființe reale, a cărei plenitudine constă într-o varietate infinită de forțe, condiții și poziții În sfera economică, acest lucru se manifestă pe deplin Diferența de abilități și condiții în care sunt plasați oamenii duce la faptul că unii câștigă mai mult, iar alții mai puțin Aceste diferențe pot fi destul de semnificative; căci activitatea economică nu constă numai în efectuarea anumitor mişcări mecanice: munca materială are şi aici o valoare de serviciu Incomparabil mai importante sunt principiile spirituale, călăuzitoare ale activității: capacitatea de a se gândi la scopuri și mijloace, de a profita de circumstanțe, de a calcula beneficii și dezavantaje, de a gestiona o întreprindere și de a găsi noi moduri, într-un cuvânt, energie, constanță, prudență, ingeniozitate, care sunt nemăsurat diferite pentru oameni diferiți și, prin urmare, conduc la rezultate larg divergente Cu cât viața industrială este mai complexă, cu atât aceste calități sunt mai importante Ei construiesc și întrețin averi uriașe Iar ceea ce este astfel dobândit devine o sursă de noi achiziții În domeniul industrial, capitalul joacă un rol predominant Numai cu ajutorul lui omul cucerește natura și devine regele pământului Capital, transmis din generație în generație Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI G lenea și sporirea muncii fiecăruia dintre ei, este sursa și motorul întregii dezvoltări economice; de la el vine toată sporirea bogăţiei în societăţile umane Dar chiar acest lucru duce la inegalitatea inevitabila, căci proprietatea dobândită, trecând de la o generație la alta, se acumulează în mâinile proprietarilor săi, care obțin astfel o poziție privilegiată printre alții Aceasta este consecința firească și necesară a dezvoltării economice Capitalul nu aparține societății, așa cum susțin socialiștii Societatea nu este altceva decât o persoană fictivă căreia nu îi aparține nimic; de fapt, ea reprezintă doar totalitatea forțelor private, cărora deci aparține ceea ce se numește metaforic binele public La fel de puțin capital aparține statului Nu l-a produs și, prin urmare, nu are nici cel mai mic drept asupra ei Capitalul este produs și înmulțit prin munca și economiile persoanelor private, care sunt, prin urmare, proprietarii lui de drept și, ca atare, îl transmit urmașilor Ca orice activitate economică, producția și acumularea de capital este o chestiune privată, nu publică În calitate de gardian al dreptului, statul este chemat doar să stabilească condițiile generale pentru dobândirea lui pentru toți și să-l protejeze de încălcarea altora Prin urmare, existența capitaliștilor este o consecință firească și legitimă, și în același timp o condiție necesară pentru orice dezvoltare economică Capitalismul nu este doar un fenomen trecator: este întreaga istorie economică a omenirii Orice progres economic constă în acumularea de capital, iar cu cât umanitatea avansează mai departe, cu atât semnificația sa este mai mare De aici diferența dintre clasele sociale un fenomen de maximă importanță pentru întreaga viață socială, și căruia îi aparține cercetarea Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN Stiinte Sociale Pentru stat, el constituie un dat, asupra căruia poate acţiona, dar căruia trebuie să se conformeze Clasele sociale pot fi foarte diverse Ele sunt construite atât pe definiții cantitative cât și calitative Fiecare ocupație sau interes special și fiecare grad din cadrul aceleiași ocupații pot sta la baza formării unei anumite clase În termeni economici, prima și principala diferență este cantitativă: societatea este împărțită în bogați și săraci Această diferență a existat și există întotdeauna și pretutindeni; dar când se stabilește libertatea publică, mai ales acolo unde săracilor li se acordă drepturi politice, așa cum este cazul în democrații, aceste clase se unesc în partide mai

mult sau mai puțin organizate și se luptă între ele Acest fenomen se repetă atât în istoria antică, cât și în istoria modernă Republicile antice s-au prăbușit ca urmare a luptei dintre bogați și săraci Nu exista nicio cale de ieșire din această luptă Sub existența sclaviei, nu a existat spațiu pentru muncă gratuită și, prin urmare, nu s-a putut forma o clasă de mijloc, care leagă extreme opuse A rămas să ridice o putere independentă de societate, care să-i poată înfrâna Aceasta a fost semnificația monarhiilor grecești și a Imperiului Roman În vremurile moderne, dimpotrivă, odată cu libertatea muncii, se dezvoltă o clasă de mijloc, care formează o tranziție treptată de la nivelul inferior la cel superior și dă primei posibilitatea de a se ridica la cea din urmă Ea constituie deci elementul de bază, atât în mișcarea economică, cât și în ordinea socială În dezvoltarea sa normală se află adevărata soluție a problemei sociale ridicate de lupta de clasă Această dezvoltare este rodul natural al libertăţii economice Dacă libertatea duce la inegalitate, atunci ea nu duce în niciun caz la dezvoltarea extremelor opuse, cu dispariția elementelor de mijloc Astfel de Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI un fenomen nu poate fi decât o etapă trecătoare a procesului economic; în cele din urmă, la fel, se dovedește predominanța tipului mijlociu Aceasta este legea generală a naturii; asa este legea dezvoltarii umane Creșterea istorică a claselor de mijloc în vremurile moderne, de care se leagă și ascensiunea treptată a claselor inferioare, este un Fapt care nu este supus nici cea mai mică îndoială Este stabilit pe o bază solidă de date statistice Însăși creșterea capitalului duce la acest lucru Pe măsură ce se acumulează, se răspândește din ce în ce mai mult în rândul maselor, cu care în același timp scade și profitabilitatea exprimată în dobândă, iar ponderea salariilor crește Conform legii economice de bază, cu cât oferta de capital este mai mare în comparație cu oferta de mâini, cu atât randamentul primului este mai mic și rentabilitatea celui din urmă este mai mare Și, prin urmare, întreaga soartă a clasei muncitoare depinde de cea mai mare creștere posibilă a capitalului, adică de dezvoltarea capitalismului A căuta altceva înseamnă a te răsfăța în Fantezii inactiv, închizând ochii la adevărata esență a problemei Nu există nicio îndoială că în lupta forțelor industriale, cei slabi sunt adesea dezavantajați; în condiţii nefavorabile, pot ajunge chiar la gradul extrem de sărăcie Dar aceasta este consecința inevitabilă a libertății; acest rău poate fi prevenit numai prin distrugerea sursei sale Un sclav poate fi furnizat de un proprietar bogat; Omul liber este însă stăpânul propriei sale destin și, prin urmare, este supus tuturor accidentelor asociate existenței private Adesea suferința lui se datorează propriei sale vine, dar adesea și unor motive independente de el Cu toate acestea, o persoană nu rămâne complet neputincioasă în fața loviturilor care îi lovesc Animalele pier în lupta pentru existență; omul găsește ajutor în vecinii săi Pe lângă acțiunea forțelor economice, în societățile umane există un principiu moral, care este chemat să compenseze deficiențele acestora din urmă Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN Acest început dă naștere carității Ea vine în ajutorul celor săraci, mângâie pe cei suferinzi, are grijă de cei fără adăpost Numai că nu este necesar să confundăm acest început cu dreptul Caritatea nu este dreptate; nimeni nu are dreptul să ajute Acesta este un dar pur, care curge dintr-o inimă iubitoare și tocmai acesta este ceea ce îi conferă o înaltă semnificație morală Și nu este nimic degradant pentru demnitatea umană în asta Acceptarea binecuvântărilor care vin dintr-o inimă sinceră și răsplătirea pentru aceasta cu recunoștință, sunt

dificile doar pentru sufletele uscate, izolate în mândria lor și care nu tolerează nicio superioritate Din caritate curg cele mai înalte legături morale între oameni, dezbinați de poziția și condițiile lor de viață Bogatul, dând mâna săracului, găsește satisfacție morală în aceasta, iar săracul, primind asistență materială, se ridică moral cu un sentiment de recunoștință Dar această legătură morală se stabilește numai atunci când caritatea provine din înclinația liberă a inimii umane și nu este o funcție a unei instituții publice Am văzut că moralitatea nu este un principiu obligatoriu, ci un principiu liber; prin urmare caritatea este în esență o chestiune privată Numai din cauza lipsei de forță și dorință privată, societatea, într-o formă sau alta, vine în ajutorul celor care suferă Dar caritatea publică nu poate lua niciodată locul carității private Ea suferă de cele mai mari neajunsuri Acționează ca o mașină fără suflet, incapabil să deslușească persoane sau circumstanțe Tocmai acel element personal care dă carității semnificația sa înaltă dispare aici Cel mai rău lucru este atunci când caritatea este îmbrăcată în formă de lege, care îi ascunde adevărata esență și îi conferă un caracter ipocrit Caritatea publică dobândește atunci cea mai înaltă semnificație morală doar atunci când este spiritualizată de un lucrător liber și jertfit de sine proprietatea persoanelor private, adică atunci când se apropie de privat În strânsă legătură cu principiul moral se află și elementul religios, care îi conferă cel mai înalt sprijin și putere activă, legându-l cu Izvorul suprem al tot ceea ce este uscat Religia formează uniuni independente, care vor fi discutate mai jos; dar influența sa asupra moravurilor și ideilor oamenilor este unul dintre cei mai importanți Factori ai vieții sociale Pentru masele, cărora teoriile filozofice sunt inaccesibile, această influență nu poate fi înlocuită cu nimic Acolo unde slăbește, fundamentele morale ale societății devin extrem de șocante Acest lucru se reflectă chiar și în clasele superioare, cărora iluminarea seculară este mai accesibilă Într-o societate care și-a pierdut fundamentele religioase, predomină anarhia morală, ceea ce duce la precarizarea tuturor relațiilor Acolo lupta de clasă atinge cea mai mare amărăciune Vedem asta, de exemplu, în Franța Același fenomen se repetă și în Germania, unde, drept urmare, răspândirea socialismului atinge proporții terifiante Între timp, tocmai cu libertatea publică largă, constrângerile morale sunt absolut necesare Tocqueville a insistat cu tărie asupra importanței religiei în societățile democratice El s-a îndoit chiar de posibilitatea unei democrații stabile în fața declinului religiei Acesta din urmă înmoaie lupta cu efect moral asupra maselor, liniștind patimile, potolind suferința, întinzându-i o mână de ajutor celor săraci și chemându-i pe cei bogați la aceeași și, în cele din urmă, împacă o persoană cu condițiile existenței pământești și arătându-i consolare în viața de apoi Totuși, pentru a calma lupta, nu este suficient un singur principiu moral-religios; de asemenea, este nevoie de dezvoltarea unor concepte adevărate despre societate, despre sarcinile acesteia și despre acele mijloace care sunt capabile să conducă la un scop comun Aceasta este afacerea iluminării seculare Este un element la fel de important în viața socială ca și religia însăși Ultimul- * nyaya reprezintă, în cea mai mare parte, un început conservator; primul este un început progresiv Știința seculară critică ordinea existentă și rupe noi căi De asemenea, investighează fundamentele societății și determină adevărata relație a dreptului cu morala În această sferă, biserica medievală, după cum arată Faptele, a căzut în erori triste: recunoscând principiul moral-religios ca fiind

obligatoriu, a făcut din ea o sursă de oprimare insuportabilă a conștiinței ^ și aceste opinii nu au fost încă eradicate în ea Numai iluminarea seculară a dus la o înțelegere mai corectă a lucrurilor Fără îndoială, tocmai datorită caracterului său progresiv, este supus unor fluctuații semnificative, care se reflectă și în viața socială Acolo unde conceptele sunt spulberate, acolo lupta nu se calmează, ci se intensifică Aceasta este ceea ce vedem în lumea modernă, unde principala sursă de confuzie sunt concepțiile greșite despre natura și sarcinile societății, despre drept, despre moralitate, care sunt larg răspândite nu numai în rândul maselor, ci și în rândul claselor educate și chiar și la culmile științei Dar chiar și aici trebuie spus că aceasta este soarta inevitabilă a dezvoltării umane Căutarea adevărului este întotdeauna asociată cu ezitări și erori Mintea umană este supusă erorii, dar o persoană nu are alt instrument și conține în mod demn posibilitatea corectării acesteia Teoriile unilaterale și false sunt înlocuite cu altele mai solide și cuprinzătoare Dezvoltarea lor este sarcina științei și acesta este unul dintre cele mai importante mijloace pentru a duce lupta de clasă la un rezultat corect Nimic nu este mai propice pentru calmarea minții decât răspândirea unor idei sănătoase despre lucruri Iluminismul secular este în strânsă legătură cu însăși distincția dintre clasele sociale Între timp, religia, acționând asupra inimii oamenilor, face apel în egală măsură la bogați și săraci, la înțelepți și bebeluși, găsind în aceștia din urmă o susceptibilitate și mai mare, lumina Educația culturală este foarte inegal distribuită în societate Depinde în mare măsură de bogăție, pentru că dezvoltarea minții necesită timp liber și mijloace Prin urmare, în concluzie, clasele prospere sunt împreună clasele educate Aceasta determină și diferența de vocație în comparație cu cele inferioare: unii se complace la muncă mintală, alții la muncă materială Această diferență este înrădăcinată în însăși condițiile existenței pământești Munca materială a fost întotdeauna și va continua să fie vocația marii majorități a rasei umane, iar munca intelectuală a fost și va fi întotdeauna vocația minorității conducătoare Aceste condiții nu pot fi schimbate atâta timp cât omul este o ființă organică care folosește lumea materială în scopurile sale Dar clasele a căror chemare constă în muncă materială nu pot avea niciodată o asemenea dezvoltare mentală ca cele chemate la muncă mentală Același învățământ superior pentru toți, la care visează utopii, nu este altceva decât rodul Fanteziei Învățământul superior necesită o asemenea cantitate de muncă mintală, încât simplul muncitor nu este în stare să o dea, iar dacă ar reuși să dobândească acest învățământ superior, ar înceta să se mai mulțumească cu munca materială Mult mai consecvenți sunt acei utopici care, luptă pentru egalitatea generală, vor să aducă educația însăși la un nivel accesibil simplului muncitor Dar în acest fel toate sarcinile cele mai înalte ale vieții umane sunt distruse și se stabilește o limită pentru toată dezvoltarea Dar dacă, în mod necesar, educația este distribuită inegal în societate, atunci este evident că partea cea mai educată, adică clasele înstărite, ar trebui să fie partea conducătoare Prin urmare, democrația nu poate fi niciodată idealul comunității umane Oferă predominanța părții mai puțin educate a societății Distribuția educației nu merge, însă, la nivelul prosperității materiale Educația nu este transferabilă din generație în generație, ca și proprietatea; pentru a o stăpâni este nevoie de propria muncă Prin urmare, atinge cel mai înalt grad în care munca este combinată cu prosperitatea și tocmai asta se întâmplă în clasele de mijloc Bogăția

salvează de la muncă, de aceea, la culmile societății, se găsește adesea sărăcia dezvoltării mentale Această înclinație naturală nu poate fi contracarată decât de interese politice vitale, care necesită cea mai înaltă dezvoltare intelectuală și constituie o momeală puternică pentru oamenii cu bogății considerabile Fără aceasta, cei din urmă se limitează la bucuria liniștită a bunurilor materiale dobândite fără muncă și caută doar să-și satisfacă vanitatea Aceasta este o întâmplare foarte comună în statele în care viața politică nu este dezvoltată Clasele de mijloc, pe de altă parte, fiind suficient de asigurate pentru a nu se afla sub jugul nevoii materiale, trebuie totuși să-și croiască cu greu drumul spre o poziție superioară Din ele, așadar, o mișcare mentală iese mereu și pretutindeni Această legătură a proprietății cu educația determină relația dintre elementele aristocratice și democratice inerente fiecărei societăți Aristocrația este o minoritate remarcabilă care reprezintă cea mai înaltă calitate; democrația este masa, în diferitele ei nuanțe Cantitatea și calitatea sunt elementele de bază ale oricărei existențe Ele se manifestă și în societate prin forța lucrurilor Relația lor normală este condiția unei dezvoltări adecvate Evident, trebuie să constea în faptul că calitatea trebuie să prevaleze asupra cantității Și, prin urmare, din acest punct de vedere, stăpânirea democrației este contrară cerințelor rezonabile ale vieții sociale De obicei, se instalează atunci când straturile superioare, moarte pentru poziția lor, își pierd orice motivație pentru o activitate socială fructuoasă În acest caz, aceștia încetează să mai fie reprezentanți de cea mai înaltă calitate Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI stva, iar căderea lor este inevitabilă Totuși, elemente aristocratice de un fel ies în evidență din mijlocul democrației, care capătă o influență predominantă acolo unde forțele stabilite istoric și-au pierdut semnificația Există trei tipuri de aristocrație Dintre acestea, două reprezintă excesul de proprietate, iar al treilea este culmea educației Proprietatea este împărțită în bunuri mobile și imobile; fiecare dintre ele are propriul caracter, care este comunicat și proprietarilor săi Bunurile imobile sunt incomparabil mai durabile decât bunurile mobile; se transmite din generație în generație și constituie bobul principal al proprietății tribale Pe această bază, se naște o aristocrație tribală, care joacă un rol principal în țările cu forme sociale puternice, stabilite istoric Într-o democrație, dimpotrivă, apare în mod firesc o aristocrație monetară care, neavând rivali, devine unul dintre cei mai importanți Factori ai vieții sociale Acest fenomen este inevitabil; dar acest lucru are ca rezultat în mod firesc predominarea intereselor materiale asupra celorlalte Numai educația, reprezentată de aristocrația intelectuală, poate servi drept contracarare la acest rău; dar în democraţie este cel mai greu să dobândeşti influenţa care i se datorează Egalitatea universală duce la respingerea oricărei autorități Ceea ce este nevoie aici este hrana mentala, accesibila maselor, si nu aceea pe care doar mintile selecte o pot aprecia Prin urmare, vremurile stăpânirii democrației, în general, se caracterizează printr-o discordie a forțelor mentale și o scădere a nivelului mental La fel ca aristocrația, democrația este o combinație de elemente diverse Aici este necesar să distingem în primul rând masele și clasele de mijloc care ies din ele, care reprezintă trecerea de la democrație la aristocrație În educația de masă este la cel mai de jos nivel și, prin urmare, aici cea mai importantă valoare a sexului Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN relații de proprietate a ceaiului După diferența dintre proprietatea imobilă și mobilă, și aici principalul element constitutiv

îl reprezintă micii proprietari de pământ și micii capitaliști; dar li se alătură o clasă numeroasă de oameni care trăiesc exclusiv din munca propriilor mâini Așa sunt proletarii, al căror statut de proprietate și dezvoltare mentală sunt la cel mai de jos nivel De aici rezultă că în mișcarea naturală a forțelor sociale π în ordinea socială rezultată din ele, valoarea lor ar trebui să fie cea mai mică Așadar, când socialiștii susțin că proletarii constituie forța principală a lumii moderne și că acum, după stăpânirea aristocrației și a micii burghezii, este rândul lor, atunci de aici se poate înțelege deja întreaga absurditate colosală la care utopistii moderni ajung Clasele muncitoare sunt fără îndoială o forță, pentru că ele constituie masa; dar cu o relație normală de elemente sociale, această masă ar trebui să stea mai jos, și nu deasupra Când mulțimii sărace și ignorante i se spune că acum nu este nimic, ci ar trebui să fie totul și ea, dusă de această predică, lingușindu-și patimile, merge spre distrugerea întregii ordini sociale existente, atunci un astfel de fenomen reprezintă cel mai mare lucru Pericol care poate ameninţa societăţile umane Nimic nu poate rezulta din asta decât distrugerea și haosul Conducătorii naturali ai democrației sunt clasele de mijloc, în care bogăția este combinată cu educația și munca Și aici se disting clasele de proprietari de pământ mijlocii, capitaliști mijlocii și apoi numeroase profesii așa-zise liberale, tehnicieni, oameni de știință, artiști, medici, avocați, care constituie grăunta mentală a claselor de mijloc Din ele provine aristocrația mentală și sunt principalele motoare ale progresului democratic Odată cu dezvoltarea corectă a elementelor sociale, aceste profesii constituie o sursă de venituri mai mult sau mai puțin semnificative, și deci aici până la Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI e static este legat de educație Dar adesea în această clasă există un exces care nu își găsește aplicarea sia De aici vine așa-numitul proletariat mental, fenomen care atrage în prezent atenția gânditorilor și oamenilor de stat, deoarece reprezintă un pericol grav pentru societate: din cauza anormalității poziției sale, proletariatul intelectual acceptă cu ușurință teoriile utopice și este conducătorul maselor în lupta lor pentru distrugere cladirea existentă Anormalitatea situației provine din faptul că există puțină cerere de muncă mintală, iar acest lucru se întâmplă tocmai în țările sărace unde nu există suficient capital pentru a o recompensa Dezvoltarea normală a societății constă în faptul că creșterea bogăției merge la nivelul cu extinderea educației Acolo unde acești doi Factori fundamentali ai vieții sociale nu sunt în proporție corectă, discordia este inevitabil simțită, iar în societate apar fenomene nefericite și uneori periculoase Din această categorie aparține dezvoltarea proletariatului intelectual Acestea sunt principalele grupuri de interese și elementele care se formează în jurul lor, formate spontan în societate Ele decurg din libera circulație a forțelor sociale Cum se raportează legea la ei? Oamenii legați de un anumit interes își unesc în mod firesc forțele pentru o activitate comună Așa apar parteneriatele Dacă acest interes este permanent, atunci se formează o entitate juridică Am văzut deja conceptul de persoană juridică, ca instituție în care se realizează voința umană, mergând în viitor Atunci când un parteneriat devine o entitate juridică, un scop permanent servește drept principiu obligatoriu al unei uniuni private permanente Așa sunt societățile în sens juridic Acest scop poate fi privat: un subiect de activitate binecunoscut Dar poate avea și un caracter mai general: Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN oameni legați prin interese comune se pot uni în alianțe permanente pentru urmărirea unor scopuri diverse și pentru

satisfacerea nevoilor reciproce Companiile de acest fel sunt numite corporații Corporația include toate elementele unei organizații sociale Principiul obligatoriu, după cum s-a spus, aici este scopul public, în numele căruia se formează uniunea Pentru realizarea acestui scop se înființează autorități, pentru că acolo unde există o activitate comună este nevoie de o decizie comună și de executare a acestei hotărâri, iar aceasta este sarcina puterii Structura acestei puteri și decretele ei constituie o lege pentru societate, căreia toată lumea trebuie să se supună Dar, supunând legii, ca expresie a voinței comune, persoanele care se unesc își păstrează libertatea, și, mai mult, de un dublu fel: ca persoane independente și ca membri ai unirii Ca persoane libere, ei pot intra și părăsi societatea; pot face ce vor, fără a încălca interesele uniunii Aici se pune întrebarea foarte importantă cu privire la măsura în care o societate este accesibilă celor din afară Ca regulă generală, oamenii intră într-o alianță numai cu acordul membrilor, exprimat în mod legal Dar această regulă este supusă două feluri de excepții; pe de o parte, în societățile înființate într-un anumit scop industrial care necesită un capital considerabil, o cotă-parte din acel capital și, prin urmare, din întreprinderea însăși, este achiziționată pur și simplu prin cumpărarea de acțiuni Așa sunt companiile pe acțiuni Pe de altă parte, o corporație poate primi un caracter superior, de stat; intr-un asemenea caz, accesul persoanelor neautorizate la acesta nu mai este determinat de vointa membrilor, ci de legea statului Corporația devine deschisă, fără a-și pierde însă semnificația corporativă Acesta din urmă se exprimă în dreptul membrilor de a participa la deciziile comune Aceasta constă libertatea publică, spre deosebire de libertatea personală Acest drept se poate aplica în mod egal tuturor membrilor sau poate fi atribuit membrilor în diferite grade, în funcție de semnificația lor în uniune; poate fi chiar concentrat în mâinile unei minorități De aici și distincția dintre corporațiile aristocratice, democratice și mixte O organizație aristocratică apare atunci când o alianță este formată din câteva persoane, care apoi îi asociază pe alții cu ei înșiși Un astfel de aranjament este însă contrar ideii de uniune privată, care se constituie în beneficiul membrilor și în care, prin urmare, toți ar trebui să aibă dreptul de vot, într-o măsură mai mare sau mai mică, potrivit la poziţia lor în sindicat Această idee este mai în concordanță cu aranjamentele democratice și mixte, care, prin urmare, sunt de fapt predominante În sfârșit, corporațiile, ca persoane juridice, au și proprietăți proprii, de care au dreptul să dispună Fără mijloace materiale, scopul comun nu poate fi atins Acest tip de organizare corporativă este un fenomen extrem de important în viața publică Prin aceasta, oamenii se apropie într-un cerc apropiat de interese comune, la fel de familiar tuturor Își găsesc ajutor și sprijin unul în celălalt Împreună cu aceasta, ei dobândesc în unire o asemenea protecție pe care nu o poate avea un individ, prea slabă pentru a rezista acțiunii forțelor străine sau presiunii unei puteri externe În viața publică, comunicarea corporativă servește drept școală a independenței și a activității proprii Aici oamenii se obișnuiesc să-și organizeze treburile împreună și din proprie inițiativă Ei se familiarizează și cu condițiile vieții sociale, cu nevoia de înțelegeri și concesii, cu nevoia de precauție și de gradualitate În consecință, corporațiile, fiind un produs și proprietate a societății civile, pot deveni organe de scopuri publice De aici caracterul lor dublu: cu unul pe de altă parte, ele servesc intereselor persoanelor unite în ele: pe de altă parte, cu cât aceste

interese devin mai comune, cu atât aceste uniuni în sine dobândesc semnificație socială Dreptul corporativ constituie trecerea de la dreptul privat la dreptul public Acest caracter tranzitoriu este tocmai cauza acelor dispute care se poartă pe seama apartenenței lor la unul sau altul domeniu al dreptului Unii le atribuie dreptului privat, alții dreptului de stat, alții încearcă să construiască o zonă intermediară între unul și celălalt Dar pentru formarea unei astfel de sfere intermediare sunt necesare unele caracteristici speciale care nu aparțin zonelor adiacente: și aici nu există altceva decât un amestec de principii caracteristice acestora din urmă Pe de altă parte, atribuirea lor dreptului de stat este posibilă doar pentru câteva corporații care primesc un sens general: restul sindicatelor rămân private și, prin urmare, ar trebui clasificate într-o categorie diferită În viața statului însuși, există o diferență semnificativă între activitatea propriu-zisă a statului, emanată din centru și aceste formațiuni sociale independente Această distincție este recunoscută atât de teorie, cât și de legislația pozitivă La noi, de exemplu, serviciul public diferă de serviciul de stat, iar această diferență nu poate decât să fie recunoscută ca esențială, atât pentru înțelegerea începuturilor vieții publice, cât și pentru aplicarea lor practică Poziția independentă, deși subordonată puterii de stat, a asociațiilor corporative este un principiu pe care trebuie să se sprijine ferm, pentru că servește drept garanție a libertății civile Această independență indică originea lor din relațiile private formate în mod natural între persoane unite prin interese comune Statul le oferă doar o organizare juridică și le face mai mult sau mai puțin instrumente ale propriilor scopuri Acest lucru nu trebuie trecut cu vederea nici măcar iar când aceste uniuni, după ce au primit cea mai înaltă semnificaţie statală, se remarcă din societatea civilă şi ■ fac parte din sistemul de stat, determinate de principiile dreptului public Ca urmare, trebuie să spunem că nu numai relațiile private dintre persoanele de drept civil aparțin societății civile, ci și acele uniuni private care sunt formate din persoane unite prin interese comune Aceste uniuni pot avea semnificații diferite Cu cât interesele care îi leagă sunt de natură generală, cu atât aceste uniuni sunt mai capabile să devină organe ale scopurilor statului Cele mai înalte dintre ele fac parte din instituțiile statului, prin care se stabilește o legătură strânsă, vie, între societatea civilă și stat și trecerea de la prima la ultima Dar chiar și în domeniul vieții de stat, aceste uniuni își păstrează semnificația independentă și, prin urmare, ar trebui să aibă o poziție mai mult sau mai puțin independentă Pentru o definire precisă a acestei deosebiri esenţiale între corporaţiile publice şi cele private, este necesar să se aibă în vedere scopurile care sunt menite pentru înfiinţarea acestora În primul rând, interesele pot fi personale sau locale Fiecare localitate în care oamenii se unesc pentru conviețuire are propriile interese, comune tuturor și, prin urmare, necesită acțiune comună și organizare comună Așa se formează comunități și, pe un spațiu mai mare, raioane Acesta din urmă poate fi definit mai mult sau mai puțin arbitrar; dar comunitatea este un produs natural care precede statul şi este organizat doar de acesta Cuprinzând totalitatea intereselor locale, este în mod firesc un organ de implementare a obiectivelor statului în domeniu Dar întrucât are, în același timp, un sens independent, aici se pune întrebarea despre atitudinea puterii de stat față de public şi despre acţiunea consonantă a ambelor Această întrebare este decisă de legea pozitivă a statului pe baza condițiilor locale și

temporale Sarcina este de a asigura realizarea obiectivelor statului, menținând în același timp independența vieții locale Același lucru este valabil și pentru raioane Spre deosebire de aceste interese locale, privind totalitatea oamenilor care locuiesc într-un anumit loc, interesele personale leagă doar anumite categorii de persoane care își urmăresc scopurile speciale Caracterul mai mult sau mai puțin social al acestor uniuni depinde de importanța scopului pe care îl au în vedere și de asemenea dacă uniunea este întemeiată numai în numele unui anumit interes, sau dacă îmbrățișează totalitatea intereselor unui anumit interes clasa de persoane Aceasta, după cum s-a spus, definește diferența dintre societăți și corporații Semnificația lor mai mare sau mai mică de stat depinde și de aceasta Iar alianțele de acest fel sunt, în mod necesar, de natură mai mult sau mai puțin locale, pentru că legătura dintre oameni împrăștiați pe o suprafață considerabilă nu este, în general, suficient de apropiată pentru a forma alianțe permanente În orice caz, este necesară o organizație locală, la care sunt atașați membri împrăștiați Cu toate acestea, interesele care leagă oamenii pot să nu fie limitate la o anumită zonă: pot fi și de natură mai generală Oamenii care au aceeași ocupație, sau vocație, au în mod firesc interese comune Dacă primesc drepturile corespunzătoare acestei vocații, atunci din aceasta nu mai sunt corporații, ci moșii Moșiile sunt mai generale decât corporațiile Acestea nu mai sunt uniuni private, ci dezmembrarea întregii societăți civile în părți care corespund nevoilor întregului Prin urmare, moșiile constituie tranziția de la societatea civilă la stat Unii dintre ei se învecinează cu biserica Diviziunea primordială a societății, care trece prin toată istoria, atât cea veche cât și cea nouă, constă în împărțirea moșiilor în militare, spirituale și industriale Dintre acestea, doar ultima este de fapt o proprietate civilă: spiritualul este proprietatea bisericii, iar militarii slujesc statul Cu toate acestea, împărțirea în moșii este încă o diviziune a societății civile, și nu a statului Acest lucru este deja dovedit de existența unei clase industriale, care, în esența ei, nu este politică, ci civilă Pe de altă parte, clerul formează o moșie nu în virtutea numirii lor religioase, ci în virtutea drepturilor civile ce le sunt atribuite, care sunt de natură privată Același lucru este valabil și pentru armata sau, în general, pentru clasa de serviciu Serviciul public nu necesită deloc ca o persoană să-și dedice întreaga viață și cu atât mai puțin ca drepturile care trec din generație în generație să fie legate de el Dimpotrivă, ambele sunt incompatibile cu binele public Prin urmare, odată cu dezvoltarea principiilor statului, serviciul de clasă este înlocuit de stabilirea drepturilor și obligațiilor comune tuturor cetățenilor Aceasta satisface și cea mai înaltă cerință a legii, care, după cum am văzut, este egalitatea tuturor în fața legii Împărțirea societății civile în moșii contrazice acest principiu și, prin urmare, mai devreme sau mai târziu, trebuie să cedeze loc unei alte ordini În aceasta ne confirmă cursul istoriei lumii Structura societății civile, în dezvoltarea ei istorică, trece prin trei etape succesive: ordinea clanului, moșia și civilă generală *) În primul, principiul generic stă la baza atât a raporturilor civile, cât și a celor de stat Această ordine a dominat vechile state clasice În al doilea, societatea este împărțită în părți, separate una de cealaltă prin lor Pentru o prezentare mai detaliată a acestui proces, vezi în cursul meu de știință a statului, II, cartea i, cap speciale, drepturile și vocația lor Această ordine, care se regăsește deja în teocrațiile antice, era o

trăsătură naturală a sistemului medieval, în care statul era absorbit de societatea civilă Toată viața medievală s-a bazat pe opoziția societății civile și a bisericii Aceasta a constituit a doua etapă a dezvoltării istorice mondiale Statul, ca întreg unic, dominând părți, a dispărut; societatea era guvernată de principiile dreptului privat Puterea cea mai supremă a fost supusă acestor definiții: monarhia a devenit feud, iar uniunile libere s-au conturat în comunități libere Societatea era împărțită în multe sindicate private, care constau într-o luptă constantă între ele Acest lucru a dus în mod natural la dominarea celor puternici asupra celor slabi Cei puternici erau oameni liberi care nu cunoșteau nicio altă autoritate asupra lor, cu excepția celei pe care o recunoșteau de bunăvoie, în timp ce cei slabi erau în iobăgie Ca urmare, s-au format diferite trepte de persoane, diferite unele de altele prin drepturi, după puterea lor și poziția socială Clasa militară, având puterea materială în mâinile lor, era dominantă Alături de el stătea clerul, care se baza pe autoritatea morală a bisericii Zona industrială și-a păstrat însă libertatea doar în măsura în care a reușit să o apere în spatele zidurilor comunităților libere Orice altceva era iobăgie, iar aceasta constituia principala forță a moșiilor conducătoare Ordinea moșie a fost menținută de iobăgie Trebuie să fi căzut cu acesta din urmă Anarhia forțelor private care se luptau între ele a trezit nevoia restabilirii statului ca uniune supremă, reprezentând unitatea întregului și reținând aspirațiile private Doar în ea cei slabi puteau găsi protecție De asemenea, a fost chemat să implementeze ideea de drept, adică egalitatea în fața legii Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA DREPTULUI Toate barierele de clasă trebuiau să cadă înaintea acestei idei Dezvoltarea lui a dus la faptul că ordinea succesorală a fost înlocuită cu una civilă generală În aceasta din urmă se păstrează diferența de interese și odată cu ea întreaga varietate de poziții și clase sociale; dar aceasta nu duce la o distincție de drepturi: legea rămâne aceeași pentru toți El definește atât relațiile private ale oamenilor între ei, cât și drepturile uniunilor private Acesta este idealul dreptului și, prin urmare, ordinea civilă generală trebuie considerată definitivă Dar constituirea ei este posibilă numai datorită faptului că deasupra societății civile, ca uniune de sine stătătoare, reprezentând totalitatea relațiilor private, se ridică statul, ca reprezentant al întregului, căruia îi este încredințată protecția dreptului general Trebuie să trecem acum la o analiză a esenței și proprietăților acestei uniuni Dar înainte de aceasta, este necesar să se cerceteze natura și semnificația unei alte uniuni, opuse societății civile, și anume Biserica, ca reprezentanți ai dreptului religios-moral (Terminare slpdi / et) B N Chicherin Întrebări de filosofie, km Biblioteca "Runivers" Turgheniev ca psihopatolog (Sfârşit) *) II "Klara Milic", după părerea mea, este una dintre cele mai bune lucrări ale lui Turgheniev; este atât de poetică încât este greu de crezut că a fost scrisă de un bătrân de şaizeci şi patru de ani Îmi amintesc încă impresia puternică că citind această povestire poetică făcută asupra mea Eram în cunoșteam deja suficientă psihiatrie pentru a aprecia pe deplin toate meritele acestei lucrări;mai ales m-a frapat că în această poveste, la prima vedere improbabilă, toate detaliile sunt necondiționat corecte Cât se știe Turgheniev a poetizat-o pe Clara Mi-lich; se spunea că actrița, a cărei moarte tragică este înfățișată în această poveste, s-a comportat extrem de nechibzuit și nu era nimic poetic în dragostea ei Nu am crezut toată intriga poveștii și, în general, este puțin probabil ca actrița să fie otrăvită de o asemenea dragoste inocentă Dar dacă nu o comparăm pe Klara Milic cu

actrița descrisă în această poveste și privim povestea ca pe Fantezia pură a autoarei, va trebui să fim de acord că tot ce a spus Turgheniev ar putea fi, că nu este nimic incredibil în această lucrare ♦) Vezi cartea a -a de Întrebări de filosofie Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG Pentru o înțelegere corectă a Clarei Milic, este necesar să uităm de poveștile și zvonurile despre această poveste și să comparăm poveștile cu acele zvonuri care au circulat în societate despre dragostea și sinuciderea artistului K Eroul acestei povești, Aratov, este un psihopat extrem de degenerat, la fel ca Mișa Poltev și, prin urmare, după ce am analizat Disperatul, trec la analiza Clarei Milich În acest fel, va fi mai ușor să comparăm acești doi degenerați, să stabilim cât de asemănător sunt unul cu celălalt și cum diferă Degenerarea, ca orice abatere de la normă, se manifestă în moduri foarte diferite, iar degenerații, deși au multe în comun, sunt foarte diferiți unul de celălalt Nici măcar nu putem stabili principalele tipuri de degenerați și trebuie să ne mulțumim cu o expresie atât de nedefinită ca "degenerat superior " Acest termen a fost introdus de psihiatrii francezi, așa-numiții degenerați, înzestrați cu creativitate satisfăcătoare și chiar cu bună mentalitate facultăți Degenerații superioare seamănă puțin între ei;aceștia sunt tocmai psihopați care nu se pretează la o caracterizare generală și, prin urmare, este instructiv să comparăm doi degenerați, atât de puțin asemănători unul cu celălalt precum Misha și Aratov, și să aflăm că, cu toată diferența lor aparentă, în ambele, principalele proprietăți ale caracterului se datorează eredității patologice și organizării patologice Tatăl lui Aratov era, potrivit vecinilor, "un excentric": "era angajat în chimie, mineralogie, entomologie, botanică și medicină; a tratat pacienții voluntar cu ierburi și pulberi metalice din propria sa invenție, după metoda lui Paracelsius Cu aceleași pulberi și-a adus soția tânără, drăguță, dar prea slabă, pe care o iubea cu pasiune și de la care avea un singur fiu Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh să întărească** "Era un om bun, cum se spune, dar de o dispoziție melancolică, un domn ticălos, timid, înclinat la tot ce este misterios** Copiii excentricilor, originalii, excentricii, după cum știu psihiatrii, sunt adesea bolnavi mintal, degenerați, predispuși la boli nervoase și psihice; în plus, sănătatea lui Aratov în copilărie a fost stricată de "pulberi metalice" Știm că bolile, otrăvirile, condițiile de igienă nefavorabile în copilăria timpurie sunt cauzele degenerării Aratov nu și-a terminat cursul la universitate, nu din lene, nu din lipsă de fonduri, "ci pentru că, după ideile lui, la universitate nu poți învăța mai mult decât ceea ce poți învăța acasă** Aceasta înseamnă că tulburarea psihopatică a lui Aratov s-a manifestat târziu, când avea aproximativ douăzeci de ani Anterior, el nu se deosebea cu nimic de colegii săi și, în general, s-a dezvoltat corect Desigur, tinerii nu își termină studiile din foarte multe motive, dar cifrele simple ne spun cât de puțini oameni nu termină studiile superioare Marea majoritate a acestor oameni părăsesc universitatea din cauza unor circumstanțe independente de controlul lor Nu cunoșteam un singur student care să nu-și termine cursul doar pentru că nu avea ce să studieze la universitate, deși pot recunoaște că un tânăr foarte talentat poate, din acest motiv, să meargă la o altă instituție de învățământ, să intre într-o universitate străină , caută în general o educație mai bună Dar a nu finaliza cursul fără niciun motiv nu poate fi decât un psihopat degenerat; tocmai acești indivizi nu-și duc la bun sfârșit educația, în niciun caz nu ating perfecțiunea posibilă pentru o persoană normală De obicei nu ajung la final, nu învață nimic temeinic, în curând se plictisesc de

toate; renunță fără să termine un lucru și încep altul, de ce nu ating perfecțiunea în nicio specialitate - Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG Ieșind din universitate, Aratov nu a studiat științe matematice, ci a început un aparat fotografic, dar nu a făcut prea multe progrese nici în această artă ușoară; nici măcar nu învățase să mărească bine Cardurile Fotografice: cel puțin nu reușise să mărească Cartela Fotografică a Clarei Milin Era timid cu tovarăşii săi, cu greu întâlnea pe nimeni şi trăia foarte retras ";" nu conta să intre în serviciu La fel ca și Mișa, Aratov nu putea munci, nu-și câștiga propria pâine, nu se putea adapta la mediu Fiecare persoană normală, și chiar mai talentată, se străduiește pentru un fel de ocupație; Desigur, mulți se înșală și se ocupă cu fleacuri, dar numai un tânăr bolnav nu poate face nimic, iar Aratov nu a făcut nimic, "cufundat în cărți" O astfel de viață inactivă, inactivă este pur și simplu dureroasă pentru un tânăr; Aratov era atât de puțin instruit încât nu putea lucra științific și, după cum se vede din poveste, nu a făcut nimic Un tânăr sănătos nu poate citi cărți fără un plan definit, fără un scop definit Din fericire pentru Aratov, avea puțini bani și, prin urmare, nu avea nevoie de fișe, ca Mișa, dar era totuși un parazit, nici măcar nu încerca să fie de folos nimănui din lume La fel ca Mișa, Aratov nu s-a putut adapta la mediu, nu a putut să ia o poziție în societate; a fost lipsit de acele sentimente sociale inerente oamenilor normali, care îi determină atât pe cei bogați, cât și pe cei săraci să trăiască împreună cu ceilalți, să le caute aprobarea Societatea lui Aratov nu era atât de necesară ca noi; interesele publice îi erau străine, nu avea prieteni, camarazi, nu avea ambiție, nici dragoste pentru vecini Avea o singură cunoştinţă, Kupoer, care "şi lua micul dejun şi lua masa cu el des şi, chiar fiind un om sărac, împrumuta de la el sume mici Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh La fel ca Mișa, Aratov a avut o viață sexuală; anormal, deși în acest sens era o mare diferență între ei "El a evitat femeile, deși avea o inimă foarte duioasă și era captivat de frumusețe A dobândit chiar și un luxos kipseki englezesc și (rușinos!) A admirat imaginile diferitelor încântători Gulnar și Medor care l-au "decorat" " Am cunoscut mulți iubitori de imagini seducătoare de vârstă mijlocie și în vârstă; dar pentru tinerii sănătoși astfel de poze sunt pur și simplu dezgustătoare Numai epuizați de boală sau abuz oamenii pot admira astfel de poze; asta e stupid, dar normal Dacă un tânăr este atât de interesat de astfel de imagini încât chiar cumpără un "kip-sec de lux", atunci cu o mare probabilitate se poate presupune că fie este complet incapabil de viață sexuală, fie cel puțin incapabil; astfel de tineri, din câte știu eu, nu pot "iubi" cu o iubire normală, sănătoasă Aici se termină asemănarea dintre Aratov și Misha Aratov "a crezut că există în natură și în sufletul unui secret uman, care poate fi văzut uneori, dar este imposibil de înțeles; credea în prezența anumitor forțe și influențe, uneori binevoitoare, dar mai adesea ostile și credea și în știință, în demnitatea și importanța ei Credința în știință coexistă cu credința în prezența anumitor forțe și influențe în sufletele marilor oameni de știință, oameni destul de normali, iar eu nu sunt deloc înclinat să consider un psihopat pe fiecare mistic educat Este imposibil de explicat cum credința în știință coexistă cu credința în supranatural, dar în general nu putem explica multe Când, în , eram la Londra la un congres psihologic, o impresie deosebită mi-a făcut Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG " nici o mulțime de doamne îmbrăcate și cu semne clare de isterie și degenerare, care au constituit publicul la secțiunea hipnotism "*) Nici un psihiatru nu va contesta că printre misticii culți sunt mulți degenerați Nemulțumire

constantă față de sine și de toate în jur, în funcție de starea patologică a sistemului nervos, un sentiment al propriei impotențe - involuntar, acești degenerați sunt atrași de tot ce este misterios, supranatural, au nevoie de "putere și influențe" și, de obicei, le găsesc Turgheniev vorbește destul despre organizarea fizică a Aratovei; avea părul de culoarea cenușii, buze proeminente, copilărești și ochi mari, cenușii verzui, cu voaluri "Nici el nu se putea lăuda cu sănătatea lui Era foarte impresionabil, nervos, suspicios, suferea de palpitații și, uneori, respirația scurtă Aratov ar putea, în condiții favorabile, să trăiască fără să se îmbolnăvească de boli mintale toată viața și să ajungă la o vârstă înaintată, ca mulți degenerați superiori, cum ar fi, de exemplu, Barsukov din povestea "Doi prieteni" Acest degenerat "a intrat în serviciul naval și a atras curând atenția superiorilor săi, dar s-a retras brusc, s-a căsătorit, s-a stabilit în mediul rural și, treptat, a devenit atât de leneș și s-a scufundat, încât, în cele din urmă, nu numai că nu s-a dus nicăieri, ci nici măcar nu a mers nicăieri părăsește camera " Fața lui rotundă, cu ochi mari și căprui, un nas subțire, obișnuit și buzele roșii, izbită de prospețimea ei aproape tinerească Nu râdea niciodată, dar uneori, foarte rar, râdea isteric și de fiecare dată după aceea m-am simțit rău " Nu a făcut nimic și nu a fost împovărat de lenevia lui, dar a trăit fericit și și-a așteptat nepoții Sunt mulți, foarte mulți degenerați; suntem chiar aproape *) V Chizh: "Al doilea Congres Internațional de Psihologie Experimentală de la Londra -Problems of Psychology", Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh Nu știm cu adevărat ce procent din populație formează Unii dintre ei, fie pentru că sunt înzestrați cu o organizare mai psihopată, fie din cauza condițiilor nefavorabile de viață, se îmbolnăvesc de boli psihice, alții comit infracțiuni; unii, datorită condițiilor favorabile de sănătate, trăiesc liniștiți în detrimentul altora Mătușa Aratova, Platoșa, o bătrână slab educată, dar inteligentă, se temea foarte mult de cunoștința apropiată a nepotului ei bolnav de femei; ea a prevăzut că orice romantism avea să se termine prost pentru Aratov Își cunoștea bine nepotul "Un mare ajutor pentru întreaga sa existență, un tovarăș și prieten constant a fost mătușa lui, acel Platoșa, cu care abia schimba zece cuvinte pe zi, dar fără de care nu putea face un pas " Într-adevăr, nu numai dragostea, ci chiar și atenția unei femei pentru Aratov ar putea avea consecințe fatale Dacă imaginile seducătoare l-au impresionat, atunci conversațiile, atenția unui artist tânăr, frumos, original ar fi trebuit să-i schimbe imediat întreaga viață Nu putea iubi cu o iubire normală, dar putea simți farmecul unei femei Trebuie să fi fost anormal de entuziasmat, uitându-se la tânără, ascultându-i cântarea și recitarea; cu atât mai agitate erau privirile lui Milić fixate asupra lui A cunoscut-o pe Clara Milich la o petrecere cu o anumită prințesă georgiană; "Făcându-se ghemuit într-un colț, fie a alergat repede peste toate fețele oaspeților, cumva nici nu le-a distins, apoi s-a încăpățânat la picioarele lui " Curând "a scăpat, ducând în suflet o impresie vagă și grea, prin care s-a adăugat însă ceva de neînțeles pentru el însuși, dar semnificativ și chiar tulburător; Deși nu i-a dat atenție Clarei Milic, imaginea ei s-a întipărit atât de mult în sufletul lui încât, când, șase săptămâni mai târziu, a văzut-o pe scenă într-un concert, a Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG și-a amintit că o văzuse la prințesă și nu numai că a văzut, dar chiar a observat că ea îl privea cu o perseverență deosebită, cu ochii ei întunecați și intenționați de mai multe ori "Este destul de de înțeles că Aratov, atât de sensibil și atât de slab la nivel sexual relaţiile, a continuat

acestea Timp de şase săptămâni a fost atât de vag agitat încât până şi Platoşa a fost "alarmat" Milich la concert și-a arătat clar simpatia pentru Aratov, "ochii ei la fel de îndrăzneți și direct ațintiți asupra lui Aratov" După concert, "Aratov nu a putut să-și scoată din cap acest "țigan cu părul negru", cântând și citit, și a cărui înfățișare nu-i plăcea Era perplex, era supărat pe sine A primit o notă nesemnată cu o invitație la o întâlnire; a bănuit că Milic o scria și a mers la o întâlnire La această întâlnire, Aratov s-a comportat tocmai de parcă ar fi fost degenerat, capabil să simtă, capabil, deși vag, să-și dorească, dar incapabil să iubească O persoană normală fie nu ar merge la o întâlnire, fie, după ce a apărut, i-ar explica lui Milic că nu-i place de ea, fie ar profita de această întâlnire pentru a face o cunoştinţă - într-un cuvânt, ar face ceva Aratov a spus o prostie: "Am venit la invitația dumneavoastră, doamnă amabilă, doar ca să vă explic, să aflu, din cauza ce ciudată neînțelegere ați făcut plăcere să apelați la mine, un străin pentru dumneavoastră, care doar a ghicit cum ați pus-o în scrisoare că tu ai scris - pentru că am bănuit că în acea dimineață literară ai vrut să-i arăți și tu atenție prea evidentă! Așa se poartă indecent cu o femeie o tânără de de ani "cufundată în cărți " fost elevă Întorcându-se acasă, el "era supărat atât pe ea, cât și pe el însuși " El chiar Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh Tom, luând în considerare comportamentul său, nu a putut să-și înțeleagă bufoniile scandalos de vulgare Aratov avea sentimente morale slabe, insuficient dezvoltate; prin urmare, nu putea înțelege că fie un vulgar incult, fie un vulgar depravat ar putea veni la o întâlnire desemnată de o femeie doar pentru a-și spune insolența Desigur, nu poate fi reproșat că nu a înțeles adevăratele sentimente ale lui Milic; nu cunoștea oamenii și viața, dar trebuie să fi știut că a insulta o femeie lipsită de apărare și, în plus, fără nicio nevoie, fără niciun scop, era scandalos, imoral Dacă și-ar fi dezvoltat sentimente morale, ar simți că este puțin din partea lui să-l insulte pe Milic, chiar dacă știa că ea este o aventurieră coruptă Poate părea incredibil că Milich, neștiind deloc pe Aratov, ar trebui să se intereseze atât de serios de el; într-adevăr, normale, adică obișnuite, femeile nu se îndrăgostesc așa Dar Milic nu era o fată normală, sănătoasă Degenerarea era deja evidentă în înfățișarea ei: "o față neagră, fie de tip evreu, fie de tip țigan, ochi mici, negri, sub sprâncene groase, aproape topite, joase, nemișcate, ca o frunte de piatră un chibzuit, aproape sever fata o abatere brusca de tipul national este deja degenerare Potrivit surorii Milic, "Clara a fost, fără îndoială, un copil neplăcut, la fete voinic, iute, mândră, nu se înțelegea mai ales cu tatăl ei, pe care îl disprețuia pentru beție și mediocritate" "Abilități muzicale a afectat-o devreme"; "Mi-am adorat sora, deși m-am certat cu ea și am mușcat-o Adevărat, ea a îngenuncheat apoi în fața ei și a sărutat locurile mușcate"; era "răzbunătoare și bună, generoasă și răzbunătoare; credea în soartă și nu credea în Dumnezeu; iubea totul frumos, dar ea însăși nu-i păsa de frumusețea ei și s-a îmbrăcat la întâmplare; nu puteam suporta asta pentru Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG era curtată de tineri, iar în cărți recitea doar acele pagini în care era vorba de dragoste " Spunea uneori: "Nu o să-l întâlnesc pe cel pe care-l vreau, dar nu am nevoie de alții! - Ei bine, ce se întâmplă dacă te întâlnești? a întrebat sora mea "Mă întâlnesc o voi lua Și dacă nu merge?" ca să scapi), încrucișându-și brațele și jucându-se cu degetele pe coate (poza ei preferata) si deodata parca i-ar fi plesnit cu mana mare si puternica pe obrazul lui rumen daca ar fi o persoana adevarata m-ar bate, altfel puiul este ud!Si tot intreaba de ce? Dacă iubești și

nu te răzbuni, așa că ai răbdare și nu întreba: de ce ? a avut presimțiri Imaginează-ți că ea chiar, dinainte, uneori în vis și alteori chiar așa, a văzut ce s-ar întâmpla cu ea De mică era convinsă că va fi nefericită Deci, Clara era fiica unui bețiv, din copilărie era predispusă la afecte puternice; chiar și cauze nesemnificative au provocat afecte atât de puternice, încât nu se putea controla; tristețea a predominat în starea ei de spirit: se considera nefericită, sentimentele cele mai opuse coexistau în sufletul ei; era o persoană dezechilibrată Viața ei sexuală, ca aproape toți degenerații, era anormală; ea, ca și Aratov, a evitat bărbații, dar și-a iritat Fantezia Nu era feminitate în ea; actul ei cu mirele dă dreptul de a-și asuma o perversiune semnificativă a sentimentelor ei sexuale; a vrut să "ia" pe cineva pe care-l iubea Turgheniev, ca un adevărat artist, face doar aluzie castă la anomalia vieții sexuale a Clarei Zacher Mozoch ar fi făcut din Clara eroina romanului său, și-ar fi găsit un erou căruia i-ar face mare plăcere să primească palme și să fie "luat" de o femeie Biblioteca "Runivers" V ө chizh Chiar și Shakespeare a observat că psihopații se îndrăgostesc de psihopați - Hamlet și Ophelia, Macbeth și Lady Macbeth Charcot a susținut că neuropatii se îndrăgostesc de neuropati M-am convins în mod repetat că Charcot are dreptate Prin urmare, nu este nimic surprinzător că degeneratul Milich s-a îndrăgostit de degeneratul Aratov, fiica unui bețiv s-a îndrăgostit de fiul unui excentric Dragostea ei a ajuns repede la o pasiune puternică din cauza dezechilibrului naturii ei Curajosul Milich se putea îndrăgosti de femininul, chipeșul Aratov: "semăna cu mama lui; aceleași trăsături delicate și frumoase " Povestea nu explică suficient motivele sinuciderii Clarei; cu greu a murit din dragoste fără speranță; era în general obosită de viață ca urmare a stării mentale grele din cauza organizării ei neuropatice Sinuciderea lui Milic trebuie să-l fi lovit pe Aratov: Klara l-a făcut o impresie: până la urmă, era singura femeie tânără, frumoasă pe care o cunoștea, care îi acorda atenție, a cărei originalitate era totuși, vag, dar conștient Chiar și o persoană normală ar fi foarte șocată de un astfel de eveniment și s-ar putea îmbolnăvi de la o asemenea nenorocire După ce a aflat despre sinuciderea Clarei, "Aratov și-a petrecut ziua următoare calm El se putea deda chiar și la activități obișnuite Era un singur lucru: atât în timpul orelor, cât și în timpul liber, se gândea constant la Klara Noaptea, a văzut-o pe Clara în vis: "s-a oprit în fața lui, și-a încrucișat brațele și l-a privit cu severitate și atenție " Când Aratov s-a trezit, "tot rece", i s-a părut că i s-a întâmplat ceva el de când s-a culcat; că "ceva pătrunse în el ceva îl pusese în stăpânire " Se hotărî să meargă la Kazan, unde locuiau rudele Clarei; , îi era frică de nervi Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG Premoniția bolii viitoare apare la unii pacienți; ei sunt conștienți că boala le pune în stăpânire Călătoria la Kazan l-a spulberat oarecum pe Aratov; când a aflat cât de greșit a greșit cu Clara, chiar s-a asigurat că este îndrăgostit de Clara, cel puțin a asigurat-o pe sora Clarei "cu disperare" Când s-a întors acasă, i s-a părut "fără sens și sălbatic" că "în acel izbucnire de frenezie bruscă" a spus "că era îndrăgostit de Clara" Simțea "că este în puterea" unei alte ființe "Această putere s-a manifestat prin faptul că imaginea Clarei i-a fost prezentată constant până la cel mai mic detaliu, până la astfel de detalii încât nu părea să o observe în timpul vieții ei Nu a admirat deloc toate acestea; pur și simplu nu a putut să nu se gândească la asta și să nu vadă " Aratoff avea deja primul simptom al bolii - o obsesie; nu se putea imagina o descriere mai bună a obsesiilor Pacientul înțelege clar că ideile sunt

străine, străine conștiinței sale; ei nu-i fac plăcere, dar el nu le poate alunga din minte; au autoritate asupra lor Aceste idei obsesive au fost foarte dureroase pentru Aratov "Starea tensionată a nervilor i-a provocat o oboseală mult mai insuportabilă decât oboseala fizică a călătoriei și a drumului" Pentru a aprecia pe deplin cât de veridic și viu a descris Turgheniev ideile obsesive, voi oferi o descriere a acestei stări patologice în manualul de psihiatrie al lui Krapelin Acest manual este considerat atât de remarcabil încât a fost tradus în limba rusă prin eforturile comune a șapte psihiatri ruși Avem de-a face aici cu idei care sunt impuse irezistibil conștiinței noastre împotriva voinței noastre și chiar în ciuda unei puternice aversiuni față de ele Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh O oarecare idee despre acest fenomen ne poate fi dată, pe lângă cele de mai sus, poate, prin observația că uneori, într-o anumită dispoziție, nu suntem capabili să împiedicăm apariția în minte a poveștilor de tot felul de orori și fantome, în ciuda păstrării complete a capacității noastre de a critica Adesea ele intră în conștiință, cu atât mai intens, cu atât încercăm mai mult să le împingem în fundal Observăm exact același lucru cu obsesiile morbide Procesul de gândire este întotdeauna însoțit aici de un sentiment pronunțat de nemulțumire, fie din cauza însuși conținutului ideii, fie doar din cauza obsesiei lor dureroase Este această nemulțumire teama de întoarcerea lor este poate cea mai importantă condiție pentru puterea ideilor obsesive Așa cum suntem obligați să ne gândim în continuare la un eveniment iminent, deși am dori să divagam de bunăvoie, tot așa frica de o idee obsesivă ne face să ne așteptăm constant la apariția ei și astfel contribuie cu adevărat la revenirea ei Pe baza celor de mai sus, ideile obsesive sunt observate aproape exclusiv pe baza unei stări de spirit clar oprimate" *) Recitind Klara Milic, este ușor de observat că descrierea ideilor obsesive de către Turgheniev este mult mai clară decât cea a lui Krapelin; nimic nu se poate adăuga la cele spuse de Turgheniev Această descriere inimitabilă oferă o idee mai clară despre ideile obsesive decât cea a lui Krapelin și trebuie să ne întrebăm cum a putut Turgheniev să descrie starea patologică atât de complet și clar De regulă, bolnavii mintal, cel puțin la începutul bolii, se simt mai rău, suferă de insomnie; așa că Aratov, epuizat de ideile obsesive, nu a putut dormi multă vreme noaptea Krapelpn: Psihiatrie Prima parte, pagina Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG Din nou, așa cum se întâmplă adesea, prima halucinație a lui Aratov a fost noaptea, adică în liniște deplină Halucinațiile sunt descrise atât de fidel și artistic de Turgheniev, încât lectura acestor pagini este o încântare deosebită pentru psihiatru De multe ori am auzit poveștile pacienților despre halucinațiile lor și am citit descrierea halucinațiilor în scrieri speciale și, prin urmare, pot aprecia frumusețea descrierii complet reale a înșelăciunilor sentimentelor din această poveste "Aratov a continuat să stea treaz, cu ochii închiși și acum i se părea: cineva îi șoptește la ureche" Într-adevăr, în majoritatea cazurilor halucinația de la început este vagă, nedefinită; o halucinație constă din cele mai simple și, în plus, senzații nepercepute clar; Lui Aratov i s-a părut că cineva îi șoptește ceva la ureche Apoi, de regulă, elementele care alcătuiesc halucinația devin mai clare și mai complexe: "șoapta s-a transformat în discurs coerent Cineva vorbea în rusă, grăbit, plângător, neclar Nici un cuvânt nu putea fi prins Dar era vocea Clarei Halucinația nu a atins încă plenitudinea și claritatea percepției vii; Aratov este clar conștient că toate acestea i se par, nu poate desluși cuvintele Înșelăciunea simțurilor devine din ce în ce mai vie și mai completă "Degetele cuiva au trecut cu arpegii ușoare

peste clapele pianului, apoi vocea a vorbit din nou S-au auzit sunete mai lungi ca gemete tot la fel Și acolo au început să iasă în evidență cuvintele Trandafiri trandafiri trandafiri Trandafiri, repetă în șoaptă Aratov A, da, sunt aceiași trandafiri pe care i-am văzut pe capul acelei femei în vis ' Deși halucinația ajunsese la o claritate considerabilă, Aratov a apreciat-o destul de corect "O halucinație a auzului", gândi el Este necesar să rețineți observația foarte subtilă a lui Turgheniev: Aratov într-un vis greu înainte de a pleca Biblioteca "Runivers" V ɵ h și w la Kazan am văzut o femeie cu trandafiri pe cap; Primele cuvinte pe care le-a auzit, halucinând, au fost "trandafiri" Întrucât în noaptea următoare după cea descrisă, Aratov a văzut și un vis legat de gândurile care l-au ocupat, nu se poate crede că Turgheniev a descris visele lui Aratov doar întâmplător, fără a acorda importanță Turgheniev a înțeles atât de mult sensul acestor vise, încât a considerat necesar să le descrie În vise de la începutul bolii, unii pacienți apar pentru prima dată elemente de idei viitoare de delir, obsesii și halucinații, iar acum Aratov, bolnav de halucinații, aude "trandafiri"; văzuse trandafiri în vis pe capul unei femei înainte de a pleca la Kazan Înțelegem o astfel de coincidență; ideile și imaginile străine conștiinței apar pentru prima dată în creierul adormit, deci nu aperceptiv; abia mai târziu, când boala în curs de dezvoltare a slăbit organismul, aceste imagini și idei apar în stare de veghe ca idei obsesive, înșelăciuni ale simțurilor, idei de delir Acest fapt este deja cunoscut în știință și descris *) Deși Aratov s-a bucurat chiar de halucinație: "asta ar fi dovada că există o altă lume, că sufletul este nemuritor", dar incertitudinea, incompletitudinea primei halucinații i-au trezit un sentiment de enervare "Dar a apărut o nouă senzație în el I se părea că cineva stă în mijlocul încăperii, nu departe de el, și respiră ușor perceptibil "începu să caute un chibrit pe noptieră și deodată i se păru că el că un fel de vârtej moale, fără zgomot, a străbătut toată încăperea, prin el, iar cuvântul: "Eu" - se auzea clar în urechi - "Eu ^ I" Când a aprins lumânarea, halucinația a dispărut , iar el "a rămas nemişcat, sprijinindu-şi capul pe mână Aştepta" *) Tissiè: "Les rêves", Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG A doua halucinație nu se deosebea de prima prin formă, dar prin conținut era mai precisă; "Trandafirii" nu aveau o semnificație specială pentru Aratov, dar "eu" însemna mult, - a dovedit prezența Clarei, prin urmare, boala a progresat Halucinației auditive i s-a alăturat o iluzie vizuală frumos descrisă "O dată sau de două ori, ochii s-au lipit împreună Încetul cu încetul s-au repezit la uşă şi s-au oprit asupra ei Lumânarea a ars, iar camera a devenit din nou întunecată dar ușa era o pată lungă albă în semiîntuneric Și atunci acest loc s-a mișcat, a scăzut, a dispărut iar în locul lui, în pragul ușii, a apărut o Siluetă feminină colegii Aratov CLARA Și de data aceasta se uită drept la el, se mișcă spre el Are o coroană de trandafiri roșii pe cap A fost zguduit, s-a ridicat În fața lui stă mătușa lui, într-o șapcă de noapte cu o fundă mare roșie și una albă jacheta" Pentru a aprecia pe deplin meritul deplin al acestei descrieri a iluziilor, voi oferi o descriere a acestei înșelăciuni a simțurilor de către Kraft-Ebing "Celor mai importante anomalii elementare ale nebuniei aparțin delirurile simțurilor, delirul senzual, τ -e înşelăciunile sau erorile care apar în sfera trăirilor exterioare şi despre impresiile senzoriale (Hagen) De pe vremea lui Esquirol, care a întreprins primul un studiu mai precis al acestor fenomene, ne-am obișnuit să distingem aici două tipuri de procese: (i) procesul halucinației,) procesul iluziei Diferența dintre cele două se bazează pe faptul că în timpul

halucinațiilor, "senzații imaginare", sursa percepției senzoriale subiective nu este nicio iritație senzorială sau vreun proces de excitare în aparatul senzorial periferic, în timp ce, cu iluzie, "senzația falsă" , procesul de excitație senzorială, care a avut loc în mod obișnuit, preter cântă, în drumul său către organul de percepție, o astfel de schimbare încât Întrebări de filosofie, KN , Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh apare conștiinței într-un mod care este inconsecvent cu realitatea, distorsionat sau fals " *) Mătușa a venit în dormitorul lui Aratov pentru că i-a auzit strigătul: "Salvează, ajută!" Aratov însuși nu și-a amintit ce strigă, din care ar trebui să se concluzioneze că a fost speriat de viziune, că la început a fost o halucinație vizuală neclară , apoi halucinația s-a contopit cu percepția reală a mătușii și, completată de această percepție, s-a transformat într-o iluzie vizuală clară, definită Și această explicație mi se pare cea mai plauzibilă, dar nu neg posibilitatea unei alte explicații pentru această scenă: poate , trezindu-se dupa o sperietura provocata de o halucinatie vizuala, a vazut-o pe matusa sa si nu a putut intelege clar cum se transformase imaginea Clarei in matusa Prima explicatie mi se pare mai probabila, deoarece fundita rosu a matusii a oferit material pt o percepție falsă a trandafirilor roșii de pe capul Clarei Apreciez aceste rânduri ale poveștii pentru că Turgheniev a descris iluzia în așa fel încât poate fi confundată cu o halucinație - de foarte multe ori, conform poveștilor celor mai inteligenți pacienți, nu ne putem da seama ce au avut - o halucinație sau o halucinație iluzie Pacienții sunt atât de entuziasmați de înșelăciunile simțurilor încât nu își amintesc clar ceea ce au experimentat; adesea percepțiile reale sunt combinate cu halucinațiile, acestea din urmă sunt atât de combinate cu primele încât este imposibil să se decidă dacă pacientul a avut iluzii sau halucinații Este destul de firesc că Aratov a fost atât de speriat de înșelăciunile simțurilor sale, încât și-a pierdut cunoștința și a strigat după ajutor; este limpede că într-o asemenea stare nu-și putea aminti ce i s-a întâmplat, nu putea să-și restabilească în memorie succesiunea în care s-au schimbat fenomenele "Aratov s-a uitat încă o dată la mătușa lui - și a râs în hohote *) Kraft-Ebing: "Manual de psihiatrie", , p Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG într-adevăr foarte amuzant Tot acel misterios care l-a înconjurat, care l-a zdrobit - toate aceste vrăji împrăștiate deodată După aceasta, Aratov a dormit bine și după-amiaza s-a dus la Kupoer, care-l cunoștea pe Milic, cu scopul de a-l întreba de Klara; când a ajuns acasă "s-a liniştit din nou în curând - într-o anumită măsură" Seara a încercat să studieze, dar nu a reuşit Într-un cuvânt, ziua starea lui era mult mai bună, aşa cum trebuia încredere deplină că în curând avea să adoarmă Turgheniev a remarcat pe bună dreptate că în prima perioadă pacienții se simt rău; insomnia, pierderea poftei de mâncare, starea generală de rău, toate sunt frecvente la începutul bolii Chiar înainte de miezul nopții a avut un vis dureros: caii îi rânjesc, mere, când se uită la ei, se încrețesc și cad, Clara în costum de teatru își aduce la buze un pahar, în care moartea, "strigă vocea aspră a cuiva în urechea lui Aratov : "A! credeai că totul se va sfârşi într-o comedie?Nu, asta e o tragedie, o tragedie!^; el însuşi gândeşte: "să fie slab " "Tot tremurând, Aratov s-a trezit" Somnul greu a fost primul eveniment pregătitor în acea noapte; Aratov nu mai putea dormi liniștit, visele lui deveneau tulburătoare, grele Când s-a trezit Aratov, era deja atât de supărat încât nu-și putea da seama de ce camera nu era întunecată; numai când s-a ridicat și a privit prin cameră a observat că în cameră era o veioză, protejată de o foaie de

hârtie Într-o stare atât de agitată, "simte un lucru: Clara este aici, în camera asta îi simte prezența " întrebare Da, se aude din nou "Deci vreau să te văd!" * Biblioteca "Runivers" V ө chizh În acea noapte halucinațiile auditive au devenit și mai clare; nu numai că a auzit clar "da", dar a auzit răspunsurile la întrebările sale, de aceea halucinațiile au devenit convingătoare Cu greu este necesar să explicăm de ce o halucinație sub formă de răspunsuri categorice clar audibile este mai convingătoare decât un cuvânt auzit întâmplător, fără legătură cu gândurile noastre S-a îmbrăcat în grabă A rămâne în pat, a dormi, era de neconceput De aici rezultă clar că visele, obsesiile, înșelăciunile simțurilor îl pregătiseră deja pe Aratov: se aștepta la apariția Clarei, era sigur că o va vedea în sfârșit "Și acum a vorbit nu cu voce tare, ci cu încetineală solemnă, pe măsură ce se rostesc incantații: Clara dacă ești cu siguranță aici, dacă mă vezi, dacă mă auzi - vino dacă nu vreau să mă duc cu nebunii - arăta, Clara** La fel ca halucinațiile auditive, halucinațiile vizuale sunt inițial vagi, neclare; este foarte rar ca un pacient să vadă pentru prima dată o imagine complet clară, distinctă; vederea este palidă; fără culori, fără fizic Prin urmare, descrierea halucinației vizuale a lui Aratov merită cel mai atent studiu; o descriere atât de magistrală a halucinației oferă o idee perfect corectă a acestui fenomen patologic Aratov nu avusese încă timp să rostească acest ultim cuvânt, când a simțit deodată că cineva se apropie repede de el din spate, ca atunci pe bulevard, și i-a pus mâna pe umăr S-a întors și nu a văzut pe nimeni Dar acel sentiment al prezenței ei deveni atât de clar, atât de incontestabil, încât se uită grăbit în jur Deci, la început a fost o halucinație auditivă, apoi o halucinație tactilă neclară: "cineva i-a pus o mână pe umăr**; asta l-a pregătit și mai mult pentru următoarea halucinație vizuală "Ce este asta?! Pe scaunul lui, la doi pași de el, stai Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG copilul este o femeie, totul în negru Capul este înclinat în lateral, ca într-un stereoscop Ea e Sunt Clara! Dar ce sever, ce chip trist " Trebuie adăugat că Aratov, după încercări nereușite de a mări Fotografia Clarei, a introdus într-un stereoscop această Fotografia, primită de la sora Clarei Este destul de firesc ca prima halucinație vizuală să semene exact cu imaginea care i-a fost imprimată în memorie la examinarea cardului printr-un stereoscop Halucinația se distingea prin nebulozitate, lipsă de viață, lipsă de mișcare, culori și chiar Aratov, cu toată entuziasmul lui, a înțeles că aceasta nu era Clara "Clara", începu el cu o voce slabă, dar uniformă, "de ce nu te uiți la mine? Știu că ești tu dar pot să cred că imaginația mea a creat o imagine asemănătoare cu aceasta (a arătat el cu mâna în direcția stereoscopului) Dar aici "o astfel de imagine" prinde viață; Creierul bolnav al lui Aratov creează treptat o Clara vie din el "Întoarce-te spre mine, uită-te la mine, Clara!" Mâna Clarei s-a ridicat încet și a căzut din nou Dar, desigur, acest lucru este încă foarte puțin; totuși este "o imagine asemănătoare cu cea *, deși mâna este ridicată Aratov, în mare agitație, întreabă: "Clara, Clara! întoarce-te la mine!" Și capul Clarei s-a întors în liniște, pleoapele ei coborâte s-au deschis și pupilele întunecate ale ochilor ei se uitau la Aratov Se lăsă puțin pe spate - "și rosti unul întins, tremurător: A" Abia atunci "o imagine asemănătoare cu aceea" a reînviat, iar Aratov a văzut-o pe adevărata Clara, adică viziunea în vivacitate și claritate nu era inferioară percepției reale reale Rândurile următoare, după părerea mea, sunt printre cele mai bune din toată literatura Clara îl privi cu atenție dar ochii ei, trăsăturile ei și-au păstrat expresia de odinioară,

gânditoare, severă, aproape nemulțumită Cu această expresie pe față V ɵ chizh ea a apărut pe scenă în ziua dimineţii literare - înainte să-l vadă pe Aratov Și la fel ca cu acea ocazie, ea s-a înroșit brusc, i s-a luminat fața, ochii i-au strălucit și un zâmbet vesel și triumfător i-a deschis buzele sunt iertat! exclamă Aratov Ai câștigat Ia-mă! La urma urmei, eu sunt al tău și tu ești al meu S-a repezit la ea, a vrut să sărute acele zâmbete, acele buze triumfale - și le-a sărutat, le-a simțit atingerea fierbinte, a simțit chiar și frigul umed al dinților ei, iar un strigăt entuziast umplu camera întunecată Platonida Ivanovna, care a alergat, l-a găsit leșinat Era în genunchi; capul îi zăcea pe un fotoliu; mâinile întinse legănau neputincioase; chipul lui palid respira extazul fericirii incomensurabile Și astfel, Aratov a văzut în cele din urmă nu numai imaginea Clarei, ci și Clara însăși; dar viziunea nu era decât o idee reînviată, prezentă deja în memoria lui; o vedea acum pe Clara exact așa cum o văzuse pe scenă Ideea Clarei era că deja avea, reînvia, îi dădea un caracter senzual, corporal; nimic nou, nu deja în minte, Fantezia lui bolnavă nu putea crea Viziunea vie care a apărut în cele din urmă a fost doar o reproducere, o repetare a ceea ce s-a văzut Vederea a evocat un afect iubitor, sau mai bine zis, voluptuos, iar sub influența acestui afect, Aratov, deja epuizat de o emoție prelungită, puternică, și-a întunecat la început atât de mult conștiința, încât a sărutat fotoliul, apoi s-a stins complet Cât de sincer a descris Turgheniev toată această scenă poate fi judecat după faptul că nu a uitat să explice cum putea să simtă Aratov "frigul dinților ei" Este destul de de înțeles că temperatura lui Aratov a fost ridicată din cauza entuziasmului puternic și, prin urmare, el putea simți "atingerea fierbinte a buzelor Clarei, dar" frigul dinților ar fi fost de neînțeles dacă Turgheniev nu ar fi spus că capul stătea întins pe un fotoliu; lemnul rece, sau tapiteria rece din piele sau maroc a unui fotoliu, putea provoca o senzatie de "race" A fost o iluzie care s-a alaturat halucinatiei Mătușa și servitorul l-au scos curând pe Aratov din starea de leșin; s-a trezit deja bolnav psihic, "la întrebările mătușii, a zâmbit doar - da, cu un aer atât de fericit"; mătușa a ghicit că este bolnav și "s-a alarmat și mai mult și ori s-a botezat pe el sau pe ea însăși" Aratov era atât de obosit de emoția pe care o trăise, încât "a simțit o asemenea slăbiciune în picioare și în tot corpul, încât, fără ajutorul mătușii și al servitoarei sale, nu a putut să se dezbrace" și a adormit curând A doua zi starea lui Aratov nu s-a ameliorat; era atât de slăbit încât a rămas în pat, palid și nu avea poftă de mâncare "Aratov avea aerul unui om care a învățat un mare, pentru el un secret foarte plăcut, și l-a păstrat și l-a păstrat gelos pentru el dintr-un astfel de punct de vedere, un psihiatru experimentat va ști că pacientul are idei de delir Aratov, sub influența sentimentelor înșelătoare, a avut ideea de delir , "a încetat să mai fie uimit, perplex; nu avea nicio îndoială că intrase deja în comunicare cu Clara, că se iubeau și despre asta nu se îndoia Dar ce poate ieși dintr-o asemenea dragoste? Și-a amintit de acel sărut și o răceală minunată i-a trecut rapid și dulce prin toate membrele Cu un astfel de sărut, se gândi el, atât Romeo, cât și Julieta nu s-au schimbat! Dar în altă zi mai bine o voi suporta o voi stăpâni Ea va veni într-o coroană de trandafiri mici pe bucle negre "La urma urmei, suntem amândoi neatinse! Oh, acest sărut " Aratov a trăit acea zi în întregime cu ideile lui de delir, nu i-a fost frică de moarte, pentru că acolo putea fi fericit cu ea Ca aproape toți oamenii bolnavi mintal care au sentimente înșelătoare și idei de delir, el se

considera destul de Biblioteca "Runivers" V ө chizh sănătos, el și-a asigurat mătușa: "Acum sunt cea mai sănătoasă și fericită persoană din întreaga lume" Bătrâna deșteaptă a văzut limpede că Aratov este bolnav și a mers după doctor, "în care credea doar pentru că el nu era băutor și se căsătorise cu o nemțoaică" Pentru foarte, foarte mulți tot ce este german inspiră un mare respect și, prin urmare, chiar și o soție germană este deja o bună garanție a eficienței; dar Platoșa a avut în zadar încredere în acest doctor - nu înțelegea starea lui Aratov, nu a determinat acea complicație a bolii mintale, care în câteva zile l-a adus în mormânt În noaptea următoare, "un strigăt îngrozitor, pătrunzător s-a trezit" bătrâna L-a găsit pe Aratov pe jos, inconștient Dar el nu și-a venit în fire ca ieri, oricât s-au luptat pentru el "Când l-au ridicat și l-au culcat, în mâna lui dreaptă strânsă, era o șuviță mică de păr negru de femeie"* Acest păr al Clarei ar fi putut fi în jurnalul primit de Aratov de la sora sa Clara; dar când le-a luat Aratov - noaptea trecută, sau chiar mai devreme, sau acesta - este necunoscut Din ce complicație a debutului bolii mintale a murit Aratov nu este clar și nu contează; "În delirul muribund, el s-a numit Romeo după otravă, a vorbit despre prizonier, despre căsnicia perfectă, despre faptul că știe ce este plăcerea "Pe chipul muribundului strălucea acel zâmbet fericit, din care biata bătrână a devenit atât de îngrozitor " Aratov a murit fără suferință, chiar "cu un zâmbet fericit"; M-am întrebat de mult cu cât de calm, fără suferință, fără teamă de moarte, fără regrete, mor mulți bolnavi mintal; desigur, boala psihică este cea mai mare nenorocire, dar poate că moartea fără suferință este un fel de răsplată pentru acești nefericiți pentru suferința pe care au îndurat-o Oricine a văzut mulți oameni bolnavi mintal murind, i-a venit gândul că boala mintală nu este atât de teribilă: moartea, pe de altă parte, este ușoară Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG III "Tatăl tatălui lui Alexei" este o poveste perfect exactă și bine definită despre boala unui pacient, care suferă de prima sumă Bătrânului i se dă bătrânului preot despre boala fiului său; să regretăm, noi, psihiatrii , nu le raportează niciodată atât de precis despre aceleași rude, așa cum i-a spus un simplu preot din sat lui Turgheniev În loc să raporteze despre manifestările cu adevărat anterioare ale bolii, rudele își spun întotdeauna presupunerile, opiniile lor despre boală, nu transmit ceea ce s-a întâmplat cu adevărat, dar ceea ce, în opinia lor, ar fi trebuit să fie Cele mai insistente anchete ale noastre chiar și ale rudelor inteligente oferă foarte puțin material pentru a judeca cauzele bolii, primele manifestări etc pacientul a făcut operațiuni comerciale nereușite pentru că era bolnav Cât de mult iubește fiecăruia să înlocuiască observarea realității cu propriile judecăți, neîntemeiate, poate fi judecat pentru că până și Maupassant, un observator foarte bun, a scris: în care este strânsă mintea umană?" Autorul articolului despre Maupassant în "Enciclopedică Dicţionar" al lui Brockhaus-Efron, probabil pentru că citează această judecată *) a lui Maupassant, care o consideră adevărată, şi adaugă: "Nici succese laice, nici cooperare în lizibilă şi exclusiv a "Revue des deux Mondes*, deschizând uşile către Academia, nici succes pe scena comediei Gymnase "Musette", nici primirea Academiei *) Volumul XIX, cip Biblioteca "Runivers" V ө chizh premiu pentru comedia "La Paix du ménage" - nimic nu putea restabili calmul tulburat al lui Maupassant" Atât Maupassant, cât și venerabilul autor al unui articol despre el exprimă judecăți complet false; Ar fi surprins - dacă nu ar fi atât de obișnuit - de ce oamenii educați vorbesc, și chiar atât de încrezători, despre ceea ce nu știu deloc

Ceea ce este mai puțin surprinzător este că au făcut judecăți complet greșite: prima despre cauza paraliziei progresive, a doua despre influența succeselor literare asupra evoluției acestei boli Am considerat necesar să fac aceste observații pentru a declanșa nerespectarea extraordinară a lui Turgheniev Dacă oameni educați precum Maupassant și autorul unui articol despre el vorbesc complet incorect despre bolile mintale, ne putem imagina ce i-a spus lui Turgheniev un preot bătrân, rural, slab educat, deși inteligent Dacă Maupassant a scris că cauza paraliziei progresive, adică, înmuierea creierului, dorința de a "cădea pereții materiale", în timp ce cauza acestei boli este sifilisul, dacă omul de știință consideră că succesele literare pot influența cursul paraliziei progresive (autorul articolului despre Maupassant spune că din urmă a murit din cauza acestei boli), între Întrucât aceste succese, precum și influențele psihice în general, nu pot avea nicio influență asupra cursului paraliziei progresive, ce ar putea spune un bătrân prost educat despre boala fiului său? Povestea părintelui Alexei" este singura lucrare din întreaga literatură; este doar un istoric de caz și nimic mai mult Nu cred că materialul pentru această lucrare a fost povestea tatălui despre boala fiului său, din moment ce nu admit că un observator obișnuit ar putea spune atât de multe și atât de obiectiv despre o persoană bolnavă mintal Cel mai probabil, Turgheniev însuși a văzut și, în plus, de mai multe ori,   bolnavul mintal descris în această poveste, și-a cunoscut rudele și toată viața; este mai puțin probabil ca Turgheniev însuși să nu fi observat pacientul, dar a avut norocul să-l cunoască pe tatăl foarte atent al bolnavului mintal În mod clar și cu întrebări bine puse, Turgheniev a forțat naratorul să raporteze toate manifestările bolii și apoi a omis toate argumentele inutile ale naratorului Dar chiar și Turgheniev ar putea cu greu, fără să observe pacientul însuși, fără să cunoască psihiatrie, așa că să arunce tot ce nu merge la obiect și să nu rateze tot ce este important, așa cum se face în această poveste Fără a observa pacientul, este imposibil să-l descriem corect și, prin urmare, cred că Turgheniev a văzut - și de mai multe ori - pacientul descris în această poveste Cu toate acestea, nu știm că printre rudele sau apropiații lui Turgheniev cineva a suferit o boală mintală, că Turgheniev a fost vreodată în viața lui în compania unui bolnav mintal pentru o lungă perioadă de timp Prin urmare, nu se poate afirma că a observat mult timp, a studiat temeinic bolnavii mintali Trebuie să presupunem că Turgheniev doar a întrezărit, a văzut accidental un nebun primordial și trebuie să fim surprinși de puterile sale de observație, datorită cărora a putut descrie această boală atât de precis Tatăl și mama lui Iacov, așa se numea bolnavul, erau oameni sănătoși; unul dintre frații săi era un om remarcabil, "a ieșit la ierarh" , dar a murit în timp ce tatăl său era încă în viață; Părinții lui Iacov au avut "opt copii umani, dar aproape toți au murit la o vârstă fragedă" Cauza bolii lui Yakov, ca și cea a multor bolnavi mintal, rămâne necunoscută Trebuie remarcat faptul că cauzele bolilor mintale în general sunt încă atât de puțin cunoscute încât chiar și o cauză atât de importantă precum ereditatea este înțeleasă foarte diferit: unii găsesc această cauză la majoritatea pacienților, alții la foarte puțini Îmi amintesc bine nedumerirea pe care a trebuit să o suport în timp ce aveam încredere în manuale: am găsit foarte rar la pacienţii mei motivele indicate în manuale eu tanjesc în ɵ pipi Am așteptat în zadar să găsesc oameni bolnavi care s-au îmbolnăvit de durere, de surmenaj și, în general, din "motive morale"* Douăzeci de ani de experiență m-au

învățat, în primul rând, să nu cred în manuale, în al doilea rând, că încă știm doar trei sau patru cauze ale bolilor mintale, în al treilea rând, că cauzele multor cazuri de boli mintale ne sunt necunoscute și de neînțeles și, în al patrulea rând, , că aceste cauze necunoscute sunt categoric diferite de cele indicate în manuale Având în vedere caracterul special al acestei întrebări, nu pot să mă opresc în detaliu, mai ales că am vorbit deja pe acest subiect *) În consecință, nu avem dreptul să reproșăm autorului că a omis informații despre cauza bolii; nu este vina lui că în unele cazuri aceste cauze sunt inaccesibile înțelegerii noastre, că nu putem face decât presupuneri despre cauzele bolii Autorul ne oferă materiale pentru astfel de presupuneri Șase din cei opt copii ai părintelui Alexei au murit "la o vârstă fragedă*", însuși Iakov "era precar de sănătate*" Aceasta înseamnă că copiii din această familie fie s-au născut bolnavi, fie s-au îmbolnăvit în copilărie; Iacob fie s-a născut bolnav, fie în copilărie a suferit o boală gravă care i-a slăbit pentru totdeauna corpul, de exemplu, boala engleză Cauza bolii mintale a lui Yakov a fost o abatere necunoscută de la norma întregului organism, o slăbiciune a organismului; creierul lui era încă din copilărie, ca și restul, "în stare precară de sănătate" Desigur, oamenii slabi și bolnavi se pot bucura de o sănătate mintală excelentă, deoarece creierul se poate dezvolta corect pe fețele slabe, bolnave, dar la mulți astfel de subiecți creierul, ca toate organele, este anormal Desigur, toate acestea sunt foarte nedefinite, explică foarte puțin problema, dar nu este necesar să uităm că psihiatria științifică a apărut abia în secolul nostru *) Catatonia -Neurological Herald ț-
 TURGENEV CA PSIHOPATOLOG Deja în adolescență, Yakov nu arăta ca niște adolescenți sănătoși, normali; ca mulți tineri bolnavi, se distingea prin sârguință și modestie; uneori trecea o zi și nu-l auzi, toată lumea stătea cu o carte și citea Niciodată nu ne-a făcut nici cea mai mică necaz cu preotul; a fost umil Numai că uneori mă gândeam dincolo de anii mei Chiar și atunci ar fi trebuit să se ferească de viitorul cel mai trist; evident că creierul bietului băiat nu se dezvolta corect - foarte repede Dacă l-aș vedea pe acest băiat, te-aș sfătui insistent să oprești studiile mentale și să-i întărești corpul cu munca de câmp, gimnastică, alimentație sporită etc Dezvoltarea timpurie a facultăților mintale la copiii slabi și bolnavi, așa cum, totuși, este cunoscut de mult timp profesorilor cu experiență, prezice adesea un rezultat trist Părinții unor astfel de copii, precum părintele Alexei, se bucură de succesele lor strălucite în știință și comportament și îi obligă să studieze cât mai mult, așteptând un viitor strălucit; de înțeles, ocupațiile grele subminează în cele din urmă sănătatea precară a acestor nefericiți Când se descoperă o boală psihică, părinții și cunoscuții susțin că tânărul s-a îmbolnăvit tocmai de la studii intensificate, nu pot înțelege că tânărul a muncit atât de mult pentru că, din cauza bolii, a anormalității, nu a vrut să se joace și să fie leneș , ca tovarășii săi normali Nu o voi uita niciodată pe mama unui bolnav mintal care, din copilărie, a suferit de boala engleză, care a lăsat urme grele; această doamnă a păstrat toate caietele de studiu ale fiului ei și mi le-a adus pentru a le arăta ca dovadă a geniului băiatului ei: la vârsta de șapte ani știa fracții etc Aceste caiete ocupau mai multe cufere și erau păstrate cu grijă de mamă, care se aștepta la un genial viitor pentru fiul ei Această doamnă a încercat să mă convingă că fiul ei a fost mereu
V ө chizh era destul de sănătos, "mai sănătos la cap decât toți semenii săi", și acuza cu încredere gimnaziul și autoritățile sale de boala

fiului ei - nu l-au înțeles pe fiul ei de geniu, suflet blând, l-au tratat rău etc Yakov, în vârstă de zece ani, avea un fel de boală mintală; din câte se poate aprecia, după spusele băiatului, avea halucinații A spus că în pădure a văzut un bătrân verde care i-a dat "nuci delicioase"; chiar a adus un "nucleol" de nucă; "nu arată ca nucile noastre obișnuite " Este clar că este imposibil să se determine cu exactitate această criză de boală: povestea unui băiețel de zece ani este un material foarte insuficient Părintele Alexei acordă destul de bine importanță acestui incident : dovedește că Yakov a fost un copil bolnav din copilărie La seminar, Yakov "a fost primul student la toate disciplinele" și și-a amuzat părinții cu succesele sale și nu există culoare reală în față " Din păcate, Yakov a fost un tânăr bolnav, ceea ce este dovedit de alimentația proastă a corpului și comportamentul său; tinerii normali au viciile și pasiunile acelei epoci Degenerații, după cum am văzut, de obicei nu își desăvârșesc educația, dar cei care sunt predispuși la boli mintale învață adesea bine; multi nebuni primari au invatat foarte bine La nouăsprezece ani, a absolvit seminarul și le-a cerut în scris părinților săi permisiunea de a intra la Facultatea de Medicină Părintele Alexei putea fi mândru de un asemenea fiu; Din câte se poate aprecia din scrisoarea lui Yakov, era un tânăr serios, cu un suflet sensibil "Inima mea nu minte la o chemare spirituală, sunt îngrozit de responsabilitate, îmi este frică de păcat - îndoielile s-au reînviat în mine! fără Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG Nu voi îndrăzni să fac nimic cu permisiunea și binecuvântarea dumneavoastră părintească, dar vă voi spune un lucru: îmi este frică de mine, pentru că am început să mă gândesc Părintele Alexei, fiind un om inteligent, a lăsat fiul său să intre la universitate; îşi dorea foarte mult ca Iacov să-i fie succesor, dar "ce fel de păstor este, dacă a lăsat îndoielile în sine Când Yakov a venit acasă de sărbători, tatăl său a început să-l întrebe despre îndoielile lui, "dar nici el nu a auzit nicio conversație mare de la el: i s-a strecurat un gând în cap - și gata! Vecinii, spune el, vreau să ajut Deci, înainte de a intra la universitate, Yakov era sănătos mintal, deși era diferit de colegii săi; nu a vrut să urmeze calea bătută și, neavând mijloace de a intra la universitate, a găsit lecții la Moscova și chiar a trimis bani tatălui său Când Yakov a sosit pentru primele sale posturi vacante, tatăl său a observat o mare schimbare în el: "A devenit atât de plictisitor, sumbru, că nu poți scoate niciun cuvânt din el Și chipul i s-a schimbat: citește cu zece ani mai în vârstă "Nu e timid, ci timid ca un lup și se uită de sub sprâncene" "ori tăce, ori mârâie" Bietul tată "a început să se gândească", "dacă s-a îmbătat", "sau nu a devenit dependent de cărți", "s-a întâmplat ceva cu slăbiciunea feminină? Cu toții judecăm singuri, și deci rudele și în general cei din preajma nefericiților bărbat care dezvoltă o boală mintală Ei încearcă să explice schimbarea observată la el de acele cauze sub influența cărora ei înșiși se pot schimba în acest fel nebun", cum se spune greșit; Cu această expresie ei vor să spună că o persoană devine, parcă, nebună, nu el însuși, dar nu bolnav mintal Inutil să spun că Iakov nu se putea îndrăgosti; "În anii tineri, perioadele de uscăciune acționează puternic", așa cum spune în mod corect părintele Alexei, dar asupra oamenilor sănătoși; la un astfel de pacient ca Biblioteca "Runivers" V ѳ chizh Yakov, nu ar putea exista relații amoroase și farse normale Părintele Alexei a observat și alte manifestări ale bolii psihice de început: "Nu am încrederea anterioară în mine în el, s-a manifestat un fel de indiferență: parcă s-ar fi săturat de tot ce-i are Voi începe o conversație despre științe, despre

universitate, și aici nu pot obține un răspuns real Totuși, a mers la biserică, dar și nu fără ciudățenie: peste tot e aspru și posomorât, dar aici în biserică totul pare să rânjească " Curând au fost explicate ciudateniile din comportamentul lui Yakov, iar bietul tată și-a dat seama ce nenorocire îl lovise Înainte de Crăciun, Yakov a venit la tatăl său și, ca răspuns la întrebările tatălui său, surprins de sosirea prematură, a anunțat că a părăsit universitatea "pentru totdeauna" , dar numai tu, tată, nu mă întreba, altfel, Voi pleca de aici - și doar tu m-ai văzut Iakov îmi spune: nu este bolnav, dar fața lui este așa încât am fost chiar îngrozită! Îngrozitor, întunecat, nu uman, obrajii Ettei s-au strâns, pomeții s-au rostogolit, oasele și piele, voce ca dintr-un butoi și ochi Doamne Doamne, ce fel de ochi sunt ăștia?, de asemenea, cumva răsucite în lateral Ai înnebunit? - Cred că așa este Se plimbă prin jur ca o fantomă, nu doarme noaptea, altfel îl ia brusc și se uită într-un colț și pare că îngheață peste tot Acum un psihiatru experimentat ar putea înțelege starea lui Yakov Deja vara s-a schimbat fizic, a devenit secret, taciturn, s-a comportat ciudat în biserică, a părăsit universitatea iarna, a devenit foarte slab, nu a dormit noaptea, s-a considerat sănătos, a rămas mult timp într-o singură poziție Evident că era bolnav; secretul lui, convingerea că era sănătos, posturile lui indicau că el, ca și Aratov, avea înșelăciuni ale simțurilor și ideile de delir sincer Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG bolile în general nu este o expresie chiar corectă, deoarece orice boală psihică este o boală a întregului organism; boala psihică este întotdeauna însoțită de modificări ale întregului organism sau, mai corect spus, constă într-o boală a sufletului și a trupului împreună Yakov, ca și Aratov, a avut simptome fizice la debutul bolii; ambii aveau insomnie, ambii aveau o schimbare drastică a expresiei faciale; Aratov avea o expresie "entuziastă de fericire" pe față, în timp ce cea a lui Yakov avea una "teribilă, întunecată" Adesea, rudele și prietenii nu observă aceste modificări în corpul bolnavului mintal sau le explică incorect; bolnavul, spun rudele, slăbit de la "munca grea", de la "necazuri" etc Expresia de pe chipul lui Iakov mărturisea că avea înşelăciuni extrem de neplăcute, ameninţătoare ale sentimentelor sau ideilor de delir; le-a ascuns Foarte potrivit Părintele Aleksey descrie înfățișarea halucinantului ("să holbeze într-un colț și ca și cum toate s-au înțepenit"); acesta este aspectul pe care îl au acești pacienți atunci când halucinează Când noi, psihiatrii, găsim un pacient în această poziție, presupunem că are halucinații și rareori ne înșelim; după expresia feței se poate judeca dacă iluziile simțurilor sunt plăcute sau dureroase pentru pacient La fel ca Aratov, Iakov și-a ascuns halucinațiile; în general, mulți pacienți, din diverse motive, își ascund ideile de delir și halucinații Cu toate acestea, cu perseverență și pricepere, mulți pacienți pot fi aflați despre înșelăciunile lor asupra sentimentelor; uneori încercările noastre de a afla ideile delirului rămân nereușite pentru o lungă perioadă de timp, dar, în cele din urmă, deodată pacientul își exprimă amăgirea Așa că părintele Alexei a aflat de la Yakov despre delirul său "Într-o zi, apucând timpul, am început să mă rog cu lacrimi lui Iacov, în amintirea defunctei sale mame, am început să-l invoc: spune-mi, spun ei, mie, ca un tată în trup și în duh, Yasha, ce-i cu tine?" "Păi, părinte", îmi spune deodată (și era spre noapte), m-ai mișcat de milă; Vă voi spune întregul Întrebări de filosofie, Vol o- Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh adevărul " Iakov moale și blând nu a putut rezista cererilor tatălui său; caracterul unei persoane se manifestă și în boala sa, în

comportamentul său în timpul bolii Pentru bietul Yakov i-a fost foarte greu să vorbească despre halucinațiile sale și, prin urmare, numai bunătatea lui naturală l-a determinat să nu refuze cererea tatălui său "Este deja luna a patra", a început el Dar deodată i s-a întrerupt discursul și a început să respire greu "A trecut luna a patra de când îl văd " "Cine este el? · Deci, timp de patru luni, Yakov își ascunsese halucinațiile; a fost bolnav, adică de mai bine de jumătate de an, pentru că deja în creierul pregătit pentru acea boală apar amăgiri ale simțurilor Naratorul nu a omis să observe groaza pe care o evocau halucinațiile; a vedea diavolul este foarte dureros chiar și pentru persoanele care nu cred în forțele iadului O astfel de halucinație poate părea puțin probabilă pentru mulți, pentru că acum ei văd diavoli, și nu diavoli, doar bețivi, iar eu, de exemplu, nu am mai văzut de mult un pacient cu o asemenea halucinație Acum, când, cel puțin în orașele mari, nimeni nu se teme de diavoli, într-adevăr bolnavii mintal nu văd diavolii; au fost înlocuite cu electricitate, telefoane, nihilişti, jandarmi Dar acum cincizeci de ani, diavolii jucau un rol important și, prin urmare, bolnavii mintal îi vedeau pe diavoli; Halucinația lui Jacob era obișnuită la acea vreme Este clar cum l-a afectat o astfel de mărturisire pe nefericitul tată "Cum, zic, vezi? Da Văd acum? Da Unde? Dar eu însumi nu îndrăznesc să mă întorc și am vorbit amândoi în șoaptă Și acolo unde Și cu ochii mă arată Acolo în colț Am îndrăznit: m-am uitat în colț - nu era nimic acolo! Da, nu este nimic acolo, Yakov, ai milă Tu nu vezi, dar eu văd '· În această scenă, totul este corect până la cel mai mic detaliu: Yakov a văzut diavolul în colț, pentru că colțul este cel mai Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG mai puțin iluminat; e întuneric în colț; tatăl încearcă să-și convingă fiul prin dovezile simțurilor sale; pacientul are destul de consecvent încredere atât în veridicitatea tatălui său, cât și în propriii ochi: "Tu nu vezi, dar eu văd" Iakov, care suferă de o halucinație a vederii în luna a cincea, vede clar diavolul, și nu doar imaginea lui: "este ca un bărbat - doar negru; își întoarce veverițele, ridică mâna, sună Iakov a fost foarte chinuit de o halucinație: "A devenit palid ca un mort și se strânge de frică lângă mine; iar ochii lui par să vrea să iasă afară, iar el continuă să se uite în colț " Iakov a încercat să scape de viziunea înspăimântătoare, dar fără niciun rezultat: "Nu cred în palma ta, nici în apa sfințită; ei nu ajuta nici un ban " Era greu pentru bietul pacient să fie dezamăgit de ceea ce credea cu ardoare; impotența acestor mijloace cele mai puternice l-a condus la următoarea idee de delir: "Nu mă pot despărți de el acum Așa cum a venit la mine în această vară, într-o zi blestemată, de atunci a fost oaspetele meu constant - și este imposibil să supraviețuiesc Nu numai părintele Alexei, ci oameni mai educați decât el, cred că bolnavii pot fi convinși de greșeala lor; trebuie doar să te apuci de treabă cu pricepere, să ai elocvență, dialectică Dându-și seama de neputința sa, nefericitul bătrân a apelat la ajutor la un moșier bogat, "rezonabil" Această doamnă amabilă, evident, credea și în posibilitatea unei remedii prin persuasiune și "dorea să-mi vadă fiul și să vorbească cu el" Iakov nu a vrut să se ducă la această doamnă, dar, ca un fiu bun, a cedat; a vorbit cu pacienta două-trei ore Pe Yakov, sensibil la tot ce este bun, a făcut o impresie bună Tatăl a decis să-l întrebe: "Și sugestia, zic eu, cum? Iakov s-a uitat la mine, parcă m-ar fi biciuit cu biciul și Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh n-a mai spus nimic " Totuși, în noaptea aceea, spre cea mai mare bucurie a părintelui, bolnavul a dormit bine în ochi a devenit posibil să se uite: nu se întoarce Deznădejdea în el este aceeași, dar prima disperare, fosta

groază a dispărut Cum l-a liniştit bunul moşier pe Yakov, părintele Alexei nu spune; Da, nu este nevoie de acest lucru, deoarece îmbunătățirea a durat doar câteva zile și a fost înlocuită, așa cum este cazul unui astfel de "tratament" al nebunilor primari, cu o deteriorare semnificativă Deteriorarea a constat în faptul că halucinațiile au devenit mai vii: "înainte pur și simplu ieșea așa, dar acum a început să râdă, dezvăluind dinții"·'· Acum, viziunea l-a îngrozit și mai mult pe Yakov: "fața lui era ca arama roșie, spumă la gură, vocea era răgușită, de parcă cineva l-ar fi zdrobit" Părintele Alexei, fiind un om inteligent, l-a respectat pe "moșierul rezonabil" dintr-un motiv Era într-adevăr o doamnă sensibilă; i-a spus părintelui Alexei: "Nici un ajutor uman aici nu poate fi real; roagă-te, zic ei, părinte!" Psihiatrul i-ar fi spus la fel și bietului părinte; numai rugăciunea l-ar putea ajuta pe nefericitul părinte să-și îndure nenorocirea Cu toate acestea, îmbunătățirea situației poate afecta semnificativ starea pacienților A venit primăvara "roșie", "luminoasă", de care nici bătrânii nu și-au amintit; soarele toată ziua, calm, cald; Yakov era mai mult în aer decât iarna, ceea ce, desigur, ar fi trebuit să aibă un efect benefic asupra sănătății sale Lombroso, iar după el mulți observatori, îl avem pe dr Nizhegorodtsev *), a observat o influență foarte importantă a vremii asupra stării degeneraților *) Asupra influenţei condiţiilor meteorologice asupra tulburării mintale Lucrările celui de-al V-lea Congres al Societății Medicilor Ruși Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG bolnav mintal Și acum, sub influența acestor condiții, în cursul bolii lui Iacov, a urmat o oarecare ameliorare: "ie iese pe pridvor; a stat, a privit, a oftat și s-a ghemuit pe trepte, lângă mine Și mi s-a părut că îl cuprinsese tandrețea: ridurile de pe frunte i s-au netezit, ochii i s-au strălucit chiar Părintele Alexei a decis să-i ceară fiului său să meargă la închinare la MetroFanius, în Voronezh Din păcate, nici persuasiunea, nici distracția, nici sugestia nu au un efect benefic de durată asupra bolnavilor mintali În măsura în care astfel de pelerinaje pot fi sfătuite pacienților nervoși credincioși, atât de multe ar trebui să fie interzise bolnavii psihici Iakov suferea de o boală mintală gravă și nu se putea aștepta decât rău de la această călătorie Epuizare, mare agitație emoțională, așteptare încordată și apoi speranță năruită - toate acestea trebuie să fi avut un efect foarte rău asupra bolnavilor, iar bietul Iakov risca să fie foarte agravat de acest pelerinaj Părintele Aleksey și fiul său au mers o sută cincizeci de mile pe jos: "Vremea ne-a fost favorabilă tot timpul, chiar și în mod surprinzător Și în fiecare zi, Yakov-ul meu se îmbunătățește Trebuie să vă spun că în liber Air Yakov nu mai văzuse așa ceva până acum, dar l-am simțit în spatele meu, în spatele meu; altfel, umbra lui din lateral părea că planează, ceea ce i-a făcut fiului meu foarte rău Dar de data aceasta nu sa întâmplat nimic de acest fel; iar în hanurile unde trebuia să înnoptăm nu a apărut nimic Călătoria pe jos a provocat oboseală fizică care, ca să spunem așa, a suprimat distras halucinațiile - O persoană obosită din punct de vedere fizic nu poate gândi atât de mult și nu poate simți atât de mult ca atunci când se mișcă puțin Oboseala fizică suprimă, slăbește viața mentală, inclusiv înșelăciunea sentimentelor și ideile de delir; la debutul unei boli, oboseala poate facilita apariția înșelăciunilor simțurilor, deoarece Biblioteca "Runivers" V ө scatiu care suprimă, slăbește activitatea critică a minții Fără îndoială că munca fizică are un efect foarte bun asupra bolnavilor mintal, suferind de înșelăciuni ale sentimentelor și idei delirante; nu avem mijloace mai bune Călătoria pe jos a avut același efect asupra lui Yakov, ca și

în instituțiile pentru bolnavi mintal, munca fizică îi afectează pe acești pacienți Pe lângă oboseală, Yakov a fost bine influențat de noi impresii: credința, așteptarea că va fi eliberat de diavol; trebuie remarcat faptul că, în general, bolnavilor mintal le place să călătorească și să se simtă mai bine în timpul călătoriei Aceasta explică circumstanța aparent ciudată în care se produce transportul unor astfel de pacienți într-o instituție pentru bolnavi mintal, sau de la o instituție la alta destul de sigur ; accidentele rutiere sunt cea mai mare raritate Părintele Alexis a fost foarte bucuros de îmbunătățirea stării fiului său și l-a suprasolicitat pe bietul Yakov "Trei zile întregi aproape că nu am părăsit templul Câte rugăciuni s-au slujit" Desigur, nu se poate învinovăți pe nefericitul părinte că nu știe că oboseala fizică moderată este de folos, pe atât de psihică, și, în plus, nemoderată, oboseala este dăunătoare După călătorie, starea pacientului a fost satisfăcătoare "Doarme-mi Yasha ca un copil" Un psihiatru poate aprecia farmecul replicilor în care este descrisă bucuria tatălui pentru ameliorarea fiului "Am fost a doua zi la catedrală; Iakov al meu a mărturisit și așa s-a rugat cu stăruință înaintea lui și acolo a trecut la împărtășire Stau atât de pe margine - și nu simt pământul sub mine În rai, îngerii nu sunt mai dulci!" Bietul bătrân era pe cale să treacă prin cea mai intensă durere "Iacov al meu s-a împărtășit, dar nu se duce să bea căldură Iakov, spun, de ce stai acolo? Cât de brusc s-a întors! Îți vine să crezi: am sărit înapoi, eram atât de speriat! Avea o față groaznică, dar acum Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG a devenit brutal, groaznic! Palid ca moartea, părul pe cap, ochii distorsionați chiar mi-am pierdut vocea de spaimă; Vreau să vorbesc - nu pot, sunt complet mort Și cum s-a repezit afară din biserică! L-am urmat, iar el s-a dus direct la han, unde am petrecut noaptea, cu un rucsac pe umeri, și am ieșit Când tatăl său l-a ajuns din urmă pe Yakov și l-a întrebat despre motivele acțiunii sale, bolnavul și-a fixat ochii în pământ și și-a strâns buzele Și indiferent ce i-aș spune, el stă acolo ca un fel de idol și doar unul poate vedea că respiră Câteva zile mai târziu, părintele Alexei "a căzut în genunchi înaintea lui și a plâns și s-a rugat cu amărăciune pentru o rugăciune " Pacientul "a vorbit, dar cu o voce atât de mare încât încă îmi răsună în urechi Ascultă, spune, tată! , m-am împărtășit și mai țineam o părticică în gură - deodată (în biserică era, într-o zi strălucitoare) s-a așezat în fața mea, de parcă ar fi sărit din pământ, și mi-a șoptit: scuipă-l afară , dar freacă-l! Am frecat-o cu piciorul Și așa acum sunt pierdut pentru totdeauna, pentru că orice crimă este iertată, dar nu și crima împotriva Duhului Sfânt Atât fiul, cât și tatăl au suferit îngrozitor; Și după ce a spus aceste cuvinte groaznice, fiul meu a căzut pe pat, iar eu m-am afundat pe podeaua colibă Picioarele mi s-au curbat " Și astfel, sub influența motivelor de mai sus, starea pacientului s-a înrăutățit, iar în momentul celei mai mari tensiuni spirituale, halucinației vizuale s-a alăturat o halucinație auditivă; halucinațiile au fost atât de vii și convingătoare încât au supus complet pacientul: el a comis ceea ce a considerat cea mai mare crimă Pacientul, pe deplin conștient de criminalitatea, imoralitatea acestui act, îl poate săvârși sub influența ideilor de delir și a înșelăciunilor sentimentelor, oricât de dezgustător, teribil a fost pentru el acest act, nu poate rezista înșelăciunilor sentimentelor și ideilor de delir Există o luptă de motive în el, ca la o persoană sănătoasă; apoi regretă ceea ce a făcut, ca un om sănătos Yakov, Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh ca credincios, ar fi trebuit să fie foarte necăjit, în deznădejde: săvârșise cel mai

mare păcat Când Iakov și tatăl său au venit acasă, în timpul bolii s-a instalat o deteriorare progresivă: "Nu a băut câteva zile, nu a mâncat - a alergat înainte și înapoi prin cameră și a repetat că nu poate exista remisie păcatul lui, dar nu a mai văzut El mi-a distrus, se spune, sufletul; acum de ce să mai meargă " Pacientul a murit fie din cauza unei complicații, fie, mai probabil, din cauza lipsei de îngrijire specială; refuzul de a mânca, atât de frecvent la astfel de pacienți, ar putea duce la moarte Din nebunie primară • pacienți nu muriți; cu grijă, acești pacienți trăiesc până la bătrânețe Lipsa de îngrijire a fost anterior cauza decesului unui număr mult mai mare de bolnavi decât în prezent, ceea ce, desigur, este parțial motivul pentru care înainte existau mai puține persoane bolnave mintal Cu cât îngrijirea bolnavilor mintal este mai bine organizată, cu atât mor mai puțini dintre ei din lipsă de îngrijire În această poveste, Turgheniev a descris în mod emoționant suferința tatălui unui fiu bolnav mintal; Mâhnirea părintelui Alexis a fost agravată de faptul că fiul său era un tânăr minunat, înzestrat, care făcea mare promisiune Suferințele părinților, rudelor și prietenilor bolnavilor mintal merită să fie portretizate de un mare artist; dar această poveste este puțin apreciată de public, pentru că cine nu a trăit o asemenea durere și nu a văzut oameni suferind în acest fel nu poate înțelege pe deplin tot farmecul, toată dramatismul acestei povești Sunt sigur că Turgheniev, ca mare artist, nu a vrut în această poveste să sublinieze suferința cauzată de ignoranță și superstiție Povestea a fost scrisă în ; autorul spune că în urmă cu aproximativ douăzeci de ani a auzit acest caz de la un foarte "bătrân, aproape decrepit părinte Alexei"; prin urmare, acest Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG Õ viata a fost acum - de ani Dacă Părintele Alexei ar fi fost un om înalt educat, ar fi trebuit să sufere și mai mult: ar fi înțeles că fiul său este bolnav mintal și ar fi încercat să se familiarizeze cu ceea ce se știe în știința bolnavilor mintal Care ar fi disperarea unui preot evlavios, moral, dacă s-ar familiariza cu lucrările unor lumini contemporani ai psihiatriei - Heinrot (-) și Ideler (-) El ar fi învățat, studiind lucrările acestor oameni de știință cruzi, că toată suferința umană, inclusiv tulburările mintale, se datorează păcătoșiei Sufletul se îmbolnăvește Patimile și păcatele, i e căderea de la Dumnezeu sunt cauzele bolilor mintale Singura prevenire a nebuniei este credința creștină Din fericire pentru el însuși, părintele Alexis era un preot simplu și amabil și, prin urmare, încă mai avea o mângâiere, îndemnat de credința rezonabilă și dragostea caldă: "Dar nu vreau să cred că Domnul îl va judeca cu stricta Sa judecată" În aceste cuvinte simple există mai multă înțelegere a bolii mintale decât în toate lucrările lui Heinroth și Ideler Nu cred că boala mintală a unui fiu bun și capabil a cauzat mai puțină suferință părinților educați moderni decât părintelui Alexei: cunoașterea legilor eredității pentru mulți părinți trebuie să fie cu adevărat îngrozitoare - ceea ce un tată ar trebui să știe sau chiar să bănuiască că el este cauza bolilor mintale ale copiilor! Părinții mereu profund simțitori, atât educați, cât și needucați, au suferit și vor continua să sufere la fel ca părintele Alexei Turgheniev spune: "Nu am văzut niciodată pe niciun chip de om o expresie mai tristă, cu totul indiferentă, după cum se spune, ucis " După ce a ascultat povestea tristă a părintelui Alexei, Turgheniev "a vrut să spună un cuvânt de mângâiere părintelui Alexei, dar nu am găsit niciun cuvânt " Biblioteca "Runivers" - V ɵ chizh IV "Cântecul iubirii triumfătoare" este o poveste chiar mai fantastică decât "Klara Milic" Incidentul descris în ea poate părea nu numai improbabil, ci pur și

simplu imposibil Când a apărut această poveste (a fost scrisă în iunie i), fenomenele de sugestia și hipnotismul erau cunoscute foarte puțin și, prin urmare, mulți au descoperit că această poveste nu este ca lucrările anterioare ale lui Turgheniev: în loc să descrie realitatea, autorul a descris un eveniment imposibil Acum că știm ceva despre hipnotism și sugestie, trebuie să admitem că iar în această poveste, Turgheniev a rămas un realist adevărat, descriind viața așa cum este Este absolut imposibil ca un realist sobru, la bătrânețe, să se transforme într-un scriitor care înlocuiește realitatea cu imaginile Fanteziei sale Această poveste descrie un incident rar, dar "În ajun" înfățișează un eveniment care se întâmplă des? Se întâmplă adesea ca văduve atât de grațioase și bogate precum Odintsova să se îndrăgostească de medici nepoliticoși, săraci, deștepți? Dragostea Odintsovei pentru Bazarov este chiar mai puțin probabil, care este vrăjitoria lui Mucius asupra Valeriei și, între timp, nimeni nu a considerat "Părinți și fii" un roman fantastic Turgheniev însuși, se pare, a considerat "Cântecul iubirii triumfătoare" o poveste fantastică; el începe această poveste cu celebrul vers al lui Schiller "Wage Du zu irren und zu traumen" Autorul s-a hotărât doar să "greșească" în privința renașterii lui Mucius de către un malay, și, așa cum vom vedea mai jos, acest lucru nu poate fi afirmat cu deplină acuratețe Cred că această operă poetică, plină de viață și pasiune, a fost scrisă de un bătrân TURGENEV CA PSIHOPATOLOG înaintea autorului, care, pe panta vieții sale, cânta puterea invincibilă a iubirii Știu că părerea mea personală despre valoarea artistică a acestei povești nu poate avea o mare importanță; dar poate că nu va fi de prisos să spun că am citit și recitit-o pe Klara Milic cu mai multă plăcere decât am făcut-o Cântecul iubirii triumfătoare Când Fabius și Muzzi o curtau pe Valeria, "se pare că îi plăcea prezența lor Ea a studiat muzica mai mult cu Mushem, dar a vorbit mai mult cu Fabius: era mai puțin timidă cu el " După ce s-a căsătorit cu Fabius la sfatul mamei sale, a aflat că Muciy era îndrăgostit pasional de ea și, pentru a uita de nenorociri , a plecat într-o călătorie lungă Este evident că Mucius a impresionat-o într-o oarecare măsură pe Valeria;o femeie nu poate fi complet indiferentă față de un bărbat care a iubit-o cu pasiune Când Mucius s-a întors la Ferrara după o călătorie de cinci ani, a fost înconjurat de o aură de mister în ochii Valeriei: l-a mâncat Mucius a influențat cu pricepere imaginația concetățenilor săi în general, și Valeria în special; cu ajutorul unui malaez mut, dar foarte înțelegător, a așezat raritățile aduse: "piei de animale, pene de necunoscut păsări și multe alte obiecte, cele mai utile care păreau misterioase și de neînțeles" Comportamentul ulterior al lui Muzzio arată că era un om foarte inteligent și cunoștea oameni; acest lucru este dovedit totuși și de faptul că s-a întors cu bine dintr-o călătorie atât de periculoasă în acel moment Mucius a influențat foarte abil Fantezia Valeriei și, prin urmare, a reușit imediat să sugereze în legătură cu Valeria "Printre toate aceste bijuterii se afla un bogat colier de perle, primit de Mucius pentru un mare și secret serviciu; a cerut voie Valeriei să-i pună acest colier la gât cu propriile mâini: i s-a părut greu și înzestrat V ɵ scatiu oarecare căldură ciudată se agăța așa de ea Credula Valeria credea că colierul fusese primit pentru un serviciu secret; de aceea colierul însuși i se părea misterios, magic și, prin sugestia lui Muzzio și autohipnoză (se asigura că colierul poseda un fel de putere secretă), în ea i s-a evocat o iluzie: colierul părea greu Și cald "Spre seară, după cină, stând pe terasa vilei", Muzio a lovit în cele din urmă Fantezia

Valeriei, a convins-o că posedă o putere misterioasă, că este o persoană extraordinară A vorbit lung și elocvent despre călătoriile sale, a arătat Focus , " nu numai că a surprins, dar a și speriat-o pe Valeria "Nu este un vrăjitor? s-a gândit ea " Muciy a continuat să o pregătească pe Valeria pentru perceperea sugestiilor; după Focalizarea care a speriat-o pe Valeria, "a început să strige, fluierând pe un Flaut mic, dintr-un coș închis de zmee de mână"; "când, mișcându-și înțepăturile, de sub țesătura pestriță au apărut capete întunecate, Valeria s-a îngrozit și l-a rugat pe Mucius să ascundă cât mai curând aceste urâte reptile" Însuși aspectul și manierele lui Muciy au impresionat-o pe Valeria, i-au inspirat respect: "expresia acestui chip a devenit diferită: concentrată, importantă; nu a prins viață nici când a menționat pericolele Prin toate aceste metode, Muciy a impresionat-o foarte mult pe Valeria, a câștigat respectul pentru sine, a insuflat teamă în sine, încrederea că poseda o putere misterioasă, i-a captat atenția, i-a atras atenția asupra personalității sale Dar toate acestea erau în limitele permise de vamă; oricine vrea să facă pe plac, să se arate ar face la fel; Până acum, Muciy nu a făcut nimic, ca să spunem așa, deosebit, tehnic cu scopul de a o hipnotiza pe Valeria, dar și-a insuflat cu măiestrie respectul atât de necesar succesului sugestiei și hipnotizării Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLG " După ce o pregătise deja cu pricepere pe Valeria, Muciy a trecut să-și hipnotizeze lege artis, conform regulilor art Deoarece autorul nu spune unde și în ce măsură Mucius a studiat hipnoza, nu voi discuta această problemă Hipnotismul este cunoscut empiric de mult timp și, prin urmare, nu este de mirare că Mucius a învățat arta hipnotizării undeva în Orient Având în vedere faptul că doctrina hipnotismului și sugestiei a fost puțin dezvoltată și sunt exprimate puncte de vedere foarte diferite despre aceste fenomene, chiar și în literatura de specialitate, trebuie, deși pe scurt, să îmi exprim părerile asupra acestor probleme Eram atât de fericit că am putut studia hipnotismul atât la Nancy, la clinica Bernheim, cât și la Salpêtrière, la clinica Charcot, precum și la Liege la Delbefort Nu numai pentru nespecialiști, ci chiar și pentru oamenii de știință care au scris despre hipnotism, hipnotismul și sugestia par a fi fenomene asemănătoare, foarte apropiate, dar de fapt există doar o relație cauzală între ele și nu au nimic în comun Sugestia constă în faptul că conștiința asimilează și realizează ideile care au fost introduse în ea prin influență străină; se poate vorbi de sugestie numai atunci când se poate dovedi cu certitudine că un gând dat sau o faptă dată, sau în general o anumită manifestare a activității mentale a unui individ, se datorează unei idei introduse în conștiința lui din exterior Indivizii au grade foarte diferite de sugestibilitate; o persoană normală în condiții obișnuite poate fi inspirată foarte puțin; el trebuie să fie convins, dar nu trebuie să fie convins Dacă dintr-un motiv oarecare o persoană îl crede orbește pe altul, atunci al doilea îl poate inspira foarte mult pe primul și, de exemplu, vrăjitorii și prestidurii i-au inspirat pe oameni creduli să vadă ce nu era cu adevărat acolo Hipnoza este o stare patologică de scurtă durată, Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh constând într-o schimbare a conștiinței, asemănătoare unui vis, provocată artificial; în această stare, sugestibilitatea subiectului este crescută Hipnoza este cauzată de toate condițiile care întunecă conștiința și schimbă activitatea conștiinței Conștiința este imposibilă fără schimbare; când schimbarea conștiinței încetează, conștiința încetează Iritațiile monotone, corecte - periodice, concentrarea atenției asupra unui subiect duc la pierderea cunoștinței

Prin urmare, este clar că o stare hipnotică poate fi indusă printr-o mare varietate de metode: lovituri monotone, ticăitul unui ceas, o examinare concentrată a unui punct strălucitor, o atenție concentrată asupra unei reprezentări etc Hipnoza poate fi cauzată de altă persoană, dar te poți hipnotiza și examinând un punct genial, gândindu-te la o idee etc Hipnoza poate fi indusă prin sugestie - sugestia induce o stare hipnotică, dar nu în toată lumea Starea hipnotică, ca stare patologică, nu poate fi indusă decât la bolnavi; O persoană perfect sănătoasă nu poate fi hipnotizat împotriva voinței sale, dar un hipnotizator inteligent, cu experiență, poate pregăti în câteva ședințe chiar și o persoană sănătoasă, astfel încât să devină susceptibilă la hipnoză Așadar, în ceea ce privește hipnoza, așadar pentru sugestie, încredere, reverență este necesară: pentru a "sugera", trebuie să impresionezi să ai putere Pentru a hipnotiza, este necesar și să ai încrederea pacientului; este evident că dacă hipnotizatul nu-l va hipnotiza niciodată Dacă hipnotizatul rezolvă probleme de matematică în loc să asculte cu atenție ticăitul unui ceas, nu va cădea într-o stare hipnotică, dacă hipnotizatul nu cedează sugestiei unui hipnotizator care spune să doarmă, nu va cădea într-o stare hipnotică Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG Õ Deși "sugestiile fără hipnoză" (în realitate) nu sunt supuse îndoielii, ele sunt un fenomen atât de excepțional încât abia recent, când hipnotismul a început să fie studiat, li s-a acordat atenție Persoanele hipnotizate sunt foarte sugestive; li se pot sugera halucinatii, dureri, pierderea sensibilitatii, diverse stari mentale, de exemplu frica, furie etc sugestie Deci, hipnoza poate fi indusă prin sugestie, iar starea hipnotică sporește sugestibilitatea; prin urmare, hipnotizatorul inteligent trebuie să "inspire încredere" în sine, apoi să "inspire" starea hipnotică și, în același timp, să hipnotizeze într-un alt mod și apoi să continue sugestiile atunci când subiectul este în starea hipnotică Și sugerând și hipnotizând și sugerând celor hipnotizat, se poate face subiectul să facă aproape orice Aceste scurte observații vor deveni destul de clare când vom analiza Cântecul iubirii triumfătoare Turgheniev a descris atât de precis sugestia, cât și hipnoza, încât aceste fenomene devin destul de clare la citirea atentă a acestei povești; el a oferit o ilustrare excelentă doctrinei hipnotismului și sugestiei hipnotiza, trebuie să se comporte ca și cum Muziy ar fi un hipnotizator experimentat și abil Muciy știa cât de greu este să hipnotizezi o femeie sănătoasă - iar Valeria, aparent, era destul de sănătoasă - știa că nu toată lumea cade într-o stare hipnotică; în acest sens el arată o mai bună înțelegere a hipnotismului decât școala din Nancy A înțeles că o încercare nereușită de a hipnotiza i-ar submina credibilitatea, i-ar strica totul Prin urmare, înainte de a cânta cântecul iubirii triumfătoare, el Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh i-a dat Valeriya un fel de băutură narcotică "La cină, Muciy și-a bucurat prietenii cu vin de Shiraz dintr-o sticlă rotundă cu gât lung: extrem de parfumată și groasă, de culoare aurie cu o tentă verzuie, strălucea misterios, turnată în cupe mici de jasp Nu avea gust de vin european: era foarte dulce și picant, iar băut încet, cu înghițituri mici, trezea în toți membrii o senzație de somnolență plăcută Din câte știu eu, nu se știe când subiecții de hipnotizat au fost adusi pentru prima dată la un grad ușor de anestezie cu diverse substanțe de somn Chambard folosește acum cloroform pentru asta, hașiș Schrenk-Notzing, alcool Pierre Janet, hidrat de amilenă etc Este incontestabil că acțiunea anumitor stupefiante și anestezice este uneori un moment propice hipnotizării Nu se știe ce remediu i-a dat Mucius Valeriei, dar

a funcționat de minune, deoarece a provocat o stare foarte asemănătoare cu prima perioadă sau începutul somnului hipnotic Vinul, care nu era ca al nostru, a pregătit-o pe Valeria pentru un somn hipnotic, i-a slăbit voința, activitatea critică a minții Dar drogurile narcotice și anestezice nu sunt utile în toate cazurile, adică se pregătesc pentru somnul hipnotic; uneori, dimpotrivă, se dovedesc a fi dăunătoare, deoarece provoacă excitare în subiectul hipnotizării În fine, la unele subiecte acest mod de acțiune provoacă o neîncredere destul de bună față de hipnotizator; hipnotizatorul nu are suficientă pricepere, raționamentul hipnotizat destul de corect Dacă în mintea celui hipnotizat apare un astfel de gând, toate eforturile de a-l hipnotiza rămân nereușite, de ce este mai bine să nu apelezi deloc la aceste mijloace Mucius, se pare, știa că toate narcoticele nu sunt de încredere, că este periculos să insufleți neîncrederea în sufletul Valeriei Prin urmare, "Mutsiy a forțat și Fa- Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG ■biya și Valeria să mănânce o ceașcă și am băut-o eu însumi S-a aplecat peste ceașca ei și i-a șoptit ceva, scuturându-și degetele " din compoziția sa, dar din acele farmece pe care i-a dat vrăjitorie Comportamentul ulterioar al lui Muzio arată că el însuși credea în vrăjitorie și ar fi ciudat dacă un italian din secolul al XVI-lea secolul, care fusese în est, nu credea în vrăjitorie Trebuie să-i facem dreptate lui Muzzi: șoptind peste ceașca Valeriei a fost un truc magistral Prin aceasta, i-a spus Valeriei că starea ei ulterioară nu se datorează vinului, ci puterii misterioase a lui Mucius, că Mucius o vrăjise, că se afla în puterea lui Mucius; efectul vrăjitoriei a devenit de netăgăduit pentru Valeria În consecință, Mu-tsiy a folosit pentru hipnotizare cel mai puternic mijloc - autohipnoza; Valeria, după ce a experimentat puterea neîndoielnică a lui Mucius, a început să se convingă că Mucius avea putere asupra ei, că nu putea rezista vrăjitoriei lui Muciy nu a conjurat în zadar cupa Valeriei; ea a observat-o ■ După ce o pregătise deja pe Valeria pentru hipnotizare, Muciy a început să sugereze o stare hipnotică cu ajutorul muzicii Am spus deja că se poate hipnotiza atât prin sugestie, cât și prin toate metodele care opresc sau slăbesc activitatea normală, conștientă "Muzio i-a ordonat malaezului să-și aducă vioara indiană Arăta ca cea actuală, doar că în loc de patru coarde avea trei, vârful era acoperit cu piele de șarpe albăstruie, iar arcul subțire de trestie avea aspectul unui semicerc și chiar la capătul lui strălucea un diamant ascuțit Muciy a cântat la început câteva cântece pline de jale, în cuvintele lui, cântece populare, ciudate și chiar sălbatice pentru Întrebări de filosofie, carte o S Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh ureche italiană; sunetul corzilor de metal era plângător și slab Muciy putea să o hipnotizeze pe Valeria cu un diamant ascuțit; dacă Valeria, deja pregătită atât prin sugestie, cât și prin vin, s-ar uita la diamantul strălucitor în mișcare, ar putea cădea într-o stare hipnotică, ca fețele pe care Lewis le-a hipnotizat cu dispozitivul său *) Valeria ar putea fi hipnotizată și de muzică; se poate presupune că Muciy știa ce combinație de sunete hipnotizează bine Am spus deja că hipnotizații au o sugestibilitate crescută; în hipnoza uşoară sugestibilitatea poate fi puternică Cât de hipnotizată a fost Valeria, nu spune povestea, dar comportamentul ei ulterior arată că era într-o stare hipnotică când a ascultat cântecul iubirii triumfătoare Când Valeria a fost hipnotizată în măsura în care chiar și un hipnotizator foarte deștept reușește în prima ședință, Muciy a procedat să-i insufle starea de iubire pe care și-o dorea "Dar când Muzzy a început ultimul cântec, tocmai acest sunet a devenit brusc mai puternic, a tremurat

tare și puternic; o melodie pasională curgea de sub arcul larg întins, curgea, frumos curbată ca șarpele care acoperea cu pielea vârful viorii; iar această melodie strălucea și ardea cu atâta foc, atâta bucurie triumfătoare, încât Fabio și Valeria s-au simțit îngroziți la inimă și le-au venit lacrimile în ochi, iar Mucius, cu capul plecat, lipit de vioară, cu obrajii palizi, cu sprâncenele mutate într-un singur diavol, părea și mai concentrat și mai important, iar diamantul de la capătul arcului a aruncat scântei strălucitoare în mișcare, parcă ar fi fost aprinse și de focul acelui cântec minunat "Am auzit odată acest cântec pe insulă din Ceylon Acest cântec *) Instrumentul Lewis este o oglindă mică iluminată de soare, pusă în mișcare de rotație rapidă printr-un mecanism special Eu însumi am văzut cât de repede Lewis a hipnotizat mai multe persoane împreună cu acest dispozitiv Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG reputat acolo printre oameni ca un cântec al iubirii fericite și mulțumite Evident, cu această piesă muzicală pasionată, Muciy a inspirat o stare erotică de dragoste, a adus-o într-o dispoziție iubitoare Muzica poate acționa foarte puternic fără ajutorul hipnotismului, așa cum a explicat de mult timp și recent în Sonata Kreutzer L Tolstoi, care a decis să trezească o pasiune amoroasă pentru el însuși, acționând pe sepia ei inconștientă, pentru care, bineînțeles, sugestia cu ajutorul muzicii, în stare hipnotică, era un truc foarte inteligent Cu greu este necesar să spunem că muzica poate spune același lucru ca și cuvintele, dar mult mai convenabil; Muzzy Valeria nu putea inspira cu cuvinte: aprinde pasiunea pentru mine, vino la o întâlnire etc , dar putea și spunea aproape același lucru cu muzica Pentru o asemenea sugestie, a ales foarte bine o piesă muzicală; era pentru a evoca starea de iubire satisfăcută; despre această dispoziție, sau, mai corect, despre starea sufletului și a trupului, este foarte greu să vorbești fără a încălca modestia; Maupassant, pe cât posibil, fără să cadă în cinism, l-a descris în roman: "ba vie" *) Pentru ca Valeria să înțeleagă pe deplin sugestia produsă de muzică și să înțeleagă în relație cu cine ar trebui să se aprindă de pasiune, Muzzy i-a explicat destul de clar sentimentele sale "Pe parcursul întregii zile, Muciy a tratat-o pe Valeria cu respect - pur și simplu, ca pe un vechi prieten; dar când pleca, îi strânse ferm mâna, apăsându-și degetele de palma ei și o privi atât de insistent în față încât, deși nu-și ridică pleoapele, simți această privire pe obrajii ei înroșiți brusc *) Ch v * Biblioteca "Runivers" V ө, chizh Succesul sugestiei și hipnotizării lui Mucius pentru acea zi a fost incomplet; dar în prima sesiune nu se poate realiza mai mult "Valeriya nu a adormit curând; sângele îi era agitat liniștit și languid, iar capul îi răsuna ușor de la acel vin ciudat, așa cum presupunea ea, și poate din poveștile lui Mucius, de la cântatul lui la vioară Spre dimineață a adormit și a avut un vis extraordinar Cunoscutul om de știință Del-BeF a observat că în starea de somnolență și în starea de somnambulism, susceptibilitatea la sugestii este crescută Muciy a hipnotizat-o pe Valeria și i-a făcut o sugestie când a experimentat "un sentiment de somn plăcut"; apoi a repetat aceeași sugestie cu muzică dimineața, adică când visul era deja slab , brațele deschise", râde brațele se înfășoară în jurul taliei Valeriei; buzele lui uscate au ars-o peste tot Ea cade pe spate " și amândoi, Fabius și Valeria, au recunoscut melodia pe care Mucius le-a cântat pentru ei, numind-o un cântec de iubire mulțumită, triumfătoare Trebuie să ne gândim, pe baza descrierii comportamentului lui Mucius și Valeria în noaptea următoare, că visul voluptuos al Valeriei depindea de sugestie cu ajutorul muzicii Ea a văzut acest vis tocmai când Muzzy

a cântat cântecul iubirii triumfătoare, adică a repetat sugestia făcută seara Așa cum se întâmplă de obicei, sugestia a avut puțin efect prima dată, dar mai puternic a doua oară și a adus, este adevărat în vis, starea pe care o dorea Mucius Am spus deja că adesea schimbările patologice ale activității mentale apar mai întâi în vis; așa că cu Valeria, starea morbidă pe care o evocase Muzzy în ea a început cu un "vis extraordinar" Se știe că principalul dezacord în doctrina hipnozei Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG constă în faptul că unii, în frunte cu Charcot, consideră hipnoza o stare patologică a organismului, indusă artificial de nevroză; alții, cu Bernheim în frunte, consideră hipnoza o stare fiziologică, dacă nu identică, atunci foarte apropiată de somnul natural Am văzut experimentele lui Charcot și Bernheim și împărtășesc pe deplin părerile lui Charcot; Din acest motiv, mărturia unui observator atât de mare ca Turgheniev este foarte interesantă pentru mine Valeria a fost cea care s-a îmbolnăvit de o nevroză indusă artificial; primul simptom al bolii ei a fost un vis voluptuos, străin de sine, inspirat de muzică "A doua zi dimineața, Muciy a venit la micul dejun: părea mulțumit și a salutat-o vesel pe Valeria Ea i-a răspuns cu confuzie - i-a aruncat o privire scurtă și s-a înspăimântat de acel chip mulțumit și vesel, de acei ochi pătrunzători, pentru a susține credința Valeriei în puterea lui misterioasă, iar Valeria s-a simțit și mai mult la mila acestui vrăjitor nu se explică cum a ghicit Mucius visul Valeriei, dar la urma urmei, nu există nicio mare dificultate în a ghici visul unei femei nedumerite, prost controlată prin expresia feței Pentru o persoană atât de experimentată ca Mucius, ghicitul nu ar putea prezenta niciun fel de special dificultăţi a exprimat clar că a iubit-o pe Valeria înainte, iar acum din nou "era în flăcări cu dragostea lui de altădată" Apoi Mucius a plecat la Ferrara pentru toată ziua; a înțeles că, stând mult cu Valeria, s-ar putea să-și piardă farmecul - la urma urmei, nu se poate juca constant rolul unui vrăjitor misterios Valeria a arătat clar o tulburare nervoasă, în mod artificial Biblioteca "Runivers" V ѳ chizh cauzat direct de Muciem; Fabius a găsit-o în grădină "cu capul plecat la piept, cu brațele încrucișate pe genunchi, stătea pe o bancă " în enervarea lui, nu putea în niciun fel să-și termine fața așa cum dorea și nu pentru că era oarecum palid și părea obosit nu, dar acea expresie pură, sfântă, care-i plăcea în ea și care l-a făcut să se gândească să o imagineze pe Valeria după chipul Sfintei Cecilia, pe care nu a găsit-o astăzi În cele din urmă, Fabius și-a sfătuit soția "să se întindă, pentru că nu pare să fie deloc sănătoasă " "Când Fabius a mers în dormitorul soției sale, ea stătea întinsă pe pat, îmbrăcată, dar nu dormea grădină " Când Fabius a început să o întrebe despre vis, "Valeria s-a întors și și-a ascuns fața arzând în perne" "Amândoi soți nu au avut o zi distractivă Părea că ceva întunecat atârna deasupra capetelor lor dar ce era, nu puteau numi Voiau să fie împreună - de parcă ar fi în pericol; dar nu știau ce să-și spună unul altuia Turgheniev a descris foarte bine confuzia sufletului Valeriei, a remarcat că era încântată de soțul ei - în el a căutat protecție și sprijin; era vag conștientă de trezirea în ea însăși a unui sentiment formidabil, animal, cu care nu se putea lupta; suferea de impotenţă de a lupta cu "puterea întunericului", era conştientă de puterea asupra lui Muzio Fabio Muzio îi inspira un sentiment "asemănător neîncrederii, poate chiar cu timiditatea" La cină, Muciy, cu mult tact, i-a "impresionat" Valeria că se află deja în puterea lui Evident, biata Valeria trebuie să fi crezut că era deja complet vrăjită și se afla în puterea lui Mucius Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG În

acea noapte, Mucius a reușit complet în sugestia lui; acum, adică pentru a treia oară, cu un cântec de iubire triumfătoare, a evocat o stare hipnotică în Forma omnambulismului Revenit în dormitor cu soția sa, Fabio a adormit curând și, trezindu-se o oră mai târziu, s-a putut convinge că nu-i împarte nimeni patul: Valeria nu era cu el Se ridică repede și în același moment și-a văzut soția într-o rochie de noapte, venind din grădină în cameră "Cu ochii deschiși, cu o expresie de groază secretă pe chipul ei nemișcat, Valeria s-a apropiat de pat și, simțind cu mâinile întinse, s-a întins în grabă și în tăcere Fabius s-a întors spre ea cu o întrebare, dar ea nu a răspuns: părea că doarme El a atins-o și a simțit picături de ploaie pe haine, pe păr și pe tălpile picioarelor goale, granule de nisip " În grădină, Fabius "a văzut urmele unei perechi duble de picioare în nisip - o pereche era desculță; iar aceste urme duceau la un foișor de iasomie, care era în lateral, între foișor și casă S-a oprit nedumerit și deodată se aud sunetele cântecului pe care l-a auzit aseară Somnambulismul artificial sau starea de somnambulism a Valeriei este descrisă destul de clar Charcot caracterizează această stare cu următoarele semne: ochii sunt deschiși sau închiși; pierderea sensibilității la durere, menținând în același timp alte sentimente; posibilitatea unor mișcări spontane; posibilitatea de tot felul de sugestii; conștiință alterată Rămâne necunoscut dacă s-a păstrat sensibilitatea la durere a Valeriei, dar această modificare nu a putut fi remarcată, toate restul fiind indicate Că Valeria avea conștiința, deși alterată, se vede din cuvintele ei adresate soțului ei: "Ah, ce vise groaznice văd "Fabio a vrut să o întrebe dar ea doar s-a înfiorat " Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh trec de parcă ar fi vise: li se pare că a fost un vis Biata Valeria și-a amintit experiența ei într-o stare de somnambulism artificial de parcă ar fi fost un vis "Nu a trezit-o curând ci de îndată ce a făcut-o l-a văzut, s-a aruncat pe gâtul lui, l-a îmbrățișat convulsiv; tot trupul ei tremura Este evident că sinele ei conștient a fost revoltător mergând cu Muzio până la foișorul de iasomie Când Fabio a auzit sunetele cântecului, "alege în pavilion Muciy stă în mijlocul camerei și cântă la vioară Fabio se repezi spre el Ai fost în grădină, ai ieșit, rochia ta e udă de ploaie Nu, nu știu se pare nu a ieșit, Muziyt răspunde cu un aranjament, parcă surprins de sosirea lui Fabius și de entuziasmul lui Fabius Muziy nu răspunde la alte întrebări, dar " mormăie cu o voce cântătoare, ca în uitare " Cel mai probabil, Mucius s-a hipnotizat cu muzica, așa cum este uneori cazul hipnotizatorilor; poate că doar s-a prefăcut hipnotizat pentru a scăpa de Fabius Comportamentul lui Muzzio în noaptea următoare indică faptul că s-a hipnotizat cu adevărat, ceea ce este mai probabil din sensul general al poveștii: autorul îl înfățișează pe Muzio îndrăgostit de noi, dacă s-ar preface că este hipnotizat, comportamentul lui ar fi foarte scăzut Virtuoasa Valeria, conștientă de slăbiciunea ei, s-a hotărât să apeleze la ajutorul mărturisitorului ei, "în care avea o încredere nemărginită " "Valeria i-a spus mărturisitorului ei totul în mărturisire, nu atât de rușinată, cât de îngrozită" Acest "bătrân călugăr calm" s-a gândit în sinea lui: "vrăjitorie, farmece demonice, Asta nu poate fi lăsat așa" Împreună cu Valeria, de la mănăstire, a ajuns la casa lui Fabio, ceea ce, desigur, i-a alarmat pe Fabio și pe Valeria: însemna că treaba era importantă Rămas singur cu Fabius, l-a sfătuit să refuze casa lui Mucius care "ar putea chiar să recunoască secretele magiei" Vale- Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG Riya s-a bucurat de decizia lui Fabio de a-i cere lui Mucius să părăsească casa lor Astfel, acest "bătrân cu experiență" i-a convins în cele din urmă pe soții de

atotputernicia lui Mvtsiy, de imposibilitatea de a rezista vrăjitoriei sale; exista o singură cale - să-l scoată din casă Dar Mucius s-a întors târziu și a mai rămas o noapte la Fabio; în consecință, în acea noapte, Valeria a rămas în puterea lui Muzzi: la urma urmei, mărturisitorul însuși a constatat că singura cale de a se elibera de puterea lui Muzzi era să-l trimită afară din casă Frica lui Fabio de puterea lui Mucius era atât de mare încât nu putea să doarmă "Este adevărat că Muciy a devenit vrăjitor și a otrăvit-o pe Valeria? E bolnavă, dar ce boală!" se gândi Fabius că Valeria începe să se agite slab se ridică, coboară mai întâi un picior, apoi pe celălalt din pat, și ca o nebună, fixându-și fără viață ochii plictisiți drept în față de ea, întinzându-și brațele înainte, se duce la ușa grădinii Aparent, Fabius a dezvoltat și o stare nervoasă anormală - a început să se simtă ciudat, dar nu s-a pierdut; a încuiat ușile dormitorului, a fugit în grădină și acolo l-a găsit pe Mucius în aceeași stare în care fusese Valeria Când Fabius a văzut că "fereastra dormitorului era deschisă de sus în jos și, punând piciorul peste prag, Valery stătea în fereastră mâinile ei păreau să-l caute pe Muzzi el , furia nespusă a inundat pieptul lui Fabius cu un val brusc: "Afurisit de vrăjitor!" strigă el furios și, apucându-l pe Muzzi cu o mână de gât, găsi celălalt pumnal în centură și îl înfipse în sus mânerul din partea lui Muciy țipă pătrunzător și, apăsându-și mâna pe rană, alergă, împiedicându-se, înapoi la pavilion Valeria a avut un atac sau o criză de somnambulism Biblioteca "Runivers" V ѳ chizh pe baza acelei căderi nervoase care a fost provocată de toate trucurile criminale ale lui Mucius; Muciy era, de asemenea, într-o stare hipnotică de samnambulism Acest lucru este atât de clar declarat încât nu are nevoie de explicații Este necesar doar să explicăm cât de probabilă este învierea lui Mucius de către un malay La început am spus că în această poveste poate fi admisă o singură împrejurare improbabilă și anume, învierea lui Mucius; dar deși autorul pare să fi vrut să înfățișeze miraculosul în această scenă, o analiză atentă dezvăluie că această animație ar fi putut fi un incident foarte simplu Fabius a înfipt cu greu pumnalul până la mâner; așa i s-ar fi putut părea tulburatului Fabius, tulburat de mânie; rana abia era foarte mare și sângerarea abundentă: Mucius avea puterea să ajungă la foișor, iar "picături de sânge s-au înnegrit pe nisipul drumului", ceea ce înseamnă că din rană nu curgea sânge Mucius a deschis chiar el însuși ușa exterioară a pavilionului - "a rămas o urmă de degete însângerate pe ea" Dacă sângerarea nu a fost abundentă, atunci nu este nimic miraculos în faptul că, după ce malaezul a oprit sângerarea și a stimulat activitatea sistemului nervos și a inimii cu mosc, mirosul căruia Fabius l-a auzit în pavilion, Mucius și-a putut păși peste el picioare, deși "fața lui era moartă și brațele îi atârnau, ca un mort · Nu este nevoie să ne oprim pe descrierea modului în care malaezii l-au reînviat pe Mucius: vrăjitoria și metodele ei nu ne pot interesa Se poate observa doar că credința larg răspândită în posibilitatea opririi sângerării prin șoaptă și vrăjitorie, poate, are o bază rezonabilă: nu se poate nega că sub influența unor cauze psihice, în unele cazuri, sângerarea se poate opri Eu însumi am văzut experimentele lui Del Beoa, care le-a sugerat hipnotizaților că o tăietură cu un cuțit nu ar provoca nici durere, nici sângerare, și într-adevăr nu a existat sângerare de la răni, iar hipnotizat nu a simțit durere Desigur, tăieturile au fost mici Nu Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG Mă îndoiesc că unii isterici, atunci când sunt injectați profund și chiar tăiați, nu primesc nici o picătură de sânge Iată cum poate fi explicată învierea miraculoasă a lui Mucius; chiar dacă rana a

fost foarte adâncă, chiar și într-un asemenea caz renașterea lui Mucius poate fi explicată fără ajutorul unui miracol: cine nu a citit că după cele mai groaznice răni primite pe câmpul de luptă, niște viteji și-au revenit repede Bucuria Valeriei când a fost eliberată de sugestiile lui Mucius este descrisă foarte viu și instructiv Valeria și-a deschis ochii în cele din urmă, a oftat adânc, brusc și de bucurie, ca un bărbat abia salvat de la moarte iminentă, și-a văzut soțul și, înconjurându-și brațele în jurul gâtului lui, s-a lipit de pieptul lui Treptat, mâinile i s-au slăbit, capul s-a lăsat pe spate și, șoptind cu un zâmbet beatific: Slavă Domnului, totul s-a terminat Dar cât de obosită sunt! , căzu într-un somn zgomotos, dar nu greu Dimineața, Valeria, aflând că Muciy pleacă și nu se va mai întoarce niciodată, "a oftat veselă; un zâmbet fericit a apărut din nou pe buzele ei Ca o femeie deșteaptă, i-a spus soțului ei: "Nu vom vorbi niciodată despre el, niciodată, auzi, draga mea!" Frica Valeriei a fost foarte mare: "Nu voi părăsi camera până nu pleacă el Și acum trimiți tu eu servitorii mei dar stai: ia chestia asta! - arătă ea spre un colier de perle care zăcea pe noptieră, un colier dăruit de Muciem - și aruncă-l imediat în fântâna noastră cea mai adâncă Consider aceste rânduri profund adevărate și este păcat că sunt uitate de medici care din anumite motive cred că starea hipnotică și sugestiile în această stare sunt indiferente față de pacienții lor și obiectele experimentelor lor A te simți la mila unei alte persoane trebuie să fie foarte dureros și, oricât de delicat și de priceput inspiră hipnotizatorul, el comite violență, deși uneori utilă pacientului Un studiu insuficient de atent al acestei povești poate duce la concluzia că un hipnotizator inteligent poate Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh își poate forța victima să comită orice crimă: la urma urmei, Muzzy a forțat-o pe virtuoasa Valeria să meargă la o întâlnire cu el Aceasta este o întrebare atât de importantă încât trebuie oprită Pe baza unor experimente "de laborator", aranjate insuficient de precis, unii cercetători susțin că cu ajutorul hipnotismului, adică prin aducerea subiectului într-o stare hipnotică, se poate obliga să comită orice infracțiune această întrebare *) în acest raport, am susținut că o persoană sănătoasă nu poate fi forțată să comită o infracțiune prin sugestie în stare hipnotică, în timp ce persoanelor bolnave pot fi sugerate în stare hipnotică să comită o infracțiune Toate crimele cunoscute prin sugestie au constat în seducerea femeilor împotriva dorinței lor Unul dintre oponenții mei a indicat Cântecul Iubirii triumfătoare ca dovadă a posibilității de a forța o crimă prin sugestie Există foarte puțini astfel de hipnotizatori înconjurați de o aură de mister, precum Mucius, și pot face cu adevărat ceea ce nu poate face toată lumea Muciy era prieten cu Fabius, locuia în casa lui și, prin urmare, Valeria nu se putea sustrage sugestiilor sale, dar Valeria, în cele din urmă, a decis să-l scoată pe Mucius din casa ei În prima sesiune, nimeni nu poate hipnotiza astfel încât să poată fi sugerată o crimă; la fel, fiecare persoană sănătoasă, observând încercările hipnotizatorului de a hipnotiza și sugera o crimă, se va îndepărta într-un fel sau altul de hipnotizator Mucius, din cauza unor circumstanțe excepționale, a putut prin sugestii repetate și hipnotizare *) Sugestie și crimă Jurnalul celui de-al șaselea congres al societății medicilor ruși, Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG adu-o pe Valeria într-o stare bolnavă și, profitând de o asemenea stare a Valeriei, inspiră-o să vină la o întâlnire Dar, pe lângă împrejurările exterioare excepționale, datorită cărora Mucius a avut timp suficient pentru a o aduce pe Valeria într-o stare bolnavă,

în povestea care explică succesul lui Mucius sunt indicate și alte motive Valeria, care a locuit cu Fabio timp de cinci ani, nu a avut copii; La câteva săptămâni după ce le-a vizitat casa Mutsy-em, ea, "pentru prima dată după căsătoria ei, a simțit în ea însăși tremurul unei noi vieți emergente Valeria s-a cutremurat și s-a oprit Ce a însemnat asta? Într-adevăr "Valeria nu mai făcuse copii de cinci ani: după cinci ani de viață de căsătorie, Fabius și-a putut picta portretul", înfățișând-o cu atributele Sfintei Cecilia "Fabio a fost un artist bun și, prin urmare, dacă ar putea desenează pe Valeria cu atributele unei fecioare sfinte, avem dreptul să concluzionăm că Valeria nu avea pasiuni înainte de întâlnirea cu Muzio soțul ei era anormal, lipsea ceva, evident că nici ea, nici soțul ei nu aveau idee despre ce se întâmplă a fost Dar aici ajungem la o întrebare atât de delicată, pur fiziologică, încât este mai bine să ne limităm la o simplă indicație a anormalității în relațiile Valeriei cu soțul ei ar putea trezi sentimente în Valeria, încă nemulțumită, pentru că cel mai deștept hipnotizator , așa cum am afirmat în raportul meu, nu poate inspira ceea ce o persoană nu vrea', Valeria nu a vrut să aibă o explozie de pasiune, i-a fost frică de asta, a considerat-o o crimă, dar nu se poate spune că nu a vrut aceasta Este greu de recunoscut că după cinci ani de viață căsătorită, ea nu a vrut să iubească așa cum iubesc toate femeile, care nu sunt ca fecioarele și au copii Observațiile de mai sus au fost necesare pentru a clarifica o neînțelegere foarte gravă: într-adevăr, Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh dacă fiecare hipnotizator inteligent poate seduce orice femeie ca Muzzy Valeria, ar fi pur și simplu groaznic să trăiești Turgheniev a subliniat destul de corect toate circumstanțele și motivele pentru care Muciy a acționat cu succes; Turgheniev a explicat în această poveste de ce astfel de incidente sunt extrem de rare și de ce nu există niciun motiv să ne fie frică de hipnotizatori Alături de aceasta, Turgheniev a subliniat ce putere enormă asupra individului, în anumite condiții, poate avea un hipnotizator inteligent, de ce nu se poate decât să aprobe acele măsuri pe care guvernele le-au recunoscut ca fiind necesare pentru a preveni abuzul de hipnotism ÎN "Song of Triumphant Love" a fost scris în , iar "Klara Milic" în ; ambele aceste povești au multe în comun; în ambele tema principală este puterea iubirii; în ambele sunt descrise manifestări anormale ale iubirii ar putea crede că la bătrânețea noastră marele realist și-a îndreptat atenția către extraordinar, misterios, magic Îndrăznesc să sugerez că, după ce a observat viața multă vreme, Turgheniev a ajuns în sfârșit să înțeleagă nu numai viața obișnuită, normală, pe care le înțelesese atât de clar și descrisese frumos mai devreme, dar și manifestările misterioase, anormale ale sufletului uman Oamenii obișnuiți sunt normali, iar viața lor este o "poveste obișnuită"; din câte am înțeles, Turgheniev este cel mai mare poet al viața de zi cu zi, adevărat - a celor mai buni oameni Dar la bătrânețe, o lungă experiență de viață l-a învățat să înțeleagă viața extraordinară, adică anormală, Oamenii anormali merită atenția unui poet: există multe extraordinare, grozave, lucruri pasionale, poetice în viața lor, numai ei pot iubi cu o iubire mai puternică decât moartea; numai în cântecele lor sunete de dragoste triumfătoare; sunt capabili de tot felul de fapte și tot felul de crime Poetul bătrân, bolnav, căuta un puternic, inconștient Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG obstacole în calea iubirii și, bineînțeles, nu o puteau găsi printre oamenii obișnuiți, adică normali Noi, oamenii de rând, căutăm instinctiv poeticul, magicul departe de noi, pentru că viața noastră este atât de obișnuită, atât de normală;

suntem vag conștienți că, pe lângă viața noastră obișnuită, plictisitoare, mai există o altă, magică, spre deosebire de a noastră, iar romancierii mediocri găsesc o astfel de viață în Orient, în Evul Mediu etc Turgheniev, ca un mare poet, nu a putut găsi ea acolo, acolo unde ne apare, deși, cedând concepției acceptate, el transferă acțiunea "Cântecului iubirii triumfătoare" în secolul al XVI-lea Și în răsărit, și în Evul Mediu, și în palate, majoritatea duceau o viață de zi cu zi, obișnuită; atât acolo cât și aici, atât atunci cât și acum, au fost extraordinari, spre deosebire de majoritate, oameni anormali cu pasiuni puternice, anormal de impresionabili, care au acționat diferit de majoritatea Aceștia sunt oamenii, viețile lor, pe care bolnavul Turgheniev i-a portretizat în aceste două povești, care seamănă atât de puțin cu lucrările sale anterioare Probabil că, bolnavul, bătrânul poet a vrut să se uite de sine în tărâmul magic poetic al iubirii, dar, ca un mare realist, în loc de basme, pe care Georges-Sand ni le-a dat la bătrânețe, ne-a oferit o descriere izbitor de exactă a patologiei , fenomene anormale Nu știu ce a vrut Turgheniev să spună cu adevărat cu povestea "Klara Milich" M M Stasyulevich spune că la început Turgheniev a dat acestei povești titlul "După moarte", dar apoi "a refuzat acest titlu, care, contrar intenției sale, a întărit piesele de caracter mistic' Această poveste descrie un fel de iubire de care oamenii normali sunt incapabili; Relațiile poetice, misterioase dintre Aratov și Clara se datorează degenerarii, anormalității lor Puterea, puterea dragostei descrise în această poveste, depinde de anomaliile lui Aratov și Clara Milic; oamenii normali nu pot avea acest tip de iubire - nu au viziuni nici măcar despre cei dragi pasional Biblioteca "Runivers" V ɵ scatiu ele femei Adorația poetică a Clarei de către Aratov, dorința sa pasională de a se împăca cu memoria Clarei și de a fi iertat ne trezesc simpatia, iar unii dintre cunoscuții mei au spus, aparent sincer, că îl invidiază pe Aratov: a trăit momente de cea mai mare încântare În această minunată poveste, o întâmplare este poetizată, dacă e să credem poveștile, una foarte banală Adevărata Clara l-a iubit pe muzicianul căsătorit, degeaba a cerut ca acesta să divorțeze de soția sa; pentru a se consola de eșecul ei și a stârni gelozia muzicianului, a început o intriga cu o bogată varmint Când s-a convins că muzicianul nu este deloc interesat de ea și că iubitul ei o trata ca pe o femeie ținută, s-a otrăvit: mi s-a spus că este o persoană excentrică și provine dintr-o familie de neuropati; Am fost uimit de talentul ei Dacă comparăm acest incident de culise, deși tragic, dar banal, cu povestea lui Turgheniev, adevărata Clara cu Clara lui Turgheniev, va trebui să fim de acord că iubirea poetică, pură, depășește capacitatea oamenilor obișnuiți, că Turgheniev a înțeles secretul poeticului, înzestrator Aratov și Clara cu o constituție psihopatică Neuropatii anormali, degenerați, parcurg noi căi pentru masa normală, deoarece posedă forțe misterioase de neînțeles pentru noi, iar extraordinarul, magicul, misteriosul trebuie căutat de la ei, și nu de la noi Turgheniev, deși întârziat, a găsit surse de inspirație pentru creativitate într-o altă direcție, ceea ce a făcut-o toată viața și și-a dovedit încă o dată geniul printr-o înțelegere corectă a sensului anormalului, patologic Cât de greu este să cauți noi căi pentru creativitate, cât de greu este să te ridici deasupra vieții obișnuite, arată decadenții; ei simt că viața obișnuită, normală, nu poate satisface poetul, dar unde caută ei misteriosul și poeticul? "Cântarea iubirii triumfătoare" este semnificativ inferior Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG "Klara Milic"; nu mă încântă Dragostea triumfătoare, mulțumită nu merită acel halou poetic cu care o înconjoară Turgheniev Înțeleg starea

lui Mucius ca fiind hipnotică; cred că s-a hipnotizat și cu o asemenea înțelegere văd nimic demn de poezie în sentimentele și comportamentul său Dacă presupunem că Mucius s-a prefăcut și a acționat conștient, deliberat, comportamentul său este doar demn de dispreț Atotputernicia pasiunii este atât de manifestată pretutindeni în natură încât dominația ei asupra activității raționale, conștiente a omului nu este nimic încurajator iubire triumfătoare" este o descriere poetică a victoriei pasiunii animale asupra activității raționale a omului Turgheniev, este adevărat, ne oferă consolare prin faptul că o astfel de victorie revoltătoare nu se poate datora decât unui bolnav, stare anormală, dar, din păcate, știm că sufletele și corpurile sănătoase perfecte sunt departe de a fi un fenomen obișnuit În această poveste, Turgheniev și-a arătat geniul prin faptul că ne împacă cu crima lui Mucius; Turgheniev l-a poetizat atât de mult pe Muciy, încât nu suntem revoltați de crima lui ticăloasă; îl iertăm: a iubit mult Îmi permit să cred că Mucius nu este deloc demn de participare, iar trezirea pasiunii animale nu este deloc un astfel de fenomen încât să-l poetizezi Puterea întunericului este atât de puternică asupra noastră, încât nici sugestia, nici hipnotismul nu sunt necesare pentru victoria asupra rațiunii Dar dacă Turgheniev a crezut cu adevărat că victoria pasiunii asupra rațiunii merită îngăduință atunci când o persoană este slăbită de boală, atunci Cântecul iubirii triumfătoare merită o atenție deosebită, pentru că ne amintește de un adevăr vechi, dar mare Prin fidelitatea imaginii, prin bogăția conținutului, aceste două povești se numără printre cele mai bune lucrări ale lui Turgheniev; meritele lor sunt evidente atât pentru public, cât și pentru psihiatru și mi-am luat libertatea de a-mi exprima judecata asupra acestor Întrebări de filosofie, carte Fă Biblioteca "Runivers" V ө chizh două povești pentru că studiul lor trezește în mine, atât ca psihiatru, cât și ca cititor, respect • pentru geniul lui Turgheniev; analiza lor de către un psihiatru nu poate atrage din nou atenția decât o dată asupra marii lor demnități VI Povestea "O poveste ciudată" a fost scrisă în și, prin urmare, merită atenția unui psihiatru, deși în ea elementul patologic joacă doar un rol secundar Faptul este că în până și specialiștii aveau idei foarte perverse despre hipnotism și, prin urmare, este foarte interesant cum a descris corect hipnotismul și sugestia la Turgheniev în Dezvoltarea științifică a hipnotismului a început în de către Preyer, dar cercetările sale nu au atras atenția și abia la începutul anilor optzeci au făcut lucrările lui Charcot și cartea lui Bernheim ( ) familiarizează lumea întreagă cu fenomenele de hipnotism și sugestii Dacă Povestea ciudată ar fi fost scrisă douăzeci de ani mai târziu, nu ar fi avut o mare importanță pentru psihiatru: în acel moment fenomenele descrise în această poveste erau deja cunoscute și explicat Oricine cunoaște istoria doctrinei hipnotismului trebuie să fie uimit de modul în care Turgheniev în a putut descrie destul de corect fenomenele hipnotismului Pentru a fi destul de clar cât de departe a fost Turgheniev înaintea științei, cum a descris corect fenomene care erau complet de neînțeles la acea vreme, este necesar să analizăm în detaliu câteva scene din această poveste Lacheul hotelului în care autorul locuia de afaceri i-a sugerat pentru distracție: "Ați dori să vedeți morții avem aici un astfel de om din burghez obișnuit, și chiar analfabet, și face lucruri minunate Dacă, de exemplu, te duci la el și vrei să vezi vreun mort printre cunoscuții tăi, el ți-l va arăta fără greș Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG Autorul s-a interesat de povestea lacheului și s-a dus la bătrâna Mastridia Karpovna, în grija căreia Vasenka, indicatorul morților, a trăit sub

grija lui Vasenka : l-a vizitat mare milă Ei bine, aceasta nu este opera lui mâinile lui Aceasta, draga mea, este de sus; da " Bătrâna l-a pus pe autor să vină seara, la ora opt "Veți intra într-o cameră goală și în acea cameră veți vedea un scaun: așezați-vă pe acest scaun și așezați-vă, și orice veți vedea, nu rosti niciun cuvânt și nu face nimic; și nu vorbi cu fiul meu, pentru că este încă tânăr și este în paduchka mea Este foarte ușor să-l sperii: va tremura, va tremura, ca un fel de pui - este un dezastru " este de dorit să vezi Treci prin morții tăi și pe cine alegi, așa că păstrează-l în minte, păstrează totul până când vine fiul tău cuvinte El însuși va dezvălui în gândurile tale de ce are nevoie Și tu doar îți păstrezi bine cunoștințele în minte și bei două-trei pahare de vin la masă; vinul nu intervine niciodată " Astfel, încrederea în hipnotizator, prima condiție a succesului, i-a fost insuflată autorului; lacheul din hotel era atât de naiv, încât se putea crede; mărturia lui a inspirat încredere Bătrâna a acționat și ea - foarte priceput: absența misterului și a teatralității, încrederea deplină a bătrânei în capacitatea lui Vassenka de a chema morții, naivitatea ei uimitoare ar fi trebuit să aibă efect asupra unei persoane educate; probabil că le-a vorbit celor needucați într-un mod ușor diferit De fapt, cum să nu-i crezi bătrânei, care chiar Biblioteca "Runivers" V ө chizh îți interzice să numești persoana moartă pe care vrei să-l vezi - se spune că Vassenka ți-l va arăta oricum După ce i-a insuflat încredere autorului în Vassenka, bătrâna inteligentă l-a pregătit foarte inteligent pe autor pentru sesiune; ea cunoștea destul de corect esența hipnotismului și sugestiei Dacă Turgheniev în această poveste descrie un incident real, atunci ar trebui să fii surprins de geniul acestei bătrâne, care a înțeles esența de bază a unor fenomene atât de complexe Ea l-a sfătuit cu insistență pe autor să aibă în vedere morții aleși; nu numai că a repetat această comandă de două ori, ci a revenit la această comandă încă o dată și a subliniat-o: ei bine a pastra Am spus deja că starea hipnotică trebuie să se instaleze dacă o idee rămâne mult timp în minte Care, chiar și fără hipnotizator, va "ține în minte" mult timp, și chiar "bine puțin" unul pre- aşezare, căderea într-o stare hipnotică Apoi bătrâna l-a inspirat pe autor că îl va vedea pe "decedat": "l-a vizitat o mare milă" Bătrâna deșteaptă știa că e ușor să comanzi "ține-l bine în minte puțin", dar unele fețe sunt trăirea nu poate "ține în minte" o idee, chiar dacă este cerută de numele lui Vasenka, care face "fapte minunate", iar oamenii de știință anteriori, care erau angajați în hipnotizare, ea a apreciat beneficiile vinului, ca pregătire pentru un hipnotic stat, un mijloc Acest sfat trebuia să distrugă toate îndoielile din sufletul autorului: de fapt, cum să nu ai încredere într-o bătrână atât de simplă încât să nu înțeleagă incompatibilitatea "mare milă" cu două-trei pahare de vin Autorul, ca orice persoană educată în anii - , ar fi trebuit să creadă că Vassenka chiar ar putea face ceva dacă, într-o situație atât de naivă, și-ar fi "prezentat părintele ca și cum ar fi în viață" unui lacheu s-a uitat la mine" Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG Deși spune autorul, s-a tot gândit că vor să-l păcălească, iar curiozitatea i s-a stârnit, dar în adâncurile sufletului i se mai credea și se aștepta la ceva extraordinar "A ținut cont" de imaginea tutorelui său Desser și a băut o sticlă de lafită "cu gust puternic de plută arsă și cu un sediment gros de lemn de santal pe fundul fiecărui pahar" Când autorul a ajuns în camera indicată mai devreme de bătrână, nu era nimeni în ea; timp de trei sferturi de oră a stat singur într-o încăpere luminată de o singură lumânare de seu "Inima bătea" înseamnă că autorul se aștepta

la ceva Bătrâna a pregătit cu pricepere ședința; "Păstrarea în minte" prelungită și așteptarea unei viziuni l-au pregătit pe autorul în stare de ebrietate pentru halucinație, încât nu mai era nevoie de nicio sugestie de la Vasenka Autorul era pe cale să plece când a văzut-o pe Vassenka intrând imperceptibil în cameră "Era de înălțime medie și destul de robust Aruncându-și mâinile la spate și plecând capul, s-a uitat la mine Omul care a intrat a continuat să mă privească; M-am uitat și eu la el și - lucru ciudat! - în același timp am simțit un fel de frică și parcă, la comandă, am început imediat să mă gândesc la bătrânul meu tutore* S-a dovedit că autorul fusese suficient de pregătit de bătrână și de lacheu: deși nu era nimic impunător în atmosferă, sau în înfățișarea și metodele hipnotizatorului, a simțit frică, s-a supus imediat hipnotizatorului Vasenka l-a hipnotizat pe autor forțându-l să se uite în propriii ochi: "și-a repezit privirea după a mea când eu am încercat să-mi întorc privirea ** Deci a trecut, nu știu cât timp: poate un minut, poate un sfert de oră S-a tot uitat la mine; Am tot simțit o oarecare stângăciune și frică și m-am tot gândit la francez Deci, Vasenka l-a hipnotizat pe autor, fixându-și privirea în propria sa Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh nyh eyes atât de mult încât autorul a pierdut simțul timpului; conștiința a fost schimbată și întunecată "Un fel de amorțeală a pus stăpânire pe mine "Fiecare decizie a "înghețat" în mine deodată; nu găsesc un alt cuvânt pentru ea Ultima observație este deosebit de valoroasă Sunt de părere că esența stării hipnotice este o slăbire a voinței, dar aceasta este cam cum ar dura mult timp "Deodată am observat că se despărțise deja de ușă și stătea cu un pas sau doi mai aproape de mine; apoi a sărit puțin, cu ambele picioare deodată, și s-a apropiat și mai mult Apoi altul apoi altul; iar ochii amenințători s-au odihnit atât de mult pe toată fața mea, iar mâinile mi-au rămas la spate, iar pieptul meu lat respira greu Aparent, Vassenka era un hipnotizator cu experiență: s-a străduit din răsputeri, fără să-și alunge privirea nicio secundă, să-l privească pe autor în ochi; ar putea fi un bun hipnotizator, din moment ce ochii lui, privirea lor, au captat atenția hipnotizatorului Evident, dacă ar avea "peepers" ca cei ai lui Sipyagin ("Nov"), persoana hipnotizată nu s-ar uita continuu în ochii lui În cele din urmă, pe hipnotizat "a început să se găsească deodată somnolența", "pleoapele mele s-au lipit Hipnotizatorul "a apărut, a dispărut din nou a apărut din nou și mai aproape, mai aproape, mai aproape lui dificil, aproape sforăiitor" "Respirația era deja capul bătrânului Desser a început să iasă clar din această ceață, începând cu părul alb, răsturnat Da: iată negii lui, sprâncenele negre, nasul croșetat Iată frac verde cu nasturi de aramă și o vestă cu dungi, și un volan Am țipat, m-am ridicat Bătrânul a dispărut Aceasta este o descriere exactă a sugestiei din cooperativa hipnotică halucinații în picioare; din descriere este clar cât de mult a fost schimbată și întunecată conștiința celui hipnotizat, cât de mult a fost Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG mental a existat o viziune, cum viziunea a dispărut când conștiința s-a limpezit Desigur, halucinația autorului nu a fost sugerată de hipnotizator; a fost o halucinație auto-percepută Trebuie să ne întrebăm cum, în , Turgheniev cunoștea semnificația autohipnozei, înțeleasă abia recent, știa care este rolul real al hipnotizatorului Vasenka a fixat doar viziunea hipnotizatului; s-a uitat doar în ochi, nu și-a luat ochii de la cei hipnotizați; totul a fost făcut de lacheu și Mastridia Karpovna - indirect și direct - de hipnotizații înșiși Când autorul s-a trezit, a văzut că Vassenka "s-a clătinat până la perete, și-a sprijinit capul și ambele mâini de el și, gâfâind ca un

cal arzând, a spus cu o voce răgușită: ceai Din senin, Mastri-diya a sărit spre el și, zicând: Vasenka, Vasenka, a început să șteargă cu grijă sudoarea care curgea din păr și fața Când autoarea a vrut să-i vorbească, "a exclamat atât de convingător, cu o voce atât de sfâșietoare: cinste ta, milostiv părinte, nu distruge, du-te, de dragul lui Hristos, și a sfătuit autoarea să bea ceai Numai această scenă ne dă dreptul să afirmăm că Turgheniev a fost înaintea științei: într-adevăr, cel mai dificil mod pentru un hipnotizator de a hipnotiza este să-l forțeze să se uite în ochii lui Preyer a remarcat pe bună dreptate că în acest mod de hipnotizare unii hipnotizatori cad înșiși într-o "stare hipnotică" Este ușor să-ți imaginezi cât de obositor este să te uiți la un moment dat mult timp fără să clipești, cum obosesc mușchii ochilor Prin urmare, oboseala lui Vassenka este un detaliu foarte subtil: trebuie să fi fost foarte obosit Este de înțeles de ce Mastridia l-a implorat pe autor să nu vorbească și să nu se apropie: îi era frică de criza lui Vasenka și, desigur, știa cât de grav îi afectau sănătatea astfel de ședințe In acest Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh cu respect ea știa mai mult decât acei doctori moderni care cred că hipnotismul este inofensiv pentru sănătate Așadar, acum vreo cincizeci de ani, într-un oraș de provincie, în care nu exista un hotel decent, "o bătrână respectabilă, pe pod vinde mere murate*", și un pacient nefericit "în paduchka" cu mintea lor a ajuns la capacitatea de a hipnotizează și inspiră halucinații povestea nu este clară cum au ajuns acești simpli la o descoperire atât de vicleană, cum au învățat să împartă roluri, cine a învățat pe cine - respectabila bătrână a bărbatului care cade sau bărbatul care cade al respectabilei bătrâne, dar împreună l-au hipnotizat perfect chiar și pe autorul foarte educat și pe profesorul francez "l-au prezentat ca în viață" Autorul, după cum se vede din poveste și cum ar fi trebuit să fie, nu a înțeles deloc cum l-a "inspirat" bătrâna, cum l-a hipnotizat epilepticul, ceea ce demonstrează și mai mult capacitatea sa de observație: nu este greu de realizat cu exactitate descrieți ceea ce știți și înțelegeți; numai grozav observatorul poate descrie cu exactitate ceea ce nu înțelege deloc Dacă romancierul modern ar descrie acum sesiunea de hipnotizare și halucinația sugerată la fel de exact ca Turgheniev în Povestea ciudată, o astfel de poveste nu ar fi de mare valoare: este deja descris în manuale Cât de departe nu a înțeles Turgheniev ce i s-a întâmplat poate fi judecat din rândurile următoare "Întors acasă m-am simțit obosit - chiar și slab în sfârșit am primit explicația ei Acest om, fără îndoială, poseda o putere magnetică considerabilă; zi"| acţionând, desigur, într-un mod de neînţeles pentru mine, pe nervii mei, atât de clar, atât de hotărât mi-a trezit imaginea bătrânului, la care mă gândeam, încât în sfârşit mi s-a părut că îl văd înaintea mea ochi Știința cunoaște astfel de "metastaze" - permutări ale senzației Turgheniev era foarte inteligent și bine educat și Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG prin urmare, nu se putea mulțumi cu o astfel de explicație incorectă, deși acceptată la acea vreme "în știință", și de aceea trebuia să recunoască: "este minunat; dar puterea capabilă să producă astfel de acțiuni, totuși, a rămas ceva uimitor și misterios " În același oraș, autorul a cunoscut o domnișoară bogată, de vreo șaptesprezece ani; era "subțire și slabă", "fața ei era cu totul copilărească, rotundă cu trăsături mici, plăcute, dar nemișcate; ochi albaștri priveau cu atenție, aproape uimiți"; "impresia generală pe care a făcut-o această fată nu a fost atât de dureroasă, ci misterioasă " Autoarea a văzut-o pentru a doua oară la bal și i-a observat "aspectul ei oarecum ciudat, oarecum chiar sălbatic"; "a clipit rar"

*), era "neobișnuit" în ochii ei Peste mazurcă, această domnișoară, Sophie, i-a declarat cu încredere autorului că Vassenka face minuni, că începutul credinței este "sacrificiul de sine umilirea " "Mândria umană, mândria, aroganța - aceasta este ceea ce trebuie eradicat la pământ trebuie spart " "Pentru cei puri, nu există nimic impur! Dacă aș putea găsi un profesor! , găsi un mentor" "Am nevoie de un mentor care să-mi arate el însuși cum se sacrifică " Doi ani mai târziu, autorul a aflat că Sophie "dispăruse de trei luni" În toamna aceluiași an, la han, autorul a întâlnit un sfânt prost în lanțuri cu o femeie firavă într-un shushun filistean bătrân și umed În ele le-a recunoscut pe Vassenka și Sophie; desigur, autoarea o implora în zadar pe Sophie să se întoarcă la tatăl ei Povestea nu explică suficient de clar cum Sophie a devenit apropiată de Vassenka, dar este destul de clar că *) Osb fn a mai observat că de obicei clipim de de ori pe minut, dar cu tensiune de atenție de -o ori (Tissié: "La Fatigue", p) În mod clar, Sophie avea o capacitate de atenție foarte dezvoltată Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh Senka a căzut în demență severă; a vorbit: "Inamic străvechi, neclintit! Ah da mant, Ah da mant a fost repetat de mai multe ori de sfântul nebun cu scrâșnirea dinților "Șarpe străvechi! Dar să se ridice Dumnezeu! Dumnezeu să se ridice și să-și împrăștie vrăjmașii Voi chema toți morții! Voi merge la inamicul lui Ha ha ha! Pah!" A doua zi autorul a ieșit pe verandă și l-a văzut pe sfântul prost Stătea pe o bancă sub poartă și, sprijinindu-se de ea cu ambele mâini, își legăna capul plecat în dreapta și în stânga - nici da, nici ia - o fiară sălbatică în cușcă Smocuri groase de păr creț îi acopereau ochii și legănau dintr-o parte în alta, în același mod ca buzele lui căzute Din ei a scăpat un mormăit ciudat, aproape inuman "Când Sophie, nevrând să asculte cererile autorului, îi porunci sfânt nebun să plece, "Mamă, vin " Sfântul nebun a răspuns cuminte și, aplecându-se cu tot trupul, se ridică de pe bancă Evident, căzută în demență completă, Vassenka nu a putut nici inspira, nici hipnotiza pe Sophie; el nu i-a ordonat, dar ea i-a spus Rămâne necunoscut de ce boală suferise anterior Vassenka; diagnosticul de Mastridia nu poate fi de încredere; putea confunda crizele isterice cu cele epileptice Nu se știe de ce boala lui Vasenka a progresat - în mod natural sau artificial, ca urmare a ședințelor frecvente de hipnotizare, care au obosit pacientul atât de tare încât Mastridia i-a fost teamă de o criză după ședință Dar nu există nicio îndoială că, atunci când Sophie a părăsit casa tatălui ei pentru a fi tovarășul sfântului nebun, el a fost foarte slab la minte și nu a putut-o inspira pe Sophie să meargă cu el Nu este deloc necesar să spunem că atitudinea lui Sophie față de sfântul nebun era destul de pură, extrem de morală: ea a slujit pacientul neajutorat Nu sugestia, nici hipnotismul, ci o dorință conștientă pentru o ispravă a adus-o pe Sophie mai aproape de sfântul prost Mai ales acum este la modă să explicăm acțiunile de neînțeles pentru noi prin sugestie Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG și hipnotism; o domnișoară bogată a fugit cu un om sărac - se spune că a hipnotizat-o și a inspirat-o; fiica cu iubitul ei și-a otrăvit tatăl - din nou hipnotism și sugestie Turgheniev a înțeles oamenii și motivele acțiunilor lor mai bine decât noi; chiar și cu o cunoștință superficială cu Sophie, autoarea a observat acele trăsături ale personajului ei care explică "povestea ciudată " Această fată căuta o ispravă, s-a străduit spre abnegație și umilință și a ales pentru ea însăși o ispravă cu adevărat dificilă, care necesită cea mai mare abnegație și umilință Pentru mine această poveste are o valoare aparte: găsesc în ea dovezi că până și cele mai ciudate povești sunt explicate

prin motive conștiente; această poveste îmi servește drept unul dintre argumentele împotriva teoriei acum la modă a sugestiei ca explicație pentru acțiuni care ne sunt de neînțeles Autorul nu oferă material pentru a judeca starea de sănătate a Sophiei; desigur, a fost o fată extraordinară, dar "povestea ei ciudată" nu dă încă dreptul de a presupune că a fost o persoană bolnavă sau bolnavă Sunt departe de a-i considera pe toți cei de deasupra mea, de neînțeles pentru mine, ca fiind bolnavi Sophie, desigur, era o fată extraordinară, era degenerată în sensul că, în organizarea ei spirituală, s-a abătut brusc de la tip, se deosebea semnificativ de mulțime: dar în abaterea ei era în sus, era mult mai bună, deasupra mulţimea de la tip, cu atât mai bună soarta lui VII O analiză a lucrărilor lui Turgheniev ne duce la concluzia că patologia fenomenelor mentale joacă un rol relativ mic în tabloul pe care l-a pictat Abia în ultimii ani ai vieții a acordat atenție acestor fenomene și le-a apreciat importanța Anterior, el nu a acordat atenție patologiei Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh viaţa spirituală, nu l-au interesat Turgheniev ne-a oferit relativ puține descrieri ale manifestărilor patologice ale sufletului, dar aceste descrieri sunt izbitoare prin acuratețea lor; nu găsim nimic inventat, dedus în aceste descrieri Aceste descrieri extraordinar de fidele ale realității pot fi recomandate pentru studiu tuturor celor interesați de bolile mintale Moebius, deși ajunge la concluzia că Goethe a descris incorect patologia fenomenelor mentale, indică totuși cum și când Goethe a putut face cunoștință cu aceste fenomene Nu pot urma exemplul lui Möbius, pentru că nu avem o biografie completă a lui Turgheniev Nu cunoaștem viața lui Turgheniev atât de detaliat încât să stabilim cum și când Turgheniev a observat bolnavii mintali, dacă a studiat bolile mintale, dacă era interesat de medicină în general Ar fi foarte interesant de știut unde, când și cum i-a observat Turgheniev pe bolnavi mintal; pentru mine nu există nicio îndoială că a observat acele fenomene patologice pe care le-a descris: este imposibil să descrii corect ceea ce nu a observat Dar pentru a determina gradul de geniu al autorului, este foarte important să știm dacă a observat mult sau doar a întrezărit; este clar că, cu cât Turgheniev a observat mai puțin ceea ce a descris, cu atât mai mult ar trebui să fim surprinși de geniul său, pentru că pentru o descriere atât de precisă a fenomenelor patologice precum ne-a oferit-o Turgheniev, și observatorii obișnuiți, sunt necesari mulți ani de studiu asupra bolilor mintale Din câte știm, Turgheniev nu era interesat de psihiatrie; "Execuția lui Tropmann" mă conduce la o astfel de concluzie; dacă Turgheniev ar fi fost interesat de chestiuni de psihopatologie, ar fi fost atent la anomaliile acestui criminal congenital drept Cred că Turgheniev nu a citit eseuri despre psihiatrie Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG " rii; dacă a citit din greșeală ceva, atunci fără interes și cu neatenție; informațiile sale teoretice despre psihiatrie nu sunt vizibile în lucrările sale Mă îndoiesc că Turgheniev a vorbit mult și amănunțit cu psihiatrii despre boli mintale și a vizitat instituții pentru bolnavi mintal Printre prietenii săi apropiați, nici în Rusia, nici în Germania, nici în Franța, din câte se știe, nu a existat un singur psihiatru După părerea mea, o astfel de lipsă de informații teoretice despre psihiatrie la Turgheniev i-a făcut posibil să aibă încredere totală doar în propriile observații, nu să ajusteze Faptele obținute prin propria sa observație pentru a se potrivi cu teoriile unuia sau altui om de știință Imaginile unui observator atât de mare sunt de mare valoare, tocmai pentru că materialul pentru ele a fost cules din observațiile personale ale autorului Ceea ce a văzut este de mare

valoare, pentru că a văzut doar ceea ce este în realitate; trebuie să avem mai multă încredere în mărturia lui decât în rapoartele observatorilor de rând Nu este nimic mai dificil decât să observi cu acuratețe și, prin urmare, observațiile persoanelor înzestrate cu un mare observator! nostyo, mai ales prețios Doar astfel de observații merită denumirea de "documente umane", deoarece sunt observații cu adevărat exacte Turgheniev, ca mare observator, a trebuit să se limiteze la propriile observații, nu avea nevoie de documente dubioase atât de necesare pentru Zola și pe care Zola pentru un motiv oarecare numește om Ar fi ciudat dacă Turgheniev, cu marile sale puteri de observație, ar folosi documente dubioase pentru lucrările sale, precum Zola Turgheniev ar putea colecta el însuși tot materialul: câmpul de observare este nesfârșit, trebuie doar să poți observa Ce valoare pot avea imaginile, materialul pentru care a fost informație la mâna a doua, de exemplu, chiar și lucrări academice solide? Lucrările unui scriitor de ficțiune care extrage material din cărți sunt valoroase în măsura în care în ɵ pipi scrierile pe care le-a studiat sunt corecte și în măsura în care le-a înțeles, ca să nu mai vorbim de faptul că astfel de lucrări nu pot fi bune în sens artistic Este extrem de periculos pentru un romancier să folosească scrieri învățate în locul propriilor observații pentru că, așa cum a spus pe bună dreptate Benedict: "Consider o carte modernă un clasic dacă conține doar % erori și % adevăr" *) Ne putem imagina câte erori trebuie să existe în operele scriitorilor de ficțiune care folosesc nu numai cărți "clasice", și deci cât de valoroase sunt imaginile artistului, șterse de el din natură Cred că Turgheniev, pentru reprezentările sale ale fenomenelor psihice patologice, a folosit doar propriile sale observații, deoarece aceste descrieri nu sunt ca descrierile presupuse exacte ale bolnavilor mintal din operele romancierilor minori care își extrag materialul din manuale Zola a dovedit că este imposibil să înfățișezi natura folosind documente în locul propriilor observații, iar cine a observat însuși infractorii va fi de acord cu Lombroso, care a spus despre "Bête humaine": "Zola nu a observat el însuși pe criminali Criminalii din "Bête humaine" " mi se par a fi fotografii luate din portrete pictate cu vopsele în ulei "**) Este clar că aceste fotografii înfățișează cu exactitate natura, deoarece pozele sunt scrise corect; și ce nevoie de fotografii dacă există deja portrete Pentru un specialist care a studiat nu numai portretele, ci și natura însăși, fotografiile lui Zola și, cu atât mai mult, fotografiile mai puțin decât talentații săi scriitori de ficțiune, nu au nicio semnificație și pot induce în eroare nespecialiștii - având în vedere ambiguitatea lor și inexactitatea portretelor În comparație cu aceste fotografii, imaginile cu Tur- *) Actes du -me Congrès international ¿^Anthropologie criminelle , p **) Ferri: "Les criminels dans l'art et la littérature" p   Geneva, înzestrată cu mari puteri de observare și observare a ceea ce a descris, sunt de mare valoare pentru specialist și pentru nespecialist Primul își poate verifica informațiile proprii și ale altor anchetatori, cel din urmă poate învăța din descrierile exacte și excelente ale lui Turgheniev Relativ puțin în lucrările lui Turgheniev este disponibil pentru analiza și verificarea unui psihiatru; doar în cinci povești psihiatrul găsește imagini ale acelor fenomene care au fost studiate de psihiatrie, care pot fi verificate pe baza unor dovezi științifice Prin urmare, un psihiatru nu poate face mare lucru pentru a explica lucrările lui Turgheniev; în acest sens, analiza lucrărilor lui Dostoievski, făcută

de mine acum cincisprezece ani *), avea un alt sens: lucrările lui Dostoievski nu pot fi înțelese fără o explicație a fenomenelor psihice patologice descrise în ele și în lucrările lui Turgheniev doar unele povești au nevoie de o explicație specială cu partea psihiatrului Acest eseu are, prin urmare, un alt scop decât lucrarea mea mai sus menționată despre Dostoievski: în acest eseu aveam o sarcină mai limitată - să verific cu datele psihiatriei câteva dintre poveștile lui Turgheniev pentru a stabili cât de corectă este patologia fenomenelor mentale marelui nostru i realist O astfel de verificare ar putea duce la una dintre următoarele patru concluzii: fie autorul ne-a oferit, în loc de imagini ale realității, imagini ale Fanteziei, fie ne-a oferit descrieri corecte ale fenomenelor psihice patologice pe baza unui studiu de scrieri despre psihopatologie, sau el a descris corect aceste fenomene studiindu-le prin observație personală sau, în cele din urmă, reprezentările sale despre fenomenele mentale patologice sunt parțial corecte, dar conțin erori Este evident că o astfel de verificare a numelui *) Dostoievski ca psihopatolog Russkiy Vestnik, Ediție separată Moscova, Biblioteca "Runivers" V ɵ chizh are o mare importanță pentru evaluarea de ansamblu a tuturor lucrărilor lui Turgheniev De fapt, dacă verificarea acestor imagini ar duce la ultima dintre concluziile enumerate, am avea dreptul de a afirma: dacă descrierile fenomenelor psihice patologice sunt doar parțial adevărate, atunci nu se poate avea încredere în toate celelalte lucrări ale lui Turgheniev; dacă, în ciuda străduinței sale pentru realism, el nu a descris corect patologia fenomenelor mentale, atunci fenomenele normale ale vieții mentale în lucrările sale nu sunt descrise corect Dacă ar trebui să ajungem la concluzia că Turgheniev a descris corect patologia fenomenelor mentale, deoarece a folosit scrieri bune despre psihiatrie, nu am putea avea încredere completă în Turgheniev: acuratețea descrierilor sale ar depinde, așadar, de ceea ce funcționează l-a folosit și, din moment ce nu există compoziții absolut infailibile, ar fi trebuit să existe erori în lucrările lui Turgheniev Din fericire, nu numai că nu există motive să presupunem că Turgheniev a copiat din manuale, dar am găsit dovezi că, chiar și în întrebări pur speciale, Turgheniev a fost înaintea științei Concluzia că Turgheniev a recurs la Fantezie pentru a descrie fenomene psihice patologice, că în loc să înfățișeze realitatea ne-a oferit imagini ale Fanteziei, nu ar avea nicio valoare pentru evaluarea tuturor lucrărilor lui Turgheniev Möbius a ajuns la această concluzie după ce a analizat lucrările lui Goethe; dar asta nu ne împiedică să ne închinăm geniul lui Goethe Turgheniev, la fel ca și Goethe, putea să deseneze materiale pentru lucrările sale atât în propria sa fantezie, cât și în propriile sale observații Putea să imite fenomene psihice normale și să recurgă la ajutorul Fanteziei într-o regiune necunoscută de el De cea mai mare importanță este concluzia la care m-a condus studiul meu despre Turgheniev: dacă Turgheniev Biblioteca "Runivers" TURGENEV CA PSIHOPATOLOG a descris fenomene mentale anormale cu acuratețe contractată, trebuie să ne bazăm pe deplin pe fidelitatea tuturor imaginilor din toate lucrările lui Turgheniev Dacă Turgheniev a descris atât de precis manifestările psihopatice ale vieții mintale care au fost de puțin interes pentru el, de neînțeles pentru el, este incontestabil că reprezentările fenomenelor mentale normale nu sunt mai puțin exacte Înțeleg pe deplin că lucrările lui Turgheniev au fost deja apreciate, că nu exista nicio îndoială cu privire la veridicitatea deplină a marelui nostru scriitor, dar încă o dovadă a uimitoarei acuratețe a lucrărilor lui Turgheniev ar trebui să ne sporească respectul pentru acest artist veridic Cel puțin, am considerat datoria

mea, datoria unui psihiatru rus, să subliniez veridicitatea deplină și acuratețea uimitoare a descrierilor fenomenelor psihice patologice din lucrările lui Turgheniev V Chizh Întrebări de filosofie, KN ACEA Francis Bacon și semnificația sa istorică (Sfârşit) *) VII Bacon, ca om de știință și filozof, care pretinde a fi un indiciu pentru știință și filozofie a unei noi căi, până acum necunoscute, care duce în cel mai fidel și inconfundabil mod la noi descoperiri, iar în prezent își găsește avocații înfocați și nu mai puțin procurori zeloși Pentru a înțelege această întrebare importantă, întrebarea dacă Bacon sau oricine altcineva ar trebui să fie considerat părintele noii filozofii, trebuie, fără a ne călăuzi de vreo considerație străină, așa cum se face adesea, să răspundem la următoarele întrebări pe baza Scrierile lui Bacon: cum a fost Bacon ca om de știință, a indicat vreo metodă de descoperire științifică, cum a promis că o va face și cât de nou a fost ceea ce a prezentat ca descoperire? Ce a fost Bacon ca om de știință, această întrebare este de mare importanță După fructe judecăm pomul care le aduce Bacon ne asigură că a descoperit adevărata metodă științifică, a găsit calea corectă necunoscută până acum, ducând fără greșeală la descoperiri științifice și invenții utile ale tuturor, *) Vezi cartea a -a de Întrebări de filosofie   care vrea doar să meargă în afară de el În primul rând, avem dreptul să-l întrebăm: arată-ne acele noi descoperiri pe care tu însuți le-ai făcut după metoda ta Este adevărat că Marea Renaștere a Științelor printr-o nouă metodă, întreprinsă de Bacon, a rămas neîmplinită; Adevărat, Bacon însuși era conștient că așa ceva era dincolo de puterea unei singure persoane și și-a văzut principala sarcină doar în a arăta calea corectă către descoperirile ulterioare "Nici nu credem", a spus el, "că munca noastră poate fi finalizată într-o singură epocă umană, dar o predăm viitorului " Cu toate acestea, el trebuie să fi făcut ceva Într-adevăr, în noua lui organă și altele multe dintre opiniile sale științifice și propriile sale observații sunt împrăștiate în scrierile sale, pe baza cărora ne putem forma o idee despre cum a fost Bacon ca om de știință Bacon însuși ne autorizează acest lucru în paragraful de încheiere al noului său organ : "Trebuie să remarc că Organul meu nu este altceva decât logică, și nu un sistem filosofic; dar logica mea învață și pregătește mintea și, în plus, nu în același mod ca logica obișnuită, care extrage doar abstracte din lucruri; logica mea cu adevărat disecă natura, dezvăluie forțele și acțiunile lucrurilor și legile lor, a determinat compoziția lor, astfel încât știința nu pornește din natura minții, ci din natura lucrurilor De aceea, nu ar trebui să fie surprinzător că această învățătură este ilustrat pretutindeni prin exemple luate din observație și experiență, referindu-se la obiecte naturale și servind drept exemple ale metodelor mele filozofice Din păcate, aceste exemple sunt extrem de triste Ca om de știință independent, Bacon stă sub orice critică, nu numai din punctul de vedere prezent, ci și în comparație cu oamenii de știință moderni și anteriori Părerile sale științifice se află sub cea mai puternică influență a acelor idoli, a acelor prejudecăți împotriva cărora a luptat, dar de la care el însuși   Nu eram în măsură să lupt Ca observator și experimentator, el este sub orice mediocritate; nu are nici priceperea, nici înclinaţia să facă asta Voi da aici câteva exemple, împrumutându-le din partea a doua a Noului Organ, precum și din Virtutea și Mărirea Științelor Bacon tratează descoperirile altor oameni și cele mai recente teorii științifice cu o neîncredere extremă,

ca să nu spun cu ură În timp ce Galileo și alți oameni de știință investigau legile gravitației, el scrie: "Căutați dacă cantitatea de materie din corp poate fi crescută în așa măsură încât acțiunea gravitației să înceteze complet; un astfel de Fapt este reprezentat printr-un glob, nu căzând și ramanand in pozitie agatata Căutați, așadar, dacă veți întâlni alte mase atât de mari încât să se poată ține singure, pentru că presupusa mișcare către centrul pământului nu este altceva decât o presupunere himerică Bacon a rămas pe viață un dușman al sistemului copernican, iar când a aflat că Galileo este persecutat pentru că el, împreună cu Copernic, susținuseră că pământul se mișcă, Bacon scrie: pentru a susține ipoteze himerice și extravagante" Referitor la exemplele pe care le dă, Bacon remarcă: "În alegerea descrierilor și experimentelor, sperăm că vom fi mai folositori decât acei oameni care s-au angajat până acum în istoria naturală, căci nu introducem nimic din ceea ce nu am vedea cu ale noastre ochii, sau cel puțin orice examinăm cu atenție; tot ceea ce acceptăm este supus unei verificări stricte " Cu toate acestea, în ceea ce privește tabelele sale de căldură, cel mai important exemplu, ilustrând doctrina sa despre inducție și servind drept piatră de încercare a doctrinei sale despre modul în care ar trebui făcute descoperirile științifice, el însuși remarcă că "a introdus în ele adesea în loc de fără îndoială Fapte și cazuri strict definite de credințe pure și simple zvonuri "Între timp, punctul de plecare al oricărei științe experimentale este, în primul rând, un studiu precis al Faptelor, căci știința este știința Faptelor, și nu o colecție de credințe și zvonuri Ce teorie științifică se poate construi pe baza acesteia din urmă "Studiul Faptelor stă la baza metodei științifice și tocmai la asta nu i-a dat atenție Bacon" Bacon observă la fiecare pas că ar fi necesar să verifice cutare sau cutare, pentru a face cutare sau cutare experiment, dar lui însuși nu-i pasă deloc de asta Să nu credeți că este vorba despre ceva dificil; aproape toate acestea sunt experimente care nu necesită nici muncă, nici timp, nici dispozitive speciale Nu au fost făcute de Bacon doar pentru că nu a avut niciodată vreo dorință de experimente și observații El pune, de exemplu, astfel de întrebări: "O sămânță de ceapă plantată într-un cap de ceapă nu ar încolți mai bine decât semănată în pământ?" "Chihlimbarul și rășina atrag un pai din cauza frecării; o vor atrage dacă sunt încălzite se apropie puțin de foc?" "Dacă puneți un ac magnetizat într-o poziție diametral opusă poziției sale naturale și, după ce îl țineți ceva timp în această direcție, lăsați-l, va alege partea de est sau de vest pentru a reveni în poziția dorită?" Următorul experimentul pe care îl propune este deja ceva mai dificil: "Pentru a atenua suferința provocată de migrenă, deschide o venă în frunte; nu este posibil să sacrifici o jumătate întreagă de craniu pentru a alina suferința întregului cap?" La un moment dat în Noua orgă a lui Bacon, următorul experiment foarte simplu este de interes: "Luați o farfurie de metal și fixați pe ea o lumânare aprinsă; farfuria trebuie pusă într-un vas umplut cu alcool, pentru ca acesta din urmă să nu ajungă la marginile farfurii; apoi aprindeți alcoolul Alcoolul va da mai mult albăstrui acea flacără, lumânarea, este gălbuie Observați ce formă va lua apoi flacăra alcoolului, dacă rămâne piramidală sau dacă devine mai rotundă În realitate, se va întâmpla ceva cu totul diferit Flacăra unei lumânări, înconjurată de o flacără de alcool, se va stinge imediat, deoarece nu va avea acces la oxigen pentru a o menține Evident, Bacon însuși nu a efectuat acest experiment În altă parte, însă, în Silva silva-rum el

descrie aceeași experiență pe care a avut-o În mod remarcabil, flacăra lumânării, contrar tuturor legilor naturii, nu s-a stins De aici rezultă clar că Bacon însuși a tratat experimentele și Faptele atât de frivol încât nu l-a costat nimic să le compună în acele cazuri când nu existau În New Organ se menționează vreo patru sau cinci experimente făcute de Bacon însuși, a căror acuratețe se laudă, dar care, chiar și pentru vremea lui, au fost foarte grosolane și sunt izbitoare prin faptul că Bacon adesea deduce deloc din ele ce urmează, ci doar ceea ce Bacon însuși a vrut să deducă din ele mai devreme Deci, de exemplu, trebuie să demonstreze că lichidele sunt compresibile Pentru aceasta el întreprinde următorul experiment "Am ordonat", spune el, "să pregătesc o minge goală de plumb, care conținea aproximativ două litri de apă și ai cărei pereți erau suficient de groși pentru a rezista la o presiune mare Apoi am turnat apă prin gaură în minge și, după ce a fost plină, am umplut gaura cu plumb topit, astfel încât mingea să devină complet întreagă Apoi mingea a fost turtita de loviturile unui ciocan greu; apa trebuie să se fi contractat în același timp, deoarece mingea are cel mai mare volum Când loviturile ciocanului nu au mai avut efect, deoarece apa oferea mai multă rezistență, am apelat la o presă sau la un șurub, astfel încât apa, nemai cedând la compresiune, se scurgea printr-o grăsime groasă Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ conduce prin tot și prin sub formă de rouă fină Apoi am calculat cât de mult a fost redus spațiul de aplatizare și cât de mult a fost comprimată apa de presiunea mare " Este exact același experiment pe care Megalotti l-a întreprins de ani mai târziu la Florența cu o minge de argint și tocmai cu același scop de a determina compresia apei, dar care l-a condus la o concluzie complet opusă, și anume că apa nu este apreciabil compresibilă, ci argintul este dezgustător Iată un alt experiment, cu acuratețea cu care se laudă în special Bacon El vrea să determine volumul vaporilor în comparație cu volumul lichidului care l-a format "Am făcut următoarele pentru asta Am luat un pahar cu o capacitate de doua loturi; Am ales un pahar mic, astfel încât să fie necesară mai puțină căldură pentru evaporarea ulterioară Acest balon l-am umplut până la gât cu alcool Apoi am determinat cu exactitate greutatea vasului, împreună cu lichidul pe care îl conținea Apoi am luat un balon de vreo două halbe și am stors tot aerul din ea, astfel încât pereții bulei să fie în contact La fel am șters blisterul cu ulei în prealabil, pentru a-l îngroșa și a-i umple toți porii cu ulei Am trecut gâtul unui balon în această bula și am legat strâns bula în jurul ei cu fir cerat, astfel încât să se potrivească perfect Apoi am pus bula pe cărbunii încinși din cuptor Ca urmare a căldurii, alcoolul s-a dilatat și s-a evaporat, iar vaporii de alcool sau gazul au umplut în curând bula și au umflat-o în toate direcțiile, ca o velă Când s-a întâmplat acest lucru, am scos paharul de pe foc și am pus-o pe covor pentru a nu izbucni de la răcirea prea rapidă Apoi am făcut imediat o gaură în partea superioară a bulei, astfel încât vaporii, cu o scădere a căldurii, să nu se transforme înapoi în lichid și să perturbe calculele Apoi am scos bula și am determinat din nou greutatea alcoolului, care a rămas Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV gosya într-un pahar Din aceasta am calculat cât de mult alcool a fost transformat în abur sau gaz și, prin comparație, am aflat cât volum ocupa această parte în sticlă, ca alcoolul, și cât ocupa, transformându-se în abur, într-o bula S-a dovedit că corpul menționat, ca urmare a unei astfel de transformări și schimbări, a primit de o sută de ori mai mult volum decât înainte Nu este nimic de surprins că rezultatul obținut de Bacon s-a dovedit a fi

de multe ori mai mic decât cel real, pentru că experiența este izbitoare prin primitivitatea ei extremă Pe vremea lui Bacon, experimentele fizice erau efectuate cu mai multă grijă Bacon știa perfect că volumul unui gaz depinde de presiunea la care se află, dar sub ce presiune se afla gazul în bulă în timpul experimentului său, nu a determinat De asemenea, a pierdut toată acea parte a gazului care a ieșit din bula prin gaura pe care o făcuse Dacă ar fi continuat puțin încălzirea, rezultatul ar fi fost și mai mic, iar repetând experimentul, Bacon ar fi obținut, desigur, rezultate diferite de fiecare dată Voi mai da câteva exemple din teoriile sale științifice "Atât de căldură, deci de frig, trupurile se micșorează "Rădăcinile și ramurile plantelor sunt asemănătoare între ele, oricât de ciudat ar părea Căci fiecare plantă se umflă și își trimite părțile în toate direcțiile, atât în sus, cât și în jos, iar ramurile diferă de rădăcini doar prin faptul că acestea din urmă sunt în pământ, în timp ce primele sunt expuse aerului și soarelui "Asemănătoare sunt și rășinile copacilor și majoritatea pietrelor prețioase Căci atât acestea, cât și altele sunt doar transpirație și infiltrații de sucuri, în primul de copaci, în al doilea de stânci Drept urmare, ambele au transparență și strălucire, deoarece infiltrația are loc cu mare subtilitate și treptat "Datorită căldurii mai mari a organului sexual masculin Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ iese în exterior, în timp ce organul genital feminin, din cauza căldurii insuficiente, rămâne în interior "Dinții animalelor terestre sunt un exemplu de asemănare cu ciocul păsărilor, din care devine clar că la toate animalele perfecte o substanță solidă curge în gură "Omul este doar o plantă răsturnată, în aceasta nu există nicio asemănare sau corespondență pervertită Căci capul lui este rădăcina nervilor și a facultăților animale; părțile seminale sunt situate chiar în partea de jos, dacă nu țineți cont de membre, brațe și picioare Pe de altă parte, la plante, rădăcina corespunzătoare capului este de obicei situată în partea de jos, iar sământa în partea de sus Este greu de văzut ce valoare științifică pot avea asemenea analogii artificiale și forțate "În ceea ce privește armele de aruncare, se știe că puterea lor la o distanță scurtă nu este la fel de semnificativă ca la una puțin mai mare " "Apa caldă îngheață mai repede decât apa foarte rece", etc Este remarcabil că o mare parte din Faptele eronate citate de Bacon sunt împrumutate de acesta din scrierile scolastice Teoria căldurii, dată de Bacon ca prima recoltă asupra formei căldurii, ca exemplu al modului în care ar trebui să se desfășoare inducția științifică - teoria că căldura este doar un fel de mișcare - a fost citată în mod repetat ca o dovadă a rodnicia metodei sale; în această teorie se spune că Bacon este precursorul teoriei moderne a căldurii Teoria lui Bacon despre căldură, în comparație cu vechile concepții despre căldură ca substanță specială care curge din corpuri încălzite, reprezintă, desigur, un progres semnificativ în sensul că Bacon nu mai recunoaște căldura ca o substanță specială, ci vede în ea doar o anumită substanță starea fizică a corpului; dar între teoria lui și generalul științific modern există un singur cuvânt - mișcare Dar mișcarea este diferită Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV Teoria căldurii a lui Bacon, exprimată în propriile sale cuvinte, este următoarea: "Căldura este o mișcare de expansiune, în urma căreia corpul tinde să se extindă și să ocupe un volum și un spațiu mai mare decât a avut înainte "Căldura este o mișcare expansivă, dar diferă prin legea că corpul fierbinte tinde în sus împreună cu el "Căldura este o mișcare care nu extinde corpul în mod uniform în întregul său, dar care este legată doar de particule

mici ale corpului, care, în expansiunea lor, sunt simultan comprimate, reflectate înapoi și respinse Ca urmare a acestui fapt, corpul primește o mișcare alternativă și continuu oscilativă, care se află într-o stare de excitare și atac și este iritată din cauza reflexiei înapoi De aici își are originea impetuozitatea focului și a căldurii Această caracteristică este cel mai vizibilă în flăcări și lichide în fierbere, care tremură în mod constant, particulele lor mici crescând și apoi coborând Același lucru se observă și în corpurile care sunt atât de dense încât, în ciuda faptului că sunt încălzite, nu se umflă sau nu cresc în volum, cum ar fi, de exemplu, fierul înroșit, care are căldura cea mai intensă "O altă particularitate a căldurii este că, deși o astfel de mișcare are loc cu o anumită rapiditate și rapiditate, este doar în astfel de particule, care, deși mici, dar nu la extrem, au totuși o anumită magnitudine Această caracteristică este dezvăluită prin compararea efectelor focului cu efectele timpului Timpul se usucă, distruge, mănâncă și se transformă în praf nu mai puțin decât focul, dar într-un mod incomparabil mai subtil și, din moment ce mișcarea are loc lent și numai în particulele cele mai mici, căldura nu se observă "Așa este prima recoltă sau începutul explicației Formei Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON ȘI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ, la, permis minții Conform primei recolte, Forma sau adevărata definiție a căldurii și tocmai în relație cu universul, și nu pur și simplu în relație cu sentimentul, pe scurt este aceasta: căldura este o mișcare vegetativă restrânsă care are loc în particule mici În același timp, se modifică oarecum și dilatarea întregului corp, iar volumul acestuia crește, iar mișcarea tinde oarecum în sus Pătrunderea unei astfel de mișcări în particule este mai strâns definită de faptul că nu rămâne complet inertă, ci este iritată și are loc cu o anumită forță În ceea ce privește realitatea căldurii, el este obiectul însuși, pentru că definiția sa cea mai apropiată este aceasta: dacă ar fi posibil să se excite în orice corp natural o mișcare constând în expansiunea și contracția sa și dacă ar fi posibil să se constrângă această mișcare și să direcționeze el însuși în așa fel încât expansiunea nu are loc uniform, ci parțial are loc, parțial este reflectată înapoi, atunci căldura ar fi produsă fără îndoială indiferent de ceea ce este corpul însuși, dacă ar fi capabil de o astfel de mișcare O astfel de teorie este derivată din observații care sunt în mare parte false sau complet irelevante, cum ar fi, de exemplu: plantele aromatice și fierbinți, dacă sunt luate pe limbă și mestecate, produc o senzație de căldură și arsură, frigul intens produce o senzație de arsură, în febra intermitentă corpul acoperă mai întâi frisoane, dar după aceea se încălzește, Jupiter se încălzește mai puternic când este în zodia Capricorn sau Vărsător, flacăra alcoolului este cea mai slabă dintre toate, apa clocotită este mai caldă decât corpurile înroșite , cu vânt puternic, focurile se răspândesc mai puternic împotriva tra, decât în vânt, apa caldă turnată în apă clocotită se răcește oarecum și așa mai departe Dacă Biblioteca "Runiverse" NIKOLAI IVANCOV În timp ce în ea se poate observa o asemănare pur verbală cu teoria fizică modernă, diferența uriașă constă în atitudinea de bază față de Fapte Teoria lui Bacon este complet antiștiințifică, pentru că nu este menită să explice Fapte, atent studiate, verificate, ci oferă doar o explicație aparentă, complet nedefinită, inventată pentru o mulțime de opinii neverificate și concepte general acceptate Istoricul fizicii Rosenberger remarcă asupra teoriei lui Bacon despre căldură: "Trebuie să mărturisesc că Bacon a câștigat puțin în ceea ce privește natura căldurii, după atâtea necazuri! Dacă, totuși, luăm în considerare materialul tipărit frivol

și, uneori, datele scandalos de false, cu care se ocupă, atunci nu se poate să nu se întrebe cum a putut ajunge vreodată la o definiție relativ corectă a căldurii Iată câteva dintre gândurile lui Bacon despre viteza luminii: "Acesta și alte exemple m-au condus la un gând ciudat", spune el, "dacă vedem cerul înstelat chiar în momentul în care este cu adevărat, sau puțin mai târziu, și când observăm corpurile cerești, nu există oare un adevărat și aparent timp, de asemenea, modul în care astronomii disting între locul adevărat și aparent în paralaxe Mi se părea imposibil ca strălucirea sau razele corpurilor cerești să poată ajunge instantaneu la ochi prin distanțe enorme; mai degrabă ar trebui să-l folosească pentru o perioadă Mai târziu, însă, am abandonat această idee a unui interval mare între timpul adevărat și timpul aparent, având în vedere cât de mult trebuie să fie slăbită imaginea corpului real al unei stele înainte de a ajunge la ochi Am observat, de asemenea, la ce distanță mare, atingând cel puțin douăsprezece mile geografice, vedem instantaneu corpuri albe, în timp ce lumina corpurilor cerești, evident, nu diferă doar prin alb mai mare, dar și prin puterea de a emite raze depășește de multe ori orice alta cunoscută Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ flacără nouă pentru noi În plus, această viteză extraordinară a celor mai cerești, care se dezvăluie în mișcarea lor zilnică și chiar părea atât de uimitoare oamenilor serioși încât ei mai degrabă credeau mișcarea pământului, ne face să credem că emisia de raze de către ele are un efect la fel de important viteza uimitoare Dar cel mai decisiv lucru pentru mine a fost împrejurarea că, dacă ar exista un interval de timp vizibil între realitate și senzație, atunci imaginile supuse vederii s-ar opri adesea și s-ar confunda de nori în creștere și alte modificări ale mediului Dar perlele absurdităților fizice ale lui Bacon sunt ideile sale mecanice, complet saturate de scolastică, conform cărora mișcările trupurilor sunt explicate prin spirite dătătoare de viață, simpatii și antipatii inerente trupurilor etc De exemplu: "Câtă vreme sângele și urina sunt impregnate de un spirit mișcător, care, ca stăpân al întregului, guvernează și menține unitatea în părțile separate de orice fel, până atunci părțile omogene, înfrânate de acest căpăstru, nu se unesc ; dar de îndată ce acest spirit este evaporat sau sufocat de frig, părțile eliberate din căpăstru se unesc după îndemnul lor firesc Acesta este motivul pentru care toate corpurile care conțin un spirit ascuțit, precum sărurile și altele asemenea, sunt durabile și nu se descompun; căci stăpânitorul-spirit stăpânitor ține aici frâul ferm și permanent Bacon distinge doar feluri de mișcări diferite, printre care există, de exemplu, astfel de antitip, sau rezistență a materiei la distrugere, libertate, în virtutea cărora corpurile caută să se elibereze de presiunea exterioară, mișcarea de zbor, un exemplu deosebit de clar al căruia este excrementele animalelor b, mișcarea spontană de rotație, "mișcarea regală sau politică Ca urmare a acestei mișcări, unele părți care domină și comandă în corp, Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV alții respiră, îi subjugă, îi pun în ordine și îi obligă să se unească, să se despartă, să se odihnească, să se miște și să se oprească, nu așa cum vor ei înșiși, ci după cum cere ordinea și așa cum va fi mai bine pentru partea poruncitoare Această mișcare se găsește în special în spiritele animalelor, dar într-un grad mai scăzut se găsește și în alte corpuri, ca, de exemplu, în sânge și urină Iată cum vorbește Bacon despre lucruri care erau deja complet cunoscute în știință la vremea lui, de exemplu, despre inerție: "Mișcarea Odra sau mișcarea care evită mișcarea Ca urmare a acestei mișcări, pământul, în virtutea masei sale, rămâne în repaus, iar

părțile sale cele mai exterioare se deplasează spre mijloc, nu spre un punct intermediar imaginar, ci spre unire între ele În virtutea aceleiași eforturi, tot ceea ce este foarte dens evită mișcarea și are o singură dorință - să nu se miște Chiar dacă sunt iritați și îndemnați să se miște în cele mai diverse moduri, totuși își urmează pe cât posibil natura și, chiar și atunci când sunt pusi în mișcare, se străduiesc în mod constant doar pentru odihnă și restabilirea acelei stări în care nu se mai mișcă Pentru a atinge acest scop, ei se dovedesc a fi foarte mobili și se străduiesc spre el cu grabă și nerăbdare, indignați de orice încetinire, rapid și rapid Al -lea paragraf al celei de-a doua părți a New Organ, din care sunt preluate pasajele citate, este în general un rezumat al ideilor mecanice ale lui Bacon Rezultatul mecanicii sale este exprimat în următoarele prevederi: Corpurile fie se mișcă la nesfârșit, fie sunt complet în repaus, fie tind către un anumit scop, ajungând la care, în funcție de natura lor, fie se rotesc, fie se odihnesc Dacă iubesc mișcarea și sunt într-o poziție favorabilă pentru aceasta, atunci se învârt într-un cerc fără sfârșit sau început Dacă au o aversiune față de Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ mișcare și se află într-o poziție favorabilă pentru ei înșiși, apoi rămân în repaus perfect Dacă nu sunt într-o poziție favorabilă, atunci se mișcă în linie dreaptă, ca fiind cea mai scurtă cale de a se conecta cu corpuri asemănătoare lor "Corpurile care nu se află deloc în poziția corectă și potrivită pentru natura lor, dar nu se află într-o poziție complet proastă, tremură și se repetă încontinuu încoace și încoace în anxietate, pentru că nici nu se mulțumesc cu mișcarea lor reală, nici nu îndrăznesc să ajungă in afara O astfel de mișcare reprezintă bătăile inimii și arterelor la animale și trebuie să existe oriunde corpul oscilează între avantaje și dezavantaje, iar acum încearcă să se elibereze de poziția sa, acum își ia decizia înapoi Bacon repetă aici împărțirea mișcărilor dată de Aristotel în metafizica sa și transmisă în scrierile scolastice din Evul Mediu, de unde a împrumutat-o Bacon Corpurile fizice sunt în cele din urmă transformate în ființe vii, iar mecanica în tragedia vieții lor Cel mai ciudat este să auzim un astfel de raționament de la un om care pretinde că este liderul științei după investigațiile mecanice ale lui Galileo și Leonardo da Vinci Dacă în prima parte a New Organ Bacon a protestat atât de puternic împotriva noțiunilor scolastice moștenite, atunci în a doua parte el însuși s-a trezit înfundat în ele până la urechi El a știut să propovăduiască altora răsturnarea idolilor, dar el însuși nu s-a atins de ei și le-a dat onorurile stabilite Să nu credeți că am ales în mod deliberat cele mai slabe pasaje din toate scrierile lui Bacon Astfel de exemple ar putea fi citate de câte ori cineva dorește I-am luat doar pe cei care mi-au venit prima oară la îndemână și nu m-am atins deloc, mai mult, de Silvarum-ul lui Silvarum Dimpotrivă, este imposibil să indicăm o singură descoperire științifică, nici o singură invenție utilă, pe care am fi obligați să o facem Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV ciudat pentru Bacon Nicio lege fizică nu-i poartă numele Ca om de știință, Bacon s-a situat cu mult sub nivelul științei contemporane El credea în astrologie, talismane, vrăjitori, spirite, în care cei mai buni reprezentanți ai științei și filosofiei nu credeau de multă vreme După Copernic, Galileo și Kepler, el nu numai că a respins rotația pământului în jurul soarelui, ci chiar a vorbit despre această teorie cu dispreț nedissimulat După ce multe dintre legile matematice ale fizicii au fost stabilite, el nu a apreciat suficient importanța matematicii pentru știința naturii Acest "părinte al științei moderne", așa cum este numit

uneori, nu s-a interesat niciodată despre instrumentele telescopului și microscopului, așa cum reiese din § din cartea a -a a Noului organ, și a fost suspicios cu privire la descoperirile făcute cu ajutorul acestor instrumente Nu ne este frică să spunem că, deoarece Baconul învățat a fost mai mic decât zero, a fost o valoare negativă VIII Să ne întoarcem acum la alte scrieri ale lui Bacon pentru a vedea dacă ar putea fi de așteptat ceva de la Bacon, în afară de absurdități și vechi moduri și concepții scolastice, de îndată ce știința fizică era în cauză Noua Orgă reprezintă, după cum s-a spus, a doua parte neterminată a unei mari lucrări neterminate, căreia i s-a dat grandiosul titlu de "Marea Renaștere a Științelor" a tuturor științelor, deși cunoștințele lui cu ele a rămas pentru totdeauna pură livresc și superficial, excluzând, însă, clasicii, Sfânta Scriptură, părinții bisericești și scolasticii Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ Primul tratat al lui Bacon, pe care l-a finalizat în , dar nu a ajuns până la noi, a fost numit "Cel mai mare produs al timpului" Acesta a fost primul schiță al transformării științelor pe care a inițiat-o Secretarul contelui de Essex, Heinrich KuFFe, a spus despre el că "un prost nu i-ar putea scrie, dar un deștept nu ar scrie" În același an, a apărut Lauda științelor, un mic pamflet, al cărui conținut a fost parțial inclus în prima parte a unei lucrări mari, plină de cele mai grosolane lingușiri împotriva reginei și scrisă în principal pentru a-i atrage atenția asupra se Publicat în , eseul "Despre demnitatea și prosperitatea științelor divine și umane", în forma sa răspândită, a intrat și în prima parte a "Marea Renaștere" Acestea sunt micile sale lucrări: "Fir din labirint", "Gânduri și vederi asupra interpretării naturii" (I-I , prima schiță a părții scrise a noului organ), "Introducere în interpretarea naturii", "Descrierea lumii intelectuale", etc Ca un addendum la Noua Orgă, după moartea lui Bacon, secretarul său Rowley a publicat Les Lesov sau Istoria Naturală, o colecție de experimente și observații similare cu cele din care s-au dat exemple mai sus, împrumutate în mare măsură din vechile scrieri scolastice și, poate, parțial adunat de Rowley însuși la instrucțiunile lui Bacon și light *, "Introduction to the history of sympathy and antipathy of things ", Introducere în istoria sulfului, mercurului și sării Aceste scrieri nu au valoare științifică, ceea ce este suficient dovedit de faptul că au găsit oponenți atât de proeminenți precum Galileo, Gassendi, Kepler, Descartes Galileo, apropo, a publicat o respingere detaliată a opiniilor lui Baie Întrebări de filosofie, carte Și Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV cal pe cauzele valului mare și joase Și în aceste scrieri, ca și în New Organ, găsim aceeași atitudine frivolă față de experiență și observație și aceleași generalizări arbitrare fantastice; dacă aceste lucrări pot avea vreo semnificație pentru elucidarea metodei științifice, este doar ca exemple, care nu trebuie urmate Toate aceste scrieri stau în legătură cu "Marea Renaștere" a sa, despre care vom spune acum câteva cuvinte înainte de a trece la alte lucrări ale lui Bacon Din "Marea Renaștere (instalare) a științelor" au apărut doar două părți: "Despre demnitatea și creșterea științelor", care a apărut sub forma unui proiect inițial în limba engleză în sub titlul "Despre demnitatea și prosperitatea Științele Divine și Umane" și larg răspândite în sub titlul de mai sus în latină, și "Noul organ al științelor", publicat în în latină, și sub formă de schiță, ca "Gânduri și vederi" (în latină) în / Într-o adresă către cititori, care a fost prefațată la Noua orgă, dar se aplică întregii lucrări, Bacon își indică scopul Toate acele concepte folosite până acum în studiul naturii sunt prost educate și distribuite, ele

sunt mai degrabă o clădire magnifică fără o fundație solidă În timp ce oamenii se minunează și exaltă puterile false ale minții umane, ei le trec cu vederea și le distrug pe cele pe care le-ar putea poseda cu adevărat dacă minții i s-ar oferi ajutorul necesar și ar începe să se adapteze la Fapte, în loc să le provoace violență fără putere Rămâne, așadar, să începem din nou lucrarea, cu mijloace mai bune, și să trecem la transformarea generală a științelor și artelor, precum și a întregii cunoștințe umane, pe adevărate fundații Aceasta este sarcina pe care și-o pune Bacon Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ Ceea ce urmează este o dedicație măgulitoare pentru Iacov primul și o prefață lungă, plină de metafore, ale cărei idei au fost dezvoltate în mare parte în New Organ în sine Bacon, în general, era foarte predispus la repetare și a stors din gânduri tot sucul care era posibil Aici se spune "despre starea nefavorabilă, nereușită a științelor; este necesar ca mintea omului să deschidă o cale cu totul diferită, necunoscută până acum, și să-i ofere noi mijloace pentru a-și putea exercita drepturile asupra naturii Urmează apoi distribuția generală a întregii lucrări, care, conform intenției lui Bacon, urma să fie formată din șase părți Prima parte a "Diviziunii de științe" (Despre demnitatea și creșterea științelor) este o privire de ansamblu asupra tuturor științelor sau învățăturilor pe care omenirea le posedă deja și o indicație a celor care lipsesc, potrivit lui Bacon, departamente și științe întregi A doua parte a "Despre un nou instrument sau mijloace de explicare a naturii" (New Organ of Science) ar trebui să fie dedicată eliminării fantomelor și inducției adevărate în explicarea naturii A treia parte (Les Lesov) cuprinde fenomenele universului, i e tot felul de experimente și istorie naturală, care ar putea servi drept bază pentru o filozofie nou creată și este ca o plimbare prin univers A patra carte, Scara rațiunii, urma să fie dedicată exemplelor de cercetare și descoperire în conformitate cu metoda indicată și, prin urmare, este o elucidare ilustrativă și o aplicare a celei de-a doua părți la cazuri particulare, trebuie să constituie începutul sau primul pas al inducția științifică A cincea parte are doar o valoare temporară Trebuia să fie dedicat unor concluzii și generalizări, preluate din real- încă necreat* Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV noah stiinta; dă, potrivit lui Bacon, dobândă, până când tot capitalul este încă disponibil Trebuia să includă tot ceea ce însuși Bacon a descoperit, investigat sau extins, dar pentru corectitudinea căruia nu își asumă responsabilitatea, deoarece nu este descoperit și nu este verificat prin adevărata metodă de investigare a naturii Descoperirile aici citate ar trebui să servească, parcă, drept refugii pe drum, în care mintea s-ar putea odihni puțin în drumul ei către adevăr În cele din urmă, partea a șasea a A doua Filosofie sau Științe Reale, în raport cu care celelalte părți au doar valoarea auxiliară a unei lucrări preliminare, trebuia să dezvăluie filosofia așa cum rezultă din metoda riguroasă și pură de cercetare conturată și ordonată de Bacon "Să finalizez această ultimă parte și să o duc la capăt", remarcă Bacon, constituie o sarcină care îmi depășește puterea și speranțele și lasă îndeplinirea ei pe seama viitorului Prima carte din Perfecționările științelor este dedicată eliberării științelor de dezonoarea și disprețul care încearcă să acopere ignoranța lor, în diferitele ei forme, precum eroarea teologilor, disprețul politicienilor și eroarea oamenilor de știință înșiși Apărarea este condusă în felul în care ar putea-o conduce un adevărat școlastic Aici nu vom găsi indicii nici despre beneficiul practic pe care l-au adus descoperirile științifice, nici despre

semnificația lor în eliberarea minții umane de prejudecăți și autorități false și în extinderea orizontului acesteia, nici despre valoarea educațională a științei pozitive - nu una dintre acelea argumentele pe care le-am folosit ar fi un om de știință modern, dar atunci vom găsi un întreg abis de înțelepciune scolastică, copleșind masa de exemple din istoria anecdotică, citate interpretate cu viclenie din Sfânta Scriptură, referiri la scriitori clasici În primul rând, Bacon încearcă să demonstreze că acuzația adusă științei de înclinație spre erezie și ateism nu este meritată Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ atrage atenția Adevărat, chiar în Sfânta Scriptură există aparent indicii în acest sens Dar aceste acuzații depind de o înțelegere falsă a Scripturii Căderea omului a fost cauzată nu de acea știință naturală, pură și originară, în lumina căreia, atunci când animalele au fost aduse omului, le-a dat nume după natura lor, ci de acea știință zadarnică a binelui și a răului, cu pe care dorea cu încredere în sine să se înarmeze pentru a răsturna autoritatea lui Dumnezeu și a se supune propriilor legi *) Cu greu se poate pune la îndoială că Bacon a fost, în opinia lui, un credincios fără îndoială, deși mulți voiau să-l vadă ca pe un ipocrit care, trasând o linie ascuțită între adevăruri și cunoștințele științifice, între acțiunea miraculoasă, supranaturală și ordinea cauzală naturală a naturii, avertizând împotriva pătrunderii atât a cunoașterii în domeniul credinței, cât și a teologiei în domeniul cunoașterii, pătrundere care dă naștere, pe de o parte, credinței eretice, pe de altă parte, științei și filosofiei fantastice, cu o astfel de doctrina adevărului dublu, am vrut să-mi ascund neîncrederea completă, la fel ca mulți b b atunci Religiozitatea neîndoielnică a lui Bacon este evidențiată de multe locuri din scrierile sale, în special în Eseurile sale morale, "Studiile sale religioase", impregnate de spiritul evlaviei serioase, în special rugăciunea compusă de el, după obiceiul de atunci pentru uz privat credință sinceră și sinceră O parte considerabilă a primei cărți a Îmbunătățirilor științelor este dedicată apărării științei împotriva acuzațiilor de erezie și infidelitate Atunci când te familiarizezi cu Filosofia, spune Bacon *) În alt loc: "cauza căderii sale nu a fost acea știință a naturii, al cărei subiect este creaturile, ci știința morală, care are ca obiect binele și răul și se bazează pe presupunerea că nu numai poruncile și interdicțiile lui Dumnezeu servesc drept bază a binelui și a răului, dar că morala acțiunilor are un alt motiv, pe care omul dorea să-l cunoască cu mândră curiozitate, pentru a se răzvrăti împotriva lui Dumnezeu și a se baza complet pe sine și pe propria sa voință Biblioteca "Runivers" NIKOLAI IVANTSOV poate duce într-adevăr la ateism, dar după o cunoaștere temeinică cu el, duce înapoi la religie Căci când intri în filozofie, când cauzele secunde, ca fiind cele mai apropiate de simțuri, se strecoară în mintea unei persoane, când mintea însăși se oprește asupra lor și rămâne cu ele mult timp, atunci uitarea primei cauze poate pătrunde în ea Dar dacă, continuând călătoria, se privește consecințele, dependența reciprocă, legarea cauzelor secunde și totalitatea întregii opere a Providenței, atunci, după mitologia poeților, nu este greu de crezut că ultimul inel al scării naturale este legat de piciorul tronului lui Jupiter *) *) Pasaj corespunzător din Eseuri morale: "Sunt mai degrabă gata să cred toate fabulele Legendelor, Talmudul și Alkoranul, decât să fiu de acord că marea mașinărie a universului, în care văd o astfel de ordine eternă, acționează de la sine, fără nicio participare la ea orice minte De aceea Dumnezeu nu a recurs niciodată la miracole pentru a-i lumina pe

atei, întrucât însăși faptele sale le-au servit ca o dovadă vizibilă și continuă a existenței sale Filosofia superficială, poate, înclină oarecum spre ateism, dar o viziune mai profundă asupra lumii duce la cunoașterea lui Dumnezeu: căci atâta timp cât o persoană se limitează în contemplațiile sale la unele cauze secundare, care i se par împrăștiate și incoerente, se poate mulțumi cu ei și nu vreau să o ridice mai sus; dar când contemplă lanțul de neîntrerupt care leagă împreună toate aceste cauze, interdependența lor și, ca să spunem așa, strânsa lor confederație, atunci se ridică la cunoașterea marii Ființe care, fiind el însuși adevărata legătură a tuturor părților universului, a creat acest sistem vast și își păstrează comerțul Rareori întâlnești atei adevărați, teoreticieni dezinteresați și puri, precum Diagoras, Bion, Lucian și așa mai departe Poate chiar par mult mai mult decât erau cu adevărat; căci se ştie că oamenii care luptă împotriva religiei sau împotriva superstiţiilor existente sunt întotdeauna acuzaţi de ateism Dar adevărații atei sunt ipocriți, care întorc întotdeauna obiectele sacre după bunul plac și care, lipsiți de orice sentiment religios, îi disprețuiesc în adâncul inimii "Oamenii care neagă existența lui Dumnezeu subminează cel mai nobil avantaj al omului, pentru că în trupul său omul seamănă prea mult cu o fiară; iar dacă în suflet nu se aseamănă cu o divinitate, atunci nu este decât un animal josnic și disprețuitor "Dar este mai bine să nu ai deloc idee despre Dumnezeu decât să ai despre El Biblioteca "Runivers " FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ În proprietățile și faptele lui Dumnezeu însuși, Bacon caută, în primul rând, dovezi ale demnității științelor Apoi trece la îngeri, a căror natură se apropie cel mai mult de divin "Vedem", notează el, "că în rândurile îngerilor (cel puțin, din câte se poate crede ierarhia cerească stabilită de Dionisie Areopagitul), serafimii, îngerii iubirii, ocupă primul loc ; heruvimii, sau îngerii luminii, ocupă al doilea; al treilea și următorul sunt date îngerilor tronului, stăpânirea, puterea și principiul, astfel încât prin acest rang și împărțire se dovedește clar că îngerii luminii și ai științei sunt mai înalți decât îngerii poruncii și puterii apoi din lumea spirituală și imaterială coborâm în lumea sensibilă și materială, atunci vom descoperi că prima formă creată a fost lumina, care este pentru lumea materială și corporală ceea ce știință un concept nedemn, de vreme ce în primul caz arătăm doar ignoranță și necredință, iar în al doilea insultă și necinste Și cum superstiția este mai jignitoare pentru Dumnezeu decât necredința, la fel este mai periculoasă pentru om: ateismul îi lasă pe acesta din urmă, cel puțin, mult mai mulți sprijinitori și lideri, precum filosofia, sentimentul iubirii inspirat de natura însăși, legile, dorința de slava, setea de nume bun; toate acestea ar fi fost suficiente pentru a-l aduce la un anumit grad de moralitate, deși exterioară, chiar și sub asumarea necredinței sale totale; în timp ce superstiţia distruge toate aceste suporturi şi instaurează un adevărat arbitrar în sufletul omului De asemenea, vedem că epocile cele mai înclinate spre ateism sunt epocile de pace și liniște, ca, de exemplu, epoca lui august; în timp ce superstiția a zguduit multe state, introducând în ele o nouă forță motrice, care, dând o mișcare mai intensă tuturor ramurilor guvernamentale, a subminat întregul sistem politic Cele mai frecvente cauze ale superstiției sunt: riturile și ceremoniile menite să afecteze vederea și alte simțuri; o pretenție complet exterioară și monotonă de evlavie; închinarea excesivă a tradițiilor care împovărează și complică învățătura bisericii; trucurile prelaților, tinzând să le sporească averea și puterea; disponibilitatea prea frivolă de a se dedica lucrărilor de

bunătate și evlavie, care deschide ușa inovațiilor în materie de doctrină și ascultare; mania de a atribui zeității nevoile, abilitățile și patimile omului prin asemănarea lui Dumnezeu cu un om, ceea ce adaugă nenumărate opinii fanatice adevăratei învățături; în sfârşit, epoca barbară, mai ales când oamenii erau istoviţi de nenorociri şi suferinţe NIKOLAI IVANCOV pentru lumea spirituală și necorporală Urmează o trecere în revistă a întregii istorii sacre, cu scopul de a extrage din ea indicii ale demnității științelor Omul a fost adus în paradis pentru a lucra, dar munca sa acolo nu putea fi altceva decât contemplare, iar prima activitate a omului în paradis a cuprins două părți generale ale științei, și anume, inspecția creaturilor și denumirea lor În spatele căderii omului, în Cain și Abel, sunt descrise două feluri de viață - contemplativă și activă Abel, "un păstor, datorită liberului, liniștii și cerului care i-a fost mereu în fața ochilor, poate servi ca tip de viață contemplativă; Cain, un fermier împovărat de muncă, cu ochii mereu îndreptați spre pământ, poate servi ca tip de viață activă Aceasta este o dovadă evidentă că favoarea divină și alegerea au fost partea vieții pastorale, și nu a vieții agricole Bacon găsește că Cartea lui Iov în special debordează cu misterele Filosofiei naturale Așa este, de exemplu, următoarea zicală, care se referă la cosmografie și la sfericitatea pământului: "Cel care îndreaptă un vânt furtunos în deșert și care ține pământul suspendat deasupra abisului Bacon găsește aici clar indicată poziția suspendată a pământul, polul arctic și convexitatea cerului deasupra liniei orizontului De asemenea, Solomon a scris nu numai pilde celebre, aforisme ale filozofiei divine și morale, ci, în plus, a compus o istorie naturală a tuturor plantelor, "de la cedrul care crește pe munți până la mușchiul care crește pe pereți" Pogorârea Duhului Sfânt a fost exprimată prin asemănarea și darul limbilor, care nu sunt altceva decât instrumentele științei și, prin urmare, condeiul Sfântului Pavel, singurul om de știință dintre apostoli, a fost folosit de Dumnezeu în primul rând asupra altora pentru a scrie Noul Testament În mod similar sunt infirmate reproșurile privind inutilitatea și nepotrivirea științei pentru politică și diverse acuzații la adresa oamenilor de știință FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ noi şi exemple din Cicero, Ovidiu, Diogene Laertius, Titus Livius, Platon, Homer, Seneca, Vergiliu, Lucreţiu şi întreg arsenalul scolastic, interpretate şi explicate într-un mod adecvat Prima carte a lucrării este consacrată "Demnității" științelor, restul "Sporirii și distribuției lor, împreună cu indicarea celor dispărute, după Bacon, departamente și științe întregi, sau "Desiderata" Știința umană în ansamblu este împărțită într-o manieră scolastică, în funcție de facultățile sufletului uman, memorie, imaginație și rațiune, în istorie, politică și naturală, poezie și filozofie sau știință abstractă Primele două se ocupă de fenomene individuale, reale sau imaginare, ultima cu concepte abstracte și legi despre acestea Exact în același mod, teologia, știința teologică, este împărțită în istorie sacră, pilde, reprezentând un fel de poezie divină, și reguli și dogme, sau teologie propriu-zisă Fiecare dintre aceste ramuri ale științei este subdivizată în ramuri mai mici, despre care Bacon își exprimă gândurile, spune anecdote, citează zicerile antici, își expune toată înțelepciunea și subliniază lacunele pe care le crede că există La fiecare pas se vede un amator, nu în cel mai bun sens al cuvântului Știința abstractă este împărțită în teologie și filozofie Căci știința este ca apa Acestea din urmă fie cad din cer, fie lovesc de pe pământ Prima diviziune a științelor trebuie să decurgă și din sursele lor

Unele dintre aceste surse se află în sferele superioare, altele aici pe pământ Știința constă din două tipuri de cunoștințe: una este inspirată de o divinitate, cealaltă provine din simțuri Prima este teologia, a doua este filozofia Prin numele de teologie trebuie să înțelegem aici teologia sacră și inspirată de sus, și nu teologia naturală, care, așa cum vom vedea mai târziu, se referă la Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV domenii ale filosofiei Părerile lui Bacon asupra teologiei sunt rezumate de el chiar la sfârșitul lucrării, deoarece aceasta servește drept "un refugiu și un loc de odihnă pentru toate speculațiile umane" Părerile teologice ale lui Bacon sunt următoarele: "Dreptul Creatorului îmbrățișează întregul om și se extinde atât asupra minții sale, cât și asupra voinței sale; cere de la o persoană o renunțare completă la sine, devotament exclusiv față de Dumnezeu și străduință de a fi ca el Așadar, așa cum suntem datori să ne supunem legii dumnezeiești, în ciuda rezistenței voinței noastre, tot așa trebuie să avem și deplină încredere în cuvântul lui Dumnezeu, chiar dacă mintea noastră îi rezistă Cu cât misterul divin este mai incredibil și mai de neconceput, cu atât îi aducem mai multă reverență lui Dumnezeu și cu atât victoria este mai strălucitoare prin credință Punctul de vedere este exact cel exprimat în celebra formulă: "Cred pentru că este contrar rațiunii" Filosofia este împărțită în funcție de subiectul său - Dumnezeu, natură și omul - în trei diviziuni Natura ne lovește mintea cu o rază directă, Dumnezeu o lovește cu o rază refractată, omul însuși cu una reflectată Dar din moment ce aceste trei ramuri diferite ale filosofiei sunt ca ramurile unui copac care converg într-un singur trunchi, trebuie stabilită o știință mai generală, care să servească drept mamă comună pentru toate celelalte Această știință Bacon dă numele de "primă filozofie" sau cunoaștere universală și o clasifică drept deziderate Ar trebui să servească drept depozit de adevăruri care nu sunt specifice fiecărei științe, ci comune multor științe Există foarte multe astfel de adevăruri, deci, de exemplu, adevărul matematic: "dacă adăugați cantități egale la două cantități inegale, atunci sumele rezultate nu vor fi egale *, este doar o expresie particulară a adevărului general, care de asemenea are aplicație în morală, pentru că în justiție egalitatea cere ca oameni inegali să fie premiați Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ lucrurile erau egale Adevărul matematic: "două cantități egale cu o treime sunt egale între ele" în logică stă la baza silogismului Adevărul fizic: "o boală contagioasă este mai lipicioasă la începutul existenței sale decât în perioada de maturitate" - are aceeași aplicație în morală, pentru cei mai corupți oameni, cei mai hotărâți ticăloși corup mai puțin manierele societății decât oamenii care sunt mai puțin corupti, în care viciile sunt amestecate cu virtuți etc Toate astfel de adevăruri trebuie să aparțină primei filosofii Ea trebuie să se gândească, de asemenea, de ce în natură unele lucruri sunt mai abundente decât altele, precum și de ce se întâlnesc ființe nedefinite, constituind termeni intermediari între diferite specii, de exemplu, mușchi, ceva între materia în descompunere și o plantă; șoareci, șobolani și creaturi similare, intermediare între animalele născute din putrezire și cele care provin din embrioni; liliecii sunt calea de mijloc între păsări și patrupede etc Toate aceste întrebări ar trebui să formeze conținutul științei încă inexistente a "filozofiei întâi", care este rădăcina comună a teologiei naturale, a filozofiei naturii și a omului Teologia naturală este o știință, sau mai degrabă o scânteie a științei, care poate fi dobândită despre Dumnezeu prin lumina naturală și contemplarea lumii materiale Are ca scop infirmarea

ateismului și expunerea lui într-o minciună, dar nu depășește acest lucru, nu se extinde la stabilirea religiei, deoarece aceasta din urmă este o chestiune de revelație Dar dacă teologia naturală nu ne spune nimic pozitiv despre esența lui Dumnezeu, atunci studiul naturii îngerilor și a spiritelor necurate, a căror cunoaștere este destul de accesibilă minții umane naturale, este cu totul diferit "Cercetarea și studiul naturii lor, puterii, planurilor lor, bazate nu numai pe diferite locuri ale Sfântului Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV Sanitatea, dar și bunul simț și observație, este o parte nu mică a înțelepciunii spirituale Știința naturii este împărțită în investigarea cauzelor și producerea de rezultate, sau teoretică și practică Știința teoretică a naturii este împărțită în Fizică propriu-zisă și Metafizică Proper-Physics investighează compoziția materială a corpurilor naturii, materia lor și cauzele lor active Printre dezideratele din acest domeniu, Bacon pune, printre altele, astrologia sonoră, sau știința predicțiilor Astrologia existentă trebuie curățată, pentru că este plină de erori Astfel, de exemplu, corpurile cerești nu acționează asupra oricărui fel de corp terestru, ci doar asupra celor mai delicate și sensibile: lichide, aer, vapori, deși, de altfel, căldura soarelui și a altor corpuri cerești pătrunde fără îndoială în metale și alte corpuri care se află în interiorul pământului Mai mult, acțiunea corpurilor cerești se extinde mai degrabă la mase mari, și nu la obiecte individuale; la fel, în stele nu există nici o necesitate fatală, ci cel mult, doar niște străduințe, și nu acțiuni fatale O astfel de astrologie purificată, pe baza observațiilor corpurilor cerești și pe baza tradițiilor transmise de mulți scriitori în perfect acord între ei, va putea prezice apariția cometelor, inundațiilor, secetelor, războaielor, revoltelor, schisme, migrații de popoare, fie că anul va fi prielnic pentru măslini, pomi sau struguri, consumatorii sau suferinzi de ficat, pentru oameni de știință sau soldați, pentru voluptuoși și leneși sau activi etc Metafizica are ca sarcină investigarea Formelor și cauzelor finale sau scopurilor fenomenelor Conceptul de formă al lui Bacon este destul de confuz și este o încrucișare între conceptul aristotelic de formă, prezentarea scolastică a proprietăților substanțiale, ideile platonice și doctrina proprietăților primare a lui Locke Nu este disponibil pentru noi Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ după Bacon, substanța sau Forma celor mai multe lucruri: leu, stejar, aur etc , dar forma substanțială a calităților lor ne este disponibilă: densă, rară, caldă, rece, grea etc Cum sunt cuvintele alcătuit dintr-un număr mic de litere, în același mod, la baza tuturor proprietăților obiectelor, există mai multe Forme substanțiale, din combinarea cărora decurg aceste proprietăți; Forma este, prin urmare, cauza sau esența fundamentală a unei proprietăți fizice date Bacon, însă, nu considera căldura, culorile etc , ca fiind doar senzațiile noastre, proprietăți pur secundare ale lucrurilor, așa cum a făcut Locke; el, împreună cu scolasticii, le considera reale La baza acestei imense varietăți de proprietăți fizice se află câteva proprietăți esențiale, al căror studiu este sarcina metafizicii În paragraful al cărții a doua a Noii organe, Bacon dă această regulă pentru găsirea formei unei proprietăți date: "este necesar să se indice o proprietate care ar putea fi transformată într-o proprietate dată și care ar fi o modificare specială a unei proprietăți date proprietate cunoscută prin natură, reprezentând o adevărată proprietate generică Forma de căldură, așa cum o găsește Bacon, este o mișcare expansivă restrânsă în particule mici Mișcarea este o proprietate generică; Mișcarea restrânsă în particule

mici este o modificare specială a acestei proprietăți generice și a acestei forme de căldură La baza întregii varietăți imense de proprietăți ale obiectelor stau câteva proprietăți comune, cum ar fi: dimensiunea și aranjarea particulelor, mișcarea - nu găsim o indicație exactă a acestora nicăieri în Bacon -, ale căror modificări variate, ca, de exemplu, mișcări rapide sau lente, în mase mari sau particule mici, diferite forme de particule și dimensiunile lor etc , și din diferitele lor combinații între ele, ia naștere ceea ce numim acum calitățile sensibile ale lucrurilor Studiul formelor generale ale proprietăților fizice ale lucrurilor este sarcina metafizicii Astfel de formulare pentru- Biblioteca "Runiverse" NIKOLAI IVANCOV Fizica obișnuită este și ea acceptată, dar le investighează doar la anumite materii și, prin urmare, nu ajunge la Forma adevărată de o calitate cunoscută Ea investighează, de exemplu, cauza albului zăpezii sau a spumei apei și constată că aici culoarea albă se datorează celui mai fin amestec de aer și apă în stare solidă sau lichidă; dar este încă doar, ca să spunem așa, germenul Formei Metafizica investighează cauza culorii albe în general și constată că Forma sau cauza fundamentală a culorii albe este un amestec în proporții aparente a două corpuri transparente, indiferent de ce, zăpadă, sticlă sau orice altceva, dispuse într-un mod simplu și ordine uniformă Istoria naturală este cel mai apropiat fundament pentru fizică, acesta din urmă pentru metafizică Doctrina Formelor exprimă unitatea tuturor științelor fizice particulare În esență, metafizica baconiană este ceea ce numim acum pur și simplu fizică și ceea ce a fost întotdeauna, chiar dacă Bacon o clasifică drept un deziderat A doua parte a metafizicii constă în investigarea cauzelor finale sau oportunității fenomenelor Bacon nu exclude deloc studiul scopurilor, ci doar avertizează împotriva maniei de a le trata în Fizică, în urma căreia studiul Cauzelor Fizice a fost alungat din acesta din urmă, au căutat explicații pentru ce există ceva, și nu pentru ceea ce este produs și, ca urmare, efectul acestei Fizici a fost neproductiv Căutarea scopurilor este zadarnică, ca o fecioară consacrată lui Dumnezeu Aceasta înseamnă doar că nu poate aduce niciun rezultat practic, dar nu că este imposibil în esența sa "Nu credem deloc", spune Bacon, "că cauzele finale nu au o semnificație reală pentru noi și nu merită investigațiile noastre în speculații metafizice; dar adevărul este că în raidurile și intruziunile neîncetate ale cauzelor finite în domeniul cauzelor fizice, ele ruinează și răstoarnă totul în acest departament "Metafizică Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ explicația nu este deloc în contradicție cu Fizicul, dar sunt două lucruri complet diferite "Explicația conform căreia pleoapele servesc ca o barieră pentru ochi nu interferează deloc cu cealaltă explicație că părul crește de obicei în apropierea deschiderilor părților umede" Bacon nu vorbește despre două lucruri aici În primul rând, prin ce metodă științifică (metafizica lui este, până la urmă, doar o ramură a științei naturii, și nu ceea ce este de obicei înțeles prin aceasta în istoria filozofiei), prin ce metodă științifică este posibilă cunoașterea scopurilor, când există o singură metodă științifică, metoda inductivă, - și tocmai aceasta nu este potrivită pentru cunoașterea cauzelor finale În al doilea rând, cum să împace stabilirea sa a științei scopurilor, ca ramură separată a științei naturii, cu faptul că el vorbește despre scopuri în noua sa Organă, referindu-le la idola tribus, ca concepte "derivate din natura umană, și nu din natura universului, noțiuni din care provine o corupție incredibilă a filosofiei De asemenea, rămâne neclar de ce avertizează știința fizică

împotriva studiului scopurilor, permițându-i, totuși, să studieze Formele, care sunt, de asemenea, relegate în domeniul metafizicii Partea principală a Noului Organ este dedicată metodei de deschidere a Formelor Este Organul Nou o doctrină a metodei științelor fizice sau a metafizicii? Toată această confuzie provine din faptul că Bacon a fost, în esență, un scolastic care doar a etichetat cu curentul general al direcției fizico-științifice Știința aplicată este împărțită în mecanică, corespunzătoare Fizicii, și magie, corespunzătoare metafizicii, ca doctrină a Formelor Metafizica, ca doctrină a cauzelor finale sau a scopurilor, nu are o știință aplicată corespunzătoare În acest sens, Bacon spune că "cercetarea cauzelor finale este zadarnică și, asemenea unei fecioare consacrate lui Dumnezeu, nu concepe nimic" Sarcina magiei naturale este de a, obl dând cunoștințe de Forme, pentru a putea produce în natură radical Biblioteca "Runivers" NIKOLAI IVANTSOV transformări la transformarea unei substanţe în alta După ce a înțeles natura gravitației, culoarea, maleabilitatea, maleabilitatea, rezistența la foc etc , o persoană va putea în sfârșit să facă aur sau să transforme un alt metal în aur, dându-i proprietățile aurului Evident, această nouă magie nu are nimic de-a face cu cea veche, care a încercat să transforme toate metalele în aur cu câteva picături de elixir magic Este mai ușor să-l obțineți în același mod în care cu sifonul de abstinență, băi, unguente, licarism bine ales, exercițiu, adaptat în acest scop, o persoană, cunoscând natura proceselor care au loc în bărbatul unei persoane, va fi constând din viață și să provoace puterea puterii decât să presupunem că același obiect ar putea fi atins prin câteva picături dintr-un lichid prețios sau chintesență Astfel, în concepțiile lui Bacon cu privire la sarcinile metafizicii, ca studiul Formelor și aplicarea sa practică, sau, așa cum o numește el, magia naturală, nu există nimic esențial absurd în esența ei Știința omului este împărțită în două diviziuni, considerându-l fie ca ființă individuală, fie ca membru al societății Știința omului individual constă, la rândul său, din știința corpului și știința sufletului În plus, trebuie să existe încă o știință generală a omului individual, împărțită într-o știință a infirmităților sale și a superiorităților sau avantajelor sale, care mai trebuie să fie creată și în care să fie atribuite toate anecdotele că Cezar a dictat cinci litere la în același timp, Anaxarh în timpul torturii și-a mușcat limba și a scuipat-o în fața unui tiran etc Aceeași știință generală a omului individual ar trebui să includă doctrina conexiunii sufletului cu trupul, adică a lor influența reciprocă, cum se poate cunoaște sufletul după structura corpului și, dimpotrivă, structura după dispoziții aleatorii ale sufletului Aceasta include Fizionomia și interpretarea viselor Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ Știința corpului uman este împărțită în medicină, cosmetică, gimnastică și știința plăcerii Știința sufletului uman este alcătuită din două părți: una are ca obiect sufletul rațional, divin, cealaltă sufletul nerațional, omul comun cu animalele Aceste două principii ale sufletului au fost dezvăluite clar în momentul creării lor inițiale și anume: unul provine din suflarea divină, iar celălalt din elementele materiale; căci Sfânta Scriptură vorbește astfel despre nașterea originară a sufletului rațional: "El a făcut pe om din pământ și a suflat în fața lui suflare de viață ; în timp ce originea sufletului nerațional a fost rezultatul următoarelor cuvinte: "Să aducă apa, să aducă pământul " Pe această bază, Bacon numește prima parte a științei sufletului știința respirației a vieții, a doua știința sufletului simțitor Știința suflului de viață, sau știința sufletului sau

spiritului rațional, se preocupă de investigarea dacă sufletul este înnăscut sau accidental, complex sau inseparabil, muritor sau nemuritor, în ce măsură este legat de legile lui materia sau in ce masura este independenta de ele, si alte asemenea lucruri probleme Deși, totuși, aceste întrebări, chiar și în filozofie, sunt supuse unor investigații mai exacte și profunde decât au fost făcute până acum, totuși rezoluția și determinarea finală a acestora trebuie lăsată în seama religiei În ceea ce privește studiul sufletului simțitor, o astfel de știință nu există încă, iar Bacon o încadrează printre deziderate Bacon își imaginează sufletul simțitor ca "o esență complet corporală, lichefiată de căldură și făcută invizibilă ca urmare a unei astfel de lichefiere" Biblioteca "Runiverse" NIKOLAI IVANCOV osul, de natură asemănător cu aerul și focul, înzestrat cu înțelegerea aerului pentru a primi impresii și activitatea focului pentru a-și manifesta activitatea; hrănit parțial cu substanțe uleioase, parțial apoase, având sediul principal în cap, trecând prin nervi și recuperându-și pierderile prin sângele alcoolic livrat de artere "La animale, ocupă locul principal, iar corpul îi servește drept organ, în timp ce în om există doar un organ al sufletului sau spiritului rațional, cele mai importante facultăți ale sale fiind rațiunea, intelectul, imaginația, memoria, dorința și voința Știința sufletului simțitor, deși nu este încă stabilită și dezvoltată, are două dintre științe aplicate, doctrina divinației naturale și doctrina vrăjirii Prevederea sau divinația își derivă sensul dintr-o putere interioară a sufletului Este de două feluri: fie înnăscută, fie cauzată de o influență străină Ceea ce este înnăscut se bazează pe faptul că sufletul are o cunoaștere preliminară a viitorului, exemple izbitoare ale cărora sunt visele, stările de frenezie, apropierea morții și altele asemenea O astfel de condiție a sufletului poate fi provocată, sau cel puțin atenuată, prin abstinență și prin toate mijloacele care să conducă la eliberarea sufletului de funcțiile sale corporale și să-i permită să se bucure de propria sa natură fără nicio piedică din cauze externe Prevederea prin influență se bazează pe faptul că sufletul, ca o oglindă, primește o anumită iluminare reflectată de la prevederea lui Dumnezeu și a spiritelor; ca si primul, depinde de starea de sanatate si de un anumit mod de viata În ceea ce privește vrăjirea, ea constă într-o acțiune puternică a imaginației asupra corpului altei persoane Rituri, semne, vrăji, mișcări, amulete Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ iar alte mijloace asemănătoare care sunt folosite în acest sens nu își datorează puterea vreunui pact cu spiritele rele, ci sunt destinate pur și simplu să excite și să intensifice imaginația, așa cum în religie recurg la imagini pentru a concentra și a trezi evlavia lui cei care se roagă Studiul facultăților individuale ale sufletului este subiectul logicii și moralității Dar aici ne oprim, căci principalele diviziuni ale filosofiei de mai sus, sperăm, sunt mai mult decât suficiente pentru a arăta în ce măsură respectiva lucrare a lui Bacon are un caracter scolastic Dacă am apela la diviziunile mai mici ale științelor, nu am găsi aici nici știința animalelor și a plantelor, nici o listă a științelor naturii neînsuflețite, ramuri ale fizicii etc , ci în schimb am găsi capitole întregi mari despre interpretarea miturilor, pe litere criptate, despre împodobirile incitante ale vorbirii, respingerea sofismelor, de exemple de antiteze, adică ceea ce se poate spune în apărare și ceea ce se poate spune împotriva nobilimii, frumuseții, tinereții, soției și copiilor și așa mai departe, de explicații ale parabolelor luate din pildele lui Solomon, reguli detaliate ale artei de a-și face propriul

drum în viață etc - toate acestea cu exemple istorice, anecdote, spuse ale scriitorilor antici și propriile lor remarci pline de spirit Noua orgă constituie a doua parte a Marii Renașteri a Științelor Ar fi surprinzător dacă același scriitor esențial scolastic nu ar intra în joc și aici Printre scrierile lui Bacon, care nu au nimic de-a face cu Marea Renaștere a Științelor, se numără: "Istoria lui Henric al VII-lea, strămoșul lui Iacov, scrisă după ce acesta din urmă rezumase pedeapsa acordată lui Bacon și i-a plăcut foarte mult Istoricii acordă o mare valoare acestei lucrări a lui Bacon pentru excelenta și · Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV caracterizarea părtinitoare a suveranului numit, deși indică absența unei înțelegeri istorice reale "Principiile dreptului comun englez" au un caracter aparte Un mic eseu (-) "Despre pacea bisericii și întărirea bisericii engleze" este scris pe tema că biserica este ochiul Angliei, iar dacă ochiul este înfundat, atunci trebuie să îndepărtați gunoiul care a căzut în ea și nu smulge ochiul însuși "Paradoxurile creștine", apărute în lume deja după moartea lui Bacon, în , au dat mai multe motive să-l acuze pe Bacon de ateism, ci mai degrabă, el înseamnă aici, ca în Marea Renaștere a Științelor, o distincție strictă între natura naturală mintea omenească din credința revelată divin În , au fost publicate "Eseuri morale, economice și politice" ale sale, care au fost apoi retipărite în mod repetat și în timpul vieții lui Bacon s-au bucurat de cel mai mare succes și răspândire dintre toate lucrările sale Pentru a caracteriza Bacon ca scriitor, aceste eseuri sunt poate de cea mai mare importanță Acest "Mici schițe pe cele mai variate subiecte Alături de cele mai gânditoare remarci ale cititorului, cineva este frapat de o vorbă inutilă incredibilă și de dorința de a-și etala erudiția în clasici și părinții bisericii și înțelepciunea în cele mai multe chestiuni diverse Aceasta este "Cartea înțelepciunii lui Bacon din Verulam, Lord Cancelar al Angliei" Cu aceeași profunzime de gândire, se tratează aici despre moarte și cheltuieli, despre revolte și indignări și despre o modalitate de a păstra sănătatea, unitatea de sentimente în biserica creștină și despre plantarea de grădini, despre autocrație și arta poruncii și despre maniere , despre respectarea decorului și despre tratamentul laic, despre adevărata măreție a statelor și republicilor și a prostiei și urâțeniei etc Am avut deja ocazia să citez câteva pasaje din aceste eseuri Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ Sunt puține eseuri pe teme mai mult sau mai puțin serioase În cea mai mare parte, ele sunt pline de dezvăluiri uneori pline de duh, dar complet inutile asupra celor mai goale subiecte, sau de comparații și remarci care par doar profunde, ci mai degrabă dovedesc o incapacitate completă de a distinge între cele mai importante și obișnuite și care nu au nicio semnificație De exemplu: "Fericirea este ca un chilipir, în care de multe ori, după ce ai așteptat puțin, poți cumpăra mai ieftin Uneori, dimpotrivă, este ca Sibila, care, în timp ce-și arde cărțile, ridică prețul restului, iar pentru aceasta din urmă cere aceeași plată pe care a cerut-o pentru toate Carcasa, spune poetul, este zburată în față, chelie în spate; oferind o cană, o dă mai întâi cu mânerul, iar apoi cu fundul, care este mai greu de apucat Sau: "Casele sunt construite pentru a locui în ele, și nu pentru a le admira din exterior Acesta este motivul pentru care comoditatea trebuie să aibă prioritate față de simetrie în ele, dacă este imposibil să le păstrăm pe ambele Curiozitățile de prisos care se aduc în ele pentru a le face mai plăcute ochiului sunt potrivite doar în castelele magice ale poeților, pentru că le costă ieftin Cine se hotărăște să construiască o clădire frumoasă într-un loc

incomod și neplăcut, se pune voluntar în închisoare Rețineți că prin denumirea de localitate incomodă mă refer nu numai la cea în care aerul este nesănătos, ci și la una în care nu este nici măcar, așa cum se vede în multe locuri încântătoare împrăștiate pe dealuri, înconjurate de munți înalți, deschise din toate părțile la soare, între în timp ce vântul se ridică asupra lor în vârtejuri, în urma cărora se simt schimbări atât de puternice și rapide de căldură și frig încât ți se pare că locuiești în două localități diferite etc Biblioteca "Runiverse" NIKOLAI IVANCOV În spatele casei, ar trebui să se construiască o curte, la cele patru colțuri ale cărei patru scări frumoase să ducă la mici turnuri care ies în față din gardul comun al clădirii și proporționale cu părțile inferioare ale acesteia Această curte nu ar trebui să fie puternică pentru a preveni reflectarea excesivă a căldurii vara și a frigului iarna "Un discurs despre clădiri este urmat de un Discurs nu mai puțin lung despre grădini și despre ce plante, în ce lună ar trebui să fie plantate în ele În prezent este greu de înțeles de ce această colecție a fost printre contemporanii lui Bacon cea mai răspândită dintre toate scrierile sale - într-o asemenea măsură este goală în conținut și plictisitoare în prezentare, în ciuda efortului de a face discursul distractiv cu ajutorul lui paradoxuri, anecdote istorice, gânduri ale scriitorilor antici și vorbe pline de duh Motivul principal al succesului eseurilor a stat, se pare, nu în conținutul lor, ci în faptul că ele aparțineau însuși Lordului Cancelar, renumit pentru erudiția și mintea sa filozofică, și fiecare a încercat să împrumute cât a putut pentru ei înșiși din lumea lui Astfel, se bucură de succes tot felul de memorii și note ale unor persoane celebre, publicate în timpul vieții sau la scurt timp după moartea lor și uitate rapid, de îndată ce numele autorilor lor și-a pierdut interesul pentru personalitatea modernă În prezent, aceste eseuri găsesc cu greu cititori Rămâne apoi să amintim și "Colecția de zicători din timpurile antice și moderne", la care Bacon a fost un mare vânător, și "Despre înțelepciunea strămoșilor" (IÓOQ a anului) El dovedește că adevărurile profunde ale filozofiei teoretice și morale sunt ascunse în miturile străvechilor sub Forma alegorică, astfel încât nu rămâne decât să interpretăm corect aceste mituri, iar aceste adevăruri vor deveni clare Aceasta este o carte destul de mare, care, când este citită, Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ Adevărat, cu multă plictiseală, ne întrebăm doar cum a putut omul care a scris prima parte a Noii organe să scrie asemenea prostii și cât de mult timp și efort mental s-a pierdut cu această absurditate și prostie Cum ar putea o persoană care a spus că adevărul este fiica timpului și că calea către cunoașterea naturii duce pas cu pas de la experimente și observații prin generalizări medii la adevăruri generale, să-și încordeze mintea pentru a găsi învățătura atomistă în mitul lui Cupidon sau asemenea Voi da ca exemplu cea mai scurtă dintre aceste discuții Iubitul lui Juno sau josnicia mentală "Poeții au compus că Jupiter, pentru marea comoditate a aventurilor sale amoroase, a luat nenumărate forme: un taur, un vultur, o lebădă, o ploaie de aur; dar pentru a-l curta pe Juno, a ales aspectul extrem de josnic și extrem de ridicol al unui cuc, îmbibat de ploaie și tremurând de frig Această fabulă plină de duh pătrunde în cele mai adânci adâncimi ale inimii umane Iată sensul ei: oamenii nu ar trebui să-și aducă mândria până la punctul de a-și imagina că, dacă ar prezenta o mie de dovezi ale talentului și virtuții lor, se pot baza în siguranță pe respectul și dragostea universală pentru ei; ei vor atinge acest dublu avantaj doar conformându-se mentalității și caracterului

persoanelor a căror iubire și respect le caută Dacă au de-a face cu oameni lipsiți de toate calitățile decente și au doar mândrie cu un mare amestec de răutate (personajul reprezentat în această fabulă în persoana lui Juno), atunci spuneți-le că trebuie să înceapă prin a renunța la tot ce poate fă-le cinste sau distinge-le, altfel se vor eșura Și aici există puțină obsechiozitate exagerată; într-un astfel de caz sunt necesare josnicia şi răutatea Ce fel de cercetare științifică pozitivă sau Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV ce tratat de metodă științifică ar putea fi de așteptat de la autorul cărții Măreția științelor, Eseurile morale sau înțelepciunea anticilor? Când oamenii vorbesc despre Bacon ca filozof, adesea pierd din vedere cum era el ca om de știință, iar aceasta este o mare greșeală, pentru că în acest caz imaginea lui Bacon primește o acoperire unilaterală și falsă O personalitate istorică, ca o statuie, ar trebui privită în plină lumină, și nu în amurg IX Dar poate faptul că Bacon însuși a fost un sărac cercetător și om de știință înapoiat, puternic influențat de concepțiile naturalistice ale scolasticii, nu l-a împiedicat, cel puțin nu mai puțin, să arate metoda potrivită și calea cea bună pentru alții? Un om șchiop poate cunoaște mai bine decât alții drumul pe care el însuși va trece mai rău decât oricine altcineva Un general de stat major poate întocmi un plan excelent al unei campanii, deși în practică este adesea complet inutil În cazul de față însă, problema este oarecum diferită Bacon a promis că va oferi științei o metodă care să egaleze toate abilitățile, cu ajutorul căreia, la fel ca în cazul unei rigle și al unei busole, oricine ar putea să tragă o linie dreaptă și să descrie un cerc regulat De ce le-a făcut el însuși să iasă atât de strâmbe? Această împrejurare este cea mai bună dovadă că Bacon nu a dat și nu cunoștea metoda infailibilă de inducție, așa cum pretindea el Bacon a oferit vreo metodă științifică? Să ne amintim în termeni cei mai generali conținutul Noii Organe În prima parte, se stabilește adevăratul scop al științei, se iau în considerare obstacolele care împiedică cercetarea științifică și încetinesc progresul științei, diferitele erori la care suntem supuși și se propovăduiește un apel la Faptele în sine, în locul opiniei si autoritati Biblioteca "Runivers" FRANCIS VECON ȘI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ Învățătura lui Bacon despre idolii sau obstacolele care împiedică progresul adevăratei științe, despre nevoia de a căuta adevărul în natură însăși și nu în opiniile umane și de a urca la generalizări superioare nu imediat, ci de-a lungul scării legilor de ordin inferior, este în orice caz, spus strălucit, iar aceasta este fără îndoială cea mai bună parte a -a din întreaga New Organ Ni se pare totuși că clasificarea lui a obstacolelor în calea cunoașterii, în primul rând, ar putea fi mai consistentă și, în al doilea rând, deja oarecum depășită De fapt, Idola tribus și Idola specus, erorile generale inerente naturii umane însăși și erorile particulare inerente fiecărei persoane în parte, constituie principalele obstacole în calea cunoașterii, deși în grade diferite Cunoașterea, știința este opera muncii totale a omenirii; prin urmare, trăsăturile și deficiențele individuale ale acestuia se nivelează treptat, în timp ce cele generale, dimpotrivă, se acumulează Idola fori și Idola theatri, falsurile cuvântului și erorile filosofiei, plasate de Bacon la egalitate cu cele dintâi, sunt derivatele lor Principalul lucru care îi lipsește clasificării lui Bacon este un sistem genetic de iluzii, care, totuși, nu făcea parte din sarcina lui Erorile, care servesc ca un obstacol în calea dezvoltării ulterioare a cunoștințelor, apar din cauza faptului că credem în greșelile pe care le-am făcut și pe care le-am învățat Aceste erori încep cu observația în sine;

Observațiile incorecte, în funcție atât de deficiențele individuale ale organelor de simț, cât și de motivul pentru care acestea din urmă ne transmit doar senzațiile noastre de obiecte, și nu obiectele în sine, sunt prima sursă de erori și iluzii Pe baza observațiilor făcute, ne construim concluziile, iar erorile metodologice din concluzii, în funcție de grabă și prudență insuficientă, sunt a doua sursă de eroare Când ne întoarcem apoi la Fapte, concluziile eronate ne fac, fără să vrea, să observăm greșit Faptele în sine și   prin urmare, apare un nou tip de eroare în observație, sub influența opiniilor eronate dobândite anterior Împărtășim observațiile și concluziile noastre în continuare cu alte persoane și, prin urmare, apar noi tipuri de erori - în primul rând, erorile sunt transmise de oameni unii altora; mijloace de transmitere, nu conceptele pe care emițătorul le asociază, dar pe care noi înșine suntem obişnuit să se asocieze cu ei Concluziile incorecte separate sunt conectate în continuare în teorie, consacrate de autorități, dobândind semnificația credințelor, iar prin aceasta, erorile inițiale nesemnificative și inofensive cresc și se întăresc, devenind un adevărat prejudiciu pentru umanitate, transformându-se în Molohi răi, necesitând sacrificii constante copiii adevărului Prima sursă de eroare se află în observarea greșită a individului, ultima în structura socială a societății și în istoria omenirii A urma toată această cale în numeroasele sale ramificații ar fi un subiect recunoscător pentru un psiholog și ar fi în concordanță cu cerințele moderne ale științei, dar acest lucru este menționat doar în trecere aici Pe vremea lui Bacon, știința nu punea aceleași cerințe ca și în prezent și, prin urmare, nu este de mirare că împărțirea dată de el pentru vremea noastră se dovedește oarecum depășită Prima parte a noii organe este astfel o parte pur critică În a doua parte, Bacon trece la doctrina pozitivă a inducției științifice Studiul cauzelor fenomenelor ar trebui să înceapă cu compilarea tabelelor de prezență, absență în cazuri similare și grade sau comparații În această secțiune a celei de-a doua părți a New Organ, Bacon este într-o oarecare măsură precursorul învățăturii ulterioare a lui Mill despre metodele de investigare empirică a cauzelor fenomenelor - metoda acordului, metoda diferenței cu el   modificarea, metoda reziduurilor și metoda modificărilor concomitente Expunerea lui Bacon însă, în comparație cu cea a lui Mill, este marcată de o mare superficialitate Aceste tabele nu pot fi numite în niciun caz o metodă de cercetare Bacon însuși le numește pur și simplu un studiu de cazuri, ceea ce sunt cu adevărat, nimic mai mult Când astfel de tabele sau sondaje sunt disponibile, inducerea reală ar trebui să continue Este necesar să se găsească o proprietate care să existe întotdeauna împreună cu proprietatea studiată, absentă împreună cu aceasta, să crească și să descrească și să reprezinte o modificare a uneia dintre proprietățile fizice generale - mișcarea, forma și aranjarea particulelor etc Acesta va fi Formularul sau cauza principală a proprietății investigate Pentru a face acest lucru, este necesar să treceți prin excluderea tuturor proprietăților care nu însoțesc proprietatea în studiu, sau apar în plus față de aceasta, sau se modifică cu aceasta în mod necorespunzător Nu este esența Formului sau cauza de bază a proprietății care este investigată Dar până când ar trebui păstrată excepția? Unde să stai? Prin excepții, putem afla care nu este cauza unui anumit fenomen, dar adevărata sa cauză rămâne încă necunoscută; este ascuns printre altele pentru a fi exclus, dar nu exclus încă Când putem garanta că tot ce urmează este exclus și că nu

va exista niciun exemplu negativ pentru ceea ce rămâne? Aceasta este ceea ce ar trebui să indice regulile inducției adevărate, exacte Dar înainte de a trece la acesta din urmă, Bacon consideră că este necesar să permită minții, pe baza Faptelor adunate, precum și a altora care pot fi întâlnite, să facă prima încercare de a explica fenomenul în sens pozitiv, adică ceea ce numim o ipoteză Bacon nu a dat reguli precise pentru întocmirea ipotezelor și criteriilor de satisfacție și caracter științific al acestora Ipoteza, potrivit lui Bacon, este prima recoltă, permisiunea temporară dată rațiunii în explicarea Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV nașterea, până când a stabilit o lege strictă Mintea i se permite, cu ajutorul recenziilor compilate, precum și în afara acestora - astfel încât să rămână complet necunoscut de ce au fost compilate aceste recenzii minuțioase - să facă ceea ce a făcut întotdeauna înainte și a cărui nesatisfăcătoare este subliniată de Bacon După ce a promis că va arăta minții o nouă cale, Bacon îi dă permisiunea de a merge pe vechiul mod deocamdată Astfel, în paragrafele despre prima recoltă, în care Bacon își expune și propria ipoteză a căldurii, teoria inducției pe care Bacon a promis să o dea nu a fost încă expusă Teoria inducției stricte urma să fie expusă în părțile rămase ale Noului Organ, dintre care doar una a fost scrisă, și anume, despre instanțe prerogative Instanțele prerogative sunt cazuri pe care Bacon le consideră deosebit de importante pentru investigare, acele cazuri în care proprietatea supusă investigației este dezvăluită cu o claritate deosebită, astfel încât un astfel de caz înlocuiește o masă de cazuri mai puțin importante Acestea includ și acele cazuri în care, dimpotrivă, imobilul cercetat nu apare niciodată Într-o grămadă, toate celelalte cazuri au fost îngrămădite aici, dintr-un motiv oarecare i-au atras atenția lui Bacon, așa că este dificil să ne imaginăm ceva mai rău și plictisit de cititor, marginea expunerii la același zero, în special esențialul semnificativ inducţie Există, de asemenea, exemple de asemănări, adică există analogii arbitrare, ale căror semne au fost date mai sus, și exemplul de unic, reprezentat de unele non-etichete, ciudateniile naturii și instanța de evaziune - eroarea și urâțenia naturii și exemplul caprelor de putere sau pușcă-cea mai avansată producție produsă Vedenia arts și exemplul crucii, citând exemple despre care Bacon vorbește încă o dată nemăgulitor despre invențiile astronomilor, mergând inutil împotriva Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ sentimente și doar întunecând materia, adică despre teoria mișcării pământului, și instanța porții, unde toate instrumentele sunt alocate, de altfel, descoperirile făcute cu ajutorul telescopului, Bacon află oarecum suspecte, iar cazurile de baghetă, clepsidra, luptă, despre care sunt enumerate Salvați diferitele tipuri de mișcare, exemple din care am văzut mai sus, și cazuri de utilitate pur generală, în sfârșit, cazuri de magie, în care cauza efectivă este neglijabil în comparație cu enormitatea efectului produs, precum mișcările transmise prin intermediul roților, otrăvurilor și acțiunea prafului de pușcă Bacon enumeră doar de tipuri de astfel de cazuri S-a exprimat uneori gândul că în doctrina instanțelor prerogative se află doctrina baconiană a inducției, pe care a vrut să o dea, deoarece în alte părți există cu adevărat puțină originalitate Dar acest lucru nu este absolut adevărat Autoritățile prerogative nu oferă minții investigatoare o busolă și o riglă pentru a descoperi legile naturii și nu fac toate mințile egale în acest sens, ceea ce este sarcina teoriei inducției lui Bacon Ele sunt prezentate în cea mai mare parte superficial și extrem de vag, însoțite de exemple care nu vorbesc deloc în favoarea lor, astfel încât de multe ori este

imposibil chiar să înțelegi unde este avantajul lor Aici, sub pretextul unui fel de clasificare, de fapt, chiar sub etichete ciudate lipite arbitrar, tot ceea ce din anumite motive i-a atras atenția lui Bacon, împreună cu propriile sale filozofii, pentru care nu și-a găsit alt loc, este aruncat într-o grămadă Este greu de imaginat ceva mai sumbru decât această parte a Noii Organe În orice caz, aceste instanțe de prerogativă sunt, după cum remarcă în mod repetat Bacon însuși, doar material mai valoros pentru inducție, cazuri cărora ar trebui să se acorde o atenție deosebită; dar cum să tratezi metodic acest material astfel încât să se obțină o concluzie corectă, astfel încât Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV pentru a descoperi cauza fenomenului studiat nu este încă indicată aici În același timp, devine de neînțeles de ce este necesar să se întocmească tabele minuțioase de recenzii atunci când este mai convenabil să se folosească instanțe de prerogative care au apărut întâmplător Enumerarea instanțelor prerogative se încheie cu Noua Autoritate Restul, deși Bacon a avut toate oportunitățile să facă acest lucru, a rămas nescris, chiar și în fragmente sau note scurte Astfel, Bacon nu a oferit nicio teorie nouă a inducției Trebuia să se încheie în acele părți ale operei sale care au rămas nescrise Bacon nu a spus niciun cuvânt despre modul în care inducția lui ar trebui să difere de cea obișnuită A promis doar că va oferi minții umane o astfel de metodă care să-i servească drept busolă și conducător infailibil, dar nu și-a îndeplinit promisiunea, bineînțeles, pentru că nu o putea îndeplini, altfel ar fi folosit-o măcar o dată , și nu a pronunțat absurdități În restul părților din Orga Nouă propuse de el, după cum se poate ghici din unele locuri în părțile scrise, ar fi o prelucrare doar în altă ordine a aceluiași lucru care s-a spus în primele două Dar, cel mai probabil, ele nu ar fi fost scrise niciodată, pentru că sarcina principală a lui Bacon a fost să fie considerat ca posedă adevărata metodă științifică și chiar să fi dat-o, și nu să o dea efectiv Nu există o metodă pe care Bacon a vrut să o ofere Pentru a face descoperiri științifice și invenții utile, trebuie să posezi prin natură anumite abilități, care pot fi dezvoltate și perfecționate prin exerciții îndelungate, dar care nu pot fi învățate predând nicio teorie Facultățile de descoperire și invenție sunt facultățile organice ale creierului, la unele foarte slabe, la altele ajungând la Fenomenal, de exemplu Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ ce reprezintă celebrul Edison, pe care, dacă l-ar fi dezvoltat nu un organ al invenției, ci un braț sau un picior în același mod disproporționat, l-am numi cu siguranță un ciudat Este la fel de imposibil să înveți o persoană care nu este capabilă să facă invenții sau descoperiri științifice precum este să înveți un orb să vadă, pentru că acesta este, de asemenea, un tip special de abilitate de a vedea ceea ce alții nu observă, o claritate deosebită a vederii mentale Toți cei care au trecut prin liceu au învățat logica, care vorbește, printre altele, despre metodele de cercetare științifică, dar doar comparativ foarte puțini dintre ei le pot realiza cu succes pe cele din urmă Știința se dezvoltă, iar dezvoltarea sa este treptată Ceea ce se numesc de obicei metode de cercetare sunt mai degrabă legile dezvoltării științei, legile modului în care se fac și se fac descoperirile științifice și deloc regulile despre cum să le facă, pe care trebuie doar să le înveți bine în pentru a fi un mare om de știință Ce poate fi mai simplu decât această regulă (prima metodă a lui Mill): "Dacă două sau mai multe cazuri ale fenomenului studiat sunt de acord într-o singură împrejurare, atunci împrejurarea în care toate aceste cazuri sunt de acord este cauza (sau,

dacă urmează fenomenul Majoritatea cauzelor fenomenelor sunt descoperite tocmai după această regulă sau inversul ei Acestea sunt legile modului în care s-au făcut descoperirile cauzelor, în a putea găsi sau observa fenomene care sunt similare în toate, cu excepția unei circumstanțe Și ce este această singură împrejurare? Toate fenomenele sunt de obicei foarte complexe, iar ceea ce considerăm a fi unul, de fapt, poate fi foarte multe și aici, ghidați de aceeași regulă, să distingem esențialul de accidental În timp ce ciocanul a rămas armat, pistolul nu a tras Am apăsat pe trăgaci, iar arma a tras Apăsarea trăgaciului este cauza împușcării Da, în acest caz particular; dar general Biblioteca "Runiverse" NIKOLAI IVANCOV legea nu poate fi astfel exprimată Din ceea ce numim tragerea trăgaciului, comparând o mulțime întreagă de cazuri alese cu talent, trebuie să exclud atât scârțâitul cu care a fost însoțit, cât și durata mai mare sau mai mică a ciocanului, cât și forța excesivă a loviturii sale, deoarece de obicei o o lovitură mai slabă este suficientă pentru a aprinde pistonul , și un exces de putere de aprindere a pistonului însuși, și sunetul de clic și comoția pistolului care are loc în urma impactului și fum ușor și o mulțime de alte circumstanțe Adevărata cauză a unei împușcături este o zguduire ușoară, de orice fel, suficientă pentru a rupe tensiunea chimică a pulberii și pentru a permite ca energia potențială a tensiunii să fie convertită în energie de mișcare Iată adevăratul rest al acelei circumstanțe complexe pe care o numim tragerea trăgaciului Trebuie să aibă o abilitate specială, sau chiar abilități speciale - pentru că este o abilitate complexă - de a-și aminti mai multe cazuri diferite ale aceluiași fenomen, de a găsi alte instanțe în natură, de a crea altele noi cu imaginația și de a le pune în practică, de a uni scoateți din toate ceea ce este necesar, precede într-un fel fenomenul investigat și fără de care acesta din urmă nu are loc niciodată, la rândul său, descompuneți ceea ce se găsește în părți și, față de fiecare astfel de părți, efectuați o operație similară, încă de obicei folosind nu căi directe, ci ocoluri Există o facultate care în toate aceste proceduri joacă rolul cel mai esenţial; această abilitate se numește imaginație și tocmai această abilitate nu poate fi învățată, deoarece depinde, probabil, de structura creierului însuși Cel mai mult care se poate face este să disciplinezi, să antrenezi abilitatea înnăscută, astfel încât să nu se lase dusă, ci să meargă direct la scopul propus Poate fi doar frânat, nu reinoculat Majoritatea oamenilor de știință care au îmbogățit știința cu descoperirile lor Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON ȘI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ acele mari legi ale naturii și ne-am îmbunătățit viața materială cu invenții utile, nu am învățat logica și, în orice caz, nici unul dintre ele nu a stăpânit manualul de logică înainte de a face vreo descoperire Logica, ca orice altă știință, oferă material pentru descoperiri, evidențiază greșelile de care ar trebui să se ferească, dar nu învață cum să facă descoperiri Exact în același mod există o știință numită teoria muzicii, logica muzicii; ea examinează legile operelor muzicale, așa cum logica examinează legile judecății; dar ea nu învață cum să compun piese muzicale Se poate cunoaște perfect teoria muzicii și poate fi un compozitor fără valoare, la fel cum se poate cunoaște perfect logica și nu poate găsi cauza celui mai simplu fenomen Pe de altă parte, există muzicieni excelenți care nu au studiat niciodată teoria muzicii Ei bine, teoria muzicii este complet inutilă pentru un muzician care are o abilitate muzicală naturală? Foarte nevoie; dar ea îl învață doar să evite greșelile, nimic mai mult, îl învață să meargă mai drept pe drumul pe care el însuși a găsit-o și pe care ea nu este în măsură să

i-o arate În mod similar, logica și metoda științifică Nu este deloc o riglă și busole, care fac ca toate abilitățile să fie egale, dar este o riglă și busole, folosindu-se de care un artist bun își economisește munca și observă mai ușor greșelile Știința crește și se dezvoltă, iar așa-numitele legi ale metodei științifice sunt, în esență, legile creșterii și dezvoltării sale, deschizându-se cu atât mai mult cu cât dezvoltarea însăși merge mai departe și, fără îndoială, în câteva decenii, când știința se dezvoltă chiar și mai mult și legile metodei științifice devin mai complete și mai precise; legile anterioare se vor dovedi a fi înguste pentru știința dezvoltată Nu degeaba se ridică periodic întrebări despre remodelarea logicii Așadar, vechea logică a silogismului s-a dovedit a fi îngustă pe vremea lui Bacon și s-au dezvoltat legile generale ale inducției, experienței și întrebărilor filozofiei, Vol Biblioteca "Runiverse" NIKOLAI IVANCOV observaţii care de mult preluaseră conducerea Dar din acel moment și până în epoca noastră, știința experimentală a crescut și mai mult și, în consecință, doctrina inducției este pe deplin dezvoltată Știința logicii în special îi datorează asta lui Mill Dar pare să vină momentul în care chiar și metodele lui Mill încep să nu depășească știința Exact în același mod, legile embriologiei sunt legile dezvoltării corecte a embrionului, dezvăluindu-se cu atât mai deplin cu cât dezvoltarea progresează Ele pot fi studiate; cunoscându-le, se pot evita multe influențe externe nocive care au un efect dezastruos asupra dezvoltării fătului, dar nu se poate învăța să fie fertil și să producă copii educați și vii corespunzător, căci conceperea și dezvoltarea corectă a fătului depinde în primul rând de organizarea corectă a mamei X Acum ultima întrebare: ceea ce a predat Bacon era nou? Avea dreptate Bacon când a spus: "Singura noastră speranță constă în renașterea științelor prin dezvoltarea lor corectă pe baza experienței și prin noua lor construcție Nu cred că cineva ar îndrăzni să spună că cineva a făcut deja asta sau chiar s-a gândit la asta " Acest lucru este spus prea tare, dar și prea incorect Construcția clădirii științifice, acea clădire, în pereții căreia Bacon însuși nu a pus nici măcar o piatră, în care nici o observație, nici o lege nu poartă numele de Bacon, era deja semnificativ avansată deja înaintea lui și avea nevoie doar întreținere ulterioară, dar nu în niciun fel reconstrucție și reîncepe În același mod, știința a ajuns la conștiința nevoii de a căuta adevărul de la natură însăși, și nu de la autorități, cu mult înaintea lui Bacon La Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ se poate descoperi că mulți oameni de știință și filozofi ai Renașterii și chiar ai Evului Mediu au aceleași gânduri pe care Bacon le-a exprimat mai târziu Este chiar imposibil de indicat cine le-a exprimat primul, pentru că o astfel de conștiință este inseparabilă de știința însăși De la Renaștere, dezvoltarea viziunii asupra lumii a mers în direcția studiului experimental al naturii și trebuia spus ceea ce a spus Bacon, sau au spus alții înaintea lui În chiar întunericul Evului Mediu (I IД-) este desenată în fața noastră o figură maiestuoasă în sutana nefericită a unui călugăr franciscan, înconjurată de aureola vrăjitorului și alchimistului, Roger Bacon A rămas neînțeles de contemporanii săi "Aceste lucruri erau dincolo de înțelegerea lor și, prin urmare, le-au numit creații ale diavolului", iar Roger Bacon aproape că a trebuit să plătească pentru ele pe rug și numai datorită mijlocirii unor persoane puternice, printre altele, a Papei Nicolae al III-lea , a scăpat cu o dublă închisoare în temniță, iar aceasta din urmă a durat, însă, un an Scrierile i-au fost condamnate, luate de la el, legate cu lanțuri de fier și bătute în cuie pe raftul cel mai înalt

al bibliotecii mănăstirii A ieșit Roger Bacon de închisoare deja un bătrân complet slăbit Pe patul de moarte, spun ei, o plângere tristă: "Regret acum că am muncit atât de mult pentru dragostea științei" Cum asta îmi amintește de plânsul Faustului lui Goethe: Dar nu cunosc bucurii, Degeaba caut adevarul, Dar cand invat oamenii nu visez sa-i invat Nu am experimentat binecuvântări pământești, nu am cunoscut onoruri omenești Viață de câine! Au trecut anii! Când o astfel de plângere este rezultatul a zece ani de închisoare într-o închisoare rece și mohorâtă, departe de Biblioteca "Runivers" NIKOLAI IVANTSOV lumina, oamenii și natura cu perspectiva unui incendiu înainte, nicio mână nu este ridicată pentru a-l condamna Ulterior, gloria cancelarului englez, baronul Veru-lamsky, vicontele Sf Albansky, lordul Francis Bacon, a eclipsat numele omonimului său uitat, un călugăr sărac, de la care poate chiar să fi împrumutat ceva Ca persoană, ca om de știință și ca filozof, Roger Bacon se află nemăsurat mai sus decât omonim Dar ideile promovate de prima erau încă în contradicție cu ideile predominante, ideile celei de-a doua, în esență aceleași, erau deja adevăratul lor ecou Prin urmare, primul a rămas uitat și a fost supus persecuției pentru convingerile sale, al doilea, cu ajutorul lor, și-a câștigat mare faimă și a fost și judecat, dar nu pentru condamnări, ci pentru luare de mită Roger Bacon a fost un adevărat om de știință Humboldt îl numește "cel mai mare geniu al Evului Mediu", istoricul fizicii Rosenberger îl recunoaște drept "primul naturalist adevărat al Evului Mediu și un precursor al fizicienilor experimentali" Cunoștințele lui erau enorme Teoriile sale se remarcă prin caracterul lor științific strict, deși nu a evitat, desigur, prejudecățile inerente vremii Nu a economisit nici timp, nici bani pentru producerea de experimente și cercetare științifică Dar ceea ce l-a distins în mod deosebit a fost dragostea lui extraordinară, aproape entuziastă, pentru știința experimentală Cu greu este posibil să iubești știința cu mai multă pasiune decât a iubit-o acest sărman călugăr La fel, chiar și până la noua filozofie, aproape nimeni, mai puternic decât Roger Bacon, s-a răzvrătit împotriva cultului autorităților antici și l-a atacat pe Aristotel și aproape nimeni nu a subliniat avantajele cercetării experimentale cu mai multă perseverență și persuasivitate Cu aproape o jumătate de secol în urmă, spune R Bacon, acestui Aristotel i s-a reproșat impietate și a fost interzis din școli Și acum i se oferă ca profesor autocrat Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ Ce drept are la asta? Se spune că este student Lăsați-l să fie Dar el nu știe totul El a dat în timpul său ceea ce era atunci posibil; dar nu a atins ultimele limite ale cunoaşterii Avicenna a făcut greșeli importante; Averroes poate fi criticat în multe feluri; chiar și sfinții adevărați nu erau infailibili; au greșit adesea și au fost forțați să renunțe la ceea ce au recunoscut; dovada in acest sens este St 'Augustin, St Ieronim, Origen Însă scolasticii spun că străvechii ar trebui cinstiți Oh, fără îndoială că anticii sunt demni de respect și ar trebui să le fim recunoscători pentru că ne-au trasat căile; dar nu trebuie să uităm că acești oameni străvechi au fost oameni și au greșit de mai multe ori Ei au fost supuși erorii chiar mai mult decât au fost vechi, deoarece, în realitate, cei mai tineri sunt cei mai vechi, deoarece generațiile moderne ar trebui să se situeze în iluminism deasupra generațiilor din epoci mai vechi, deoarece lucrările acestora din urmă au moștenit Cei care au venit după Aristotel l-au corectat în unele lucruri și au adăugat multe lucrărilor sale și vor adăuga chiar la sfârșitul lumii Mai mult, avem idei greșite despre Aristotel însuși Traducerile corp la mana ale operelor sale sunt

proaste si imperfecte, iar daca as avea putere asupra acestor traduceri, noteaza R Bacon, le-as arde pe toate, pentru ca studierea lor este doar o pierdere de timp, o cauza de eroare si o multiplicare a ignoranței, care nu poate fi imaginată Tinerii studenți nu au nimic în capul lor care să-i inducă la un fel de ocupație semnificativă și doar devin muți și supărați din cauza traducerilor proaste și pierd timp, muncă și bani în zadar Patru cauze principale sunt obstacolele în calea dezvoltării cunoștințelor În primul rând, puterea unei autorități nedemne; în al doilea rând, o tradiție care a primit forța obișnuinței; în al treilea rând, imperfecțiunea chiar a simțurilor noastre până când acestea sunt disciplinate corespunzător și Biblioteca "Runivers" NIKOLAI IVANTSOV în al patrulea rând, efortul de a-și ascunde ignoranța și de a se lăuda cu cunoștințele sale ' Remediul pentru aceste rele este cercetarea experimentală Avem trei mijloace de cunoaștere - autoritate, gândire și experiență Dar autoritatea nu are importanță dacă dreptatea ei nu poate fi dovedită; el nu dezvoltă puterile de înțelegere în nimeni, pentru că se silește doar să creadă că se pune mai presus de gândire și nu o luminează În ceea ce privește raționamentul, este imposibil să distingem sofistica de proba reală decât dacă concluzia este verificată de experiență și practici Știința experimentală este stăpâna științelor speculative și are trei avantaje față de acestea În primul rând, ea testează și testează concluziile acestora; în al doilea rând, în conceptele folosite de alte științe, are capacitatea de a descoperi rezultate mari, la care acele științe în sine nu pot ajunge; în al treilea rând, explorează secretele naturii cu propriile forțe și mijloace Cele mai puternice concluzii teoretice nu ne pot dovedi nimic până când concluziile nu sunt confirmate de experiență Știința experimentală nu acceptă adevărul din mâinile științelor superioare, pentru că ea este tocmai știința superioară, iar celelalte științe sunt slujitorii ei Ea are dreptul de a dispune de toate științele, deoarece ea singură certifică și luminează rezultatele acestora Prin urmare, știința experimentală este regina științelor și limita oricărei speculații '' ' Roger Bacon era, de asemenea, pe deplin conștient de faptul că numai în legătură reciprocă și solidaritate între ele, ca și solidaritatea organelor corpului uman, științele individuale pot obține un adevărat progres Toate științele, spune el, se ajută reciproc, ca niște membri ai aceluiași trup, din care fiecare își îndeplinește propria funcție, nu numai pentru sine, ci pentru toți ceilalți Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ Roger Bacon, spre deosebire de omonim, a înțeles mai bine semnificația matematicii pentru știința experimentală El distinge între experiența naturală și cea imperfectă, care nu este conștientă de propria sa forță, care nu-și înțelege metodele și este folosită printre muncitori, dar nu printre oameni de știință, și arta de a face experimente, care este mai înaltă decât o astfel de experiență vulgară, care este mai mare decât toate științele intelectuale și toate artele, la care slăbiciune și deficiență Dar acuratețea rezultatelor inerentă acesteia se realizează prin intermediul calculelor, deoarece fizicienii trebuie să înțeleagă că știința lor este neputincioasă dacă nu i se aplică matematica, fără de care observația se estompează și este incapabilă de certitudine · De la știința experimentală el așteaptă progresul viitor al omenirii; el crede că va veni ziua în care necunoscutul va fi acum lămurit prin progresul timpului și prin munca îndelungată, că oamenii din vremurile viitoare vor ști multe care ne sunt necunoscute, iar posteritatea noastră se va întreba cum nu am văzut ce a fost așa clar În fața privirii profetice a acestui călugăr-

cărturar, înconjurat de tot întunericul ignoranței și prejudecăților din secolul al XIII-lea, acel viitor îndepărtat se deschide atunci când sunt inventate obuze pentru navigație fără ajutorul vâslașilor, astfel încât corăbiile uriașe vor fi conduse de o singură persoană și vor naviga mai repede decât este posibil acum cu velele pline; când cărucioarele se rostogolesc cu o viteză inimaginabilă fără nici un ham; se vor face unelte de zbor prin aer, în mijlocul cărora o persoană aşezată va mişca un arc, punând în mişcare aripi artificiale care lovesc aerul ca aripile unei păsări; cu ajutorul proiectilelor mici, greutăți incredibile vor fi ridicate și coborâte; când, cu ajutorul unor astfel de proiectile, o persoană va fi liberă să zboare din adâncurile închisorii subterane și să coboare la pământ, oriunde va dori, și nimic nu o va reține; un alt instrument va Biblioteca "Runiverse" NIKOLAI IVANCOV ' să fie folosit pentru a trage greutăți uriașe pe teren plan; se vor inventa aparate pentru înot și ședere sub apă, pentru coborâre în fund mări și râuri fără niciun pericol; peste râuri vor atârna poduri fără piloți și stâlpi și vor fi amenajate tot felul de mașini și aparate minunate Roger Bacon își extinde chiar credința în atotputernicia științei până la punctul de a crede că mult sânge creștin poate fi mântuit cu ajutorul științei, mai ales în vremuri de confuzie, pe care trebuie să o provoace venirea lui Antihrist Ceea ce a prezis Roger Bacon s-a adeverit în mare măsură în zilele noastre și cu siguranță se va împlini și mai mult în viitor Dar ce vise fără sens trebuie să fi părut aceste profeții contemporanilor săi! Ideile lui Roger Bacon despre valoarea cercetării experimentale și a științei experimentale erau, desigur, mute pentru vârsta lui Erau atât de înaintea timpului lor încât nu numai că nu au găsit recunoaștere, dar au adus persecuție și persecuție asupra lui Încetul cu încetul, însă, intră în conștiința generală, își deschid un drum din ce în ce mai larg, vorbesc mai liber și se regăsesc apărători zeloși în Renaștere, mai ales în persoana lui Leonardo da Vinci și a lui Galileo Numele lui Leonardo da Vinci (- * *) este mai mult sau mai puțin cunoscut fiecăruia dintre noi, ca creatorul celebrei Cinei de Taină, care, însă, a murit de mult și a ajuns până la noi doar în copii și gravuri, dar sub forma unor pete întunecate ilizibile pe peretele umed al trapezei Santa Maria delle Grazie din Milano, despre care este imposibil să se decidă ce îi aparține aici lui Leonardo da Vinci însuși și ce să restauratorilor de mai târziu Dacă totuși opera principală a lui Leonardo da Vinci a pierit, deoarece în general puține dintre creațiile sale artistice au ajuns până la noi, atunci acel nou spirit, co-Biblioteca "Runivers", nu a pierit FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ pe care le-a introdus prin ei în artă, care a constat, ca să spunem așa, în realismul ideologic - în dorința de naturalețe, care se realizează numai printr-un studiu amănunțit al naturii, dar nu se limitează la simpla ei imitație, reproducerea Formelor exterioare, ci străduindu-se să descopere și să transmită în creațiile lor sensul interior al fenomenelor, la fel cum știința nu se limitează la o simplă descriere a fenomenelor naturale, ci caută să le descopere legile Leonardo da Vinci a fost la fel de grozav în tot ceea ce și-a asumat și a preluat cu hotărâre totul În mecanică, numele său este la același nivel cu Galileo și ar putea fi și mai sus dacă nu ar fi distras de pictură și sculptură Numele lui de artist, probabil, ar fi eclipsat cu gloria lui atât pe Michelangelo, cât și pe Rafael, dacă nu ar fi fost un mare inginer și artilerist, iar ocupația acestui din urmă gen nu i-a distrage atenția de la pictură Ar fi putut face o revoluție uriașă în geologie, în care s-ar fi ridicat la punctul de vedere modern, dacă nu

s-ar fi ocupat de ea doar în trecere A fost primul anatomist al timpului său și nu mai puțin eminent fiziolog A devenit nu mai puțin faimos ca călăreț, muzician, socialit Și hotărâtor în tot ceea ce a întreprins Leonardo da Vinci, pornind de la dogmele religiei și terminând cu jucării amuzante pe care le-a făcut pentru distracția prietenilor săi, sau decoruri pentru festivitățile ducale, a fost un inovator și inovator într-un spirit strict definit - în acel spirit, care a pătruns în noua orgă baconiană, care a creat Renașterea și care se profilează astăzi în știința pozitivă, deși adesea se estompează în filosofia și arta modernă El a luat peste tot din natura însăși și a procesat ceea ce a luat în propriul său spirit Era un realist în sensul cel mai larg și nobil al cuvântului Chiar și în lucrările de Biblioteca "Runiverse" NIKOLAI IVANCOV a geniului său artistic, s-a străduit să-și dea o socoteală strictă a fiecărui pas, s-a străduit să aducă lumina conștiinței și a studiului în profunzimile creativității artistice Scopul lui ca artist a fost să cunoască legile naturii pentru a-și putea crea imaginile, la fel ca ea, după aceleași legi, realizând că altfel ar fi creaturi moarte și urâte Pentru a face acest lucru, a studiat anatomia cu atâta diligență ca nimeni înaintea lui, iar desenele sale anatomice alcătuiau un întreg atlas științific; a studiat legea aranjare a ramurilor pe copaci, aranjarea florilor, mișcările animalelor cu cel mai atent detaliu, luând o poză a bătăliei, a plecat la drum și a studiat cum se învârtea praful sub copitele lui cai și, fiind ocupat cu Cina sa cea de Taină, rătăcea zile în șir prin piețe, studiind fizionomiile și expresiile tipice ale tulburărilor emoționale, astfel încât apostolii săi să fie oameni adevărați, cu o manifestare individuală a aceluiași sentiment general caracteristic ale fiecărui individ, și nu simboluri și manechine abstracte, așa cum au fost înfățișate înaintea lui Leonardo da Vinci era pe deplin conștient de faptul că cunoașterea trebuie să fie baza progresului uman și că cunoștințele trebuie să fie extrase din natură și nu compuse sau luate de la sine înțeles de la autoritățile recunoscute Într-un număr imens de manuscrise ale sale, întâlnim la fiecare pas regulile sale metodologice, pe care nu le-a rămas pe hârtie, dar pe care el însuși le-a aplicat în studii și le-a adus în viață și conștiința generală a epocii sale prin cuvânt și exemplu viu Experiența este interpretul fenomenelor naturii El nu ne înșală niciodată; gândirea noastră însăși ne duce uneori în eroare, pentru că așteptăm de la ea consecințe care nu sunt în concordanță cu experiența Trebuie să recurgem la experiență, schimbându-i condițiile până când Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ nu vom deduce din ea legi generale; aceste legi generale sunt copiii experienței, căci numai ea dezvăluie adevăratele legi Cine se îndreaptă nu către experiență, ci către autori, nu este un copil direct al naturii; el este doar nepotul ei O singură natură este creatorul adevăratelor genii Când discutăm orice subiect, trebuie mai întâi să facem un experiment, deoarece trebuie mai întâi să determinați ce este și apoi să indicați motivul pentru care se întâmplă cu adevărat acest lucru Aceasta este metoda pe care trebuie să o urmăm în studierea fenomenelor naturii Și deși natura începe cu cauza și se termină cu experiența, totuși trebuie să acționăm invers, adică să începem cu experiența și cu ajutorul ei să investigăm cauzele generale Experiența a fost profesorul tuturor celor care au scris inteligent și tocmai această experiență și-o alege Leonardo da Vinci drept profesor Adevărul este doar fiica timpului, la fel cum înțelepciunea este fiica experienței Experiența nu înșală niciodată; suntem înșelați doar de judecățile noastre, care speră să obțină de la

el ceea ce nu poate da Mulți se plâng de experiență în zadar și cu un murmur puternic o acuză de înșelăciune; experiența este nevinovată; numai dorințele noastre neîntemeiate și nesăbuite sunt de vină pentru asta Judecata corectă vine din înțelegerea corectă, iar înțelegerea corectă provine din argumentele rațiunii, obținute din reguli corecte În ceea ce privește regulile corecte, ele sunt copiii experienței corecte, principiul rădăcină al tuturor științelor și artelor Regulile experienței sunt mijloace suficiente pentru a distinge adevăratul de fals Înainte de a deriva o regulă generală dintr-un caz dat, rulați experimentul de două sau trei ori și vedeți dacă dă aceleași rezultate (Francis Bacon nu acordă nicio atenție acestei reguli de bază a cercetării experimentale) Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV Adevărata cunoaștere este aceea care pătrunde în minți prin experiență, reducând la tăcere pe cei care se ceartă Nu susține visele anchetatorilor săi, ci doar propuneri originale, adevărate și cunoscute; întotdeauna, și cu concluzii corecte, avansează până la capăt Știința este și adevăratul lider al activității practice Teoria este comandantul, practica soldații Cel care este pasionat de practică, neglijând teoria, este ca un navigator care se îmbarcă pe o navă fără cârmă și busolă - nu știe niciodată unde navighează Practica trebuie să fie întotdeauna construită pe teoria sunetului Mai întâi studiază știința, apoi adoptă practica care decurge din acea știință Când expuneți știința mișcării apei, nu uitați să dați sub fiecare propoziție aplicațiile sale practice, pentru ca această știință să nu fie inutilă Nu mai puțin puternic decât mai târziu Francis Bacon, Leonardo da Vinci se răzvrătește împotriva scolasticii și autorităților "Mulți oameni cred", spune el, "că pot fi învinovățit pe deplin, pe motiv că dovezile mele sunt împotriva autorității unor oameni, cărora le tratează cu mare servilitate, luându-și părerile despre credință; dar este trecut cu vederea faptul că ideile mele sunt derivate din experiența pură și simplă, acel adevărat profesor Dacă, la fel ca detractorii mei, nu citez autorii, atunci mă refer la ceva mult mai înalt și mai adevărat - la experiența care a fost liderul și profesorii lor Vin pompoși și aroganți, îmbrăcați și împodobiți cu roadele muncii altora, dar nu îmi permit să mă bucur de roadele propriilor mele osteneli Dacă mă disprețuiesc pe mine, inventatorul, atunci ei înșiși sunt cu atât mai demni de reproș, cu cât nu inventează, ci doar se laudă și se laudă cu lucrările altora Dacă comparăm inventatorii, acești intermediari între oameni Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ secol și natură, cu acești lăudăroși, creații deșarte ale altora, atunci va exista aceeași relație între ele ca între un obiect care stă în fața unei oglinzi și o imagine reflectată în oglindă Obiectul are în sine un sens, dar imaginea nu are niciuna Acești oameni datorează puțin naturii, pentru că au devenit frumoși datorită întâmplării și fără o astfel de șansă ar putea fi amestecați cu o turmă de animale Dacă trebuie să fie crezuți, atunci toate cunoștințele rezultate din experiență vor fi mecanice; științific va fi ceea ce începe și se termină în minte; semi-mecanic - ceea ce decurge din cunoaștere și se termină într-un proces mecanic Tocmai mie cunoașterea mi se pare inutilă și plină de eroare care nu decurge din experiență, din această bază a oricărei certitudini, și nu se termină cu o anumită experiență, adică începutul, mijlocul și sfârșitul căreia nu trec prin unul dintre cele cinci simțuri Se spune că vederea interferează cu cunoașterea mintală atentă și subtilă, cu ajutorul căreia se pătrunde în științele divine și că un astfel de obstacol a făcut chiar și pe un Filosof să se lipsească de vedere; La aceasta voi

spune că ochiul, ca îndrumător al sentimentelor noastre, își îndeplinește numai datoria atunci când împiedică acele speculații vagi și înșelătoare (nu vorbesc de științe), despre care, strigând tare și fluturând brațele, sunt mereu ceartă; iar dacă acest filosof s-a lipsit de ochi pentru a înlătura obstacolul din calea raționamentului său, atunci fiți siguri că acest act a avut efect asupra creierului și asupra raționamentului său, pentru că toate acestea nu sunt decât o nebunie Evitați învățăturile unor astfel de susținători ai speculațiilor care nu își susțin raționamentul prin experiență Nu aveți încredere în acei autori care, cu ajutorul imaginației lor, au încercat să devină interpreți, mediatori între natură și om, ci aveți încredere numai Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV cei care, atât prin rezultatele experimentelor lor, cât și prin exercițiile gândirii lor, au ajuns la cunoștința ce experimente înșală oamenii care nu cunosc natura, pentru că adesea experiențele care par la fel sunt foarte diferite De asemenea, Leonardo da Vinci înțelege destul de clar importanța mare a matematicii pentru cercetarea experimentală "Cel care respinge cea mai înaltă certitudine a matematicii devine prada obscurității și nu va face niciodată față contradicțiilor științei sofistice, care nu produce altceva decât controverse eterne Acolo unde există rapoarte și proporții, este loc de calcule; iar proporțiile se găsesc nu numai în numere și măsuri, ci și în sunet, gravitație, timp, spațiu și în fiecare forță, indiferent de caracterul ei Nicio cercetare umană nu poate fi considerată știință adevărată până când nu a fost verificată matematic " Numele lui Galileo (-) este destul de cunoscut de toată lumea ca să se oprească asupra lui Descoperirile pe care le-a făcut sunt cea mai bună dovadă a faptului că se afla pe adevărata cale științifică Adevărat, Galileo nu a scris tratate despre metoda științifică, dar observațiile individuale împrăștiate în scrierile sale și mai ales în scrisorile sale arată că nu a urmat pur și simplu acest drum, ci și-a dat seama cu deplină claritate și certitudine cum ar trebui să o urmeze El se opune cu entuziasm intervenției teologilor și scolasticii în domeniul experienței, apără drepturile cercetării empirice libere și insistă că în domeniul supus cercetării experimentale doar experiența are o importanță decisivă "Hai să râdem, Kepler al meu", îi scrie acestuia din urmă, "de marea prostie a oamenilor Ce poți spune despre primii Filosofi ai Facultății de aici, care, cu un fel de încăpățânare de asp, în ciuda miilor de invitații ale mele, nici nu au vrut să se uite la planete, nici la lună, nici măcar la telescop? De Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ adevărul, precum aspidul nu are urechi, tot așa ochii lor sunt închiși la lumina adevărului Sunt extrem de aroganți, dar acest lucru nu mă surprinde Genul ăsta de oameni cred că filosofia este un fel de carte, precum Eneida sau Odiseea, iar adevărul nu trebuie căutat în univers, nu în natură, ci (folosesc propriile lor cuvinte) în compararea textelor Într-o scrisoare către Castezsi și ducesa Christina, el insistă că Sfintele Scripturi au scopul de a-i învăța pe oameni numai astfel de adevăruri care nu pot fi înțelese de minte, căci aceste adevăruri sunt opera revelației divine; ne învață cum să ajungem la cer, nu cum se mișcă; nu ne restrânge mintea în tot ceea ce este la îndemâna ei, nu conține nicio regulă referitoare la matematică, astronomie, medicină Cine poate pune limite geniului uman? Cine îndrăznește să afirme că am văzut și știm deja tot ceea ce este vizibil și de înțeles în lume? După însuși cuvintele Sfintei Scripturi, Dumnezeu a lăsat lumea în seama curiozității omului; de ce, dimpotrivă, interziceți filosofia liberă despre obiectele lumii și ale naturii? El

insistă că în științele experimentale nimeni nu are puterea de a schimba opiniile în mod arbitrar, că nu se poate impune unui matematician și filozof opinii despre fenomenele naturii, întrucât unui comerciant sau unui avocat i se prescriu reglementări după care ar trebui să se ghideze în chestiuni de schimb sau de contract Înainte de a condamna orice doctrină fizică, trebuie arătat că aceasta nu a fost suficient dovedită În domeniul supus experienței, numai experiența este singurul judecător cu autoritate Pentru a supraviețui învățăturilor lui Copernic, ar fi necesar nu numai interzicerea cărții lui Copernic și a scrierilor adepților săi, dar ar fi necesar să se interzică peste tot studiul astronomiei, ba chiar ar fi necesar să se interzică oamenilor să uită-te la cer ca să nu poată vedea ce se întâmplă acolo Kepler (-), Gilbert (-), Harvey Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV (-) și alți oameni de știință, până la lansarea Noului Organ, insistă asupra importanței decisive a cercetării experimentale Conștiința importanței sale în timpul lui Bacon fusese deja consolidată și există un adevăr considerabil în cuvintele lui Liebig că "campania lui Bacon împotriva scolasticii amintește de bătălia unui cavaler celebru cu morile de vânt" Acești cercetători erau, de asemenea, destul de clar conștienți de ceea ce Bacon nu era conștient - că baza pentru explicația naturii nu este doar experiența, ci experiența de încredere și exactă, pe care numai numărul și măsura o fac, că o lege stabilită poate pretinde doar acuratețe când este exprimată în termeni numerici, motiv pentru care matematica are o importanță atât de mare pentru știința experimentală Bacon era complet lipsit de înțelegere matematică, motiv pentru care nu avea decât idei vagi despre experiența științifică însăși, după cum o demonstrează exemplele pe care le citează Dühring, nu fără motiv, spune despre el: "Bacon a fost doar un predicator al, ca să spunem așa, empirismului tactil, poate potrivit pentru științele naturale descriptive, dar în niciun caz pentru cercetările mecanice și fizice El nu avea nici cea mai îndepărtată premoniție despre semnificația și amploarea gândirii matematice Și într-adevăr, dacă știința naturală superioară a avansat, este doar pentru că nu a căzut niciodată în tentația de a urma rețetele lordului cancelar englez XI Așadar, făcând deplină dreptate talentului cu care a fost scrisă Noua Orgă, nu putem fi de acord că gândurile purtate în ea erau esențial noi pentru vremea lor Odată cu aceasta, se pune problema împrumutării lui Bacon de la scriitorii anteriori, pe care însă nu îi numește Cu greu este posibil ca Bacon, un om foarte bine citit, să o facă Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ poíno familiarizat cu filozofii antici, nu cunoștea lucrările predecesorilor săi mai recenți, chiar și astfel de lucrări, care erau disponibile la acea vreme doar cu mare dificultate, deoarece circulau doar în manuscrise, cum ar fi, de exemplu, lucrările lui Roger Bacon condamnat de biserică Pe de altă parte, coincidența în anumite gânduri și expresii, care sunt prea originale pentru a fi întâmplătoare, este extrem de izbitoare Astfel, de exemplu, aforismul că lumea mai veche este cea în care trăim, și deloc cea în care trăiau strămoșii, a fost exprimat mult mai devreme de Roger Bacon (și chiar mai devreme de Seneca) Idolii lui Bacon corespund aproape pe deplin obstacolelor - offendicula (un nume mult mai convenabil decât "idolii") ale lui Roger Bacon, pe care acesta din urmă distinge și patru feluri: I) puterea unei autorități nedemne, corespunzătoare idolilor teatrului din Francis B ekona,) o legendă care a primit obiceiuri de putere, corespunzând într-o oarecare măsură idolilor Forumului, h) imperfecțiunea simțurilor noastre până la disciplinare - de unde, potrivit pr Pentru Bacon, în

principal, idola tribus și ( ) efortul de a-și ascunde ignoranța și de a se lăuda cu cunoștințele sale pot fi comparate într-o oarecare măsură cu idolii pescherei Nu există o identitate completă, dar asemănarea este mare Celebra expresie că adevărul este fiica timpului, o găsim mai devreme în Leonardo da Vinci Alte coincidențe ar putea fi citate Dar în orice caz, dacă Bacon a împrumutat unele idei de la predecesorii săi, fără a le numi, a reușit să le facă proprii și să le introducă în legătura organică a învățăturii sale A numi un astfel de act un plagiat nu ar fi corect Dacă ideile Noii Organe (ne referim la prima sa parte) nu pot fi numite noi și independente, atunci nu se poate nega că expunerea lor este strălucitoare și apărarea lor realizată cu măiestrie și convingător Dacă sunt întrebări de filosofie, Vol Biblioteca "Runivers" NIKOLAY IVANTSOV nu a reprezentat nimic nou pentru oamenii de știință contemporani cu Bacon și, în ochii lor, apărarea cercetării empirice de către o persoană care nu avea nicio legătură directă cu aceasta și nici măcar nu și-a imaginat destul de clar esența observației și experimentului științific ar putea părea oarecum ciudată , au avut o mare importanță pentru mediul vast în care scrierile lui Bacon și-au găsit răspândirea Principala semnificație a lui Bacon constă nu numai în faptul că a fost un popularizator al științei experimentale, ci și un propagandist al acesteia, o știință experimentală în care el însuși credea mai mult decât știa Noua orgă este o lucrare majoră și are o mare semnificație istorică, dar nu cea atribuită de Bacon însuși și atribuită în manualele de istorie a filosofiei Ideile lui sunt grozave, dar s-au născut nu în secolul al XVII-lea, ci mult mai devreme Strămoșul noii filozofii nu a fost Bacon sau Descartes, așa cum se afirmă de obicei, și nu orice alt filozof, ci acel nou spirit care a măturat odată cu renașterea și s-a reflectat mai întâi în știință, artă și religie și apoi, când au ajuns suficiente Fapte și ideile s-au acumulat, și în filozofie, și au dat drept rezultat atât Bacon, cât și Descartes și alții De aceea, Bacon și Descartes au fost mari filozofi și au avut o mare însemnătate istorică, deoarece filosofia lor era un produs natural al procesului cultural, și nu al minților lene și al Fanteziei lene "Adevărul este fiica timpului și aceste cuvinte sunt aplicabile în primul rând lui Bacon însuși Ca fenomen istoric, ca semn al vremurilor, Orga Nouă este un fenomen în cel mai înalt grad remarcabil și încurajator Pentru aceleași idei care se desfășoară în ea, cu două sute de ani înaintea lui, aproape că a aterizat nefericitul, obsedat de o pasiune criminală excesivă, conform concepțiilor de atunci, pentru știință, exilul, călugărul Roger Bacon miza A durat mult pentru ca aceste idei să se maturizeze, iar acum omonim, Lordul Cancelar englez, prima persoană după rege în stat Biblioteca "Runivers" FRANCIS BACON SI SEMNIFICAȚIA SA ISTORICĂ De altfel, baronul Verulamsky, vicontele Sf Albansky, expune tuturor angajamentul său față de știința experimentală, pentru care el însuși nu a făcut absolut nimic, promite să-i arate un nou drum, presupus descoperit de el, care duce la scopul în cel mai sigur mod, de a spune rețeta, folosindu-se de care toată lumea poate deveni inventator, și în aceleași idei pe care el le face pe ale sale, el caută popularitate, faimă și mijloace de succes material și promovare pe scara carierei Acesta este cel mai bun mod de a judeca cât de mult a avansat progresul social și cum s-a schimbat opinia publică, cel puțin printre cei mai buni reprezentanți ai săi și în țara avansată a Europei Cancelarul de stat care scrie Noul Organ este un fenomen semnificativ Noul Organ este un act neoficial de stat, care de acum încolo a recunoscut drepturile de cercetare științifică liberă și care, prin aceasta, a avut o mare

importanță pentru răspândirea ulterioară a acelor idei care se desfășurau în el Dar, judecând-o, nu trebuie să uităm că acest tratat despre semnificația științei experimentale a fost scris de un om care însuși nu a avut nimic de-a face cu el, a scris, în mare măsură ghidat de motivele ambiției, și nu de iubirea pură pentru adevăr și știință Timp de un sfert de mileniu, Bacon s-a bucurat de faima auto-însușită a creatorului metodei experimentale și a fondatorului științei și filozofiei empirice În cele din urmă, această faimă s-a dovedit a fi nemeritată Cei mai noi cercetători smulg una câte una frunzele de dafin din coroana lui și sunt gata să-i lase doar crenguțe Lange vede în Bacon o ignoranță superstițioasă și vanitosă În cuvintele lui Liebig: "Natura, care a înzestrat-o pe Bacon cu atâta generozitate cu cele mai bune daruri ale ei, i-a refuzat simțul adevărului și al veridicității Cu o minciună în inimă, el s-a apropiat de natură, iar ea nu i-a dezvăluit secretele ei, nu i-a ascultat Experimentele lui puteau înșela oamenii, dar în fața feței ei nu puteau reuși În rolul naturaliștilor- - * Biblioteca "Runiverse" NIKOLAI IVANCOV totul despre el s-a dovedit a fi fals Marmery și alții îl dezmintă complet, îl reduc la nivelul unui simplu plagiator și laudă de sine Există ceva adevăr în toate acestea Înțelegând, el nu a spus absolut nimic nou; în limbajul său filosofic și caracter științific, la rândul său, a fost un scolastic, cu toate metodele sale, care s-a angajat să interpreteze despre Știința Fizică, care, stând în biroul său, a propovăduit un apel la natură, un apostol care nu a reușit să renunțe la acele iluzii și prejudecăți pe care le-a arătat contemporanilor și științei moderne, complet neștiind că ea a avut timp în asta mult mai mult decât el însuși, un bărbat pentru care motivele ambiției personale, căutarea faimei au jucat un rol remarcabil, dacă nu chiar principal; toate acestea sunt adevărate Și totuși meritul lui Bacon rămâne nu mai puțin Dacă Bacon nu a fost creatorul ultimei științe și metode științifice, atunci a fost un mare om de stat care a știut să înțeleagă destinul epocii, deși nu i-a ratat posibilitatea de a le folosi în scopuri proprii Marele său merit constă în faptul că a fost capabil să înțeleagă spiritul vremurilor și, dacă nu contează ca om de știință sau filozof independent, atunci, în orice caz, aceasta este una dintre cele mai mari cantități în cursul progresului istoric, care nu este o chestiune de invenție a indivizilor, ci este un flux general, o dezvoltare naturală datorată unor cauze și legi necesare, rezultatul a nenumărate influențe cu o singură direcție predominantă Omenirea va rămâne pentru totdeauna recunoscătoare acelor oameni care au putut înțelege sensul interior al progresului istoric și, având astfel de cunoștințe, chiar dacă în scopuri egoiste, au contribuit la cursul său firesc Ei și-au îndeplinit, în felul lor și cât au putut, destinul cel mai înalt al omului - de a fi "interpreții și slujitorii naturii" Nikolai Ivantsov Biblioteca "Runivers" Întrebarea unității reale a conștiinței - {Continuare ') III Cea mai hotărâtoare condamnare a concluziilor mele am găsit-o în articolul lui Vl S Solovyov "Primul principiu al filosofiei teoretice" *) Deși în acest articol vorbește despre mine și părerile mele doar în trecere, el supune totuși unei critici nemiloase și extrem de spirituale ceea ce el consideră a fi punctul meu de vedere principal asupra problema pe care o ia în considerare El mă plasează printre numeroșii susținători ai lui Descartes, care împărtășesc cu acesta din urmă principala sa greșeală în rezolvarea problemei naturii conștiinței noastre Și această greșeală, potrivit lui V S Solovyov, constă în următoarele: Descartes a considerat-o posibil și necesar din ia, ca Fapt intern, concluzionează direct la adevărata realitate a

subiectului conștient, ca ființă sau substanță gânditoare independentă specială; el credea că în conștiința simplă sau directă avem dovezi sigure ale existenței conștientul, ca acest subiect adevărat; în poziția sa: cogito ergo sum , el a extins certitudinea conștiinței directe sau pure la credința în propria existență a subiectului (ca substanță gânditoare) **) V S Solovyov crede că repet această greșeală după Descartes și cu mine în disertația mea și în articolele mele ulterioare *) "Întrebări de filosofie și psihologie" , KN **) Ibid , p , , Biblioteca "Runivers" L M LOPATIN Trebuie să recunosc că îmi este greu și greu să intru într-o polemică tipărită cu V S în filosofia rusă modernă, și poate nu numai rusă Cu toate acestea, tocmai înalta sa autoritate în literatura filozofică nu-mi permite să trec în tăcere concluziile sale cu privire la o chestiune de o importanță filosofică extremă, care sunt diametral opuse propriilor mele concluzii și care, la Acest lucru este exprimat având în vedere considerentele expuse de mine în scris anterior Acuzația lui V S Solovyov m-a surprins oarecum Cum? Mă dovedesc a fi un apărător al existenței de sine stătătoare a eului nostru substanțial în sensul că nu are nevoie de nicio dovadă și trebuie acceptat direct pe baza dovezilor conștiinței imediate cu obligație absolută? Dar apoi, după aceea, am scris o serie întreagă de articole în care nu mă zgâriesc cu dezvoltarea detaliată a celor mai diverse argumente în favoarea recunoașterii naturii substanțiale a spiritului nostru? În adevăr, punctul meu de vedere nu este acesta, iar cititorul imparțial va fi convins de asta dacă va reconsidera concluziile mele din "Aspect și esență în viața conștiinței"* din "Sufletul conform experienței interioare" și din "Spiritualism ca o ipoteză psihologică" Într-adevăr, cred că suntem direct conștienți de ființa noastră, ca ființe conștiente, și că certitudinea noastră subiectivă în ea este atât de mare încât practic nu ne putem îndoi de ea Dar din aceasta nu este nicidecum posibil încă de la primul pas să tragem o concluzie la certitudinea teoretică și obiectivă a conștiinței noastre Cu atât mai mult, nu se mai poate îmbrăca imediat această conștiință într-o Formulă care conține termeni metafizici abstracti, cum ar fi, de exemplu, substanța La urma urmei, să recunoști și să experimentezi direct ceva Biblioteca "Runivers" ÎNTREBARE DESPRE UNITATEA REALĂ A CONȘTIINȚEI iar pentru a înțelege relația dintre această experiență și principiile abstracte (de exemplu, cu conceptul de substanță), esența lucrurilor este evident diferită Mă deosebesc de majoritatea psihologilor moderni doar prin evaluarea finală a dovezilor experienței interioare Afirm că nu există niciun motiv să vedem în aceste mărturii autoînșelăciune și iluzie, spre care sunt de obicei înclinați, iar V S Solovyov mai mult decât alții Eu cred că conștiința directă, dezvăluindu-ne realitatea interioară ca ființe conștiente, nu ne înșală, dar afirm acest lucru nu din sentimentul subiectiv de sine, ci pe baza unor considerații logice deliberate Pentru mine, substanțialitatea spiritului nostru este un adevăr inferențial, deși coincide cu conținutul imediat al conștiinței noastre Dar într-adevăr, într-o asemenea coincidență stă cea mai bună verificare a fiabilității sale Cu toate acestea, V S Solovyov neagă cu tărie că existența eului nostru substanțial este direct recunoscută "Să presupunem", spune el, "că ființa euului nostru, sau a sufletului nostru, ca substanță, ar fi dată direct în stările actuale de conștiință - este clar că nu ar putea apărea nicio întrebare sau îndoială cu privire la această ființă Nimeni fără logica insultei nu poate afirma și dovedi că acest adevăr este un Fapte prezent, pentru că dacă ar fi dat cu adevărat în conștiința prezentă, atunci aceasta ar fi deja o dovadă completă, iar dacă nu este

dat, atunci este inutil să dovedești că nedatul este Deci, indiscutabilitatea absolută a Faptelor - acesta este criteriul de nezdruncinat al prezenței lor efective în conștiința noastră imediată - pentru V S Solovyov Nu pot recunoaște în niciun fel corectitudinea unui astfel de criteriu: în domeniul psihologic, mai mult decât în orice alte domenii de cunoaștere, există numerar discutabil *) Ibid , p Biblioteca "Runivers" L M LOPATIN Factov Oricine se gândește serios la istoria psihologiei se va convinge cu ușurință de acest lucru De ce depinde? Oare pentru că Faptele direct conștiente sunt adesea foarte complexe, pentru că nu toate elementele lor sunt clar recunoscute sau din alte motive? Nu ne vom opri asupra acestor întrebări, dar că se poate argumenta despre actualele Fapte ale conștiinței și că ele chiar au fost argumentate și argumentate, pot fi citate numeroase dovezi pentru aceasta Ne rezumam la cateva exemple Prezența în mintea noastră a conceptelor generale, a ideilor abstracte, a judecăților abstracte, este un fapt prezent al experienței noastre interioare Și totuși, nu mai puțin de multe secole mai târziu, există încă o dispută neterminată dacă conceptele cu un conținut universal sunt date precis în mintea noastră, sau dacă comunitatea gândirii noastre este doar o iluzie generată de aceeași cuvinte pe care le folosim în cazuri diferite, care, însă, în mintea noastră sunt evocate întotdeauna doar reprezentări private cu un anumit conținut cu totul individual (conceptualism și nominalism) Având în vedere acest fapt actual al istoriei, cum să ne ocupăm de afirmația lui V S Solovyov că "Faptul prezenței sau absenței a ceva în minte este același din toate punctele de vedere?" Este posibil să venim cu o idee mai frapantă dovadă că, contrar părerii sale, despre Este posibil să argumentăm despre Faptele disponibile ale conștiinței?La urma urmei, gândurile curg fără îndoială în capul nostru și în ele fie se dă cu adevărat un conținut general, fie este complet absent Și aici există sunt puncte de vedere complet diferite asupra acestui lucru Un exemplu analog poate fi dat în diferite învățături despre natura sentimentelor noastre Ni se întâmplă tuturor să ne fie frică și supărare, să ne bucurăm și să plângem, să iubim și să urăm Diferite stări de acest fel sunt experimentate în mod constant de noi - s-ar părea că ar fi trebuit să le cunoaștem până la pământ și, în orice caz, să nu ne îndoim ce sunt și în ce constau? Și între timp, la ce oră - Biblioteca "Runivers" ÎNTREBARE DESPRE UNITATEA REALĂ A CONȘTIINȚEI opinii diferite și ireconciliabil opuse sunt exprimate asupra lor de către psihologi! Să luăm, de exemplu, teoria acum destul de populară a lui James și Lange, conform căreia toate sentimentele noastre, oricât de ideale și de sublime ni s-ar părea, nu sunt decât diverse combinații de senzații pur fizice (datorită schimbărilor care au apărut în organele noastre respiratorii, în vasele de sânge, într-un tonus al mușchilor tensionați etc), însoțite de ideea obiectului care a evocat aceste sentimente Cu toate acestea, nu toată lumea este de acord cu o astfel de explicație: majoritatea psihologilor sunt înclinați să creadă că sentimentele noastre au o natură emoțională specială, în raport cu care diferitele senzații fizice sunt doar o circumstanță însoțitoare Întrebarea nu este cine este chiar aici: important este că aceste lucruri pot fi argumentate serios și încăpățânat Dar ideea este, fără îndoială, despre actualele Fapte ale conștiinței: sentimentele sunt cumva recunoscute de noi și în ele fie sunt recunoscute decât senzațiile fizice, fie se recunoaște și altceva Numărul de astfel de exemple ar putea fi mult crescut dacă, în acest scop, s-ar trece în revistă diferitele grupuri de Fapte psihice Toți oamenii sunt la fel de convinși că simt, gândesc, simt, doresc,

dar ceea ce curge exact în conștiința lor în conformitate cu aceste denumiri foarte generale, cu greu se vor ciocni unul de altul în curând Deci, criteriul lui V S Solovyov se dovedește a fi în mod clar nepotrivit chiar și cu o simplă stabilire a prezenței anumitor Fapte în mintea noastră Mai mult, trebuie recunoscut ca nepotrivit în acele cazuri când problema nu mai este despre prezența Faptelor în conștiința și bunăstarea noastră subiectivă, ci despre semnificația lor obiectivă și metafizică Dacă dovezile experienței noastre interioare admit în mod abstract interpretări și puncte de vedere diferite, este evident imposibil să le ridicăm imediat și fără discuții suplimentare la demnitatea unei obligații generale Biblioteca "Runivers" L M LOPATIN toate adevărurile filozofiei teoretice ca știință, dar mai întâi trebuie să le supui unei analize critice cuprinzătoare Cu siguranță ne recunoaștem inițiatorii propriilor noastre acțiuni, dar nu rezultă deloc că problema liberului arbitru să nu aibă loc în filosofie Simțim în permanență că stările pe care le trăim sunt evocate cu forța în noi de forțe străine de noi - încă nu rezultă de aici ca problema existenței lumii exterioare să nu fie supusă discuției În sufletul marii majorități a oamenilor trăiește o conștiință profundă a prezenței în lume a unei realități infinite superioare, iar în naturile religioase sensibile această conștiință se ridică la o certitudine evidentă și mi se pare că, cel puțin în unele cazuri, nu există niciun motiv pentru a nega într-un mod complet imediat natura acestei încrederi (contemplarea extatică a misticilor), dar asta nu înseamnă totuși că metafizicianul din prima treaptă trebuie să recunoască ființa unei ființe absolute ca o axiomă care nu are nevoie de argumente raționale Deci, în ceea ce privește sinele nostru conștient, nu se poate afirma substanțialitatea acestuia doar pe baza dovezilor directe ale conștiinței de sine, fără a arăta mai întâi cel puțin două lucruri: conștiința de sine și bunăstarea,) că dovada auto-conștiinței noastre conștiința și bunăstarea nu pot fi explicate în acest caz ca o simplă iluzie Nu știu în ce măsură eu însumi am dat naștere la o interpretare greșită a concluziilor mele După cum am spus deja, apreciatul meu critic menționează opiniile mele doar în trecere și nu pot judeca ce l-a confundat de fapt în ele Dar sunt destul de sigur că Descartes nu a dat astfel de motive, deși V S Solovyov îi atribuie aceeași greșeală pe care se presupune că am făcut-o Teza inițială a filozofiei lui Descartes este cogito ergo sum you- Biblioteca "Runivers" ÎNTREBARE DESPRE UNITATEA REALĂ A CONȘTIINȚEI numită cea mai eterogenă evaluare atât în rândul contemporanilor lui Descartes, cât și în rândul criticilor săi de mai târziu, dar totuși, mi se pare, el a fost rar supus unei asemenea violențe logice, așa cum a permis V S Solovyov Ori nu înțeleg deloc raționamentul venerabilului critic, ori chiar crede că cogito ergo sum a lui Descartes trebuie să însemne, și a însemnat pentru Descartes însuși: Cred, deci, sunt o substanță gânditoare și necorporală Tocmai prin prisma acestei interpretări ciudate a punctului de plecare al filosofiei carteziene, V S Solovyov afirmă că Descartes "printr-o evidentă greșeală a luat discutabilul pentru incontestabil" *), și îl pune în fruntea spiritiștilor, care consideră substanțialitatea spiritul conștient să fie un adevăr de sine stătător care nu permite nicio îndoială și nicio nevoie de dovezi Ceea ce a învățat Descartes despre gândirea și substanța imaterială a spiritului este cunoscut tuturor; dar că el și-a investit deja doctrina substanței mentale în propoziția inițială a filozofiei sale, aceasta nu rezultă nici din sensul direct al acestei propoziții, nici din atitudinea lui Descartes față de ea Descartes căuta o propoziție absolut

incontestabilă și, mi se pare, chiar a găsit-o: că gândim cu adevărat (conștient), iar dacă gândim, atunci, deci, existăm, toată lumea va fi de acord fără ezitare, fie el materialist, Fenomenist sau spiritualist Numai V S Solovyov consideră această propoziție discutabilă, dar numai pentru că el pune în ea un sens care nu îi aparține Spre deosebire de V S Solovyov, și pentru Descartes, ca și pentru alți spiritiști, substanțialitatea și imaterialitatea spiritului conștient este un adevăr inferențial, nu unul axiomatic Descartes o dovedește cu atenție și nu o consideră imediat evidentă și nu are nevoie de fundamentare El o deduce din comparația de judecată: cogito ergo sum, cu rezultatele îndoielii prealabile și cu principiul ")" Fiabilitatea rațiunii ^, "Întrebări de filosofie și psihologie", cartea , p Biblioteca "Runivers" L M LOPATIN o afirmație pialială a rațiunii naturale, căreia îi atribuie caracterul unei axiome logice: nimic nu poate avea stări și proprietăți - prin urmare, acolo unde sunt date proprietăți și stări, trebuie să existe un obiect sau o substanță căreia îi aparțin Cel puțin în Principia philosophiae, unde, grație unei prezentări concise, firele logice ale raționamentului lui Descartes ies deosebit de clar, cursul gândirii sale pare extrem de simplu; în al șaptelea paragraf al cărții I se stabilește poziția: cogito ergo sum, ca absolut de încredere; În al optulea paragraf, Descartes vede în această propoziție calea cea mai bună către cunoașterea naturii sufletului și a diferenței sale față de trup (dar numai calea, și în niciun caz însăși cunoașterea esenței sufletului) în vedere a următoarei considerații: ne-am îndoit de tot ce este material, dar în noi înșine și în propria noastră existență, ca gândire, nu ne putem îndoi, de aceea, această existență a noastră nu are nimic material în ea În fine, abia în al unsprezecelea paragraf el recunoaște gândirea l ca substanță pe baza axiomei rațiunii naturale indicate mai sus Alături de ea se află o altă propoziție, tot cu caracter de axiomă, care amintește foarte mult de, sau cel puțin implică, principiul corelației pe care îl apăr cunoaștem substanța cu atât mai clar, cu atât îi cunoaștem mai mult stările, din care Descartes concluzionează că ne cunoaștem sufletul mai bine decât orice alt lucru din lume, căci totul știm în stările sufletului nostru*) *) Un șir de gândire similar îl găsim în Meditațiile metafizice (Meditația a II-a), deși altfel nu este atât de clar exprimat, parțial datorită raționamentului îndelungat al lui Descartes, parțial pentru că și-a concentrat atenția principală pe dovezile posibilității și necesitatea de a gândi realitatea spirituală în afara oricăror presupuneri materialiste Axiomele rațiunii naturale nu au primit încă formule generale clare, iar conceptul de "substanță" nu a fost încă introdus cu certitudine Cu toate acestea, punctul cel mai esențial atât în Principii, cât și în Meditații este același: Descartes separă în mod decisiv certitudinea evidentă Biblioteca "Runivers" ÎNTREBARE DESPRE UNITATEA REALĂ A CONȘTIINȚEI Înțeleg - se poate spune că concluziile lui Descartes sunt prea pripite, că el nu fundamentează principiile rațiunii naturale, ci le ia pe credință etc proclamarea ei pentru o axiomă incontestabilă care nu necesită dovezi? Argumentele lui Descartes la ora actuală pot părea naive și directe: la urma urmei, în epoca sa nu exista încă o filozofie fenomenologică cu tot arsenalul argumentării sale rafinate, vagi; cu toate acestea, acestea sunt argumente cu un conținut foarte clar și definit Descartes consideră că teoria sa despre un suflet substanțial și nematerial este un adevăr, care decurge în mod necesar din datele imediate ale conștiinței și din unele axiome evidente ale gândirii abstracte, dar nu este încă pentru el o presupunere esențial incontestabilă din care ar putea începe o

construcție filozofică în acel caz când toate opiniile și afirmațiile preconcepute care sunt supuse îndoielii și disputei sunt fundamental respinse În sistemul lui Descartes, definiția sa a esenței sufletului nu este pe primul loc, ci doar pe locul doi Dar este deosebit de ciudat că V S Solovyov însuși săvârșește (doar în sens invers) greșeala pe care o denunță atât de elocvent la Descartes și ca punct de plecare al tuturor concluziilor ulterioare ale filosofiei teoretice, în cel mai evident mod, ia discutabilul pentru indiscutabilul După ce te-ai stabilit pur De prevederi: cogito ergo sum, din chestiunea naturii conștientului nostru l În cea de-a doua reflecție, după ce a stabilit certitudinea de nezdruncinat a poziției sale inițiale, el mai spune: "Dar nu știu încă cu suficientă claritate ce sunt - sunt sigur că exist; acum trebuie să fim foarte atenți să nu luăm nimic pentru noi înșine " Nu avem aici o convingere clar exprimată că propoziția: cogito ergo sum, cu toate dovezile și claritatea ei pentru mintea noastră, nu conține în sine încă cunoștințe? despre esența interioară a spiritului nostru? (Oeuvres de Descartes, nouv édit, par Iules Simon, p) Biblioteca "Runivers" L M LOPATIN Sarcina lui Carte "de a delimita zona incontestabilă a conștiinței prezente de zona tuturor opiniilor, credințelor și convingerilor afirmative și negative, care se pot dovedi adevărate sau false, dar care se dovedesc deja a fi controversate * *) , el este ca un punct de plecare pentru filozofie, în locul inofensivului cogito ergo sum a lui Descartes, pune o altă poziție, mult mai pretențioasă: în conștiința noastră prezentă există senzații, gânduri, sentimente, dorințe, diverse stări psihice în general, dar realul subiectul vieții noastre mentale, sufletul ca substanță, nu este dat și nu este revelat în conștiința prezentă; suntem conștienți de un flux de stări mentale separate, dar nu suntem conștienți de stările cui sunt; Nu mă recunosc niciodată ca o substanță a stărilor mentale ** ***)) "Numai acest fapt incontestabil (că există acum senzații, sentimente, idei și alte stări conștiente experimentate), și nu cogito ergo sum cartezian, poate servi drept punct de sprijin ferm pentru gândirea filozofică distinctă În ordinea acestei gândiri, certitudinea originară este doar certitudinea conștiinței prezente, în care nu se dă nici o ființă și substanță, nici extinsă, nici gândire, ci doar gânduri despre astfel de ființe și substanțe Este greu de imaginat o expresie mai decisivă a viziunii pur fenomenologice asupra vieții psihice Înțeleg pe deplin că o astfel de viziune poate fi asimilată și este într-adevăr împărtășită de foarte mulți Dar îmi este cu totul de neînțeles cum ar putea fi prezentată ca punct de plecare al unei filozofii care nu admite îndoieli și nu necesită dovezi, ca o afirmație a unui Fapt incontestabil? Să presupunem chiar că *) "Prima lege a teoriei Phil " pp - **) În aceste formule, am rezumat aproape textual ceea ce spune V S Solovyov despre adevărul fundamental al filosofiei în Primul început al teoriei phil " la pp , , , , și în Certitudinea rațiunii la pp , ***) "Dostov minte", pp - Biblioteca "Runivers" ÎNTREBARE DESPRE UNITATEA REALĂ A CONȘTIINȚEI această viziune este destul de corectă - în orice caz, cum poate fi considerată incontestabilă, când s-au argumentat atât de multe împotriva ei și încă sunt argumentate împotriva ei? Din vremea Sfântului Augustin și până în zilele noastre, există oameni care, cu convingere și cu amănunte, dovedesc că este imposibil să percepi și să recunoști stările sufletești fără a fi conștienți de sufletul însuși Poate că acești oameni greșesc; dar cum, la urma urmei, este o simplă negare a concluziilor lor vorbesc pentru un adevăr care este de la sine înțeles și de la bun început obligatoriu pentru fiecare minte? Că însuși

autorul Primului principiu al filosofiei teoretice este departe de a fi pe deplin sigur de incontestabilitatea acestui adevăr, un semn clar în acest sens este faptul că o dovedește pe larg și pe larg Este imposibil să nu facem dreptate inteligenței sale remarcabile, dar totuși nu mi se pare că considerentele exprimate de el au decis cu adevărat întrebarea pe care a ridicat-o Nervul principal al argumentului său constă în distincția dintre două sensuri din cuvântul i "Când se spune: cred, prin eu se poate înțelege fie subiectul pur al gândirii, fie subiectul empiric, adică o individualitate vie dată - cu alte cuvinte, un subiect în sens abstract sau un subiect în sens concret "* Dar, susține autorul, nici subiectul pur al gândirii, nici subiectul nostru empiric nu pot fi privite ca substanță reală a Viața mentală Subiectul pur al gândirii este Fenomenologic Un fapt, nu mai puțin decât toate celelalte fenomene ale sufletului, este doar un gând cu care corelăm și conectăm toate stările mentale posibile Faptele (sau stările date), ca un secundar incidental Fapt" ***) "Cum funcționează "Primul început al teoriei fpl " p **) Ibid , p S , Sg - X X, o' - un L E Obolensky L, - Yu A -Rec : V A Goltsev Legislația și drepturile în Rusia secolului al XVIII-lea Biblioteca culturală și istorică SPb XXXIII, Engelmeyer, P K - Teoria cunoașterii a lui Ernst Mach XXXVIII, - Erichsen, -Rec : R Falkenberg ; Istoria noii filosofii Transl cu eu german Inozemtseva SPb XL, | - Biblioteca "Runivers "